

ÎDEOLOJÎ

Ev berhema bi nirx û hêja ya di destê we de di derbarê îdeolojiyê de ye. Ev waneyek ji waneyên ku şehîd Rustem Cudî di dibistana Mazlûm Dogan a kadro de dabû, hatiye berhevkirin. Bi dirêjahiya salan heval li ser van xalan lêhûrbûn kiribû, di heman demê de weke wane gelek caran dabû hevalan.

Hevalê şehîd Rustem di nava Têkoşîna Azadiyê de di gelek qadan de di asta kadroyekî pêşeng û rêvebertiyê de kar û xebat da meşandin. Em hêvîdar in û di wê baweriyê de ne ku ev lêhûrbûnên hevalê Rustem di derbarê vê mijarê de wê ji hevalan re di aliyê fikrî de bibe pêşvekirinek.

NAVEROK

1- ÎDEOLOJÎ ÇI YE?

Îdeolojî Nasname Û Kûrbûna Di Fikir De Ye
Ji Hêza Îdeolojiyê Mehrûm Mayîn Bi Xwe Re Çi Tîne
Emperyalîzm Xwe Wek Sîstema Heqîqetê Dibîne
Kapîtalîzm Civaka Xwezayî Hoveber Dibîne

2- TAYBETMENDIYÊN ÎDEOLOJÎK ÇI NE

Kûrbûna Îdeolojîk Xwe Bi Serkeftinê Ve Kilîtîkirin E
Îdeolojî Hêza Însan A Berxwedanê Ye
Dijmin Serkeftinê Xwe Yên Îdeolojîk Di Pûçkirina Jiyanê De Pêk Tîne
Terîfên Berê Yên Ku Ji Îdeolojiyê Re Hatine Pêşxistin
Marksîzm Tenê Têkoşîna Îdeolojîk Bi Serkêşîya Karkeran Dinirxîne
Wê Terîfa Me Ya Îdeolojîk Ji Civakê Re Çawa Be?
Însan bi îdeolojiyê serbixwe dibe
Îdeolojî Hêza Baweriya Mirovan E
Hemû Derfetên Emperyalîzmê Di Bin Xizmeta Mayîndekirina Sîstema Kapîtal De Ne
Têkoşîna Îdeolojîk Bi Kedê Pêk Tê
Îdeolojî Xebateke Her Demê ye
Têkoşîna Îdeolojîk Çareseriyê Peyda Dike
Îdeolojî Li Gorî Tevgera Demê Xwe Nû Dike
Îdeolojî Bê Wijdan Û Zanyarî Nabe
Di Îdeolojiyê De Rola Aqil Û Wijdanê Çi Ye?
Pêwîst e Îdeolojî Bi Rastiya Cih Û Demê Ve Girêdayî Be
Pêşengên Îdeolojiya Azadiyê Jin Û Ciwan in
Divê Têkoşîna Îdeolojîk Xîtabî Hêzên Zindî Yên Civakê Bike
Me Li Gorî Tevgera Zeman Îdeolojiya Xwe Nû Kir
Îdeolojî Her Tişt Bi Îrade Ravekirin e

3- NASNAMEYA ÎDEOLOJÎK

Fermîbûna Îdeolojiya Çaxa Navîn
Nasnameya Kapîtalîzmê Ya Îdeolojîk Çi Ye?
Nasnameya Bingehîn A Îdeolojiya Kapîtalîzmê
Şewazên Dagirkeriya Kapîtalîzmê
Kapîtalîzm Lîberalîzmê Ji Bo Xwe Esas Digire
Kapîtalîzm Xwe Bi Mîliyetperestiyê Rave Dike
Kapîtalîzm Bazara Serbest Esas Digire
Pêwîst E Îdeolojî Ji Dogmatîzmê Dûr Be
Dagirkeriya Li Ser Jinê Ne Fizîkî Ye Îdeolojîk E
Jina Bi Îdeolojiya Desthilatîyê Hatiye Reşkirin

4- NASNAMEYA ÎDEOLOJÎK A TEVGERA AZADIYÊ

Ji Bo Azadiyê Têkoşîna Gelê Rojhilata Navîn
Nêzikbûna Tevgerên Kurd Ên Berê Ji Azadiyê Re
Tekoşîna PKK'ê Di Rojhilata Navîn De Hêviya Serkeftinê Pêk Anî
Sermayeya Navnetewî Di Rojhilata Navîn De Ji Xwe Re Hevkarî Çêdike
Îdeolojiya PKK'ê Lîstikên Ku Li Ser Kurdistanê Pêk Tê Xera Kir
Dijmîntiya Li Dijî PKK'ê Ji Ber Nasnameya Wê Ya Îdeolojîk E
Endam Û Pêşengên Îdeolojiya PKK'ê Şehîdên Wê Ne
Pêvajoya Destpêka Têkoşîna PKK'ê Ya Lêhûrbûn Û Lêkolînê Bû
Erdnîgariya Rojhilata Navîn Ji Bo Berjewendiyên Hêzên Desthilatdar Girîng E
Prensîbeke Bingehîn A Îdeolojiya PKK'ê Îradeya Serbixwe Ye

5- RÊBERTIYÊ BI HÊZA XWE YA ÎDEOLOJÎK DERFETÊN TÊKOŞÎNÊ AFIRAND

Îdeolojiya Azadiyê

Di Kurdistanê De Çaxa Lehengiyê

Rêbertî Çavkaniya Pêvajoya Gerîlatiyê Ya Îdeolojîk E

Îdeolojiya Azadiya Jinê û Pêşketina Wê

Cinsiyetparêzî Nahêle Kesayet û Civak Azad Bijîn

Vegera Jinê Ya Li Cewherê Xwe Çavkaniya Jiyane Ye

Di Rohhilata Navîn De Îrade, Îdeolojî û Rêxistina Azad Bingehê Têkoşîna Me Ye

Di Cewherê Vê Nasnameyê De Demokrasî Heye

Îdeolojiya Me Li Ser Hîmê Neteweya Demokratîk E

Dewlet-Netewe Tu Carî Hêvî û Azadiya Gelan Pêk Nayne

Şidet Tu Carî Divê Ji Çarçoveya Parastina Rewa Dernekeve

Neteweya Demokratîk Çi Ye?

Di Nasnameya PKK'ê Ya Îdeolojîk De Ne Ferdiyeparêzî Komunalîzm û Kolektîvîzm Esas E

Li Dijî Cinsiyetparêziya Civakî, Azadkirina Cinsan

6- GIRÊDANA EKOLOJİYÊ BI ÎDEOLOJİYÊ RE

Tevgerên Hawirdorparêz

Ekolojîstên Kûr Çawa Tevdigerin?

Ekolojîstên Femînîst

Ekolojiya Civakî

7- AVAKIRINA CIVAKA EXLAQÎ û POLÎTÎK

Di Avakirina Civaka Exlaqî û Polîtîk De Rola Çand û Hunerê

Di Roja Me Ya Îro De Ragihandin Cîhanê Beralî Dike

1- ÎDEOLOJÎ ÇI YE?

Em herî zêde li ser xala girêdayî îdeolojiyan tiştê pêwîst e pêk bên çî ne, rawestin. Lewra îdeolojî ji bo çî ne, bi taybet jî em ê nasnameya îdeolojî li gorî sîstemên cur bi cur bigirin dest. Bi giranî em ê li ser nasnameya kapîtalîzm û emperyalîzmê ya îdeolojîk rawestin. Di heman demê de em ê nasnameya tevgera azadiya gelê Kurd, têkoşîna wê ya îdeolojîk şîrove bikin? Qada vê tevgerê ya îdeolojîk li ku ye û çawa tê meşandin; rexên wê yê ragihandin, zanyarî, çand û hunerê, em ê herî zêde li ser van mijaran bisekinin.

Dema îdeolojî tê gotin, gelek nirxandin li ser tînin kirin û gelek tişt di vê derbarê de tînin ziman. Lê belê di bingehê de her çî, gel û neteweyek di her qadeke têkoşîna de li gorî çarçoveya berjewendiyên xwe li îdeolojiyê temaşe dike. Yanî îdeolojî tiştêkî wiha mutleq nîne. Ji bo her kesî, her demê ji her çî re, fikrek û rêkûpêkbûna fikrekî nîne. Bi gelemperî formulasyona tespîtan e. Kûrbûn an jî zêdehiya fikrî ye. Di çarçoveya berjewendiyên çînekê yan jî gelek çînan bi hev re ye. Yan jî di

çarçoveya berjewendiyên civakê bi gelemperî de ye. Lewra mirov nikare îdeolojiyê wek têngîneke gelemperî bigire dest. Ji bo her demê û her kesî ne weke hev e.

Gelek fikrên îdeolojîk xwe bi vî rengî nîşan didin. Yanî hinek formulasyonan çêdikin. Hinek siyasetên diyar çêdikin. Di aliyê fikir de, vê mutleq dikan, an jî dixwazin teqez bibe. Ev ji bo her derî pêk tê û wiha didin nîşandan.

Mirov di vê çarçoveyê de dikare fikrên dîmî mînak bigire. Reng û dengê mirovan çî dibe bila bibe, li ku dibin bila bibin, li ser kîjan axê dibin û erdnîgariyê dibin bila bibin di encamê de yek xweda, rêûresm, pîvanên exlaqî, çandî, pêwîst e li ser wî esasî bimeşin. Lewra ev çiqasî rast e, bêguman tecrûbe îspat dike ku ev nêzikbûn ne rast e. Hewldaneke wiha heye û heta dereceya dawiyê jî van aliyên ve di pêkanînan de jî şewazên dijwar ên bi zorekê têne meşandin. Ji bo ku li her derê jî însanan tîpekî wekhev di çarçoveya berjewendiyên hinek qismên serdest de pêk binin. Her tim ev hewldan jî aliyê hêzên serdest ve hebûye.

Em dikarin weke mînak li tevgerên dîmî temaşe bikin. El-Qaîde, Talîban, an jî tevgerên weke wan; ev tevgerên îrtîcaî selefî, însanek heta çî cilî li xwe bike, kîjanî li xwe neke ew diyar dikan. Li Siûdî Erebaştanê, li Efxanîstanê yan jî li Sibîryayê dibe, divê weke hev bin. Ev hewldan pêk tîn an jî pêk nayên ev mijareke din e. Tecrûbe û tiştên berbiçav ên madî îspat dikan ku fikrekî jî bo xwe kûrkirî be, li ser esasên berjewendiyên çînekî serdest tîn birêvebirin. Ew fikir rastiya xwe li her derê îspat neke jî, li cihêkî dibe ku rast be, lê li gelek cihên din berovajî ye. Li gelek cihên din bi rastiyan civakê re rû bi rû dimînin. Bi demê re lewaz dibe û pîrsgirêkan bi xwe re derdixe. Wiha krîzên civakê peyda dikan. Bi taybet jî dema dixwazin van pêkanînan xwe bi zorê dixwazin pêk binin, ev pîrsgirêk derdikevin.

Ji ber vê jî mirov nikare îdeolojiyê weke regekî mutleq bigire dest. Lê belê di roja me ya îro de bêguman sed nav li îdeolojî, têkoşîn û xebata îdeolojî tîn kirin. Ev nêzikbûna jî îdeolojiyê re gelekî girîng e. Ji ber çî hindê girîng e? Îdeolojî wer bi regekî tewş û gelemperî be, dema mirov terfî dike divê çî bîne ziman?

Îdeolojî sistemeke fikrî ye, yanê ew fikrê ku xwe birêkûpêk kiriye ye. Ev birêkûpêkbûna fikir bi çî awayî ye, mirov dikare jî ku bigire dest? Dîsa em dikarin bêjin ku exlaq, çand, bîr û baweriya mirovan digire dest. Ango fikir, an jî bîrbirina tiştan, derxistina wan a zanebûnê û zanistê derdixe pêşberî mirov. Rêkûpêkbûna fikir di aliyê exlaqî, çandî, bawerî û zanistê de dema ku yekbûneke wan hebe, jî bo tiştên hevpar hatibin formulakirin mirov wê demê dikare jî wê fikrê re bêje îdeolojî. Têkiliya vê mijarê bi civakê re rasterast heye, tiştêk wiha bi civakê ve girêdayî ye. Wê demê em dikarin jî vê re çî bêjin? Civaka însanan û kombûyîna wan, mezin dibe û herwiha biçûk dibe. Dema ku di çarçoveya berjewendiyên xwe de gihîşt asteke ku hevpar bihizirin, baweriya wan wek hev be, çand, exlaq û pîvanên wan ên exlaqî hevpar bin, wê civakê bi vî rengî karibûye xwe bide nasîn. Karibûye ferq û cudatiya xwe jî yên dîtir bide nîşandan. Bi çî awayî karibûye wiha xwe bide nasîn? Di qada exlaqî, bawerî, zanist û çandî de, dema ku ev civak karibû xwe bide naskirin û xwe derbixîne zanebûnê, xwe wiha bide zanîn û xwe jî yên dîtir wiha cudatir diyar bike, wê demê mirov dikare bêje wê civakê xwe gihandiyê nasnameya xwe ya îdeolojîk.

Wê demê îdeolojîkbûn, îdeolojî fikreke jixweber nîne. Mînak: her mirov di hîzîre, lê belê girêdayî wê hizirandina ku dike hewldanên wî/ê jî bo gihandina rastiyan û asta têkoşîna ku dike, çand, exlaq û baweriyên wî/wê dema jî wî fikrî cuda bin, wê demê mirov nikare bêje ew mirovê ku di hîzîrî mirovekî îdeolojîk e. Herwiha di roja me ya îro de însanê nefikire tune ye. Lê mirov nikare jî her kesên difikirin re jî bêje îdeolojîk in. Dema ku mijar bû îdeolojî, wê demê rêkûpêkbûna wê gelek li pêş e. Yanî insan xwe bide nasîn, jî yên din bide cudakirin. Ev jî rexekî girîng ê girêdayî îdeolojiyê ye.

Em bala xwe bidinê, mesela gelek caran mirov dibêje filan netewe, filan çîn, gelo em çîma van gotinan dibêjin? Mînak dema em dibêjin Yahûdî çî tî bîra mirov? Baweriya wan a dîmî tî bîra mirov, exlaq, rêxistinîbûn, yanî rêkûpêkbûneke jî çand, exlaq û baweriyê û hewldanên wan tî bîra mirov. Di heman demê de ev nasnameyek e û diyardeyekî nîşan dide. Ji bo vê gelek caran dema em dixwazin mirovekî biwesfînin, em dibêjin ev kes weke Yahûdîyan e. Çîma em dibêjin wek Yahûdîyan e? Ji ber ku nêzikbûna xwe jî nîrxên madî û manewî re jî rêzê nîne em wisa dibêjin. Lewra em di vir de dikarin bêjin ku teşegirtineke Yahûdîyan a xweser heye, nasnameyeke wan heye, bi vî rengî jî yên din cudatir in.

Yan jî dema em dibêjin filankes wek Japonan e, yan jî wek Çîniyan e, gelo em çîma van şibandinan dikan? Yan jî dema em dibêjin weke Çîniyan e di serî de tiştêk tî bîra mirov; mirovek bêsekin bixebite, di aliyê fikir de felsefeya Konfuçyus di danûstendinên xwe de esas bigire, yanî bingehek wî/ê ya exlaqî û çandî hebe, asteke zanistê li gel hebe, nêzikbûna jî kar re li ser esasê çandekê be, em

dibêjin weke Çîniyan e. Ev bi me re çi pêş dixê? Qismek însanan bi me dide nasîn. Tevî ku li rexekî cîhanê yê dûrî me dijîn jî, ew qismê mirovan bi me dide nasîn.

Îdeolojî Nasname û Kûrbûna Di Fikir De Ye

Me weke terîfeke gelemperî îdeolojiyê diyar kir. Lê dema em dibêjin îdeolojî gelo aliyê çîn û mirov di nav yekparebûnê de digire dest? Bêguman di nav de cudatî hene. Lewra bi gelemperî di nav de aliyên hevpar hene, li ser wî esasî mirov çi dike? Wesfandin û naskirinekê çêdike.

Ji bo vê îdeolojî nasname ye, îdeolojî kûrbûnek di fikir de ye û li ser wî esasî îradê derdixê pêş û îradebûyînekê çêdike. Lewma sînoran diyar dike, erêkirin û nakirina wê jî nîşan dide. Bi gotineke ku em pir bi kar tînin: pîvanên red û qebûlê di civakan de dide nîşandan.

Heke civakek ji nasnameya îdeolojîk hatibe mehrûmkirin, yanî ji nasnameya îdeolojîk dûr be, pîvanên wê civakê yên red û qebûlê tune ne. Ew civak, civakek ji bo dayînekê na, her dem ji bo stendînekê hazir e. Tiştêkî nade, nateyîse, ronahiyê nade û her dem digire. Tu demê nabe çavkaniya belavbûna nixênekê civakî. Nabe çavaniyeke ji bo belavkirina fikir û zanistiya nû. Wê demê ew civak dibe civakeke çawa? Dibe ciheke wiha ku timî li ser esasê girtînekê xwe birêve dibe. Ji Ewrûpa bigire heta Asyayê, li ku tiştêkê hebe ji wir digire, afirînerî (xulîkarî) tê de pêş nakeve, bi xwe bawerbûnê tê de tune ye. Li gor berjewendiyên xwe tevnagere. Tim li pey xelkê dimeşe. Li pey kesên din dimeşe. Ji bo xwe nîne, her û her ji bo kesên din e. Civaka ku ji hêza îdeolojîk mehrûm bibe bi vî rengî ye.

Ji Hêza Îdeolojiyê Mehrûm Mayîn Bi Xwe Re Çi Tîne

Rêxistina ji hêza îdeolojîk mehrûm bibe, tu hêza wê ya madî ya hejmarê nikare wê rêxistinê li ser piyan bigire. Hejmar çiqas dibe bila bibe, hêza madî çiqas dibe bila bibe, heger hêzeke ruhî tune be, îradeyeke xurt pê re çêneke, tu carî bi hejmara madî û derfetên madî rizgar nabe. Mînak herî mezin a li ber çav Sovyet e. Sovyet di cîhanê de cebîlxaneyekê ji sîlahên nukleerî, artêşekê mezin bû. Di şer de xwe îspat kiribû. Li beramberî faşîzmê serketî bû, li hemberî artêşa Hîtler di şerê Cîhanê yê Duyemîn de bi ser ketibû. Bi çekên xwe, bi teknolojiya xwe ya ezmanî, bi hemû derfetên xwe yên hejmar û şênîyan, serî ji cîhanê re radikir. Lê demêke şûnde dît ku sîstema wê hildîweşe, lê ew çekên wî nikare sîstema wî biparêze. Yek guleya tangê neteqiya, yek fuze nehate avêtin da ku sîstema wê hilweşe. Sedemê vê çi bû? Sedem ew bû ku sîstema wê di aliyê ruhî de feqîr bû. Îrade tune bû, di dest de sîlah heye, lê mêjiyê wê sîstemê ji fikrê derve re vekirî bû. Yanî hêza ku parastina mêjî bike tune bû. Hêza parastina fizîkî hebû, sînor baş diparast, lê hêza parastina mêjî tune bû.

Lewra hêza parastina mêjî çi ye? Nasnameya îdeolojîk e. Heger di aliyê îdeolojî de bi awayekî tîkûz te xwe amade nekiribe, yanî ger sîstema te ya siyasî û rêvebirî pala xwe nede zemînekê îdeolojîk, te îqna, bawerî û girêdanekê bi vî rengî çênekiribe, ne gengaz e ku ew sîstem karibe li ber xwe bide.

Ji ber çi nikare li ber xwe bide? Ji ber ku ji derve re vekirî ye û ji wan digire, lê mixabin nikare bide. Tiştan ji derve digire, li pey derve ye. Ji aliyê siyasî ve te çiqas dewleta xwe bihêz ava kiribe bila be, ew sîstem nikare te ji qonaxekê bavêje qonaxekê din. Di roja me ya îro de ev tişt hîna zêdetir hasas e. Mînak di roja me ya îro de ev tê gotin: Dema îdeolojiyan xelas bû, dema şerê îdeolojîk xelas bû, dema wê derbas bû. Lewra vê demê têkoşîna îdeolojî jî nerast e, ji bo vê jî hemû rengên têkoşînên îdeolojîk hem xerab tîne dîtin û hem jî tîne teşhîrkirin. Heta di roja me ya îro de cîhana lîberal, ya ku Emerîka serkêşiyê jê re dike, welatên Rojava û Ewrûpa serkêşiyê jê re dikin, dixwaze sîstema xwe ya kapîtal li her deverê cîhanê bide rûniştandin. Di vê cîhanê de gotina îdeolojîk weke sîc tê dîtin. Mînak dibêje: “filan nêzîkbûn, nêzîkbûnekê îdeolojîk e.” Em bala xwe bidinê li Tirkiyeyê jî bi vî rengî ye. Di Tirkiyê de jî serokên partiyên derdikevin ser kursiyê, ber mîkrofonan û dibêjin: “filan nêzîkbûnên wî îdeolojîk in.” Dijminên xwe hemûyan bi vî rengî sîcdar dikin û li ser wî esasî dixwazin civakê jê dûr bixin.

Çima vê nêzîkbûnê dikin? Ji ber ku nêzîkbûnên îdeolojîk bi pêvajoyekê re hemwate dikin. Ew pêvajo jî, pêvajoya şerê sar e. Pêvajoya şerê kûr ê sar di navbera soyalîzm û emperyalîzmê de pêk hat. Wê çaxê nûnerê van herduyan jî Sovyet û Emerîka bûn. Ew şerê di navbera van herdu sîsteman de wek şerekî îdeolojîk dihate hesabandin. Lewra vê serdemê gelek tiştên nebaş bi xwe re anîn, ji bo vê hemû rengê têkoşîna li hemberî sîstema desthilatdar rasterast mohra îdeolojiyê lê didin da ku civakê jê dûr bikeve. Çima wiha dikin? Ji ber ku bîranînen xerab ê di pêvajoya şerê sar de gel naxwazin bi bîr bin. Naxwazin careke din wê pêvajoyê bijîn. Bi vî rengî emperyalîzm bi taybetî listokeke wiha dide meşandin, da ku civakan ji hêza wê ya îdeolojîk mehrûm bihêle.

Em bala xwe bidinê, civakek ji hêza îdeolojîk hate mehrûmhiştin, mehrûm ma û bê îdeolojî ma, ew civak dûvik e. Hêza wê civakê ya redkirinê tune ye! Hêza wê ya bersivdayînê jî nîne, çi bê serê wê dê ew civak qebûl bike. Ji ber ku ne di zanebûna berjewendî û nasnameya xwe de ye. Wê çawa bijî, ji bo çi bijî nediya e. Li ser wî esasî her dem ji bo li pey bimeşe hazir e. Ji ber vê emperyalîzm dixwaze civakan ji hêza wan a îdeolojîk mehrûm bihêle.

Emperyalîzm Xwe Wek Sîstema Heqîqetê Dibîne

Têkoşîna ku emperyalîzm li hemberî îdeolojiyê dike têkoşîneke ji rêzê û bi rengekî xwezayî jî nîne. Çima em dibêjin emperyalîzm? Ji ber ku emperyalîzm dixwaze hinek pîvanên nû di cîhanê de bide rûniştandin. Emperyalîzm, ji hemû sîsteman zêdetir a xwe ye, ji bo xwe ye. Ji hemû sîsteman zêdetir jî desthilatdar û otorîter e, serwer e. Bi derfetên xwe yên madî, teknolojîk, weke ku hemû şaneyên civakê xistibe bin kontrola xwe.

Taybetmendiyeke emperyalîzmê ya din jî heye, emperyalîzm van taybetmendiyan weke desthilat, çînî, serdestî û hwd. li ser xwe qebûl nake. Emperyalîzm wek sîstema heqîqetê li xwe dinêre. Heqîqetê di çarçoveya perspektîfên xwe yên fikrî û siyasî de diyar dike. Ji bo vê hemû hêzên li dijî emperyalîzmê têkoşînê bikin weke hêz in, wan li dijî heqîqetê nîşan dide. Taybetmendiyan emperyalîzmê yên wiha hene. Yanî emperyalîzm heta asta dawiyê rastî ji rê derxistiye. Ew derfetên wê hene ku rastiyê ji rê jî derbixe.

Em hîna jî li ser vê meselê bi nazenînî radiwestin. Dema ku em hûrûkûr li ser bisekinin, em ê bala xwe bidinê ku di dîroka civakan de, em behsa mîtolojiyê dikin, dînê yekxwedayî dikin, gelek dînen pîrxwedayî hwd. dema em behsa van dikin di naveroka hemûyan de jî peyamek wan a hevpar heye. Ew peyama wan a hevpar çi ye? Serdema berê serdemeke baş bû, lê em ji rê derketin, ji ber ku em ji rê derketine, ev êşên em dibînin hemû cezayên ku xweda, yan jî hêzek nepen heye ku me ceza dike. Ev xaleke hevpar e, dînê yekxwedayî û jixwe mîtolojî jî wiha difikire. Her dem li bihuştêkê (cînetekê) tê gerîn. Cînet bi xwe çi ye? Vegera rojên berê ye. Mirovahî vê dizane, yan jî dizanibû û bîra vê dibir. Dev jê berdana civaka bi taybetmendiyan xwe yên xwezayî dijî, bû sersebeba xerabiyê.

Kapîtalîzm Civaka Xwezayî Hoveber Dibîne

Dema ku însanan dev ji taybetmendiyan civaka xwezayî berdane û bi nîrxên xwezayî re îxanet kirine, însaniyetê êdî rojek xwe ya xweş nedîtiye. Hemû fikrên beriya kapîtalîzmê vê nîşanî me dide. Tenê kapîtalîzm û emperyalîzm vê nakin. Tu carî behsa demên derbasbûyî nakin. Tam berovajiyê vê kapîtalîzm dibêje; “her tiştê beriya kapîtalîzmê hovîtî ye. Çiqasî em ji wê hovîtîyê birevin, ew qas em nêzikî heqîqetê ne.” Yanî tu çiqas ji van nîrxên xwezayî weke wekhevî, piştevanî, taybetmendiyan însanî dîr bikevî, ew qas nêzikî heqîqetê dibî.

Di kapîtalîzmê de civaka xwezayî tune ye. Di kapîtalîzmê de civak hemû çêkirî ye, li ser esasê berjewendiyên serdestan hatiye çêkirin. Ji bo vê emperyalîzm di van aliyan de ji hemû sîstemên berê xeternaktir e. Çima ew qas xeternaktir e? Ji ber ku xwe weke sîstemeke nayê guftugokirin dibîne. Kapîtalîzm xwe tu carî lêpîrsîn nake, dema dikeve nava zor û zehmetiyan, neçar dibê ku hinekî rexnedayînê bide, di asta ferdan de wê rexnedayînê digire dest. Yanî sîstem baş e, têkûz e û di navê de hinek kes tevlihevîyê dikin. Ji van ferdan re jî dibêjin çavbirçî, çavteng û timah. Ev bûye sersedema ku sîstem hinekî pîrsgirêkan bijî, ji bo vê jî hinekî tevdirên teknîkî, burokratîk dixwazin her dem krîzê çareser bikin. Ne ku sîstemê bi xwe lêpîrsîn bikin, tu carî sîstema xwe lêpîrsîn nakin!

Wê demê kapîtalîzmê dibêje: “Hemû dîroka cîhanê dîrokeke hoveberiyê ye, dîrokeke paş de mayînê û xerabiyê bûye. Cîhan di şexsê kapîtalîzmê de gihîşt rastiya xwe.” Tevî vê rastiyê jî hinekan qebûl nekirin, hezîm nekirin û herwiha têkoşîn li hemberî kapîtalîzmê dane meşandin. Kî bûn ên şer kirî û sîstema kapîtalîzmê qebûl nekirin? Sosyâlîzm bû, komunîzm bû, dewletên sosyâlîst bûn. Di encamê de ew jî şikestin. Herwiha sîstema kapîtalîst sîstemeke mutleq e, sîstemeke heqîqetê ye, her kesên ku li dijî wê têbikoşin mehkûmê binketinê ne. Kapîtalîzm xwe bi vî rengî dide nîşandan.

Ji bo vê li gel kapîtalîzmê îdeolojî tune ye, dema têkoşîna îdeolojî jî tune ye. Tenê tiştê heye ew jî nîrxên gelemperî ne. Çi ne ew nîrxên gelemperî? Ew nîrxên polîtîk, hiqûqî, exlaqî û çandî, yên ku li Londonê çêdibin, ên li Washintonê çêdibin, yên li Amsterdamê çêdibin in. Ew nîrx ne tenê ji bo wan deran e, ji bo her derê cîhanê ne. Lewra mirovekî Çînî, Kurd û Erebi jî divê wan nîrxan qebûl bike. Eger qebûl neke, wê demê krîzê dijî. Heke di roja me ya îro de li Kurdistanê krîz heye, heke li Îraqê krîz heye, li Afganîstanê krîz heye, li Hindîstanê krîz heye, dibêjin ji bo çi krîz heye? Zû zû ev nîrxên kapîtalîst ên ku li Ewropa Rojava û Bakurê Emerîkayê hatine pêkanîn, di hundirê xwe de nedane

rûniştandin, lewra krîzê dijîn. Lewra kapîtalîzm dibêje: “Eger hûn bibin parçeyek ji vê sîstemê pirsgirêkên we jî wê nemînin.”

Da ku ev pêk bê jî çi pêwîst e? Pêwîst e ku ev gel ji rastiya xwe dûr bikevin. Ji rastiya xwe ya civakî, çandî, exlaqî dûr bikevin. Lewra emperyalîzm li ser gelan dixwaze bêhêziyê ferz bike. Bê îdeolojîbûnê dixwaze ferz bike. Ji ber çî, ji bo rehet fikrê xwe bide rûniştandin û belav bike.

Eger fikrê me hebe, em ê pirsgirêkê di kapîtalîzmê de bibînin. Ger fikrê me tune be em ê pirsgirêkê di kapîtalîzmê de nebînin. Bala xwe bidinê mînak, em bi rexnegirî li kapîtalîzmê temaşe dikin. Em kapîtalîzmê rexne dikin, gelo em ji ber çî, ew qas rexne dikin? Ji ber ku Rêbertiyek me heye û ji bo me fikir pêşkêş dike. Li ser fikrê Rêbertiyê em perwerdê dibînin. Amûrên me yên îdeolojîk hene. Ragihandin, xebatên çandê hene, her çiqas lewaz bin jî, lê di encamê de em xwe di zemînekî fikrî de dixwazin pêk bînin. Yan jî em dixwazin di zemînekî fikrî yê diyar de xwe pêk bînin. Em ê ji kê aciz bibin, em ê kê qebûl bikin, em ê çî red bikin û çî bawer bikin? Lewra li hemberî emperyalîzmê em çî ne? Em şiyar in, em rexne dikin, lê li kêleka me mirov temaşe dike, gelek kes Kurd in yan jî Ereb û Tirk dibin, lê tu hêza wan a redkirinê tune ye. Tenê qebûl dikin, teqlîd dikin. Ji ber vê jî em bala xwe bidinê ev kes ji bo nixrên xwe yê neteweyî, civakî têkoşîneke baş nikarin bidin meşandin. Xwe wer birêxistin bikin, rêxistina xwe ava bikin, têkoşînekê bidin meşandin, lê nikarin vê bikin. Sedem çî ye, ji ber ku fikrê wan ê cuda tune ye. Teqlîdê esas digirin, lêpîrsînê nakin, lewra emperyalîzm dixwaze vê bide rûniştandin.

Şerê li hemberî îdeolojiyê, dûrxistina însanan ji têkoşîna îdeolojiyê ye, armanca wê ya bingeîn ev e. Da ku însan bigihîjin astekî ku nikaribin tiştêkî red bikin û bêjin na. Ji bo ji her tiştî re bêjin erê, bi vî rengî mafê xwe yê redkirinê wenda dikin. Yanî wan ji hêza redkirinê mehrûm dikin. Ev xaleke gelekî girîng e.

Heta ku hêza îdeolojîk di nav gelekî de hebe, ew gel radest nabe. Lewra emperyalîzm vê baş dizane. Hemû serkeftinên siyasî, leşkerî û ekonomî, lewaz in û kêr dimînin. Heger bi serkeftineke îdeolojîk temam nebin, hemû serkeftinên siyasî, leşkerî û ekonomî wê kêr bimînin. Kengê serkeftin dibin serkeftin, dema ku bi serkeftina îdeolojîk temam bû dibin serkeftin. Wê çaxê hêzek dikare bêje ez serkeftî me. Eger ew nebe nikare bêje ez serkeftî me.

Em bala xwe bidinê: Emerîka derbasî Îraqê bû, di navbera çend rojan de derbas bû, ji 20'ê adara 2003'yan dest bi tevgerê kirin, 10'ê nîsanê Bexdayê girtin. Yanî di navbera bîst rojan de kete paytexta Îraqê. Ji milyonekê zêdetir leşkerên Îraqê hebûn; tang, top, hemû rengên sîlahê wê hebûn. Bi hezaran serbazên wan hebûn, ev hemû jî hebûn. Lê beramberî hêza Emerîka ya leşkerî nikaribû li ber xwe bide. Ji bo vê di bîst rojan de Emerîka kete Îraqê. Di aliyê siyasî de Emerîka rêveberiyek derxistin û ew rêveberî li gorî xwe rengêkî rêvebirinê di Îraqê de peyda kir. Heta roja îro jî bi rengêkî ji rengan tê revebirin û meşandin.

Di aliyê ekonomî de jî pazara talanê pêş xist. Lê em bala xwe bidinê Emerîka lewaz e, piştî hilweşandina Sedam, em temaşe dikin hejmara leşkerên wê yên kuştî ber bi pênc hezaran ve diçe. Her rojê hejmar zêdetir dibe.

Di aliyê madî de li şûna ku peran qezenc bike, em temaşe dikin ku bi trîlyonan perên wan tîr xerckirin, Îraq ji Emerîkayê re weke lîtavekê ye (bataklik). Lê li vir çî ye ku li ber xwe dide û nahêle Emerîka rûne? Emerîka di aliyê siyasî û leşkerî de jî bi ser ket, lê di aliyê îdeolojî de hîna bi ser neketiye. Heta di aliyê îdeolojî de bi ser nekeve, ew serkeftina wê ya siyasî û leşkerî hinekî bi sînor dimîne. Yanî hetanî gel di Îraqê de bi temamî dest ji rastiya xwe ya civakî, çand û exlaqê bernede û hemû tiştên ji derve tîr teqlît neke, sîstema siyasî û leşkerî ya ku Emerîka di vî welatî de daye avakirin wê lewaz bimîne.

2- TAYBETMENDIYÊN ÎDEOLOJÎK ÇI NE

Tabetmendiyên îdolojiyê ev in; tevî hemû hêza leşkerî, îdeolojî û di şertên herî dijwar de divê tu karibî ji dijminê xwe re bêjî na! Di şertên herî dijwar de tu karibî bi ser bikevî, îdeolojî ev e. Mînaka berbiçav di dîroka rêxistina me de; sekin û helwesta hevalê zindana Amedê îdeolojîk e. Di heman demê de çalakiya ku Hevala Zîlan pêk aniye îdeolojîk e. Ji ber çî ev sekin û çalakî îdeolojîk in? Ji ber ku tiştên dibûn nedihatî aqilê mirov, aqilê mirov ew rewş qebûl nedikirin. Çalakiya Hevala Zîlan, tiştên dibin, aqilê ji rêzê nikare teswîr bike û qebûl jî nake. Ji ber ku dijmin di wir de ji bo te tune bike her tişt pêk aniye. Dema ku Hevala Zîlan çalakî kir konseptê Tirkan hebû, yê dewletê bû, wiha digot: “Ne tenê însan, divê zindî li çiyayê Kurdistanê nemînin.” Ji bo vê jî gelek operasyon derdixistin bi kobra û teyaran bombe dibarandin, ne tenê ji bo însanan, ji bo lawiran jî bikujin ew bombebaran dikirin. Li gorî wan plan kirî diviyabû ku di çiyayên Kurdistanê de zindî nemînin.

Di van şert û mercan de tu yê çî bikî? Te fedekarî kir, êş û azar hemû tehemul kir, tevî van jî te dide rawestandî û tu nema dikarî çalakiyê bikî. Dev jê berde tu çalakiyî bikî, tu nema dikarî pariyekî nan

peyda bikî. Wê çaxê divê tu vê bêjî; “Tiştê ku pêwîst bû min kir, lê tiştêkî din ji destê min nehat, ji bo vê jî ez li hemberî gelê xwe, wan însanên ku bi navê wan ez ketim nav vê dozê, beramberî wan serê min ne nizm e û tiştên ji min hatiye xwestin min kir. Di encamê de min nema dikarî tiştêkî cuda bikim. Tiştê ji min hat ev bû.” Lê belê dema ku te bi sîlaheke îdeolojîk xwe biçek kiribe, tu yê tevî her tiştî dîsa jî bêjî; “Tiştên em dikarin bikin hene.” Îdeolojî ev e, asteng çî dibin bila bibin, tiştê ku tu bikaribî bikî muheqeq heye. Lewra dema mirov bixwaze li şûna Hevala Zilan bifikire, mirovê bigihîje vê encamê. Ya rastî hemû rê hatine astengkirin. Dijmin hemû rê asteng kirine. Li hemberî wan astengî û êrîşên dijmin, em bi wî şêwaz û uslubê jîyanê yê ku em fêrî wê bûne, em nikarin gavekî bavêjin û tiştêkî din bikin. Lê van qebûl nake û vê dibêje: “Tevî van tiştan hemûyan jî, tiştê em bikin heye.”

Dema mirov gihîşt vê qenaetê bi awayekî xwezayî piratîk-kirina wê hêsan dibe. Piratîkbûna wê; dibe ku tu çalakiyeke fedaî pêk bînin bombeyan bi xwe ve biteqînî, yan jî bikevî rojiya mirinê hwd... Di encamê de tu rêka derketin û çareseriyê dibînin. Wê demê mirov tiştên ku divê bînin kirin di warê îdeolojîk de pêk bîne, beramberî êrîşên dijmin astengan nas nake. Di gelek cihên cîhanê de mirov rastî van hilhatinan tên.

Em gelek caran behsa serpêhatî û têkoşîna gelê Vîetnamê dikin, têkoşîna wan têkoşîneke îdeolojîk e. Dijminê me mezin e, di roja îroyîn de xwe di cîhanê de serwer kiriye. Dijminê me Emerîka ye, lê li vir em jî neçar in bi ser bikevin. Ew bi vê bawer in.

Şerê Hizbulahê li dijî Îsraîlê yê di sala 2006'an, di meha temûzê de, şerekî îdeolojîk bû. Îsraîl di dema xwe de di şeş rojan de, hemû welatên Ereban şikand. Axa wan dagir kir. Axa Urdu, Suriyê û ya Mîsrê dagir kir. Hemû di şeş rojan de kir. Îsraîl çiqas e, li beramberî Ereban ji dehan ne yek e jî, ji bîstan yek e. Lê di şeş rojan de di sala 1967'an de hemû Ereban şikand. Lê belê dev jê berde şeş rojan, di meha temûza 2006'an de sî û du rojan di Libnanê de şer kir nekarî xwe li hemberî Hizbulah bigire, tenê rêxistina Hizbulahê bû li hemberî wî. Ew jî şerekî îdeolojîk dane meşandin. Îsraîl bihêz e, lê Hizbulahê wê ji xwe re dibêje: “Îsraîl bihêz e, lê em jî neçar in bijîn, tevî wê divê em bijîn.” Îdeolojî wisa çêdibin û pêş dikevin.

Kûrbûna Îdeolojîk Xwe Bi Serkeftinê Ve Kîlîtkirin E

Em bala xwe bidinê di aliyê madî û mercan de, herwiha di aliyê fizîkî de tiştêkî ji bo ku sedemên berxwedana zindana Amedê ji sala 1980 û 1982'yan bibîne tune bû. Eger mirov di aliyê fizîkî û madî de bigire dest tiştêkî wê demê nînbû. Lê hevalên wir vê dibêje; “Kîlîtbûna bi serkeftinê, bawerîya bi serkeftinê dihêle bibe sersedema ku li wir şêwazê têkoşînê pêş bikeve. Eger bawerîya te bi serkeftinê tune be tu yê radest bibî, heta astekî tu yê li ber xwe bidî, lê paşê tu yê teslîm bibî. Lê dema girêdana te hebe, tu yê çî bikî? Tu yê şêwazê têkoşînê ji nû ve di ber çavan re derbas bikî, tu yê bêjî di rastiyê de ez dikarim li hemberî dijmin li ber xwe bidim, lê heta niha şêwazên min li hemberî dijmin bi kar anîne çî ne? Tu yê şêwazê xwe lêpîrsîn bikî, yan jî şêwaz ne çewt bûn, lê dema wan derbas bûye. Wê demê tu yê şêwazên nû peyda bikî. Çalakiya hevala Zilan ev bû. Şêwazên din peyda dike. Rast e me têkoşîneke baş kir, lê êdî ew têkoşînê têrê nake. Kî vê dibêje, yê ku bi serkeftinê ve kîlît bûyî vê dibêje. Lê yê bi serkeftinê ve kîlît nebûye wê bibêje: ya ji min hat min kir û ji vê û şûnde hêza min tune ye. Wê demê ev doz bi ser nakeve, wê radest bibe.

Îdeolojî Hêza Însan A Berxwedanê Ye

Radestîya di nav PKK'ê de jî çavkaniya xwe ev e. Dema ku însan ji pêşengî û têkoşîna îdeolojîk dûr dimîne, em lê dinihêrin beramberî dijmin jî teslîm dibe û diçe îxanetê, îxaneta ku heta niha di nav PKK'ê de pêş ketiye sedem ev e. Di asta yekemîn de sedemên wê îdeolojîk in. Çavkaniya wê nêzikbûnê çî ye? Di esas de bê îdeolojîbûyîn e.

Wê demê îdeolojî hêza însan a berxwedanê ye. Însan dibe yê/a xwe. Yanî ji xwe tawîzan nade, ji xwe nabihure û nabe yekî/e din. Dema bû yekî/e din, wê demê dijmin bi ser dikeve.

Em bala xwe bidinê di mijara Kurdan de jî bindestiya Kurdan îdeolojîk e. Bindestiyeke îdeolojîk e. Çima wiha ye? Ji ber ku em niha behsa çî dikin, em behsa oto-asîmîlasyonê dikin. Oto-asîmîlasyon; yanî însan bi xwe, xwe tune dike. Taybetmendiyên xwe înkâr dike. Xwebûyîna wî namîne. Me gotibû îdeolojî hûrûkûrbûna fikir a ku xwebûyîna çêdike. Yanî tu bi xwe yî, tu nabî yekî din, kesê dixwaze te bike weke xwe, tu li beramberî wî/ê li ber xwe didî. Dema ku ew hêza te ya berxwedanê namîne, wê demê dijminê te bi ser dikeve. Em bala xwe bidinê di roja me ya îro de li Kurdistanê ev astengî li

pêşberî me ye. Mixabin di Kurdistanê de serkeftina dijmin ne leşkerî û siyasî ye. Ne serkeftineke ekonomîk e, dagirkirina leşkerî tu qîmeta wê tune ye. Xerabî, kuştin, talan, bombebaran, gund û bajaran xerab dike, komkujiyan pêk tîne, van hemûyan dike, ev xirab in. Lê her tişt ne talana ekonomî ye, ev ne pirsgirêkeke cidî ye. Dijmin wê talan bike, sererd û binerd talan dike, keda însan talan dike. Heta beramberî vê talanê nerazîbûna gel carna pêş dikeve.

Di aliyê siyasî de desthilatiya xwe ava dike. Bala xwe bidinê ev hemû jî xerab in. Lê ji bo îhma û tunekirina gelekî bes nîne. Ji ber çî ev bes nînin? Ji ber ku eniya ku her dem li ber xwe dide heye. Ew eniya ruhî ye. Mînak Kurdayetî, rast e erda me didizin, me dikujin, welatê me jî dagir kirine, lê em Kurd in. Yanî em cuda ne. Heta em vê peyvê jî bêjin wê dijmin tu carî bi ser nekeve. Kengê dijmin bi ser dikeve? Dema em bibêjin; “Em ne Kurd in.” Mînak em bala xwe bidinê nifûseke Kurd a zêde li Kurdistanê ji Kurditiya xwe bêbawer e. Ji Kurdayetiya xwe fedî dike. Bi nîrxê Kurdayetiya xwe serbilind nîne! Di bingeh de dagirkirina mezin di vir de ye, wendakirin di vir de ye.

Ji bo vê jî divê tu carî tu gel, tu netewe firsenda vê nedin. Eger ev bû, wê çaxê hêza tu li ber xwe bidî namîne. Tiştêkî tu li ber xwe bidî namîne. Tiştêkî ku tu pê li ber xwe bidî namîne. Divê em vê baş bizanin, ji ber ku girîng e.

Di Rojhilata Navîn De Cihê Kurdan

Em di roja îro de li Rojhilata Navîn li rewşa Kurdan binêrin. Kurd bi rastî di Rojhilata Navîn de xwedî cihekî cuda ne. Di roja me ya îroyîn de gelek arguman vê rastiyê destek dikin. Kurd di vir de xwedî cihekî cuda ne. Yanî xwedî taybetmendiyên şoreşgerî ne. Navê Kurdan û erdnîgariya Kurdistanê bi serdemên dîrokî yê girîng ve girêdayî ne. Em behsa şoreşa neolîtîk, çandiniyê, avakirina gundan, xwedîkirina heywanan dikin, bi dirêjiya dîrokê re em van digirin dest û şîrove dikin.

Bi vê ve girêdayî di aliyê fikrî de guhertinên ku di navbera însanan de çêbûne, civakîbûna însanan, di asta herî bilind de guhertineke herî bilind e. Ev hemû nîrxên gel ên çandî û madî ne. Lê em bala xwe bidinê îro însanê herî zêde jixwe bêbawer, ji dîroka xwe qut ji asîmîlasyonê re vekirî Kurd in. Însanên Kurd di vê rewşê de ne.

Sedemên pêşketina vê derûniyê gelo çî ye? Sedem ew e ku di vê xalê de têkoşîneke îdeolojîk li ser gelê Kurd tî meşandin. Ev jî nêz ve bi rewşa dagirkirina Kurdistanê ve girêdayî ye. Niha dijmin Kurdistanê dagir kir, tamam em bêjin rojekê Kurd bêdeng bûn, hêza wan a leşkerî têrê nekir ku li ber xwe bidin. Lê di encamê de Kurd, Kurd e. Rojekê ji rojan wê helbet hêza xwe ya leşkerî deh qat xurt bike, wê li hemberî vê dagirkirinê şer bike û xwe xelas bike. Ji bo ku ew roj neyê, dijmin di her rexî re tevdiran digire.

Çî ne ev tevdirên dijmin digire? Di aliyê hizrî de Kurd lewaz in. Mînak gotinên xerab li ser Kurdan tî kirin. Dibêjin; “Kurd nafikirin, Kurd bêhiş in, Kurd bidûvik in.” Rengereng li ser Kurdan tiştan dibêjin. Mînak vê jî dibêjin: “Hîrç fêma dike, lê Kurd fêma nakin. Kurdê bidûvik.” Heta hinek teoriyên din jî hene, eslê Kurdan ji tiştên xirab didin nîşandan. Teoriyeke Ereban heye, jixwe dagirker in, vê teoriyê bi nivîskî jî li ser Kurdan dibêjin: “Di zemanê xwe de pêxember Silêman hebûye, ew jî jî dîne Îbrahîmî ye, hem qralê Yahûdiyan bûye, hem jî pêxember bûye. Pêxember Silêman çil pevjînên wî hebûne. Ji van jinan sî û neh ji wan bi şeytan re ketine tîkiliyan. Ji qewla Êzîdiyan ve bi mîrik re ketine tîkiliyan. Di encamê de zarokên wan çêbûne, ji Silêman re gotine em çî bikin ji van zarokan, Silêman gotiye: Wan berdin bila biçin çiya. Ji wan jî Kurd derketine.

Jixwe li gorî Tirkan tiştêk bi navê Kurd tune ye. Miletêkî heta tu bixwazî paşve mayî ye. Ji bo navên Kurdan jî wiha dibêjin; ‘Li ser berfê meşiyane û dengê wiha ji bin lingên wan hatiye, qart kurt filan, lewra navê wan bûne Kurd.’ Li ser vî bingehî gelek hikûm û nêrîn li ser Kurdan tî gotin û hene. Dema ev serweriya li ser Kurdan dimeşe û bi salan tê dubarekirin, ev dihêle ku bi Kurdan re li hemberî kesayeta xwe bêbawerî çêbibe. Bi vî rengî li hemberî xwe bêbaweriyê bijîn. Ev jî digihîje asteke wisa ku Kurd bixwe, xwe bi nezaniyê, hovitiyê mehkûm bikin. Heta bandora van nêrînan bi dirêjiya dîrokê re li ser derûniya kesayeta Kurd bibandor bû. Di nav tevgera me de jî tiştêkî wiha derdikete holê; mînak dema kesek karekî xerab bike, yan jî teoriyeke nebaş deyne rastê, yan jî fikrêkî ne baş bêje, em jê re dibêjin; “Kurd wiha ne.” Wê demê fikir û karên xerab em bi Kurdan ve girê didin. Dibe ku ev bi îradeya me be yan jî bê îradeya me be, lê di encamê de em di derbarê xwe de gihîştine qenaeteke wiha. Gelo çima mirov di derbarê xwe de digihîje nêrîneke wiha? Dema ku însanek ji hebûna xwe bêbawer be, ji rastiya xwe bireve, ji kesayeta xwe bireve, xwe bi van nêrînan mehkûm bike, wê çaxê dijmin bi ser dikeve.

Eger îro dijmin di Kurdistanê de bihêz e, yek ji sedemên bingehîn ê vê serkeftinê ev e. Sedema wê serkeftinê ne ku hêza dijmin heye, lê sedema wê ya bingehîn ew e ku hêza jiyane di Kurdistanê de tune ye, ji holê rakiriyê, lewaz kiriyê. Bi navê Kurdayetiyê însan naxwazin rabin ser piyan. Di Kurdistanê de bi vî rengî têkoşîna îdeolojîk tê meşandin.

Dijmin Serkeftinên Xwe Yên Îdeolojîk Di Pûçkirina Jiyane De Pêk Tîne

Di roja me ya îro de emperyalîzm bîst û çar demjimêran li ser sosyalîzmê her tiştan dibêje, ji bo vê her rengê xerabiyê bi sosyalîzmê îzah dike. Diktatorî, faşîzm, şovenîzm, îşkence, lêdan, kuştin, wendakirin, burokrasî, emperyalîzm, van hemûyan dike malê sosyalîzmê. A niha di nav me de jî ev mijar gihaye asteke wiha ku em nikarin behsa sosyalîzmê bikin! Ji ber ku sosyalîzm bi çî re hemwate bûye; bi xerabî, kuştin, talan, burokrasî, newekhevî, bi rejîma totalîter re hemwate bûye.

Divê mirov vê baş bizane ku serdest vê teoriyê bi kar tînin. Serdest ji bo ku hukmê xwe kûr bikin û serkeftinên xwe mayînde bikin, ji ber ku di rastiya de tu serkeftinên siyasî û leşkerî mayînde nînin, lê ji bo ku dijmin ji xwe re mayînde bikin dixwazin bi van şêwazên îdeolojîyê temam bikin.

Ew îdeolojiya pêk tînin çî ye û çawa ye? Muhatabê însanê bindest dihêle ku kesên bindest li hemberî hebûna xwe bêbawer bibin. Wiha dike ku însan li hemberî xwe bêbawer bibe. Ev dihêle ku însan ji cewherê xwe derbikeve û însan derveyî rastiya xwe bixwaze her tişt be. Lewra em vê dibînin ku di Kurdistanê de mirovên Kurd yek dibêje ez Erebe im, yek dibêje ez Fars im, nizanîm ez Emerîkî me, yanî her kes dixwaze bibe kesek din. Ji ber çî, ji ber ku di aliyê îdeolojîk de Kurdayetî hatiye mehkûmkirin. Mixabin bi Kurdan jî ev dane qebûlînin. Ew xerabiya herî mezin e. Di bingeh de divê têkoşîn li hemberî vê pêş bikeve.

Terîfên Berê Yên Ku Ji Îdeolojîyê Re Hatine Pêşxistin

Eger mirov îdeolojîyê li ser vî esasî terîf bike, mirov dikare bi reng û şêwazên demên derbasbûyî hatine ziman bigire dest. Li gorî wê mirov êdî bigihîje terîfeke rast ji îdeolojîyê re. Niha ji ber ku wiha fikrên civakî pêş neketibûn, ji ber ku kêma û kurtiyên civakê yên teoriyê hebûn, bi dirêjahiya dîrokê re vê bandora xwe li ser terîfkirina îdeolojîyê jî kir. Yanî civak çawa dihate naskirin, nakokiyên civakê çawa dihatin fêmkirin, li ser wî esasî îdeolojî jî xelet dihatin terîfkirin.

Heke em di çarçoveya teoriya civakê ya Marksîzmê de bigirin dest, mirovê vê bibîne; îdeolojî rêkûpêk-kirina fikrê ye, sîstema fikrê ya ku berjewendiyên çînekê temsîl dike ye. Marksîzm bi vî rengî îdeolojîyê tîne ziman û terîf dike. Lê belê bi demê re dema ku mirov hîna zêdetir li ser rastiya civakê kûr dibe, mirov temaşe dike ku ev teoriya civakê ya ku hatiye pêkanîn lewaz dimîne. Ev teorî li ku lewaz dimîne? Civak rengên wê hene, pêkhateyên wê hene, civak hem bi hev re ye, yanî yek e, hem jî di hundirê xwe de rengên wê hene. Mînak civak ji jin, mêr, biçûk, mezin, ji komên pîşesazî yên cuda cuda pêk tîne, ji gelek kesan, ji gund û bajaran pêk tîne. Ev tiştên ne wekhev in, bi bihevrebûna van hemûyan ve civak pêk tîne.

Lê destwerdan li ser vê civakê hatiye pêkanîn. Destwerdan bi çî rengî li ser hatiye çêkirin? Ji aliyê çîna serdest, desthilatparêz, hiyarsîk û dewletê ve hatiye kirin. Bi vî rengî civak ji ahenga wê derxistine. Li şûna wê tîgîna desthilatdariyê, şidetê, zorê, çîna serdest û ya bindest, ev tişt derketine pêş. Ev hemû jî ne rastiyan civakê ne. Fikrê civakê yan jî teoriyan civakê yên ku hatine li ser vî esasî dane rûniştandin. Bi taybetî jî teoriya civakî ya kapîtalîst ev dane meşandin. Teoriya civakî ya Marksîst li ser van esasan dane rûniştandin.

Niha em lê temaşe dikin ku Marksîzm, bi giranî nakokiyên heyî bi çînan rave dike. Dibêje di civakê de karker û birjuwazî hene. Di civakê de ev herdu çînan sereke ne. Nakokî di navbera van de heye. Ji derveyî van dibêje, xwandevan, birjuwaziyên biçûk, gundî, esnaf hene. Lê belê ev ne rewşa ne, yanî gundî jî neçar e ku bibe karker, xwandevan jî bi wî rengî ye. Ji bo vê tiştê derveyî proleterya, yan jî hêzên derveyî proleterya hêzeke civakê yên din nabîne. Tu hêzên din rewşa nabînin. Wek kêma û biçûk lê temaşe dikin, wan di civakê de bêbandor dibînin. Ev teoriya wan tenê temsîla karkeran dike.

Marksîzm Têkoşîna Îdeolojîk Tenê Bi Serkêşiya Karkeran Dinirxîne

Wê demê têkoşîna îdeolojîk çî ye? Têkoşîna îdeolojîk formulasyona fikir, rêkûpêkbûna hizir, exlaq, çand, bawerî ya ku tenê çîna karker temsîl dike ye. Ew îdeolojiya ku tenê proleterya temsîl dike. Ji bo vê em lê temaşe dikin, teoriya Marksîzmê gelek hêzan ji nedîtî ve tîne. Mînak cotkar, gundî, dîndar, ciwan, jin û xwandevan hene, mirov nikare van hemûyan bi rêka çînekê rave bike! Lewra em lê temaşe dikin îdeolojiyêke civakî ye û li ser esasê çînan civakê rave dike; ne ku çînan bi civakê rave

dike. Çînîbûyîna civakê esas digirin, da ku civakê hemû bikin proleter. Eger civak bû proleter wê demê pirsgirêk çareser dibe û civak hemû dibe yek.

Çawa di roja me ya îro de îdeolojîsyenê weke Fukuyama û yê din dibêjin: “Dawiya dîrokê.” Bi vê gotina dawiya dîrokê çi qesd dikin gelo? Wateya vê gotinê ew e ku bi biserketina kapîtalîzmê re, civak hemû dibe kapîtalîst. Civak hemû prensîbên kapîtalîzmê qebûl dikin. Herwiha dawiya dîrokê ye û nakokî namînin. Teoriya Marksîst jî tiştekî wiha dibêje; “Dema ku civak hemû bibe proleter, fikir, exlaq û baweriya proleterya esas bigirin, wê demê pirsgirêk namînin.” Lewra dibêjin tiştek navekî wê yê dîn nîne. Gundî tune ne, yan jî heye, lê diyarker nîne. Ji bo vê jî divê zû ji gundîbûna xwe derbikeve. Lewra ji bo vê sedemê mirovekî/e gundî weke partiyî nayê qebûlkin. Çima dibêjin ev gundî ye, hîna nebûye proleter û fikrê wî/ê cuda ye. Ji bo vê nikare bibe endamê partiyê.

Bi rengêkî wiha mekanîk li ser esasê çînîkirina civakê nêzîkbûnek pêş ketiye. Di esas de rengê civakê yê din ji nedîtî ve tîn. Lê ew reng hene û civak bi wan rengan civak e.

Li ser vî bingehtî em ê lê binêrin ku terîfîkirina Marksîzmê ji îdeolojiyê re seqet û kêmtir e. Tenê çînekê esas digire. Wan hêzên din ên civakê ji nedîtî ve tîn yan jî esas nagire. Lewma divê em bigihîjin terîfeke rast ji îdeolojiyê re. Divê terîfa me ji terîfên çînî dûtir be, ji yê desthilatîyê jî dûtir be. Divê em bigihên terîfên wiha ku tu amûreke desthilatîyê, fikrêkî desthilatdariyê di nav de nebe û bi temamî jê dûtir be, heta bê xwestin divê mirov bi şewazê desthilatîyê negire dest. Weke fikrêkî çînî, rêkûpêkirina fikir a çînî jî divê mirov negire dest. Ji ber çi divê em li van şiyar bin û weke wan nêzîk nebin? Ji ber ku em îro gihane wê baweriya civakî.

Wê Terîfa Me Ya Îdeolojîk Ji Civakê Re Çawa Be?

Ev civaka pênc hezar sal in ji rastiya xwe dûtir e. Destwerdan li ser çêbûne û desthilatdarî, hiyerarşî û dewlet li ser sazîyên xwe sazîkirine û çêbûne. Ev civak ne bi dînamîka xwe, bi şewazên şidetê û zorê hatiye beralîkirin. Ji xeta xwe derketiye û jirêderxistinek hatiye jiyîn û ev jî berdewam dike.

Niha em dixwazin wê jirêderketinê sererast bikin. Wê demê wê terîfa me ji îdeolojiyê re çawa be? Îdeolojî wê demê ew sîstema fikrê ye, ya exlaq e, ya çandê ye, ya baweriyê ye, sîstemeke wiha gelek qadên jiyanê di nav xwe de bi cih dike. Ev çi dikin, temsîla berjewendiyên civakê dikin. Yanî civaka ku karîbûye xwe bide nîşandan. Bibe ya xwe, li dijî desthilatdariyê, newekheviyê, perçebûnê, desthilatdariya zîlam li ser jinê, ya çînekê li ser çîneke din, miletekî li ser yê din, yan jî ya însan li ser xwezayê, li dijî van desthilatdariyan hemûyan divê civaka mirovahiyê bibe ya xwe. Xwe îfade bike, di milê ruhî û madî de, sîstemeke wê ya exlaqî hebe. Lê ew sîstema exlaqî wê li ser çi esasî be? Divê ne li ser esasên kar û qezencê, ezezîtiyê hwd. be. Li ser esasêkî cuda, li beramberî nasnameya însan, weke însan nêzîk bibe. Lewra pêwîst e tiştên ku mezin li beramberî biçûkan bike, tiştê ku biçûk li beramberî mezinan bike, tiştê ku jin li beramberî zîlam bike, yê mêtir li hemberî jinê bike, yê ku însan li beramberî xwezayê bike, divê hemû ji nû ve bînin destgirtin. Ev hemû bi çarçoveya qeyd û rêzikan, bi zorê û şidetê na, lê bi bawerî û qebûlîkirinê hatibin dayîn, li ser esasê berdewamkirina xwezayê û civaka însanan bin. Ev pîvanên exlaqî divê derbikevin pêş.

Çand, komîserhevîkirin, rêûresm, zîman, danûstandin, ev hemû ne weke cudatîyê divê bînin dayîn, weke tiştekî di rengê xwezayê de bin. Wek çawa di xwezayê de darûberên cuda hene, rengên cuda cuda hene û ew bixwe vê ahengê çêdike, di nav mirovan de jî ev heye. Lewra zîmanek ji zîmanê din baştir tune ye. Di encamê de her zîman di civakê de navgînekî danûstandinê ye, di nav wê civakê de danûstandina di navbera însanan de hildide bin ewlekariyê.

Rengê însanan ji yê hev baştir tune ye. Ev nijadperestiya biyolojîk, etnîkî, sersebebên vê hemû jî desthilatdarî ye. Desthilatdarî wiha dike û her dem weke amûrekî reklamê van di nav însanan de pêş dixwe. Lewra yê çavşîn û porzer wiha ne, yê reş wiha ne, yê zer wiha ne, yê filan zîmanî xeber didin wiha ne, yê bêvan zîmanî xeber didin wiha ne... Ev hemû çîrok in û ji bo miletekî li ser ê din, zîmanekî li ser ê din bike desthilatdar, didin meşandin.

Lewra em gihane asteke wiha ku êdî însan biyolojiya xwe diguherînin. Mînak, hinek kes perekî pir zêde xerc dikin da ku çavên xwe şîn bikin. Çima wiha dikin, çima pêdiviya vê dibînin? Ji ber ku nijadperestiya biyolojîk a ku navenda wê Ewropa ye, di roja me ya îro de xwe li ser hemû cîhanê ferz dike. Ji bo vê însan dixwazin çavên xwe û rengê porê xwe weke yê wan bikin. Hetanî rûyê xwe jî weke yê wan bikin. Bi Îngilîzî xeber bidin. Yekî Îngilîz bi Kurdî nizanibe pir xwezayî tê dîtin, lê ji bo yekî Kurd bi Îngilîzî nizanibe şerm tê dîtin! Ev tiştên çêkirî ne! Tu şerm û neşerm di vir de nîne, yek bi zîmanê Îngilîzî nizanibe, cîhan di vir de xerab nebûye. Lê yê Kurd dizane Kurdî, yê Îngilîz jî dizane

Îngilîzî. Bi nezanîna zimanekî biyanî cîhana mirovan xerab nabe. Ew jî ji bo mirovan ne kêmasiyek e ku însan jê şerm bike, lê mixabin di roja me ya îro de ev weke kêmasî tê dîtin.

Ji ber ku rengê min wek Emerîkan ne spî ye, zimanê min ne weke wan e, bejna min ne wiha ye; ev hemû weke kêmasî tîn dîtin. Rast e, ev hemû êrîş in û derveyî çand û rastiya jiyana însanan e. Ji bo vê jî di aliyê îdeolojî de ev jî divê bê sererastkirin.

Wê demê îdeolojî wer fikrekî tenê û çînekê li dijî çînekê temsîl nake. Netewekê li dij neteweke din temsîl nake. Îdeolojiya ku em pê bawerin ew sîstema fikrê ya ku tê de exlaqê civakê li ser piyan e, tê de çanda civakê li ser piyan e, di nav de çarçoveya ahenga civakê hemû rengan di nav xwe de qebûl dike. Tê de bawerî hene. Ev hemû di encamê de însan dikin xwediyê kesayeta xwe. Mirovan ji asîmîlasyonê re, ji xwe tunekirinê re, xwe înkarkirinê û ji înkare re vekirî nahêle û rê nade van tiştan. Tam berovajiyê vê, însanek ku karibe di hemû qadên jiyane de xwe îfade bike, derdixê pêş.

Însan Bi Îdeolojiyê Serbixwe Dibe

Liv û tevgera îdeolojîk, sîstemê li ser esasî wê hebe û bi çî re elaqeder bibe diyar dike. Divê mirov li ser van xalan bisekine. Dema ku em dersa îdeolojiyê dibînin, dema em nîqaşên îdeolojîk dikin, divê beriya her tiştî em bi vê bawer bin: Divê em di serxwebûna însan de ji rola îdeolojiyê bawer bin. Ji bo vê însan bi îdeolojiyê serbixwe ye. Bê îdeolojî kole ye û ji koletiyê re vekirî ye, divê em bi vê bawer bin. Heke em bi vê nebawer bin, dersa îdeolojiyê ji bo me şiklî dibe. Wê demê mijar tenê bi gotinê têrê nake û wiha jî nîne. Divê baweriya me hebe. Lewra divê ev jî bê diyarkirin ka ew bawerî wê hebe, yan tune be? Divê em di vê de zelal bin.

Îdeolojî Hêza Baweriya Mirovan e

Di vê babetê de divê em zelal bin, heke tu çiqas dibê xwedî derfetên madî bibe, heke di aliyê îdeolojî de te vîna xwe diyar nekiribe, te îradeya xwe pêk neanibe, ew derfetên te yên madî nikarin te biparêzin. Em ê bi vê bawer bin yan na? Em ê dersan ji dîrokê derxînin an na? Dersên dîrok dide me çî ne? Misilman beramberî dewletên desthilatdar di herêma de bi xwe li hemberî Sasanî û cahiliyeta Ereban çend însan bûn. Di dema xwe de hejmarek wiha kêmbûn, lê baweriya wan bihêz bû.

Piştî demekê Sasanî jî şikandin, Bizans û cahiliyeta Ereban jî şikandin. Gelo ev bi hêza xwe ya madî kirin? Na, ne wiha bû, eger hêza madî bûya dewlet bihêztir bû. Lê em bala xwe bidinê beramberî îdeolojiyê hêza madî nikare li ber xwe bide.

Herwiha şoreşa Fransî vê dersê dide me, çek, pere, derfet hemû di destê qiralan de bûn. Lê di sala 1789'an de kî bi serket? Gel bi ser ket. Gel feqîr bû, çek di destê wî de nebû, top, tiving û şûrê wan tune bû! Di vir de jî sedema serkeftinê ew bû ku îdeolojî hebû û bi ser ketin. Lewra dema ku îdeolojî û bawerî lewaz bin, di exlaqê de dejenerebûn hebe, hêza madî tenê nikare sîstemê biparêze. Dema ku tu rastiye bişopîni û milîtanê rastiye bî û bi argumanên rast li pey rastiye bimeşî, dijminê te çiqas di aliyê madî de bihêz dibe bila bibe, tu carî nikare te asteng bike.

Ji bo vê em bala xwe bidinê milîtanê rastiye yên ku di aliyê îdeolojîk de karibûne kesayeta xwe ava bikin û van kesên ku ew îdeolojî û ew fikir pejirandibin di hundirê xwe de bi cih kiribin û pê bawer bin, ew kesayetên wiha jî peyda kiribin; mirov dikare bêje tu rê û hêz nikare pêşiya wan bigire. Tu hêz nikare meşa wan a ber bi azadiyê ve asteng bike.

Çiqas lewaz dibin bila bibin, mînak têkoşîna azadiya Kurdistanê ya îro di bin pêşengiya Rêber APO de tê meşandin li ber çavan e. Ev têkoşîn di asta macareyan de van tiştan dike. Ev têkoşîna pêkhatî weke mucîzeyekê ye, ev wiha bi awayekî xwezayî pêk nehatiye, jixwe ve pêk jî nayê. Ew qas dijminên li hemberî şoreşa me hene; Emerîka, Îsraîl, Yekîtiya Ewropa, Kurdên hevkar û hêzên herêmî, ev hemû li dij PKK'ê dixebitin. Tevî vê yekê jî hebûna PKK'ê li ser piyan weke mucîzeyekê ye. Lê eger endamên PKK'ê bi rastî jî wiha jidil û can milîtantiya vê fikrê bikin, tenê wiha bi vî rengî mayîn na, pir rehet me dikarî serkeftinên mayînde bidest bixista. Lê di nêzîkbûnên me yên îdeolojîk de, lewaziyên me yên hene dibin sersedemên ku li gelek cihan, gelek caran tiştê pêwîst e em bikin di demên wê de pêk bînin, em nikarin di demê wê de pêk bînin. Ev jî rastî ne, dîrok van dersan dide me. Di roja me ya îro de em dikarin van dersan ji tecrûbeyên xwe yên derbasbûyî derbixînin. Têkoşîna PKK'ê van dersan bi awayekî sîdwer dide me.

Ji bo vê têkoşîna îdeolojîk girîngtirîn têkoşîn e di nav gel de, keleha herî dawiyê ye ku li ber xwe dide. Divê gelek tu carî wê kelhê bernede. Heger te ew keleh berda, wê demê tu radestî dijmin bûyî. Ji bo vê jî divê mirov wê kelhê bernede, tu carî nehêle ku lewaz bibe. Mirov di binê zindanan de be, yan jî birçî be, di bin îşkencê de be û li ku dibe bila bibe, divê mirov ji dijminê xwe re nebêje erê! Mirov

bêje rast e, tu Emerîka yî û derfetên te yên madî hene, leşker û çekên te hene, tu dewleta Tîrkiye yî, ya Ereban î, derfet û îşkenceyaneyên we hene... Lê hêza min a ku ez di wê astê de bi wan re şer bikim tune ye, ev jî rastiyeke e. Lê ez ji we re nabêjim erê. Ez bi ya we nakim, tiştê hûn dixwazin li ser min ferz bikin ez qebûl nakim! Dema mirov wiha kir wê çaxê dijmin bi ser nakeve û serkeftinên dijmin ne mayînde dibin. Tu demî ne bingehîn in, lewra bi sînor in, tenê siyasî û leşkerî ne.

Divê mirov vê her dem biparêze, ne tenê di îşkencê de, li ku dibe bila bibe divê mirov li hemberî dijmin be. Li ser çiyên divê mirov biparêze. Mînak îro jî em temaşe bikin, mekanîzma sisiyan, ya çaran, Emerîka, Têkiliyên Tîrkiyê û Îsraîl... hemû li dijî me ne. Tayîb Erdogan ji kê re dibêje merheba, hema dibêje PKK. Berê Demirel û Ecevit jî wiha bûn. Özal jî wisa bû, hemû rêvebirên dewleta Tîrkiyê wiha bûn. Hemû têkiliyên wan ên derve û hundir li ser esasê li dijî PKK'ê ne. Cîhana serdest jî ev şert qebûl kiriye. Dema em lê temaşe bikin em ê bêjin Emerîka, Ewropa, Îsraîl... hemû li dijî me ne. Wê demê em çî bikin, firsendên me yên serkeftinê wê demê tune ne? Bala xwe bidinê li serê çiyên jî têkoşîna îdeolojîk pêwîst e, ji ber yê ku vê baweriyê bi te re bihêle, ev têkoşîn e. Yan jî tu yê bi çî li dijî dijmin şer bikî?

Divê mirov vê peyamê bide dijmin: rast e derfetên te hene, lê ez wek însan di zemînê tu hazir dikî de nikarim xwe îfade bikim. Ji bo vê ez nakevim wî zemînê. Wê demê wê dijmin bêje: Tu yê birçî bî, bersiva te wê ev be, tiştê nabe! Tu yê bêyî kuştin... tişt nabe. Ya girîng zemînê ku ez hilbijêrim ez ê tê de nejmî e! Ya girîng ew e ku ji bo jiyane zemînê mirov hilbijêre ye, ev ji her tiştî girîngtir e.

Hemû Derfetên Emperyalîzmê Di Bin Xizmeta Mayîndekirina Sîstema Kapîtal De Ne

Derfetên Emerîka yên madî zehf in, ev rastiyeke e, lê bi wan derfetên madî re paralel exlaq tune ye. Serdestiyê, dejenerebûnê esas digirin, hemû rengên xerabiyê esas digirin. Rast e di aliyê madî, pir tişt hene, ev tiştên heyî yên pir balkêş in. Ji amûrên teknîkî, elektronîk, maşîne, firoke, ev hemû jî rast in, lê ev weke ku tê îdfakirin ji bo peydakirina pêşerojê ronahî, xweş û geş ji mirovan re nade avakirin û qet çênabe jî. Ev derfet hemû ji bo hîn zêdetir desthilatdarî û mayîndekirina sîstema kapîtalîst tîn çêkîrin. Di vî zemînê de Kurd weke xwe, yan jî Ereb weke xwe, civak weke civakê nikarin bijî! Hemû jî neçar in xwe biguherin, ji tabetmendiyan xwe tawîzan bidin. Xwe înkâr bikin, bi vî rengî bibin dûvik. Ji bo vê pêwîst e însan vê sîstemê qebûl nekin! Di esas de qebûlkirin tiştê nebaş e. Tiştê herî xerab ew e ku mirov van şertan û daxwazên emperyalîzmê qebûl bike, lê yên qebûl jî dikin bi wê xerabiyê nahesin.

Bala xwe bidinê em çawa dizanin xerabî heye, yan jî çawa em pê dihesin? Dema ku başî hebe em dizanin xerabî heye! Dema ku başî tune be, em nizanin xerabî çî ye. Ji me ye ku xerabî tiştêkî xwezayî ye. Em ê wer bizanin wiha ye. Lê dema ku tiştên berzîrîn û başîrîn hebin, nixê însanî hebin, wê demê mirov xerabiyê baş dibîne û dibêje, ev tiştê xerab e. Dema ku hemû têkiliya te bi başiyê, anor, hisiyet û mûcîzeyê re be, wê demê îxanet ji bo te nayê tu maneyê. Ji bo yekî weke Ebdulqadir Aksoy îxanet çî ye, nizane! Ji bo Kamûran Ênan îxanet çî ye, ji bo Hikmet Çetîn îxanet çî ye! Ev kesayetên wiha nizanin îxanet çî ye. Ji ber ku tu têkiliya wan bi Kurdaiyê re tune ye. Bi kerametê, anorê, hisiyetê û şerefê re têkiliya wan tune ye. Lewra bêşereffî çî ye, nizanin. Ji bo wan di rêka xerab de meşandin şêwazê jiyane ye.

Lê ji ber girêdanên me yên mirovane hene, em dizanin ka ew tiştê ew kes dikin, bêkesayetbûn û îxanet bi xwe ye. Ji bo vê bala xwe bidinê, tevgera îxanetê di nav me de çî kir? Yên weke Ferhad, Botan û wan dixwestin PKK'ê bi temamî ji holê rabikin. Ji ber ku dema PKK tune be, wê kes ji wan re nebêje hûn xayîn in. Wê bêjin PKK nîn e û xelas bû, di encamê de her yek çû mala xwe. Lê dema PKK hebe wê her kes ji bo wan bêje; "hûn xiyametkar in." Ev ji bo wan ne baş e. Lewra dixwestin pêşiyê PKK'ê ji holê rabikin. Ger PKK'ê ji holê rakirbûna wê îxaneta wan rewşa bibûya. Lewra dijmin her dem ji bo ku gelan, civakê û rêxistinên bê îdeolojî bikin, di nav hewldanan de ye.

Desthilatdar çima di nav hewldanê de ye, ji ber ku dema îdeolojî tune be, mirov sînorê xwe nas nake. Emperyalîzm wê bê û bikeve hundir mejiyê te, wê bikeve hundirê te û tu pê nahesî. Wê şêwazê jiyana te biguhere û tu pê nahesî. Çima wiha dibe? Ji ber ku parametreyên (pîvanga) tu xwe pê bipîvî û bi xwe bihesî tune ye. Ne ji aliyê exlaqî, çandî, bawerî, fikir û zanistî ve, tiştê aydê te tune ye. Ji ber vê tu dibî weke erdekî xam û alem çî ye xwe tê de biçînin wê wiha şîr bibe. Lewma bi îsrar emperyalîzm li ser vê xalê radiweste. Ji ber ku ji vê baş bawer dike ku hêzek, gelek, yan jî rêxistinek ji hêza îdeolojîk bêpar be, zêdetir ji mêtîngeryê, bîndestkirinê re vekirî û amade ye.

Ji ber vê wiha propagandayê dikin û dibêjin: dema îdolojîyan çû, di esas de bê îdolojîbûn dawîya dîrokê ye. Ev hemû jî armanca wan ew e bikin ku bêjin hemû sîstema zanistî ya aqilane ku di

encama têkoşîna mirovatîyê de derketîye, sîstema emperyalîzm û kapîtalîzmê ye. Bi taybetmendiyên xwe yê liberal û ezezi van tiştan didin meşandin. Hewldanên însan ên bi hezarê salan ku têkoşîn kirine, fikirîn bo bigihêjin vê astê, lê emperyalîzm weke ku mirovahî gihîştibe vê astê dide nîşandan. Lewra divê kes li hemberî vê astê têkoşînê neke, tam berovajiyê vê her kes vê astê ji bo xwe qebûl bike, teqlîd bike û dev ji xwe berde û bê ser vê rêkê. Di esas de dersa ku emperyalîzm dixwaze bide me ev e.

Lê divê em heta asta herî dawî vê dersê tu carî qebûl nekin. Da ku em vê dersa emperyalîzmê qebûl nekin, divê em li ser kêr û kurtiyên emperyalîzmê hûr û kûr bibin. Ya ji me tê xwestin ew e ku em çawa sîstema wê ya heyî qebûl nekin û li hemberî wê serî hildin. Em pirsgirêkên wê di ku de ne bibînin, baş derxin zanebûnê û qebûl nekin.

Mijara duyemîn jî ew e ku em bizanin di esas de em dixwazin bigihîjin kîjan pêşeroje û çi ne armancên em bigihîjinê? Armanca ku însan bi hisiyat, rûmet, mûcîza xwe di nav de mezin bibe kîjan e? Pêwîst e, em wê baş destnîşan bikin! Divê em baş lê bigerin, ango divê em çawa bijîn baş tespît bikin. Em ê bi çi awayî kar bikin, bersivê bidin kîjan pirsê. Li ser van xalan divê em rawestin.

Têkoşîna Îdeolojîk Bi Kedê Pêk Tê

Xalên ku mirov di têkoşîna îdeolojîk de esas bigire hene. Xalên ku mirov esas bigire divê çi bin? Dema em dibêjin têkoşîna îdeolojîk divê em çi esas bigirin? Berî her tiştî weke rêzîkek yekemîn, weke taybetmendiyeke yekemîn, di danûstandinên xwe yê bi îdeolojîyê re, di serî de divê em nêzîkbûnên xwe ji îdeolojîyê re sererast bikin. Yanî îdeolojîyê tenê weke formulêkî negirin dest, yanê fêmkirina me ya îdeolojîyê bila tiştêkî jiberkirî nebe. Divê em xwe ji vê terîfê xelas bikin.

Heta roja me ya îro jî em dibêjin, filan kes îdeolojîk e. Çi ye ev îdeolojîkbûna wî/wê? Yanî dizane xeber bide, pirtûkan dixwîne, hinek hevok jiber kirine, ji bo vê îdeolojîk e! Lê ji pratîkê dûr e, ji kar dûr e. Lewra îdeolojî pir tişt anîna ziman, peydakirina hevokan, avakirina hevokan nîne. Herwiha formulasyoneke zimandîrêjîyê jî nîne, yanî tenê anîna ziman nîne.

Îdeolojî ji wê bêtir di însanan de xwebûyîne û îradeya serbixwe peyda dike. Îdeolojî di însanan de hêza berxwedanê û têkoşînê peyda dike, însan di îdeolojîyê de kûr dibe. Ji bo vê mînak însanek di aliyê îdeolojîk de, di aliyê anîna ziman de, fêmkirina mijaran de çi dibe bila bibe, amûrên me yê îdeolojîk çiqas hebin bila hebin, deh kovarên me hebin, bîst weşanên me yê radyo û TV'yê hebin, çiqas tiştên me hebin bila hebin, lê eger vê hêza berxwedanê di nav gel de bilind nekîr, hemû jî bêmane ne.

Eger tu yê bêjî em di aliyê îdeolojîk de bihêz in, em gelek tiştan tînin ziman, lê belê gel li ber xwe nade, civak bindest e, şerê li dijî dijmin tune ye, wê demê çi maneya vê îdeolojîyê heye? Ji ber vê yekê îdeolojî ew xebata însanan a beramberî dijminê wan seferber dike ye. Wê demê em dikarin bêjin îdeolojî bi wate dibe.

Gelek kes hene bi navê xebata îdeolojîk gelek tiştan tînin ziman. Di esas de modernîteya kapîtalîst tînin ziman, stranekê dibêjin, çîrokekê dinivîsin, romanê dinivîsin, teoriyê pêş dixin, bi dehan pirtûkan derdixin û weşanan çêdikin, lê belê ev di nav gel de serhildanê çênake, gel ranake ser piyan. Ciwanan, jinan ranakin ser piyan. Dema van pêk neyne û çêneke, divê bê lêpîrsînkirin. Ji ber wê dema em dibêjin îdeolojîk e, divê em rast bi kar bînin. Divê hemû gotin, peyvên tînin kirin ji bo me ne îdeolojîk bin!

Gelek caran wiha tê ziman, dibêjin; "Filan kes di aliyê îdeolojîk de gelek xurt e." Temam di aliyê îdeolojîk de bihêz e, lê em di aliyê jîyanî de lê binêrin, gelo çi temsîl dike; ferdiyê û ezeziyê. Di aliyê berxwedana li hemberî dijmin de em lê temaşe bikin, çi temsîl dike: Ji her aliyê ve oportûnîzmê. Di aliyê nêzîkbûna ji nirxan re em binêrin çawa nêzik dibe: Xerckariyê temsîl dike.

Em temaşe bikin, ku dera vê/vî kesayetê/î îdeolojîk e!/? Ji ber vê em dema dersa îdeolojîyê dibînin beriya her tiştî, pêwîst e em zanîna xwe di derbarê îdeolojîyê de sererast bikin! Divê em êdî van mijaran sererast bikin. Îdeolojî tiştêkî madî nîne. Hinek dibêjin em di aliyê îdeolojîk de bihêz bûne; çi kirine, deh rojname derxistine, du kovaran derdixin û sê radyoyên wan ên weşanên hene. Ji ber vê dibêjin ji aliyê îdeolojîk ve bihêz in û hezar şîkur dikin ku ew qas derfetên wan hene.

Lê gelo ev derfetên wan gel radike ser piyan? Di nav gel de hêza berxwedanê bihêz dike? Kî û nefreta gel li hemberî dijminê wî mezin dike? Ciwanan derdixê serê çîyan? Jinan beramberî hemû çanda destavêtinê, xesp, êrîş û înkare radike ser piyan? Dema ku van hemûyan ranake ser piyan wê demê ne îdeolojîk e.

Wê demê îdeolojî çî ye? Hinek formulasyonan mirov dikare pêş bixe. Di esas de îdeolojî hezkirin e, xurtkirina nerazîbûna gel e, bi gelemperî ya civakê ye. Li beramberî hemû tiştên ne rast, rakirina civakê ye. Lewma divê beriya her tiştî em wiha îdeolojiyê fêmkirin û baş derbixînin zanebûnê. Lê ev jî heye, dibe ku yek derkeve û wiha bêje: “Têkiliya îdeolojiyê bi xwendin û pirtûkan re nîne?” Têkiliya wê pê re heye û pir jî heye, bi kûranî pê re heye. Ya divê em bizanin çî ye? Gelo ev têkilî ji bo çî ye, çawa pê re heye? Ev pirseke girîng e, lewra pêwîst e mirov wê baş fêmkirin bike.

Di serî de zanistiya ku nakeve xizmeta çareserkerina pirsgerêkên gel, ne îdeolojîk e. Ew ne îdeolojî ye, ew dûvik e. Tu dibî dûvika/ê hinekên din.

Mînak di roja me ya îro de TV’ya me heye. Lê dema naveroka weşana wê ji ya sîstemê cudatir nebe, ew weşan xizmeta gelê me nake. Rast e îdeolojîk e, lê ya serdestan e. Ne îdeolojiya aydê civakê ye. Ji ber ku guhertinê çênake, însanan nade fikirandin. Li ser êş û elemên wan, wan nake lêhûrbûnê. Li şûna bala mirovan bide ser van tiştan, wan ber bi milekî din ve dibe.

Bala xwe bidinê, Papayê Jean Poul ê duyemîn ê ku mir, hemû cîhana Katolîk, ji aliyê wî ve, ji aliyê ruhî ve dihat birêvebirin. Ew Papa dijminê komunîzmê bû. Weke çawa Fetulahî di roja îroyîn de dikin, li dijî komunîzmê di nava misilmanan de kemera kesk pêş xistin. Di aliyê Xiristaniyê de jî Papa û Katolîkan li dijî komunîzmê wiha pêş xistin. Çî dikirin? Navendeke pembe, mexmelî, bi awayekî sanal formule peyda dikirin, bi vî rengî eleqeya însanan a ji rastiye re dûr dixistin.

Mînak Emerîkaya Latîn; birçîbûn, cinayet, fihûş, xerabî û bindestî, her tişt tê de hebû, Papa diçû wir û bajar bi bajar digeriya. Diçû Şîlî, Arjantîn, Brezîlya û Kostarîkayê, li van welatan hemûyan digeriya. Dema digeriya ji gel re çî digot: “Em hemû birayên hev in, em dewlemend bin, yan jî feqîr bin, em hemû birayên hev in. Ya girîng em ji dêrê (kilîse) dûr nekevin, ji ruhê pîroz dûr nekevin. Weke din ev jîyan demokratîk e.” Her dem Papa van wezan dikir, di esas de da ku gel êşên xwe yê bingehîn nebînin.

Carekî li welatekî Emerîkaya Latîn li Kostarîkayê papazekî ji Papa re wiha dibêje: “Tiştê tu dibêji baş e, lê li vir nan nîne ku miletê me bixwe.” Piştî demeke kin ew papaz hate kuştin. Ji ber çî papaz hate kuştin? Ji ber ku ew ji tiştê razber (soyut) dûr bû, dixwest Papa bikişîne rastiye, ji ber ku milet birçî bû. Lê ew naxwaze ber bi rastiye ve biçê. Ji ber ku dema te mirov ber bi rastiye ve kişand, wê demê nerazîbûna Papa jî pêş dikeve, têkoşîn mezin dibe. Wê demê bi mezinbûna têkoşînê re sîstema desthilatdar dikeve aloziyê û Papa vê naxwaze.

Lewra divê îdeolojî çawa be? Divê nakokiyan eşkere bike, derxîne holê û bide jiyîn û li ber çavên mirovan raxe. Mirovê nabîne, pê nahese divê pê bide dîtin da ku nerazîbûna wan çêbibe. Îdeolojî ev e, ne weke demogojiyê ye.

Îdeolojî ne peydakirina rojeveke sunî ye, yan jî însan bi êşên xwe nehese. Îdeolojî şênber e, wer formuleke ji bo jiberkirinê nîne. Rastiya jîyanê bi rengê di asta herî jor de temsîl dike, îdealîze dike û digihîne mirovên cur bi cur. Li ser wî esasî bi zimanekî guncaw, nerazîbûna însanan li hemberî bêmafîyê pêş dixîne. Li hemberî bêmafîyê nerazîbûna însanan çêdike.

Lewra beriya her tiştê girîng, şertê yekemîn ew e ku em naskirina xwe ji îdeolojiyê re biguherin. Yanî wiha îdeolojî tiştêkî bi zimandirêjîyê re hemwate nîne. Îdeolojî tam berovajiyê vê ye. Îdeolojî bilindkirina asta nerazîbûna însan li hemberî bêmafî, desthilatdarî, asîmilasyon û înkarkirinê ye. Lêgera li heq, edalet, zanist û azadiyê ye. Divê ev beriya her tiştî bê fêmkirin.

Îdeolojî Xebateke Her Demî ye

Îdeolojî mijareke wisa demkurt nîne. Bi taybet jî têkoşîna îdeolojîk li her derê divê bê navber bê meşandin. Tu carê navber nekevê. Dema ku navber bikeviyê, pirsgerêk derdikevin. Pirsgerêkên derdikevin çî ne? Em bala xwe bidinê îro dijminê me çî herêmtî dibe, çî jî cîhanî dibe, dijminê gelan hêzên di cîhanê de serdest, bê navber gelan di bin bombebaranê fikrê de dihêlin. Armanca wan ji vê bombebaranê ev e ku bikaribin şewazê jiyana xwe, ya ku ew dixwazin li her derê serwer bikin e. Herwiha da ku karibin serweriya xwe hîn zêdetir qayîm bikin. Lewra dema ku tu têkoşîna îdeolojîk îhmal bikî, wê demê tu fersendê didî dijmin da ku mewziyê bi dest bixe. Di civak, welat û rêxistina te de dijmin karibe mewziyê qezenc bike.

Îdeolojî, bi taybet di têkoşînê de, ji bo peydakirina şewazên çareseriyê xwedî roleke esasî ye. Heke em îro bi azadiyê bawer bin, ji bo azadiyê têdikoşin, gelo sedema vê çî ye? Sedem ew e ku me ji doza xwe bawer kiriye. Em êdî dizanin dagirkerî mêtîngerî, kedxwarî, desthilatdarî tiştêkî çewt e, me bi vê bawer kiriye. Dibe ku ev çewtî bê mehkûmkirin û alternatîfên wê derkevin. Li şûna wê sîstema azadî, wekhevî, edalet û demokrasî serwer bibe. Têkiliyên di navbera gelan de, yê di navbera însanan de

serwer bibe. Em van tiştan bi renekî utopîk û xeyalî naynin ziman. Em kîngê tînin ziman, dema em dibînin ku bi rastî jî sîstema kevn, desthilatdarî êdî bersivê nade pêdiviyên mirovan, em wê demê tînin ziman. Wexta civak lawaz dibe, krîzê dijî, xerabiyê çêdike, em bi vê pêdiviyê dihesin. Em bi vê çiqasî bihesin, lêgerînên me yê peydakirina alternatîfê jî ew qas çêdibin. Em dikevin nav lêgerînan ka em çawa tiştêkî nû çêbikin. Tê de ev krîz û xerabî tune be, bi dawî bibe û bê derbaskirin.

Ji bo vê em li zemînekî nû digerin. Têkoşîna wê didin meşandin. Niha ev têkoşîn di zemîne em tenê dixwazin de bêguman nameşe. Dijberê wê hene, yê li dijî me hene. Dema em dibêjin yê dijî me, wiha ne ji rêzê ne. Hêzên mezin in, cîhanî û herêmî ne. Ev hêzên dijber wê her demê bixwazin planê me bi ser nekevin. Her dem wê vê bixwazin. Baş e, em ê çawa têkoşînê bidin berdehamkirin? Em ê çawa astengiyên ji pêşiya xwe rakin? Em ê çawa karibin bê dudilî ber bi armancên xwe, bê sekin ber bi armancên xwe ve bimeşin? Ev hemû dema em xwe nû bikin, wê pêk werin! Bi xuliqarî, hêz, îdfâ, îsrar astengiyên ku dijmin nikaribin li pêşberî me rêka me bigirin, em ê wan peyda bikin.

Têkoşîna Îdeolojîk Çareseriyê Peyda Dike

Ev têkoşîna îdeolojîk e. Têkoşîna îdeolojîk çareseriyê peyda dike. Beramberî hemû rengên xitimandinan, hemû rengên seknandinan me dike xwediyê wan şewazên ku em karibin pirsgirêkên xwe pê çareser bikin. Lewma divê têkoşîna me ya îdeolojîk her demê bê meşandin.

Niha pirsgirêka em dijîn çi ye? Mînak, em têkoşînê dikin, em dev ji aliyê wê yê îdeolojî berdidin, rojek, du roj, heyvek, salek, em temaşe dikin pirsgirêkên me derdikevin. Çi ne ew pirsgirêkên me? Çalakiyên me bi ser nakevin, wendahiyan ne di cih de em didin. Jiyan me xerab dike. Bêslubî, çetegerî, hizibgerî, komikparêzî, rev, jihevketin, ev hemû çêdibin. Em vê carê pê diêşin, em dibêjin: “Ka çima ev bi serê me de hat!” Em dest pê dikin li çavkaniya wê digerin. Kî bû sersebebê ku ev tişt hemû hatin serê me û çalakiya me bi ser neket, me wendahiyan ne di cih de dan?

Gelek pirsgirêk derdikevin û em lê temaşe dikin ka çavkaniya wan çi ye. Em dibînin ku me têkoşîna xwe ya îdeolojîk rawestandîye. Her tişt di navenga(ortam) me de tevlihev bûye. Ji ber ku têkoşîn tune ye. Çi fikrên dijberî hene hemû xwe îfade dikin: lîberalîzm, lîgorîxwebûyîn û hwd. Ev dibe sersedema ku ew qas xerabî çêbibin. Eger em pîvanên îdeolojîk û yê gerîlatiyê careke din bigirin dest, wê demê wê çalakiya me bi ser bikeve. Ji şewazê jiyana gerîla heta rengê wê, şewazê tevgerê yê bicîkirinê, yê êrişê, yê paşdekişandinê, ev tişt hemû pîvan in. Lê em temaşe dikin, dev ji van berdidin.

Dişa tiştan ku dihêle em li beramberî dijmin bihêz bibin çi ye? Rastiya me ya rêxistinî ye. Rastiya ku li ser esasê azadiyê pêkhatî ye. Lewra hevaltî, wekhevî, bi her awayî ew zelalbûna rêxistinî ne. Lê mirov lê temaşe dike, ew nemaye, hinek tiştên din pêyda dibin. Ev nahêle tu hemfikir bî, nahêle tu yek bî. Ji bo vê perçebûn çêdibe. Ji bo vê nêzikbûnên çetegeriyê û pirsgirêk derdikevin û hwd.

Ev pirsgirêk rêxistinê li beramberî dijmin lewaz dihêlin. Rêxistinê li beramberî dijminê wî lewaz dihêlin, bi xwe re xitimandinê pêş dixin. Niha mirov li vê xitimandinê temaşe dike, dema mirov li çavkaniyê vê xitimandinê bigere, mirov dibîne ku di çavkaniya wê de îhmalkirina têkoşîna îdeolojîk heye. Yanî wê têkoşînê îhmal dikin. Dema mirov ew têkoşîn îhmal kir, wê demê exlaqê me tê çî wateyê em nema dizanin. Pîvanên me yê têkoşînê, jiyane, çanda me çi ye, em nema dizanin. Em van hemûyan nizanin, ji ber ku têkoşîneke îdeolojîk di rastê de tune ye. Wê demê em ê li beramberî çî xwe bipîvin?

Em lê hayîl dibin û dibêjin wê demê rewş îhmalkirina têkoşîna îdeolojîk bûye. Wê demê em çî bikin? Em ê têkoşîna îdeolojîk di nav rêxistinê de bihêz bikin. Em perwerdeyan dest pê dikin, em platformên rexne û rexnedanê çêdikin... Hinekî em bi ser xwe ve tên, em xwe komî ser hev dikin, lê ji ber ku her dem têkoşîna me ya îdeolojîk tune ye, careke din em vedigerin rewşa xwe ya berê.

Lewra em lê dinêrin hinek krîz di nav me de kronîk bûne. Ji ber çî kronîk bûne, ji ber ku tu bi şewazekî bingeîn ji bo ji wan krîzan derbas bikî nêzik nabî, tu demî nêzik dibî. Dibêje: “Me filan-filan milên xwe îhmal kir, ew baş nebû.” Divê em carek din li xwe vegevin. Em carek din li kesayeta xwe vedigerin, hinekî em bi ser xwe ve tên. Em hinekî xwe komî ser hev dikin, em hinekî bi xwe dihesin, hinek bawerî pêş dikeve, lê carek din em îhmal dikin. Carek din krîzên me weke berê vedigerin.

Ji bo ku em ji vê xelas bibin têkoşîna îdeolojîk heye, têkoşîneke mayînde ye. Her dem pêwîst e. Wisa bi pêvajoyekê ve girêdayî nîn e. Dema ku wisa bi nêzikbûneke demî, demane tu bigirî dest, tu nikarî çareseriyên mayînde ji pirsgirêkan re peyda bikî. Demekê tu yê çareser bikî, lê piştî demekê wê cardin vegere, weke berê bibe.

Di nav rêxistinê de îdeolojî hêza parastina bingehîn e. Îdeolojî her tim rêka rast nîşanî mirov dike, her dem şaşî û rastiyan ji hev cuda dike. Ji bo vê dema ku perspektîfên navgîna rêxistinî, yên îdeolojîk hebin, ew navgîn saxlem dibe. Lê dema perspektîfên îdeolojîk nebin ew navgîn ne bi tendurûstî ne. Ji ber çî? Ji ber ku bê pîvan e û pîvanên wê cuda ne. Mînak, têkoşîna îdeolojîk di nav tevgera me de demekî sekinî. Çi bû? Renge reng şewazê jiyane, yê rêxistinê di nav me de derketin. Me nekaribû mehkûm jî bikin, ji ber ku pîvanên em pê mehkûm bikin me nehiştibûn. Îdeolojî tune bû, xebata wê hatibû rawestandî. Ji bo vê dema te ji yekî re bigotiba: “Ev çewt e.” digot na ev li gorî min rast e. Ev li gorî min rast e, ev li gorî min rast e... Bi vî rengî çênabe, rêxistin parçe dibe.

Weke din îdeolojî moral û ruh peyda dike. Hêza çareseriyê peyda dike. Mirovê ku xwe ji aliyê îdeolojî ve her dem terbiye bike, xitimandinê najî. Baweriya xwe wenda nake. Yanî her dem li çareseriyê digere. Di wan aliyan de her dem girîngî heye ku mirov bibe xwedî îdeolojî. Wiha bi dewreyekê perwerdê, derxistina rojnameyekê, bi rengê henekwarî û henekî îdeolojî çênabe. Her dem divê navendên xebatên îdeolojîk yên weke dibistanên perwerdê hebin. Materyalên perwerdê divê hebin, her tim pêşketin bên şopandin, li gorî wê bersiv bên dayîn. Lewra divê xitimandin tê de çênebe, rê ji xitimandinê re jî neyê hiştin. Lewra pêwîstiya hebûna îdeolojiyê divê her dem hebe.

Divê bi taybet xebata îdeolojîk ji ruhê demê ne dûr be, timî bi ruhê demê re be. Wer ne dogmatîk be, ne di nav qaliban de be, şênber, berbiçav û diyar be.

Bala xwe bidinê felsefe zagonên gelemperî pêk tîne. Mînak felsefe têkiliya di navbera made û ruh de tîne ziman. Felsefe têkiliya navbera însan bi zanistê tîne ziman. Felsefe van ferq û cudatiyan yanî qanûnên gelemperî esas digire.

Felsefeyek heye li ser esasê dogmatîzmê ye, ev felsefe di nav kîjan welatî de serwer be, di wî welatî de pêşketinên zanistî çênabin. Felsefeyek heye li ser esasê zanyarî, lêkolîn, hûrûkûrbûn û diyalektîkê ye. Ev felsefe li ku serwer be di wir de hemû qadên jiyane pêş dikevin. Felsefe qanûnên bingehîn diyar dike. Lê îdeolojî ne wiha ye, îdeolojî tenê bi diyarkirina qanûnên bingehîn re namîne. Tenê bi diyarkirina wan qanûnan ve namîne. Hîn zêdetir berbiçav dike. Hîn zêdetir bi dem û cih ve têkildar e. Bi êş û azarên mirovan re têkildar e, bi şewazê jiyana însanan ve têkildar e. Berbiçav e, parçeyek ji jiyane ye. Îdeolojî tiştêkî wiha ye, bi vî rengî li ber çav e, şênber e.

Îdeolojî Li Gorî Tevgera Demê Xwe Nû Dike

Divê her dem têkiliya îdeolojiyê bi tevgera demê re hebe, bi ruhê wê re be. Dem ne tevgerê tenê ye, ne tê rawestandî, ne jî paş de dizivire. Tevgerê wiha ye ku nayê rawestandî. Hêzeke ku wê rawestîne jî tune ye, lewra dînamîk û zindî ye. Têkiliya vê bi tevgera civakê re jî heye, jixwe civak jî bi wî rengî ye. Civak jî bi tevgerê û zindî ye, dînamîk e. Ji bo vê, tespîten me yên îro derbarê mijarekê de ji bo sibê ne derbasdar e. Ji bo îro dibe ku rast be, lê ji bo sibê dibe ku ne rast be. Ji ber wê sibê wê çî bi xwe re bîne nediyar e. Çiqas zanebûn, tişten nû, îro dema ku em li ser tiştêkî hikum dikin ka rast e, yan jî çewt e. Li gorî daneyên heyî yên di dest me de, li gorî nêrîna ku em tê de dibînin em hikum dikin. Mînak nêrîneke me heye, em di wir de dibînin filan tişt rast e, filan tişt şaş e. Lê sibê dibe ku asoya me ya nêrînê firehtir bibe. Lewra tiştê îro em nabînin dibe ku sibê em bibînin. Ev dibe sedema ku em di hinek xalan de israr nekin. Bi taybetî jî tiştên bi zanistê ve girêdayî divê em li ser israr nekin. Em van ji tevgera demê re bihêlin. Lewra divê îdeolojî bi tevgera demê ve girêdayî be. Ji derveyî tevgera demê nemîne.

Mînak bala xwe bidin îdeolojiya dîne misilmantiyê yê beriya 1400 salî, 2000 sal berê jî Xiristiyantî, 3000 sal berê Yahûdîtî, ji aliyê hin kesan ve tê xwestin di roja me ya îro de bê pêkanîn. Îdeolojiyek bi ruhê demê re nemeşe, ew îdeolojî bi rastiya civakê re jî berevajî ye. Herwiha krîzên cidî bi xwe re tîne. Civaka ku mezin dibe, ew her demê dixwaze bi pîvanan wê civakê heps bike. Ev nêzikbûneke dogmatîk e.

Di mîtolojiyê de jî gelek tiştên ku wiha tên gotin hene. Yekî zalim hebûye, textekî wî bi pîvan bûye. Ew pîvana textê wî standart bûye. Însan girtine û li gorî textê xwe pîvane. Dema ew mirov dirêj bûya, li gorî textê wî ew mirovên dirêj jê dikir. Eger kurt bibûya ew dikişand. Lê qet textê xwe di ber çavan re derbas nedikir. Weke çawa em bêjin nimra lingê wî çil nimre be, yan jî çil û pênc be, pêlaveke çil nimre bistîne. Lê nabêje ez ê pêlaveke çil û pênc nimre bistînim ji bo lingê xwe. Lê dibêje, ez ê lingê xwe jê bikim da ku pêlava çil nimre li lingê min bê.

Lewma dogmatîzm tevgera demê di ber çavan re derbas nake. Ji bo vê agahiyên xwe, teşedana xwe ya zîhnî li ser esasên guhertinên ku di demê de çêdibin nagire dest. Bi rengekî çors, jiberkirî li ser esasê veguhestinê her tiştê xwe çêdike. Ji nifşekî heta nifşê bi veguhestinê, lêpirsîn, rexne, di ber

çavan re derbas kirin li gel tune ye. Tenê di nav de veguestin heye. Weke çawa em bêjin bav û dayik ji zarok re wiha gotiye, zarok jî wê ji zarokên xwe re wiha bêjin. Ev hemû jî tenê veguestinên dogmatîk in.

Lê dema ev tiştên bi rêka veguestinê bi rastiye re berovajî dibin, wê çaxê dixwaze bi şewazên çors xwe ferz bike. Em îro bala xwe bidinê selefî, yan jî îrticayîne îslamê çi dikin? Dema weke wan nebe dibêjin ev rewşek cuda ye. Di navberê de 1400 sal derbas bûne, şewazê jiyane û fikir hatiye guhertin, rastiye ku em nû dibînin hene. Ji bo vê em dixwazin wiha bijîn, lê ew fikrê kevn ê ku demê qet di ber çavan re derbas nakin, dibêjin ev tiştên hûn dibêjin nabe û divê hûn wek me bijîn.

Însan dema van nêrînen çors qebûl nakin, li hemberî wan çi dikin? Şidetê bi kar tînin. Ev nêzîkbûneke pir xerab e. Ji bo vê divê îdeolojî vekirî be, weke çawa tişteki devê wê vekirî be û ne girtî be. Dibêjin, di dîn de lewh-î mehfûz heye. Lewh-î mehfûz çi ye? Lewhaya jiberkirî ye, weke berê çawa digotin, kî di jiyana xwe de çi bibîne li ser eniya wî, di çêbûnê de hatiye nivîsandin. Yanî dîmeneke û tiştên tê de qet nayên guhertin, ji guhertinê re jî nevekirî ye. Îradeya xwedê ye, îradeyeke mûtleq e, nayê guhertin.

Nêzîkbûnê din ên weke di Îslamiyete de weke yê Îmamê Xezalî heye, di zanist û felsefeya kevn de Arîsto heye, ev çi ne? Ev ji bo fikir û zîhniyeta însanan vê tiştê tînin ziman û dibêjin, zîhniyet ew qas e. Dema temam bû, tê girtin û mafê wan tune ye tişteki dîn bigirin. Lê ya rastî divê îdeolojî tişteki vekirî be. Yanî divê pûsûlaya wê berjewendiyên civakî bin û ji wê dûr nekeve. Azadî, parastin, zanistî û rêxistinîkirina civakê be, pêwîst e pûsûlaya wê ev be.

Lê ev bi tevgera demê re li ser esasên peydabûna tiştên nû, bikaribe her dem xwe nû bike. Dogmatîzm her dem têk diçe. Mînak dema mirov fikreke dogmatîk bigire dest, ku ji rexneyan re nevekirî be, ji xwenûkirinê re nevekirî be, ew fikir alozî û krîzê dijî. Ji ber çi wiha dibe, ji ber ku dem tê guhertin, fikir û şewazê jiyana mirovan tê jiyîn, lê ew wek xwe dimîne! Ji bo vê êdî insan nema rastiyan di wî fikrê de dibîne.

Da ku baştir bê fêmkirin em bi mînakan bînin ziman: Marksîzm û Lenînîzmê gotin; Proleterya û birjûwazî tenê hene. Ev di nav nakokiyê de ne û li ser esasê nakokiyên wan proleterya çêdibe, bi vî rengî ber bi komunîzmê ve çûyîn çêdibe. Ev tespîtek e, lê hemû pêşketinên ku piştî wê çêbûn şaşîtiya vê tespîte eşkere kir. Şaşîtiya wê ev bû ku tenê mijar birjûwazî û proleterya nîn in. Gundî, xwendevan û çînen cur bi cur hene. Di civakê de rengên cuda hene. Her kes nikare tenê di berçavka proleterya de temaşe bike yan jî bibîne. Her kes nikare tenê bi perspektîfên proleterya xwe îfade bike. Mînak jin, rast e ku kedkar e, lê di heman demê de jin e. Tenê bi felsefeya proleterayê nikare xwe rave bike. Herwiha gundî, rast e kedkar e lê di encamê de gundî ye, dîndar e. Hemû nikarin xwe di wê çarçoveyê de îfade bikin.

Lewra eşkere bû ku helandina civakekê di nava çînekê de ne rast bû. Lê Marksîzmê di şexsê sosyalîzma pêkhatî de tu carî ew keys (firset) neda ku xwe di ber çav re derbas bike. Ev dogmatîzm e, tenê veguestinê esas digire. Dibêje, Marks û Lenîn ev gotine û ev rast e. Di vir de qet lêpîrsînê qebûl nake.

Lê belê agahiyên nû derdikevin û dibêjin heval ev tiştên hûn dibêjin di şênberbûna civakê de rastiya xwe îfade nake, yanî razber e. Gotineke wiha tu maneya wê tune ye. Wê demê ma tu yê bêjî bila civak xwe li gorî min biguhere? Di wir de endezyariya civakê derdikeve pêş. Gelek caran mirov dibîne gel ne bi razîbûna xwe hinek tiştan qebûl dikin, bi zorê qebûl dikin. Lê em temaşe bikin mirov bi razîbûna xwe diçin camiyê û nimêj dikin, dua dikin. Dema millet bi razîbûna xwe biçin camiyê, wê li wir dêr bi xwe bê girtin. Millet zûzûka dest ji şewazê xwe yê hilberînê bernade. Mînak gundî ye û sê, çar pezên wî hene, dixwaze xwedî bike û bi vî rengî xwe xwedî bike. Lê tu dibêjî na divê tu bikevî nav sosyalîzmê. Wê demê teqez tu nikarî wî razî bikî.

Dema wiha dibe vê carê serlêdan li şewazên şidetê tînin dan. Bi zorê li ser însanan tişt pêk anîn. Yanî zor jî bi xwe re pêkhatinên tendurûstî çênake. Zor çi çêdike; dejenerebûnê çêdike, diziyê, xerabiyê, bêbaweriyê, fitne û fesadiyê çêdike! Ji bo tu karibî van kontrol bikî, vê carê tu neçar î polîsan, îstixbaratê çêbikî, bi vî rengî birokrasiyê bilind dikî. Wiha tu çi li civakê dikî? Tu zept û reptê didiyê.

Ev hemû şewazên çewt in, ji bo vê îdeolojî divê ji xwenûkirinê re vekirî be. Her demê insan bizanibe ku agahiyên wî bisnor in. Siberoj wê tiştên nû bi xwe re bîne, ji bo vê divê mirov jê re amade be. Li gorî wê xwe nû bike.

Em bala xwe bidinê, serdest dema ku dinêrin bi reng û şêwazê berê nikarin li civakê hikm bikin, xwe diguherin. Lîberalîzmê pêş dixin, rengereng şêwazan tînin û pê guhertinan çêdikin. Çîna serdest her dem wiha dike.

Li vir gelek caran çîna bindest nikare xwe nû bike. Ji ber vê sedemê têkoşîna wan çî dibe, têkoşîna wan dişikê. Lewaz dimîne û li dijî serdestan nikare serkeftinê bi cih bînin. Ji bo vê divê îdeolojî wer ji dogmatîzmê heta dawiyê xwe dûr bixîne. Qaliban, jiberkirinê, veguhezandinê pêk neyne. Ji bo xwe lêpîrsîn, rexne, hînbûn û nûbûnê esas bigire.

Yanî îdeolojî divê şênber be, tiştê ku got divê tiştên şênber îfade bike. Ne wek Sovyetê, bi zimanekî wiha neyê fêmkirin. Di îdeolojiyê de zimanê zelal û tiştên şênber gotin mijareke gelek girîng e.

Îdeolojî Bê Wijdan û Zanyarî Nabe

Xala din a ku di îdeolojiyê de esas bê girtin çî ye? Gelekî girîng e ku mirov li ser milê îdeolojiyê yê wijdanî û zanyariyê bisekine. Yanî îdeolojî divê du tiştên esasî bigire nav xwe. Wijdanê mirovan dewlemend bike û aqilê wan hişyar bike. Dema îdeolojî van karan neke, ew îdeolojî wê demê baş nameşe. Eger xebat û têkoşîna îdeolojîk di welatekî de nebe sersebeba yekem a dewlemendkirina wijdanê mirovan, firekirina aqilê mirovan jî nabe. Wê demê xebatên tîn meşandin, xebatên lewaz in. Tu çiqasî pirtûk bixwazî biweşînî jî biweşîne, bila ragihandin jî bînin kirin, rojname, form, çiqas propaganda, ajîstasyon hebin bila hebin, eger neket xizmeta van tiştê me gotî, wê çaxê tê wê maneyê ku xebat lewaz e.

Di Îdeolojiyê De Rola Aqil û Wijdan Çî Ye?

Ev xal divê esas bînin girtin. Niha mijara wijdan û aqil çî ye? Beriya her tiştî aqil çêkerekê qayîşokî û nerm e. Bawer dike, tê guhertin, ji nerînan re vekirî ye. Lê belê di roja me ya îro de nerînan bi şêwazên cuda cuda derdikevin pêşberî mirov. Mînak, ragihandin ewqasî pêşkêtiye ku her însanek her roj mehkûm e ku gelek agahiyên bigire. Di vir de gelek agahî berjewendiyên te beralî dikin. Hemû jî aqilê însanan hedef dikin. Di cîhanê de hêza ragihandinê ya mezintirîn ya ku aqil hedef dike ye. Niha divê ev aqil bê parastin. Aqilê mirovan divê li hemberî beralîkirinê emperyalîzmê û desthilatdariyê bê parastin. Dixwazin li ser mêjiyê însan serwer bibin û wan li gorî berjewendiyên xwe beralî bikin. Bi vî rengî mirovan bikin nav tevgerê, pêwîst e li hemberî van êrîşan mêjiyê însan bê parastin!

Bi çî awayî wê bê parastin? Bi dîwaran nayê parastin, Sovyetê dîwar çêkîrin, lê nekarî mêjiyê însanan biparêze. Wê demê bi dîwaran nayê parastin. Bi zorê û îşkencê jî nayê parastin. Mînak, demekî li Çînê gotin em şoreşa çandê çêdikin û wiha gotin: “Yên stranên popê guhdar dikin em ê wan bikin girtîgehê.” Xistin girtîgehê jî. Gotin ên cilekî nizanîm çawa li xwe bikin em ê bikin hepsê. Lê gelo encam girtin? Na qet jî encam negirtin. Wê demê aqil bi van têgihîştinên çors nayê parastin.

Aqil bi çî tê parastin; bi peydakirina agahiyên rast tê parastin. Yanî li hemberî êrîşên çewt, dejenere, jirêderketinê, beralîkirinê yê berjewendiyên emperyalîzmê, dagirkeran û desthilatdaran tîn meşandin, divê tu aqilê civakê û neteweya xwe bi agahiyên nû yê rast tije bikî. Aqilê wê civakê bi agahiyên nû dagirî, bi awayekî tendurûstî tu tije bikî. Çewtitiya wî fikrê xerab tu nîşanî wan bidî. Ew tiştên xerab çiqas li dijî civaka te ye, divê tu wan baş eşkere bikî.

Îdeolojî peydakirina modela jiyanê ya nû ye. Bi zîhniyeteke vekirî, ne bi redkirinê çors tevbigere; redkirina çors bi ser nakeve. Sovyet û Çînê red kir, lê mixabin bi ser neketin.

Îro jî eger em ji mirovan re bêjin hevalê muzîka xerab guhdar neke, wê bêje: Temam ez guhdar nakim. Lê wê biçe û guhdar bike. Li gel radyo heye, wê guhdar bike. Wê demê bi vî rengî çênabe. Ya girîng peydakirina alternatîfê ye. Dema ku tu fikrêkî ji însan re bidî diyarkirin û baweriya wan pê bê û rastiya xwe tê de bibînin, xelesa xwe ya wendayî tê de bibînin, wê çaxê tu bi ser dikevi.

Ew jî divê tu di veguhestinê de ji xwe bawer bî. Tu zane bî, tu ji aliyê zanistî ve tîr bî. Mînak li gelek cîhan hevalên me propaganda dikin, lê bi xwe ji axaftinê xwe ne bawer in. Ji bo vê propaganda wan ji mirovan re bawerker nayê. Ji ber vê yekê însan qebûl jî nakin. Yan jî dixwazin tiştên nû ji însan re bêjin, lê nizane, xwe perwerde nekiriye, xwe amade nekiriye. Ji bo vê di veguheztinê de lewazî derdikevin. Bi xumam e, nepenî ye û mirov tiştêkî jê fêm nakin, nizanîn ka çî ji wan re dibêje. Ji bo vê pêwîst e îdeolojî amûrên xwe yê karibe xwe bigihîne mêjiyê mirovan peyda bike. Ev di rexê mêjî de ye.

Milekî girîngtir heye ku ew jî milê wijdan e. Divê wijdan dewlemend bibe. Xebata me ya îdeolojîk pêwîst e bikeve xizmeta dewlemendkirina wijdan. Dewlemendkirina wijdan çî ye? Dewlemendkirina wijdan bilindkirina asta hesasiyeta li hemberî nîrxan e. Bilindkirina asta hesasiyetê, şiyariyê li

beramberî nirxan e. Dema ku li hemberî nirxan hesasiyeta mirov zêde be, wê demê mirov bi wijdan e. Dema ku hesasiyeta mirov lewaz be, wê demê ne bi wijdan e.

Îdeolojî çî dike? Têkoşîna îdeolojîk hesasiyeta mirov li hemberî nirxên wan bilind dike. Mînak, Kurdistan heye û dîroka wê heye, milletê Kurd çî dike? Milletê Kurd seferber bûye li polekî rast bê, li hestiyekî rast bê, li kevirekî nexişkirî rast bê, peykerekî rast bê, wiha bihizire û ji xwe re bêje: Ka gelo ez çawa biparêzim, na. Li şûna ku weke nirxekî netewî biparêze, lê mixabin ji bo bifiroşe wekî bazirganê (tucarê) berheman dixebite.

Ev bêhesasiyeta li hemberî nirxan e. Ne di wê zanebûnê de ye ku nirxên xwe difiroşe. Mînak, rojnameyeke Danîmarkayê carekê karîkatorê Muhemed çekirin û weşandin. Misilmanan dema ev dîtî li seranserê cîhanê çî kirin? Malên Danîmarka baykot kirin, êrîşî saziyên wan kirin, meş li dar xistin, kuştî çêbûn. Ev tişt hemû çêbûn. Lê yê me her roj ragihandina dijmin bi nirxên Kurdayetiyê henekên xwe dikin. Carna rojnameyên dijmin derdikevin, li sernivîsa wê dinivîse “Ker Kurd”. Rojnameya Starê li Tirkiyeyê ev manşet avêtibû. Yan jî hin tiştên ji vê xerabtir jî hene. Lê Kurd ranabin û îsyân nakin! Ji ber ku hesasiyeta wan li hemberî nirxên wan lewaz e. Dibêjin: “Gotiye ker ma çî bûye.” Lê yek heye ku li ser gotineke wiha cîhanê dirûxîne!

Neteweyeke ku li ser nirxên xwe hakim, nirxên xwe derxistiye zanebûnê, dema ku êrîş li ser nirxên wan çêbûn dikarin xwe biparêzin. Xwe wiha fêr kirine. Ew cîhanê dirûxînin. Lê yên me xwezayî dibînin. Êrîş li ser nirxan çêdibe, lê li dijî wê têkoşîn nayê kirin. Ev tiştêkî pir girîng e û divê em li ser van meseleyan rawestin.

Divê mirov li ser têkiliya îdeolojiyê ya bi aqil û wijdan re baş bisekine. Qadên îdeolojiyê hene, tu bi çî îdeolojiyê belav dikî û ji civakê re dikî mal? Bi ragihandinê, weşan, pirtûk, propaganda û bi van tiştan mirov dike malê civakê. Niha wê ev tişt li ser çî bisekinin? Wê bi çî awayî vê ji civakê re ragihînin û bi çî awayî civakê li dijî dijminê wan bi îrade bikin? Dema ku her tiştê me gotî bikeve xizmeta dewlemendkirina aqil û wijdanê, ev civak, aqilê wê bi agahiyên rast, bi zanistê bê perwerdekirin, karibe çewtî û başiyan ji hev derbixe, wê demê ew aqil ê civakê ye.

Lê di milê din de jî dewlemendkirina wijdan pêwîst e. Niha ev aliyê wijdanî ji bo me pir girîng e. Weke gelê Kurd, şoreşger, endamên tevgera têkoşîna azadiyê ji bo me pir girîng e. Gelek tişt hene ku bi me xwezayî tînin. Lê divê tu carî ji me re xwezayî neyên. Sedema nexwezayîbûna van tiştan çî ye? Sedemên wê; di aliyê wijdanî de em ziwabûn an jî kêmbûnekê dijîn. Dewlemendiya wijdanê tune ye. Dewlemendiya wijdanê tê wateya ku zêdegaviyek biçûk be jî, li ser kîjan nirxên te yên neteweyî dibe bila bibe, divê mirov bersiva wê bi raeksiyoneke cidî bide.

Mînak, nirxên çandî, ziman, erdnîgarî, dîrokî, arkeolojîk, ekolojîk û çî dibe bila bibe, dema ku talan li ser çêbûn, êrîş li ser çêbûn, divê hingê ji aliyê însanên vê neteweyê û civakê ve bi reaksiyon û nerazîbûnên cidî bersiva xwe bibînin.

Wê demê îdeolojî çî dike, îdeolojî mirovan bi nirxên wan mezin dike. Nirxan di zîhniyeta mirovan de bi cih dike. Mînak, ez Kurd im, piştî vê jî dîrok, çand, ziman, erdnîgariyeke me heye. Ji derveyî van ji ber ku ev tiştên hevbeş in, di nav hemû Kurdan de xalên hevbeşiyê ne. Ji Kurdayetiyê wêdetir divê mirov ji xwe bipirse, gelo ez kî me? Gundî bim, karker bim, xwendevan bim, ciwan bim, mezin bim, jin bim, mêr bim, ger kî dibim bila bibim, ev taybetmendî li gel min hene. Ev jî hesasiyetan pêş dixê. Mînak, jinekê hesasiyetên wê ji yên mêrekî cudatir in. Mêrekê hesasiyetên wî cudatir in, ciwan hesasiyetên wan ji yên mezinan cudatir in.

Lê eger civakek jin û mêrên wê weke hev bijîn, eger ciwan û mezinên wê wek hev bijîn, wê demê hesasiyeta wê civakê miriye.

Ciwan bê lêgerîn be, ciwan astengan ji pêşiya xwe raneke, qeydan neşkîne, jin lêgerînên xwe yên azadiyê tune bin, civak li hemberî nirxên xwe yên madî û manewî ne hasas be, wê demê ew civak miriye!

Ji bo vê divê em van tiştan biçînin. Ji ber ku civaka me hatiye talankirin. Lê pêwîst e em ji nû ve van hesasiyetên li hemberî nirxên netewî biçînin. Em di nav gelê xwe de şiyariyê pêş bixin. Gelek tişt hene şiyariyê pêş naxin û tam berovajiyê wê bêxemiyê pêş dixin. Mînak, em bala xwe bidinê di cîhanê de hunermend, nivîskar, şewazê qezencê ji bo xwe esas girtine. Yanî çiqasî pere qezenc dike, lê ne ku mirovan li hemberî nirxên wan şiyar û hasas dihêle. Ne jî hêza têkoşînê di însan de kûr dikin. Ruhê berxwedanê di mirovan de kûr nakin. Van qet esas nagirin, lewma ev kar ne karekî îdeolojîk e. Karekî îdeolojîk ê ku wijdanê mirovan dewlemend neke, ne karekî îdeolojîk e.

Mînak, heke mirov di navgînekê de be û di wir de cinsiyetparêziya civakî hebe, mirov wê pir xwezayî bibîne, wê demê nirxên civakê bi mirov re gelekî lewaz in. Ji ber wê cinsiyetparêziyê

xwezayî dibîne. Mirov dema vê nêzîkbûna li dijî jinê weke zilm, înkâr, avêtina derveyî civakê nebîne, wiha xwezayî dîtî, weke ku xwedê jin wiha dabe û wê bi vî rengî bijî, mirov tu nerazîbûnê nîşan nede, ev nîşaneyê lewaziya mirov a ji nîrxên civakî û bêwijdaniyê re ye.

Dîsa eger di civakekê de ciwan bê aso bin, ne çalak bin, wisa di cihê xwe de sekinî bin, înzîwa ji xwe re esas girtîbin, teqlîdkirinê esas girtîbin, wiha mirov li hemberî van wisa tenê temaşevan bimîne, ev hemû îfadeya bêwijdaniyê ne.

Erdnîgariya mirov bê talankirin, lê tu nerazîbûnek li hemberî wê talanê tune be, ev bêwijdanî ye. Însan li ser însan desthilatdariyê bike, ziman bê înkarkirin, teşhîrên bi rêka rojname, radyo, TV'yê tên kirin, li hemberî wan bêdeng mayîn bêwîccandî ye. Mînak di roja me ya îro de hemû rêzefilmên Tirkan, ji yên îslamiyan bigirin ta yên dewletê, li ser esasên teşhîrkirin, înkarkirin û lînçkirina Kurdan çêdibin. Lê herî zêde ew rêzefilm li Kurdistanê tên temaşekirin. Ev bêwijdanî ye. Bêwijdanî ew e ku dema tu ji wê rewşa xwe ya xerab êdî zewqê bigirî. Nerazîbûna xwe nîşan nedî. Herî zêde rêzefilmên ku li Kurdistanê ji bo Kurdan biçûk bixin, lînç bikin, di heman demê de herî zêde li Kurdistanê tên temaşekirin. Ger miletekî din bûya, wê her roj meş bikira û gotibûya: Em vî şêwazê we yê weşana TV'yê boykot dikin û êrîşî buroyên wan bikira. Ev tiştên ha sedemên çalakiyan in, yên berxwedan û mafxwestinê ne, yên serhildanê ne. Lê li gel me nabin sedemên serhildanê.

Hîs dimire, mînak tu diçî û ji gundiyekekî Kurdistanê re dibêjî: Tu bindest î, dijmin heye. Dibêje, na dijmin tune ye. Çima tune ye? Dibêje, ez mezin bûm kes dengê xwe nekî, zarokên min çêbûn, diçin dibistanê û tên, diçim nav erdê xwe çandiniya xwe dikim, genimê xwe difiroşim, pemboyê xwe difiroşim, kes tiştêkî ji min nake. Ka dijminê min? Mirov dikare ji vê re çî bêje, çima wiha nêzîk dibin? Dijmin ew qas sînorê jiyana însanî daxistiye ku însan tiştê din nema dixwaze. Temam dibe ku weke jiyaneke biyolojîk tu dizewicî, zarokên te çêdibin, tu diçî nav erd, tu tîyî, dixwî û vedixwî kes ji te re dengê xwe nake, lê ew tenê jiyaneke biyolojîk e. Yanî bi awayekî xwezayî weke jiyana lawiran e.

Lê derveyî vî ez Kurd im, welat heye, navê vî welatî Kurdistan e, gelek heye navê wî gelî Kurd e. Divê bi nîrxên xwe yên neteweyî bijî, cil û bergên xwe yên neteweyî li xwe bike, xwe birêve bibe û hwd. Ev hemû tune ne, tunebûna van hemûyan jî weke egerên dijmintiyê nas nake. Nizane, ji ber çî van nizane? Ji ber ku li hemberî nîrxên Kurdayetiyê hîs, şiyarî tune ye û gelekî lewaz e.

Lewra di gelek cihan de çewtiyên mezin hene. Li Hekarî li zarokekî didin û destên wî dişkînin, polîs wiha dikin, lê li Amedê û Meletiyê kes ranabe ser xwe! Li Dersimê tiştêk wiha dibe, lê li Mêrdînê ji bo wê bersivê nadin. Ev ji bêxemiya li hemberî nîrxan e.

Tecawiz çêdibin em pê nahesin. Sêrt bajarek ji bajarên Kurdistanê ye û gelê wê ne dûrî me ye jî, lê bûyerên tecawizê li wir çêdibin. Kî wan bûyeran diweşîne? Rojname Huriyetê diweşîne. Ne em diweşînin. Ji ber ku hesasiyeta zêde li hemberî tecawizê li gel Kurdan miriye. Dema ew hesasiyet tune be wê demê wê çawa bibe, yanî tecawiz e, ma tecawiz çî ye.

Ji ber ku wiha fêr bûye, ji wan e ku ew tiştên tên kirin xwezayî ne. Dijmin tê û keçên Kurdan yanzdeh salî, dozdeh salî tecawiz dike, li gel Kurdan wer heçku tiştêk nebûye. Pêta nerazîbûnê gur û geş nabe. Lê diviyabû ev bibûya sersedema ku hemû Kurdistan rabûya ser piyan, pêwîst bû jiyana bisekîniya. Lê ev çênabe.

Ji lewra têkoşîna îdeolojîk çî ye? Têkoşîna îdeolojîk bi însanan maf, jiyana, nîrxên wan çî ne, divê van bi wan bidin naskirin. Nîrxên jiyana însanî çî ne: Erdnîgarî, beden, mêjî, ziman, jiyaneke ekolojîk a rast, ev hemû nîrx in. Ev hemû bi hev re nebin, însan bi awayekî tendurûstî nikaribe bijî. Zêdegaviyên li ser van, divê bibe sedema nerazîbûn, serhildan û berxwedanê. Têkoşîna îdeolojîk di vir de însanan bi xwe ve dide girêdan.

Lê em temaşe dikin tecawiz çêdibin kes nerazîbûnê nîşan nade. Em dibêjin, li wir rojnameyên me hene, rojnameya heftane heye. Qanalên me yên weşanên TV hene. Kovarên me hene, meclîsên belediyê hene. Tu nabêjî ev hemû çîrok in, ji ber ku nerazîbûn tune ye, wijdan tune ye, ger ev nebin wê çî bikin? Wijdaneke hesas, şiyar, dewlemend li hemberî van zêdegaviyan karibe li ber xwe bide û pê bihese, şiyar bike, dema ev tune bin, her tişt xwezayî tê dîtî û kes nabêje, ev çî ye!

Gelek kes weke Tirkan difikirin, wek sîstemê difikirin. Mînak li Mêrdînê bûyera jinekê hebû, Rêbertî tim navê mexdûrbûnê lê dike. Ji aliyê çiqas însanên polîs mamûr, hatiye tecawizkirin, dema ew bûyer kete rojevê dijmin digot: “Wê bi kêfa xwe qebûl kiriye.” Çî tîkiliya vî bi kêfê re heye? Ma temenê wê çend e ku karibe biryara xwe bide? Tu yê birçî bihêlî, biçûk bikî, lînç bikî, bi xwe ve girêbidî, dawiyê tu yê bêjî bi xwe û xwe qebûl kir, ma ez çî bikim. Çima hûn me dad dikin. Ev bêwijdanî ye. Ji bo vî îdeolojî nîrxan bi mirovan dide naskirin. Her tişt daxistina ber çav e, hesasiyeta

mirovan li hemberî wan nirxan bilindkirin e. Herwiha dema zêdegavî li ser van nirxan çêbibe da ku karibe bersiva xwe bide divê ev mijar esas bê destgirtin.

Pêwîst e Îdeolojî Bi Rastiya Cih û Demê Ve Girêdayî Be

Pêwîst e îdeolojî xîtaba hêzên zindî yên di civakê de bike. Yek ji peywîrên îdeolojiyê ev e. Xîtab bike, divê îdeolojî şênber be. Bi راستiya demê û cih ve girêdayî be. Bi wî ruhî ve girêdayî be, eşkere be. Îdeolojî di gelek mijaran de bi taybetî di mijarên hesas de divê weke zarokan be. Çima divê weke zarokan be? Ji ber ku zarok rastgo ye, tiştan rast dibêje. Mînak dibêjin: Hinekan qral xapandine, gotine, cilên li te cilên pir rengereng in. Lê tenê yên bîaqil wan cilan dibînin. Heke qral bêje ez cilên li xwe nabînim, wê demê qral bêaqil e. Lewra qral jî gotiye ez dibînim. Lê ya rastî cil li qral tune ne, tenê destên xwe wiha lê dixîne û dibêjinê va me cil li te kir. Cilên li te hemû bi zêr û zîv hatine neqîşandin. Lê tenê yên bîaqil dikarin van cilan bibînin. Yên ne aqil bin nabînin. Pozbilindiya qral nahêle ku bêje ez nabînim û bêaqil bê dîtî, lewra gotiye ez dibînim. Gotiye divê hemû alem jî min bi van cilan bibîne. Milet jî ditirse ku bêje em cilan nabînin, ji ber ku dema bêjin em nabînin, wê bêaqil û dîn bîn dîtî. Dema qral derdikeve her kes dibêje cilên qral pir xweşik in. Lê zarokek dibêje; ‘qral tazî ye, bêcil e’.

Divê îdeolojî jî weke zarokan bê endîşe be. Bê hesab li ber çavan û şênber be, eşkere be û bi dengê bilind tiştan bîne ziman. Ji bo vê bi bîngêh e û tewîz tê de nayên dayîn. Di îdeolojiyê de bihêzbûn her dem pêwîst e. Di hinek xalên din de dibe ku nerm be, lê di hinek xalan de jî qet nerm nabe. Ji ber ku îdeolojî zelal e. Bi awayekî şênber xîtab dike.

Îdeolojî xwe di ser derdê gelan re nagire û ne tiştêkî nediyar e. Mînak, gel birçî be birçîbûnê tîne ziman, sedemên wê tîne ziman. Gel bêrêxistinî be rêxistinê tîne ziman, ev rêxistin rêka çareseriyê tîne ziman. Gel nezan be nezaniyê tîne ziman. Derdên bîngêhîn ên di dereceya yekemîn de tîne ziman. Derdê wî gelî çî ye, wê tîne ziman. Divê îdeolojî bizanibe di asta yekemîn de xîtabê kê dike. Pêwîst e xîtabê hêzên zindî yên di civakê de bike. Di civakê de hêzên zindî hene, hêzên zindî yanî dînamîkên civakê yên bîngêhîn in. Yên ku civakê bi xwe re pêş dixin, bi xwe re dimeşînin. Yên ku gavên yekemîn davêjin, pêşketî ne û bihêz in, mezin û çalak in. Îdeolojî wan hêzan esas digire.

Hêzên zindî di civakê de çî ne? Ev hêz dem bi dem tîne guhertin, lê di roja me ya îro de di civakê de em jin û ciwanan esas digirin. Em bi vê bawer in ku dema pîrsgirêkên jin û ciwanan hatin çareserkirin heta asteke bilind pîrsgirêkên hemû civakê jî tîne çareserkirin. Em bi vê bawer in ku dema jin û ciwan di meşa ber bi azadiyê de mesafeyêke pir cidî girtin, tê vê wateyê ku ew navgîn jî ji wan qeydên xwe xelas dikin. Ji pîrsgirêkên xwe rizgar dibin.

Bi çî ev dibe? Bi teqlîdkirinê nabe, di aliyê fizîkî de li xwe nêrînê jî nabe. Çanda populîst jiyandin na, ev ne pîvanên azadiyê ne. Bi pîvanên azadiya rasteqînî heta kîjan astê dibe yê/a xwe, fêrker e, yanî berhemê dide? Em hem di aliyê fikir de, hem jî di aliyê madî de derdixin pêş.

Pêşengên Îdeolojiya Azadiyê Jin û Ciwan in

Jin û ciwan di têkoşîna çareserkirina pîrsgirêkên civakê, yên neteweyî, siyasî, çandî û civakî de rol dileyîzin. Pîvan ev in, ne teqlîdkirin e. Gelek kes dibêjin; pîvanên civakan jin û ciwan in. Lê dest pê dikin jinê dikin meta û tazî dikin. Ciwanan jî dikin ucûbe. Pelik melikan bi xwe ve dikin, tiştên balkêş li xwe dikin. Bi vî rengî dibêjin pîrsgirêkên me xelas û çareser bûn. Li Tirkiyeyê wiha pîrsgirêkan şeklî digirin dest.

Îdeolojî, hîna zêdetir şênber e. Ji bo vê di welatê de eger ciwan xemsar bin, beramberî pîrsgirêkên civakê yên neteweyî, însanî, ekolojîk û bi gelemperî xemsar bin, wê demê di wî welatî de têkoşîneke îdeolojîk nîne. Divê têkoşîna îdeolojîk xîtabî ciwanan bike. Dema xîtabî ciwanan bike wê ciwanan biguhere. Di aliyê baş de wê biguherin. Heke guhertin tune be, dev ji xwe berdan û teqlîdgerî hebe, wê demê xebatên îdeolojîk tune ne.

Dîsa heke bi jinê re zanistiya cins çênebû, nakokî nejiya, nebû xwedî perspektîfên azadiyê, wê demê di wir de xebateke îdeolojîk tune ye. Ji ber ku me gotiye parametre yan jî pîvana pêşketina civakê, rewşa jin û ciwanan a di nava civakê de ye.

Eger jin û ciwan di asteke lewaz de bin, wê demê xebatên îdeolojîk tune ne. Yan jî xebata îdeolojîk bi rengekî çewt tê meşandin. Mînak, em îro dibînin em weşanê TV'yê dikin, ger beramberî weşana me jin û ciwan xemsar bin, bêelaqe bin wê demê ev weşana me ne di çarçoveyêke îdeolojîk de dimeşe.

Eger em rojnameyê derdixin û em weşana wê dikin, heke xwendevan û kekdarê vê rojnameyê bi giranî ne jin û ciwan bin, jin û ciwan heke di vî welatî de li hemberî vê rojnameyê xemsar bin, wê

demê ew rojname rola xwe naleyîze. Ji ber çi? Ji ber ku extiyar xerab in, na! Ji ber ku zarok jî xerab in na, ne ji bo vê ye. Bêguman rola wan jî heye. Lê belê di têkoşîna civakî de di her dem û demekê de hinek derdor û dînamîk derdikevin pêş. Bi taybetî jî ew qismê ku azadiya xwe di ya civakê de dibînin derdikevin pêş.

Eger bi giranî nerehetî heye, ciwan zêdetir bi wan nerehetiyên dihesin, çima? Ciwan bi temenê xwe nû ye, yanî gavekî nû ye. Lê belê civaka kevneşop a destpot dîsa bi taybetî jî sîstema dagirker nahêle ciwan wê dema xwe bijîn. Wan hinekî paşdatir dide jiyîn. Sîstema desthilatdar nahêle ku bi wan lêgerînên xwe re kilît bibin. Wan paş ve dikişînin. Ev nerehetiyekê çêdike, lê çima? Ciwan jî zû bi vê nerehetiyê dihesin. Çima zû pê dihesin? Ji ber ku di encamê de ciwan ji nîşeke nû ye, çalak e û zêdetir bitevger e. Zêdetir dînamîk e, xwe neçar nabîne ku weke bav û dayîkên xwe bijîn.

Çavkaniya ciwanan a agahiyan cuda ye û naxwaze weke bav û kalên xwe bijî. Lê dinêrin ku nikarin ji qonaxekî çipî qonaxekî din bibin. Ji bo vê her dem ciwan rêberê îşyanê ne. Divê mirov vê taybetmendiya wan ji bîr neke. Rêberên îşyanên civakî her dem ciwan in. Welatê ku nifûsa ciwanan tê de bihêz be, ew welat zêdetir dikarin îşyanê bikin. Di roja me ya îro de jî hîna ev nêzikbûn nehatiye guhertin.

Li hemberî hemû rengên bêexlaqiya emperyalîzmê em îro dîsa temaşe dikin, hêza herî zêde radîkal a li ber xwe dide ciwan in. Li Yewnanistan, Ingilîstan, Îspanya û Tirkiyeyê, dîsa li gelek cihan ciwan têkoşîna civakê kirine û hêza dînamîk a wê civakê ne.

Ji ber vê dijmin dixwaze di zemînê sîstema xwe de ciwanan rehabîlîte bike. Li gorî xwe xwedî bike, mêjiyê wan li gorî xwe ayar bike. Niha bi taybet dixwazin wan bi ferdiyetparêziyê, ezeziyê, perwerde bikin ku ew li beramberî pirsgirêkên civakê xemsar bin.

Niha em jî li ser esasê rizgarkirina civakê derketine holê. Dema ku ev fikrê me cihê xwe di mêjiyê ciwanan de nebîne, çi feydeya wî fikrî heye! Ev fikir ger nikare xwe bigihîne dînamîka esasî yê têkoşînê, çi feydeya wî fikrî heye? Tu feydeya wî fikrî tune ye. Lewra em metodê girîngtirîn, herî balkêş û serkeftî yê ku em fikrê xwe pê bigihînin ciwanan esas digirin.

Jin îro di aliyê agahî û zanistê de şexsiyeta xwe derdixe zanebûnê. Dinihêre ku tiştê li ser hatiye gotin kêma e, biçûk e, bêaqil e... nîne. Jin wiha nîne, zanist jî vê îspat dike. Ji bo vê dixwaze hevpeymaneke nû deyne. Heke pir bi rengekî çors vê bibêje, ji sîstema desthilatiya zilam re vê dibêje: Rast e te ev qas sal ew qas tişt gotin, te hukmê çewt li ser min kir, li ser wî esasî te ji navenda jiyana siyasî û polîtîk ez dûr xistim. Lê niha eşkere bû ku ew argumanên te çewt in. Ew egerên te çewt in, di aliyê zanistê de nikarin xwe îspat bikin. Wê demê pêdivî bi hevpeymaneke civakî ya nû heye.

Ev daxwaz û xwestekên jinê li ser esasên wekhevîyê ne. Wê demê wekhevîyê dixwaze. Lê temaşe dike ku bi sîstema siyasî ya kevn ev nabe, ji bo vê li dijî sîstemê hêzeke berxwedanê ye. Yanî pirsgirêkên civakê bi yê jin û ciwanan re bûne yek. Îro ji her kesî zêdetir jin û ciwan bi sîstemê re di nav nakokiyê de ne. Bi sîstema desthilatdar re di nav nakokiyê de ne.

Ji bo vê, îdeolojiya azadiyê, ew îdeolojiya ku karibe di dereceya yekemîn de di dilê jin û ciwanan de bi cih bibe ye. Karibe xîtabê wan bike. Ev pirsgirêkeke esasî ye. Ji ber vê divê em li ser bisekinin. Mînak, hinek xebatên me hene, li hinek cihan ciwan qet pê re eleqeder nabin. Li Rojavayê Kurdistanê xebata me bi çend dayîkên ku temenê wan şêstî û jor ve ne, çend bavê şehîdan û gerîlayan ve maye. Helbet ev mirov ne xerab in, dilsoz in girêdayî ne. Lê belê dînamîkbûna wan qels e. Nikarin rêxistinê çêbikin. Dikarin ji te re dua bikin, derkevin û tevî çalakiyekî bibin. Dikare di aliyê madî de jî bi te re alîkariyê bike, dikare li te guhdar bike, lê eger tu bixwazî civakê biguherî, bixwazî li dijî sîstemê îşyanê bikî, wê demê divê tu jin û ciwanan bigirî nav xwe.

Di wir de divê tu rêxistinê bikî. Heval dibêjin em diçin malan, ciwanên wan hene lê em wan nas nakin. Nêzikî me nabin, xwe di nav şoreşê de nabînin. Çima wiha dibêjin? Tolaz û beredayî ye, ev ne eger e da ku tu wan birêxistin nekî. Mijar ne mijara lumpeniya wî ye. Pirsgirêk ew e ku ew xebatkar bi xwe ji metodên gihandinê kêma agahdar e. Dewlemendiya te ya şewazan nîne. Xwe bê perwerde hiştiye û statukoparêz e. Tu fêrî şewazekî bûyî û naguherî, têkoşînê nakî, di şewaz de dewlemendiyê çênakî. Ji ber wê tu çors î, bêruh î, ziwa yî û ji ber wê ciwan nêzikî te nabin.

Divê Têkoşîna Îdeolojîk Xîtabî Hêzên Zindî Yê Civakê Bike

Mixabin ku gelek xebatkarên me xwe lêpirsîn nakin, lê civakê lêpirsîn dikin. Ew jî tiştê çewt e. Têkoşîna îdeolojîk ew têkoşîna ku tu bizanibî xîtabî hêzên zindî di civakê de bikî. Pêwîst e, ew esas bê girtin. Dema te ew bi rêxistin kir, wê hingê pêşeroj bi te re ye û tu natirsî.

Lê niha li Bakurê Kurdistanê li Gever, Hekarî û Şîrmaxê em çiqasê denga digirin, ev hemû ne pîvanên esasî ne. Tenê tiştêk pîvan e, heger te jin û ciwan di asta herî jor de hildabin bin ewlekariyê. Wekî din tu rabî di nav gel de ew qas girseya te hebe, lê yê jin û ciwanan bi dest dixê Fethulahî bin nabe. Ev mezheb in, di Kurdistanê de dibistanan vedikin, kursê quranê vedikin, atolyeyan vedikin, weqfan çêdikin, jin û ciwanan ji bin bandora fikrê azadiyê derdixin. Di zemînê xwe de bi cih dikin û fikrên xwe enjekteyî mêjiyê wan dikin. Siberojê tu yê binihêrî ku tu û ciwan ji hev cuda ne û tu wan nas nakî, ew jî te nas nakin. Tê binihêrî ku êdî ji te fêhm nakin, ji ber ku fêrî xîtabeke din bûne. Ji bo vê divê teqez ev serarerast bibe!

Me Li Gorî Tevera Zeman Îdeolojiya Xwe Nû Kir

Têkoşîna îdeolojîk têkoşîneke ji dogmatîzmê dûr e. Gelek rewşên wiha jî hene. Dema em dibêjin çand, exlaq, bawerî, ev tişt hemû yên nîqaşê ne. Demekê di nav me de nîqaşek hebû. Ew nîqaş jî ew bû; ka di nav me de di aliyê îdeolojîk de guhertin hene, yan tune ne? Di rexê îdeolojiyê de, mirov qala nixandî û perspektîfên me yên desthilatîyê, dewlet û milîtantîyê bike, em hatine guhertin. Na heke tu behsa perspektîfên me yên exlaq, lêgerîna azadiyê, çand û civakbûyîna bikî, em nehatine guhertin. Babeta bingeîn jî ew e. Ji bo vê di wan mijaran de guhertin çawa tê fêmkirin. Yanî guhertîna li ser esasê înkarkirina berê, ne înkarkirina pratîka derbasbûyî. Di aliyê civakî de, di aliyê nixên civakî de, di aliyê pîvanên exlaqî de em di aliyê îdeolojîk de di heman astê de ne. Lê îdeolojiya me pir dewlemend e, bi agahiyên nû me tije kiriye. Me xwestiyê di aliyê îdeolojîk de bi tevera zeman re gavan bavêjin. Lewra em rexnerî, guhertin û nûbûnê esas digirin.

Lê paradîgma me hatiye guhertin, tenê ne ku guhertiye, me berovajî kiriye. Paradîgmaya me ya kevn îflas kir. Çi bû paradîgma? Paradîgma; yanî di aliyê siyasî, sosyolojîk de nêrîna te ya di derbarê dewlet û îqtîdarê de, nêrîna te ya derbarê dewlet û civakê de û li ser esasê vê nêrîna te tercîha xwe dikî. Tu ji çî hez dikî, ji çî aciz î, çî qebûl dikî yan jî red dikî, ev paradîgmaya nû ye.

Paradîgmaya me ya berê li ser esasê dewleta netewe, çîn û şidetê bû. Wê paradîgmayê îflas kir, lewra me dev jê berda, me paradîgmayê nû esas girtiye. Ew paradîgmaya nû tê çî maneyê? Nêrîna me ya li ser dewlet, şidet û çînan hatiye guhertin û tercîhên me cuda bûne. Tercîhên me yên têkoşînê û avakirina alternatîfan êdî cuda bûne.

Lê îdeolojiya azadiyê her dem weke xwe ye û berdewam dike. Dema em dibêjin îdeolojî li dijî dogmatîzmê, di heman demê de li dijî xwe înkarkirinê ye jî. Li dijî asîmîlasyon û teqlîtgeriyê ye. Lewra di aliyê îdeolojîk de li ser esasên perspektîfên nû, em zêdetir di felsefeya azadiyê de kûr bûne. Hîna baştir em dost û dijminên xwe ji hev diyar dikin. Em hîna pirtir di zanebûna nixên xwe yên exlaqî, civakî û çandî de ne. Li hemberî van nixên xwe em şiyartir bûn. Em ji bo têkoşîna azadkirina wan nixan amadetir bûne. Perspektîfên me yên îdeolojîk ev in.

Di encamê de îdeolojî zemînek e ku însan xwe tê de çêdike, xwe tê de ava dike û pêk tîne. Naskirina xwe ya ji cîhanê re, xwezayê re, civakê re, çînan re ji her tiştî re amade dike. Kesayeta xwe çêdike. Ev kesayet ji çî hez dike, ji çî aciz e diyar e. Ev rojane nîne, demkurt jî nîne, mayînde ye. Bi hinek nixan ve heta mirina xwe girêdayî ye. Tewîzan nade, îsrar dike.

Lewra îdeolojî ji bo her kesî pêwîst e, lê belê ji bo şoreşgeran hîna zêdetir pêwîst e. Îdeolojî ji bo mirovên şoreşger hêza rêvebir a hundirîn e. Yanî liv û tevera wan a rojane diyar dike. Liv û tevera wan a hundirîn di jîyanê de diyar dike. Dema ku di aliyê îdeolojîk de mirov xwe têr kiribe, li gorî wê liv û tevera mirov a jîyanê dê hebe.

Lê bala xwe bidinê hevaleyê rojek bêuslubiyê dike, roja din tiştêkî din dike. Gelo ji ber çî wiha dike? Sedem ew e ku di hundir de ji îdeolojiyê mehrûm e. Xwe têr nekiriye û pêk neaniye. Ji bo vê dema ku bi tena xwe dimîne, mirov temaşe dike di nobedariyê de radizê, dema heval şiyar dikin, nema radizê. Ev ne nêzîkbûneke îdeolojîk e. Nêzîkbûna îdeolojîk ji bo ku filankes te dibîne, yan nabîne û ji bo wê tu xerabiyê dikî yan nakî nayê kirin. Lê dema mirov xerabiyên neke ji ber ku tu bi xwe naxwazî, lewma tu xerabiyê nakî. Çima, ji ber ku te xwe di zemîneke îdeolojîk de pêk aniye. Di heman demê de ew zemîn pîvanên xerabî û rastiye ji te re diyar kirine, te jî bawerî bi wê îdeolojiyê aniye.

Wê demê ew îdeolojî dibe perçeyek ji jîyana te, dibe disîplîna te ya hundirîn. Îdeolojî ew e, bi derfetan ve girêdayî nîne. Bi îradeyê ve girêdayî ye. Tu werî û bêjî; “Derfetên min hebûn min kir, derfetên min tune bûn min nekîr.” Nêzîkbûneke wisa di îdolojiyê de tune ye.

Îdeolojî Her Tişt Bi Îradeyê Ravekirin e

Îdeolojî îrade ye, her tiştî bi îradê rave dike. Mirovên xwe di warê îdeolojîk de ava kiribin her tiştî bi îradê rave dikin, ne bi derfetan. Nabêjin: “Heval ez çûm filan derê û rêxistinê destek neda min, ji ber wê min kar nekir.” Ev ne nêzîkbûneke îdeolojîk e. Mirovên îdeolojîk ji derfetan zêdetir îradeya xwe lêpîrsîn dikin. Serkeftin û binkeftinê bi hêza îradê ya ku nîşan daye rave dikin. Heger binkeftî bin wê demê îradeyeke ku têrê bike nîşan nedaye. Ji ber ku bi vî rengî ravekirin, tê wateya ravekirina rastiyan. Bi derfetên madî, mercan îdeolojî nayê ravekirin, bi îradê diyar dike. Bi gelemperî weke terîfê îdeolojî tê çî wateyê?

Mirov divê vê têkoşîne bi çî şeklî bimeşîne? Dema ku mirov têkoşîna îdeolojîk dimeşîne mirovê çî esas bigire. Jixwe me bi xetên stûr be jî nîşan dabû.

3- NASNAMEYA ÎDEOLOJÎK

Di cîhanê de kesimên cuda cuda ji bo desthilatdariya xwe mayînde bikin çî argumanên îdeolojîk yê zîhnî dimeşînin? Nasnameya îdeolojîk girêdayî nêzîkbûna her çîn yan jî her hêzekê ye. Di hinek qadên civakê yê siyasî de, bi exlaq û çandê ve girêdayî çêdibe. Yanî pîvanên hêzekî yê exlaqî, baweriya wan a çandê ku esas digirin, bi gelemperî wisa nêzîkbûna ji mijarên bîngêhîn ên girêdayî civakê re ne. Mijarên azadî û rizgariyê, ew nasnameya îdeolojîk a wê hêzê diyar dike.

Ji bo vê em bala xwe bidinê her serdemê di dîrokê de rola îdeolojîyê derdikeve pêş. Ji ber vê nasnameyên îdeolojîk mirov dikare wiha di navbera wan de ferq û cudatîyê jî deyin. Niha dema em behsa serdema feodal dikin, mirov di wir de jixwe rastî nasnameya wê ya îdeolojîk tê û dibîne ka çawa diyar dike. Nasnameya îdeolojîk a feodalîzmê, nasnameya xwe ji xwe re bi dînen yekxwedayî rave

kirine. Yanî dîn bû nasnameya îdeolojîk a serdema feodalîzmê. Mînak dema Misilmantî û Xiristiyantiyê. Ev jî dema ku Ewrûpa di çaxa navîn de bû wiha nasnameya xwe rave dikirin.

Di serdema Misilmantiyê de mirov lê temaşe dike nasnameya îdeolojîk dêr e yan jî mizgeft e (camî), yanî jî dîn e. Yanî dîne Îslam û Xiristiyantiyê bûye. Jixwe dîn ji bo çaxa feodalîzmê çênebûye. Divê mirov vê jî baş bizane. Mînak Muhemed dema behsa Misilmantiyê kir ma got bila feodalîzm serwer bibe! Tiştê wiha qet negotiye, serweriya feodalîzmê ne ji ber vê ye. Îsa dema behsa Xiristiyantiyê kir, behsa dînekî nû, wekhevî û biratiyê kir. Ev tişt hemû anîn ziman. Ne ji bo ku feodalîzm serwer bibe Xiristiyantî hilhat.

Lê belê çîna serdest di dîrokê de ji bo ku hukmên xwe berdewam bikin, berfireh bikin timî ji xwe re li sedem û fikran digeriyan. Li çêkerekî zîhnî digerin. Lêkolîna hinek tespîtan dikirin, da ku çî bikin, wiha lêkolîn û lêgerînên xwe dimeşandin? Ev hemû ji bo egeran ji serweriya xwe re peyda bikin, dikirin. Bihaneya serweriya serdema feodalîzmê di wê demê de dîne yekxwedayî bû. Îslamiyet û Xiristiyantî bû. Lewra dîn kirin nasnameya xwe ya îdeolojîk.

Fermîbûna Îdeolojiya Çaxa Navîn

Kengê dîn weke îdeolojiyekî resmî hate qebûlkirin, yan jî qebûl kirin? Dema ku hêzên serwer dîn di nava tewazinekê de bi berjewendiyên xwe re çêkîrin, dîn fermî qebûl dikin. Îslamiyetê li gorî berjewendiyên xwe eyar dikin û herwiha Xiristiyantiyê jî li gorî berjewendiyên xwe eyar dikin. Ne ku dîn weke çawa heye, lê li gorî berjewendiyên xwe dîn qebûl kirin. Ji ber ku Îslamiyet û Xiristiyantî jî, gelek nîrxên baş di nav de hene.

Berî her tiştî li dijî xerabiyê, paşverûtiyê bang in. Mantiqekî nû ye, zîhniyeteke nû esas digirin. Li gorî wê meseleyan şîrove dikin û ev jî li gorî wê çaxê ji mirovan re tiştêkî nû û baş e. Ya rastî lêgerîneke heqîqetê ye, di heman demê de ligerîneke azadiyê ye. Beramberî krîzan û xerabiyê di nav civakan de derdikeve. Bangawazî û helwesteke nû ye, lewra tiştêkî baş û nû ye.

Lê belê feodalîzm wek dewlet û desthilatî, dema ku Xiristiyantî yan jî Misilmantiyê dike nasnameya xwe ya îdeolojîk, berî her tiştî Xiristiyantî û Misilmantiyê jî, ji cewherê wan ê wekhevîyê, li dijî sîstembûnê û însanî serad dike. Teşeyekî nû didiyê, li gorî berjewendiyên xwe teşeyekî didiyê, dejenere dike. Di moxila berjewendiyên xwe re derbas dike.

Mînak Xiristiyantî û Misilmantî jî weke di roja me ya îroyîn de nebûn. Lê Xiristiyantî çawa bû? Xiristiyantî di dema Îsa û hawariyên wî de dest pê dike. Wan ev doz belav dikirin. Behsa xwedayekî dikirin, wekhevî, edalet û biratiyê dikirin. Behsa van tiştan hemûyan dikirin.

Ya rastî jî di gelek aliyên de ev tiştên nû bûn. Bi taybetî jî ji bo însanên kole, bindest, jin, çîna feqîr. Ev hemû li vî dîne xwedî derdikevin. Yanî qebûl dikin. Lê belê îqtîdar li dijî wî dîne ye. Îqtîdara siyasî li dijî wê ye. Bi taybetî jî wê demê çaxa serdema Împaratoriya Romayê bû. Roma li gelek cihê hikm dikir. Li Afrîka, Asya û Ewrûpayê hikm dikir. Navenda wê împaratoriye Roma bû, Îtalyaya niha bû. Weke împaratoriyeke mezin a cîhanî li gelek cihan hikm dikir. Rast e ne tena xwe bû, weke din jî dewlet û împaratorî hebûn, lê Roma împaratoriyeke mezintirîn bû. Roma demxeya xwe li ser wê serdemê da. Di aliyê endezyarî, leşkerî, fikir, di her aliyê de demxeya xwe li ser çaxekî sax hişt. Dem dirêj kir, gelek qadên cîhanê kirin bin destê xwe. Bi vî rengî bi nav û deng bû.

Xiristiyantî bi regekî rasterast em bêjin, li dijî Romayê derneket. Lê Romayê di hilhatina Xiristiyantiyê de ziyana xwe dît. Çima ziyana dît? Ji ber ku Xiristiyantiyê behsa wekhevîyê dikir. Dema behsa wekhevîyê bike, wê demê çî dike? Dewleta li ser esasên mijokdarî, kedxwarî û koledariyê di aliyê fikrî de tê teşhîrkirin. Egerên wê ji dest wê tên girtin. Fikrên nû ji bo kesên bindest dibin wek çavkaniyeke ku pê li dijî koledariyê û zilmê serî hildin.

Ev hilhatin Romayê diêşand, lewra jî li dijî Xiristiyantiyê bû xwedî helwest. Xiristiyana digirtin, dikuştin, îşkence dikirin û hemû rengê xerabiyê bi wan dikirin. Ev hetanî sala 312'yan wiha bû. Ger em piştî mirina Îsa û bi demekî heta hewariyên wî xwe birêxistin kirin û fikir belav dikirin esas bigirin, sê sed sal Xiristiyantî qedexe bû. Heta wê çaxê li Romayê Xiristiyantî qedexe bû. Dihatin girtin, îşkence li wan dikirin. Ew dikuştin û davêtin ber heywanên dirinde. Sîstema desthilatdar kesên Xiristiyana wiha dikirin.

Lê PZ'ê di salên 325'an de Romayê Xiristiyantî weke dîne xwe yê fermî qebûl kir. Împaratorê Romayê yê bi navê Constantîn, civînekê li dar dixê. Civîna bi navê Konseya Karê Dînî tê lidarxistin û di vî civîne de Constantîn, dibe serokê konseyê. Dewlet bi vî awayî dest davêje Xiristiyantiyê. Ji nîmetên dewletê tiştan didin rêveberên rahîban, bi vî awayî wan jî dikişînin gel xwe. Wan kom dikin û di wir de dest pê dikin û Xiristiyantiyê di ber çav re derbas dikin. Weke dewlet Xiristiyantiyê qebûl

dikin, dibêjin; “Em ê dînê Xiristaniyê bikin dînê dewletê yê fermî.” Li gorî wê zagonan jê re datînin. Li ser vî esasî divê Xiristiyantî ji nû ve di ber çav re bê derbaskirin. Ji nû ve li ber çavan re tê derbas kirin. Taybetmendiyên wê yên mirovhezî yên li dijî zulmê, taybetmendiyên wê yên şoreşgerî îhmal dikin. Heta çavên xwe ji wan taybetmendiyên re digirin û li şûna wê tiştên wiha bi rastiya dewletê re ne berovajî bin, dewletê bihêz bikin û rewa bikin esas digirin.

Gelek tişt wê demê di Xiristiyantiyê de tîrîniştin. Ji bo nimûne ew nerîna ku dibêje, Îsa xwedê ye, yan jî kurê xwedê ye, nêzîkbûna ji jinê re, herwiha nêzîkbûna ji gelek tiştan re wê demê di dînê xiristiyantiyê de tîrîniştin. Beriya ku dînê Xiristiyantiyê bibe dînê fermî cuda bû, lê piştî dibe dînê fermî cudatir dibe. Beriya fermî bibe her kes bi taybet jî yên Xiristiyân li Îsa weke însanekî dinihêrin.

Ev guhertin tê çî wateyê? Dewletê Xiristiyantî qebûl kir, lê gelo ji ber çî qebûl kir? Dewlet êdî nedikarî weke berê bimeşe, nerazîbûnên li dijî dewletê zêde dibûn. Ev dewlet hem di aliyê fikrî de, hem jî di aliyê ruhî de diviyabû xwe nû bike. Lê dev ji sîstema xwe jî bernedida. Wê sîstema desthilat dixwest weke dewlet hebe. Lê ji bo ku hebûna xwe berdewam bike, hêzeke nû jê re pêwîst bû. Ew hêza nû çî bû? Ew hêz fikrê Xiristiyantiyê bû. Di vir de eger tam weke prensîbên Xiristiyantiya resen qebûl bikin, wan taybetmendiyên wê yên li dijî zulmê, ji bo wekhevîyê jî wê qebûl bikirina. Heke dewletê ev tiştên Xiristiyantiyê esas bigirta wê çaxê dewlet bi xwe dê nebûna. Lewra ji bo vî çî kir? Xiristiyantî ji taybetmendiyên wê yên baş û cewherî dûr xistin, li gorî berjewendiyên dewletê teşe danê.

Dînê Xiristiyantiyê bi vî rengî bû fikra dewletê. Dewleta feodal a li Ewrûpaya Rojava di serî de li Roma, Bîzans, heta dewletên Ewrûpî yên din jî di Çaxa Navîn de hemû bi fikrê Xiristiyantiyê, bi dêrê xwe dida meşandin û bi rê ve dibirin.

Misilmantî jî bi heman awayî ye. Misilmantî bi xwe weke prensîb dema derdikeve, ji bo çî derdikeve? Da ku tiştên xerab sererast bike. Xerabiya ku di nava sîstemê de heye, zîlm û zordariya ku heye ji holê rabike. Bi xwe weke mizginiyekî ye ji bo însanan. Di demeke kurt de her kes wî fikrî dibihîze û tevî dibe. Mirov ji wî fikrî bawer dikin û qebûl dikin. Ji ber çî hinde mirov bawer dikin û qebûl dikin? Ji ber krîzên civakê yên heyî, bê exlaqîya ku di civakê de heye, însan bêzar kiribûn. Însan jî jixwe li xelasiyekê digeriyan. Ji ber ku di asteke bilind de tengezariyek dijîyan, însanan nema dikarî tehemul bikin û li xelasiyê digeriyan.

Ji nişkê ve dinihêrin ku fikrek derdikeve û behsa edaletê, wekhevîyê û zanistê dike! Tiştê nû tîne ziman. Jixwe mirov di rewşeke lêgerînê de bûn, ji nişkê ve ji bo pirsên wan bersiv tîne. Bersivên madî yên di jiyana mirov a rojane de tîne dayîn û pirsgerêk tîne çareser kirin. Mînak dibêjin filan kes li ser filan kesî/ê zulmê dike, ev heram û ne baş tê dîtin. Divê her kes weke hev bin. Dînê Îslamê di bin dirûşmeya “hemû mirov birayên hev in” de bi pêş ket.

Yek jî pirsên ku xweda çareser dike hene. Yanî kê em çêkirine û ji bo çî em çêbûne. Ev hemû tiştên bi xweda tîne ravekirin in.

Dewleta desthilatdar vî rewşê dibîne. Nikare li pêşîya wê raweste. Astengan datîne, kuştinê dike û îşkencê dike, lê nikare li pêşberî wî fikrî raweste. Çima, ji ber ku di civakê de krîz heye û yek tîne rêka çareseriyê nîşan dide, ji ber vî yekê mirov weke pêl bi pêl, lehî bi lehî tevî vî fikrê nû dibin. Jixwe desthilatdar nikare pêşî li vî fikrî bigire. Lê dikare çî bike? Dikare wî fikrî ji rêka wê derbixe.

Ji bo vî Îslamiyet jî ji cewherê xwe derxistin. Rêbertî jî vî dibêje, bi vî rengî jixwe tiştên madî jî vî îspat dikin. Piştî mirina Muhamed tu Îslamiyet li holê nemaye. Li şûna wê desthilatdarên Ereban dest datînin ser desthilatiyê û Îslamiyetê jî ji bo desthilatiya xwe pê rewa bikin dimeşînin. Mînak, Emewî, Ebasî hemû bi vî rengî ne. Heta roja me ya îro jî Îslama siyasî, desthilatdarên ku pala xwe didin Îslamiyetê bi vî rengî berdewam dikin.

Lewra piştî wê bûye înkarkirin, zîlm, dogmatîzm û xerabî. Niha ev bû weke nasnameya îdeolojiya feodalîzmê. Feodalîzm pêvajoyeke sekinî ye û piştî wê rê ji pêşketinê re nahêle, disekinîne. Jixwe dîn jî dogma ne, mutleq in, rê ji nîqaşan re venakin. Di dîn de zêde nîqaş çênabin. Ji ber çî wiha ye? Ji ber ku her tiştî bi xwedê rave dikin. Her tiştê tê gotin dibêjin, xwedê çêkiriye. Ji ber ku xwedê wiha xwestiye wiha ye. Lewra mafê kes ê nîqaşê nahêle. Têkiliya di navbera mirovan de jî bi xwedê rave dikin. Dibêjin, filan kes xwedê ew feqîr çêkiriye, bêvan kes xwedê ew dewlemend çêkiriye.

Eger yek zîlmê dibîne, dibêjin wê demê ev çarenûs e, xwedê wiha daye û li wê cîhana din dê rehet bijî. Feodalîzm jî sîstemeke bi vî rengî ye, sîstemeke ku nîqaş tê de lewaz e, mutleq e, qraliyet in, monarşî ne, axa ne û beg in...

Ev kesayetên wiha textbilind, ji bo ku baş in, zane ne, xizmet kirine bûne xwedî meqam? Na, ne ji ber vê bûne desthilatdar. Ji bo ku bavên wan desthilatdar in ew jî dibin desthilatdar. Yanî li ser esasên weristê (mîratxuriyê) ye. Tiştêkî baş ji bo civakê nekirine.

Dema ku mirov sosyolojîk civakê nîqaş bike, alemê bêje ka bi çi mafî ev bûye qral yan jî rêveber. Lê fikrê dînî rê li ber vê nîqaşê digire û dibêje, mafê te yê tu vê nîqaşê bikî tune ye. Xwedê wiha kiriye û di wir de mutleqiyet heye.

Ji ber vê Serdema Feodalî wek nasnameya îdeolojîk dînê yekxwedayî ji bo xwe esas girt. Di Rojhilata Navîn de Îslamiyet û li Ewrûpa jî Xiristiyanî û bi vî rengî bû nasnameya îdeolojîk a feodalîzmê. Di wir de di aliyê zanistî de pêşketin çênabin. Mizgeft û dêr tîn avakirin. Heman tiştên jiberkirî tîn dubarekirin, kes nikare ji jiberkirinê derbas bike yan jî derbikeve. Yê derbikeve, bi hikmê dêrê tê darizandin, yan jî bi hikmê dewleta Îslamê tê darizandin. Li Ewrûpayê Engîzîsyon hebûn, yanî dadgerên çavdêriyê. Ger kî hinekî jî lêgerînên wan ên cuda çêbibûna, ew digirtin û dikuştin. Agir bi canê wan dixistin û ew dişewitandin.

Mînak, di wê serdemê de gelek însanên zanyar, jin, gelek kes wiha kuştin. Ewrûpa di Çaxa Navîn de bi sedhezaran jin kuştin. Çima wiha dikirin? Digotin efsûnger in. Çawa bûne efsûnger? Pirtûkek derxistine, papazekî hinek nîşan dane, gotiye: Ger jinek wiha be, yan jî wiha be efsûnger e, hemû xerabiya li ser rûyê cîhanê ji wan çêbûye. Ev di qilîfê jinan de xwe diveşêrin. Lê di bingeh de efsûnger in û bi şev difirin diçin cihekî dîn û xerabiyên çêdikin. Planan danînin û li ser rûyê cîhanê planên wan tîn meşandin. Herwiha xerabiya ku çêdibe hemû bi destên wan pêk tê. Papaz hinek nîşane jî dane diyarkirin. Bejin, reng, nêzikbûna wan û liv û tevgera wan daye nîşandan. Lewra ji her kesî re gotiye dema we yeke wiha dît, ew efsûnger e.

Jixwe jin weke qismekî civakê tê teşhîrkirin. Li hemberî jinê pêşdarezî û nêzikbûnê biçûkxistinê hene. Di encamê fikrê dînî de her kes li hemberî jinê bi guman e. Ji ber vê yekê dema yek li derdora xwe binêre û jinekê li gorî wan wesfên ku papaz di pirtûka xwe de, di derbarê efsûngeran de daye nîşandan û nivîsandiye dibîne tavilê dişopîne û îxbar dike. Dêr jî wan digire. Dema wan jinan digire, îşkence dike, wan dikuje. Hinek ji ber ku îşkencê tehemul nakin, lewra qebûl dikin ku efsûnger in.

Ne tenê li ser xwe qebûl dikin, dibêjin: Tenê ez nîn im hinekên dîn jî weke min hene. Girtina wan jinan êdî weke xelekê dibê. Bi sedhezaran jin li welatên Ewrûpa, li Elmanya, Fransa, Îngîltere, Emerîka... her dera ku Xiristiyan lê hene bi sedhezaran jin wisa tîn kuştin.

Dîsa zanyarên (alim) di zanista astronomiyê de gotin 'cîhan gurover e, li dora rojê digere, ne roj li dora cîhanê digere' hebûn. Ev tespîten zanistî wê demê kirin û li gorî mantiqê dêrê çewt bûn. Lewma dêrê bi renekî cîhan nas dikir û ji ber vê gotinê ew li dijî dêrê derdikevin û ew jî kuştin. Di sala 1600'î de Brûno wek alimekî mezin ji bo van îdîayên xwe hate kuştin. Hate şewitandin. Wek wî bi sedan wiha bûn. Ji ber çi ew qas şidet hatiye meşandin? Sedem ew e ku hinek qalib nîşan dane û gotine her tişt ev e. Yê derveyî wê bifikire wê çaxê derveyî sîstemê derdikeve. Çima li hemberî wan fikrên xwe hinde şiyar in? Eger di ilim de tiştên nû derkevin, di civakê de tiştên nû derbikevin, tiştên heyî çewt bîn nîşandan, wê demê sîstema siyasî jî dikare bê guhertin! Wê demê desthilatdarî jî dikare bê guhertin. Desthilatdarî ji bo ku xwe mayînde bike her tiştî dide rawestandî. Fikir, zanist, her tiştî dide rawestandî û dibêje yê li dijî wan derbikevin sûc dikin û li dijî îradeya xwedayî derdikevin.

Mislimantiyê jî di Rojhilat de ev tişt kir. Ji bo alim û felsefeger di dewleta Îslamî de dijîn, rû bi rûyê îşkence, lêdan û kuştinê dihatin û ew davêtin sirgunê. Mirov di wê demê de lê temaşe dike gelek alim û zana çawa dikin, zanebûna xwe vedişêrin da ku dewleta serdest razî bikin.

Wê çaxê nasnameya feodalîzmê ya îdeolojîk dîn e. Dîn li ser esasê dogmatîzmê tevdigere. Li ser esasên mutleqiyetê, ew mutleqiyeta di dîn de. Li beramberî wê mutleqiyeta hikmê monarşî, qraliyeta di van dewletên him di Rojhilat de, him jî di Rojava de yê destpot e, hemberî wê ev e. Yanî dewleta desthilatdar sedemên hebûna xwe ji ku digirin, ji fikrê dogmatîk digirin. Lewra di wê serdemê de bêguman hinek tiştên wiha civakî jî hene. Desthilatdarî bêguman her tiştî ji bo berjewendiyên xwe dike.

Lê belê, însanên ku dîn ji bo rêxistinkirina jiyana xwe esas digirin jî hene. Lewra em bala xwe bidîne ruh û exlaq di wê serdemê de zêdetir li pêş e. Ji roja me ya îro bihêztir e, bi taybet jî exlaq. Nêzikbûnê ruhî li pêş in. Ev jî heta astekê têtikiliyên di navbera însanan de li ser esasekî rast pêk dianî. Lewra dînen yekxwedayî milê wan ê dogmatîk ê xizmeta sîstemê kirine hene. Lê milên wan ên exlaqî, qismî be jî karîbûye têtikiliya di navbera însan de heta astekê li ser esasên rêzgirtin, alîkarî û hevdu qebûlkirinê çêbike.

Mînak hinek tişt hene ku di dînê Îslamê de heta roja me ya îro jî tîn meşandin. Hinek elimandinên xerab, reşkujî, kuştin tîn redkirin. Mînak dizî, tecawiz hwd, tiştên wiha rengereng tîn redkirin. Dîsa alîkarî û hevşewirandin qismî be jî tî de heye. Lewma bi navê zekatê, gelek tiştên din jî alîkarî tî kirin. Lê di bingeh de ev hemû jî krîza heyî asteng nake. Di esas de wek nasnameya sîstema desthilatdar mirov dikare behs bike.

Nasnameya Kapîtalîzmê Ya Îdeolojîk Çi Ye?

Ji bo feodalîzmê nasnameya wê ya îdeolojîk ev bû. Lê di esas de yê ku em dixwazin berfireh li ser rawestin kapîtalîzmê e. Nasnameya îdeolojîk a kapîtalîzmê çi ye?

Nasnameya kapîtalîzmê ya îdeolojîk mirov hîna bi kûranî li ser bisekine wê baş bibe. Ji ber çi? Ji ber ku di kapîtalîzmê de pir alî hene, yên bi taybetî di têkoşîna îdeolojîk de rewşê tarî dikin, mirov nikare zêde rastî û çewtiyê ji hev derbixe.

Kapîtalîzm bi vî rengî îdîa dike ku ew serdemek e ku mirovahiyê qeydên xwe şikandine, hevсарê xwe qetandine û ber bi nûbûn, zanebûn, başî û pêşketinê ve dimeşin. Kapîtalîzm wiha xwe dide diyarkirin. Heta wiha îdîa dike ku beriya kapîtalîzmê her tişt paşverûtî bû, kevneperestî bû hovîtî û nezanî bû. Her tişt bi kapîtalîzmê re serûbinî hev bûye, însan ketiye rêka rast û zanistiyê. Jiyana madî pêş ket, jiyana ruhî pêş ketiye ya fikrî pêş ketiye. Kapîtalîzm weke sîstemeke çareseriyê xwe dide nîşandan. Sîstema xwe ji bo çareserkirina hemû pirsgirêkên mirovahiyê dide nasîn.

Vê yekê jî bi gelek rê û rêbazan dide nîşandan. Yanî ji her sîstemên din zêdetir di destê kapîtalîzmê de amûr û rêbazên ku karibe rastiye veşêre hene û tiştên nerast weke çawa rast in diyar bike. Ev derfet di destên wê de hene. Ji ber van taybetimendiyên kapîtalîzmê, girîng e mirov li ser rastiya wê bisekine, da ku mirov fêm bike.

Nasnameya kapîtalîzmê ya îdeolojîk bi regekî bingehîn xwe dide ser sê xalên bingehîn. Ev Rêbertiyê di paraznameya Dadgeha Mafên Mirovan a Ewrûpayê (DMME) de li ser esasên sê beşan daye nîşandan. Gav bi gav li ser kapîtalîzmê û modernîteya kapîtalîst kûrbûna xwe çêkiriye.

Nasnameya Bingehîn A Îdeolojiya Kapîtalîzmê

Yek jê fikrê zanistî ye, duyemîn ferdiyet e, ya sêyemîn jî humanîzm e. Ev her sê jî xalên bingehîn ên nasnameya îdeolojîk yên kapîtalîzmê ne.

Beşa Yekemîn, Fikrê Zanistî;

Ji yekê em ê dest pê bikin; fikrê zanistî. Kapîtalîzm li Ewrûpayê di kîjan serdemê de derket? Dema ku fikrê zanistî li Ewrûpayê pêş diket kapîtalîzm derket. Yanî êdî dêr, îlahiyatê, dîn nema dikarî bersiva hinek tiştan bidin. Lewra fikrê zanistî pêş diket.

Fikrê zanistî çi ye? Ji bo ku tu agahiyekî rast bigirî tu li Încîl û Quranê nanihêrî. Tiştê xwedê ji te re gotî na, yê bav û kalan ji te re gotî na, tu bi xwe tecrûbe dikî, di laboratûarê de, di lêkolîn û lêgerînê de, bi lêpîrsîna aqil tu digihîjîyê. Bi lêpîrsîna aqil tu digihîjîyê. Fikrê zanistî ev e. Yanî ne ew fikrê ku hatiye veguhezandin, ne ku hinekan ji te re gotiye, ne di Quran û Încîlê de hebûye, yan jî xwedê gotiye û fermana xwedê ye. Fikrê zanistî, yê ku li ser esasê lêkolîn û lêgerînê ye. Li ser esasê lêhûrbûn û bi tecrûbê çêbûye. Êdî fikir wê li ser vî esasî bê destgirtin.

Lewra weke destpêk di vî aliyê de di dawiya sedsala 16. de, di sala 1580, 1590 hetanî 1600'î, di wê serdemê de yên pêşengî ji vî tevgerê re kirin kî ne? Ji wan Francis Bacon, Descartes bûn. Bacon dibêje: "Tiştê ku ceribandin îspat nekin, divê em weke rastiye lê temaşe nekin." Yanî heger em bi filan tiştî bawer in, wê demê ceribandin çî dibêje. Mirov dikare bêje tecrûbe esas tî girtin.

Ev peyva tecrûbeyê weke gotineke ji rêzê ji mirov re tî, ji ber ku em rojane tiştan tecrûbe dikin. Lê em bala xwe bidinê dema em di bin serweriya dogmatîzmê û qaliban de mezin dibin, ew wêrekiya ku em tiştan tecrûbe bikin li gel me namîne. Lewra di wê demê de li Ewrûpa kes cesaret nedikir ku tecrûbeyan bike. Ji ber ku fikrê jiberkirî hebû. Tiştên ku xweda û Încîlê gotî hebûn. Ma di encamê de tu ji xweda bêtir dizanî! Ji ber vî wêrekiya tecrûbê tune bû.

Wî çî kir, got; em ê bi rêka tecrûbê bigihîjin rastiye. Mînak, eger bixwazin bigihîjin filan tiştî û di derbarê wê de bigihîjin qenaetekê, divê em tecrûbe bikin. Mînak av dibe hilm bi çî rengî, bi agir ev pêk tî. Wê demê em tecrûbe bikin. Yan jî tiştên ku di nav qeşayê de bin xerab nabin. Wê demê em tecrûbe bikin. Ev tişt bi tecrûbê çêdibin û jixwe bixwe tecrûbe jî dikir. Francis Bacon bi xwe jî di encamê tecrûbekirinê de mir. Çawa kir; goşt di şertê sar de tecrûbe kir da ku xerab nebe, li ser vî tecrûbe kir. Mînak mirîşkeke serjêkirî wê di nav berfê de tecrûbe bike, wek niha jî qeşemxane (buzdolabî) û tiştên wiha tune bûn, diviyabû bi xwe di zivistanê de bibe ber sermayê. Lewra diviyabû

bi xwe jî biçûba û kontrola wê bikiriba. Bi vî rengî gelek serma xwar û lê bû nexweşiyê giran û mir. Lê dema mir jî gotina wî ya dawiyê ev bû: “Tecrûbe bi ser ket.” Di oxira tecrûbê de ruhê xwe jî li ser da û mir. Lê tecrûbe bi ser ket. Bi vî rengî Francis Bacon mantiqê xwe serwer kir.

Dema em dibêjin Francis Bacon, wê demê ew ne şoreşger bû, ne feqîr bû, ne kedkar, ne jî li dijî desthilatdariyê bû. Lê belê metodên zanistî derdixe. Bi xwe jî mirovekî xwedî nav û deng e, li Îngiltereyê nêzikî desthilatdariyê ye. Bav û kalên wî jî wiha nêzik in, ji malbateke wiha burokrat ên nêzikî desthilatdariyê ne. Her dem wiha bû, dibe ku cih bi cih ji bo hinek pirsgerêkan hatibin dadgerkirin û hatibin avêtin jî, lê dîsan jî hatine destgirtin. Weke malbat bi giştî ji çîna jorîn a arîstokrat in. Lê bi fikrê xwe çî kir? Rê ji tecrûbê re vekir. Êdî zanyar ji wê xalê û şûnda nema bi jiberkirinê razî dibûn.

Ji ber ku êdî tecrûbeyan dikin, digihîjin encamên nû. Her ku tiştêkî nû tecrûbe dikin digihîjin encamên nûtir. Dema tu wan encaman di jiyane de pêk tîni, asta jiyane bilind dibe. Însan rehet dibin, amûr û gelek tiştên nû bi destên wan dikevin.

Dîsa nêzikbûnê Descartes ên aqil û gumanê hene. Bi guman li her tiştî dinêre. Lewra dibêje: “Ez filan tiştî wiha bi dest bigirim, ne ku ji min re hatiye gotin. Divê ez wê tiştê di ezmûna aqil re derbas bikim ka aqil qebûl dike yan qebûl nake.” Li ser vî esasî nêzikbûneke wiha hişmendîparêz di naskirina rastiyan de derdikeve pêş.

Ev serdem li Ewrûpayê bû serdemeke nû. Serdema tecrûbê, ya aqil, hişmendîparêzî û zanistperestiyê. Ev serdema zanistî, di her qada jiyane de dest pê kir; di matematîkê de, fizîk û biyolojiyê de, di hemû qadên jiyane de hate destpêkirin. Tiştên nû derketin. Her ku lêkolîn kûr dibûn, tiştên nû derdiketin pêş.

Her tiştên nû derdiketin, eşkere dibû ka heta kîjan astê dogmatîzm, dêr, fikrê xwedayî çewt e, heta kîjan astê gel di nezaniyê de hiştiye. Êdî li dijî wan nerazîbûn çêdibûn, ew fikrên kevn dihatin redkirin.

Ji bo vê tevgera fikra zanistî ya di serdema 16. û şûn de dest pê kir, tevgera ji îradeya xwedayî serbixwe bû. Lêgerîn û lêkolînên însan ên serbixwe esas dihatin girtin.

Ev di gelek aliyan de baş e. Lê kîngê xerab dibe? Dema ku dibe nasnameya îdeolojîk a kapîtalîzmê xerab dibe. Ew zanyar li Ewrûpayê bi peran nedixebitîn, ji bo zanistê dixebitîn. Mînak ew kesayetên hazir bûn serê xwe jî didan û dihatin kuştin. Di vê astê de fedakarî hebû, ne ji bo peran dixebitîn, lê ji bo pêşketina mirovahiyê û destkeftiyên wan dixebitîn.

Dema kapîtalîzm bû desthilatdar çî kir? Got, xwedê, dêr, Încîl û Tewrat hemû vala ne. Îlim bingehîn û her tişt e. Lewra zanistê dixin bin berjewendiyên xwe. Kîmya, biyolojî, fizîk, matematîk, hemû berhemên wan weke çawa ku karxane çêbike, çawa sinai çêbike û berhema xwe pêş bixe. Bi vî rengî desthilatdariya xwe weke çawa kûr bike, çawa bike bin yekdestiya xwe. Da ku wiha kapîtalîzm hikmê xwe li ser civakê serwer bike.

Ji bo vê em bala xwe bidinê em ji vê zanistê re fikrê zanistî dibêjin, lê em jê re dibêjin, ne zanist e, zanistperestî ye. Ev zanistperestî çî ye? Yanî zanista ku ji azadiyê dûr e. Yanî zanista ne ji bo zanistê kar dike, ne di nava lêgerîna azadiyê de ye. Ew zanista ku sînorên lêgerîna xwe di çarçoveya berjewendiyên çîna serdest de digire dest e. Yanî sînorên lêgerîn û lêkolîna xwe di çarçoveya berjewendiyên çîna serdest de hebs dike. Zanistperestî têgihîştineke bi vî awayî ye.

Em bala xwe bidinê Rêbertî dibêje: Ez ne li dijî zanistê me, ez li dijî zanistperestiyê me. Ne li dijî dîn im, li dijî dîngeriye me. Ne li dijî maşîn û amûrên navgîniyê me, li dijî maşîngeriye me. Her tiştê dikeve bin yekdestiya berjewendiyên çîna serdest û xerabiyê bi xwe re pêş dixê.

Mînak maşîn tiştêkî baş e, bê maşîn mirov nikare ji mesafeyêkê dûr biçê ya din. Em tu demê ne li dijî tiştên dikevin xizmeta mirovan bûne. Lê tiştê xerab maşîngerî ye, maşîngerî çî ye? Maşîngerî sektoreke li ser esasên kar û qezencê ye. Pêdiviya te hebe, yan jî tune be, mirov temaşe dike mirov dikevin pey modelên vê salê, yan sala din. Wiha diyar dikin ku ev ji bo ciwanan e, ev ji bo jinan e, ev ji bo mirovên serkar in, ev ji bo yextiyaran e û ev ji bo biçûkan e... Yanî ji bo xercdariya di hundirê civakê de pêş bixe û qezenc bike, van nêzikbûnan pêş dixin. Wisa kar dikin, weke çawa civakê bişêlînin. Rengereng maşîne, teşeyên wan pêş dixin bê ku pêdiviyêke civakê yê cidî jê re hebe. Ev berhemê maşîna ye, lê mixabin ku dikeve xizmeta sîstema desthilatdar.

Lewra zanist bixwe pêdiviyêke însanî ye. Însan bê zanist nikarin bijîn. Însan bîr dibe, ji beriya hezaran salan hewldanên însan yê zanistî hene. Heger mirovan kevîrek ji bo xwe tûj kiribe, ew ji bo wan zanist e. Mîtolojî zanist e, dîn zanist e, ev hemû fikir in û lêgerînên ji bo rastiye bibînin in. Ji bo vê bê zanist însan nikare bijî. Zanist pêdiviyêke însanî ye. Lê zanista ku bikeve yekdestiya desthilatdariyê, zanista ku kadro ji bo sîstemê çêbike, ew ne zanist e, ew zanistperestî ye.

Di bingeh de zanista rast, divê li dijî sîstemê be, ji ber ku zanist li tiştên nû digere. Sîstem statûko ye. Sîstem çi ye? Sîstem xwe ava dike û xwe diparêze. Yanî muhafezekar e. Lê zanist ne muhafezekar e. Zanist digihîje astekê û dinêre ku ew ast ne bes e, ji wê astê xwe çipî astekê din dike. Tu carî dawiya wê nayê, her demê tiştên nû dizane, timî li pey tiştên nû ye. Li pey azadiyê ye. Ji bo vê, însanên ku bi zanistê re mijûl dibin divê her demê bi sîstema desthilatdar re nakokiyên wan hebin.

Lê di roja me ya îro de em lê temaşe dikin ku bi rengê artêşan însan û zanyar di bin xizmeta sîstema desthilatdar de ne. Em dikarin ji vê re çi bêjin? Em dikarin bêjin ku ev zanistperestî ye.

Kapîtalîzm li gorî feodalîzmê zanist esas girt, lê ji bo aramiya civakê esas negirt. Ji bo tundkirina desthilatdariya xwe, hikmê xwe, zanebûna civakê kir bin yekdestiya xwe. Berhemên zanistê ji bo kar û qezencan ji xwe re esas girt.

Ji bo vê dema ku nasnameya îdeolojîk a kapîtalîzmê tê nîqaşkirin û mirov dibêje yek ji bingehê nasnameya îdeolojîk a kapîtalîzmê fikrê zanistî ye, ya rastî bi mirovan fikrê zanistî rast tê. Fikrê zanistî tiştêkî li xweşiya mirov pê tê. Lê nêzikbûna kapîtalîzmê ya ku ji zanist re diyar dike, ka heta kîjan astê nêzikbûneke ne zanistî ye, nêzikbûneke zanistperestiyê ye û li ser esasê ku li gel xwe bihêle, bi kar bîne.

Ji bo vê hişmendîparêzî (aqilcîti-rasyonalîzm) û zanistperestî (îlmcîti) weke gotin yan jî têngin dema em hişmendî, hişmendîparêzî, zanistî û zanistparêzî digirin dest divê mirov wan ji hev cuda bike. Dema em weke têngin digirin dest çi tê bîra me? Tiştê têngin me ev e, zanistî û xebata aqil a ku navenda wê Ewrûpa û Rojava ye, zilamê bi rengê xwe spî derxistiye, tavilê ev tê bîra me. Yanî hişmendîparêzî û zanistperestiya ku navenda wê Ewrûpa ye, Rojava ye, Bakurê Emerîka ye, li ser esasê xwe navend esas digirin. Ew agahiyên ku gihanê weke rastiyeke mutleq esas digirin. Ev jî encama lêkolîneke wiha bi gelemperî ya mirovahiyê na, encama hewldaneke ji aliyê zilamê spî ve hatiye kirin e. Yanî ne encamên lêkolînên hemû civak gihîştîyê ye. Tenê çînek cihê xwe tê de digire û ne civak. Lewra di wê zanistê de desthilatdarî heye, serwerî heye, nijatperestiyêke biyolojîk heye. Desthilatiya zilam heye, ji bo vê ne zanista azad e, lê zanistperestî ye. Ji bo vê ne aqilê azad e, hişmendîparêzî ye. Weke têngihîştin mirov wiha bigire dest wê rastir be.

Ji ber vê tiştê ku îro em nîqaş dikin û li dijî wê derdikevin di esas de ev e! Ne ku em li dijî zanistê ne, mînak carna dema em dibêjin ev nêzikbûneke ne zanistî ye, zanistperestî ye, hişmendîparêzî ye, hinek kes dibêjin PKK li dijî zanist û aqil derdikeve. PKK heta asta dawiyê bi aqil û zanistê re ye. Ji bo xwe metodên zanistî esas digire. Lê PKK zanistê tenê di çarçoveya agahî û zanistiya zilamê spî yê ku di Rojavayê Ewrûpa, Bakurê Emerîka dijîn de nagire dest! Ew ji zanistê re nêzikbûneke yekdestî ye, lewra em wê red dikin.

Bingehê Din Ê Nasnameya Kapîtalîzmê Teşkil Dike Ferdparêzî ye;

Esas cewherê nasnameya îdeolojîk a kapîtalîzmê ferdparêzî ye. Ferdparêzî esasê wê ye. Lewra kapîtalîzm heta dawiyê ezeziyê derdixe pêş. Ji bo ferd, weke maf, kesayet, qada tevgera wê ye. Ji ber ku bi taybet di dema kevn de, di serdema feodalîzmê de, di serdema ku dogmatîzm dînê yekxwedatî tê de serwer bû, ferd heta asta dawiyê dihate înkarkirin. Civaka kevnepêrest, desthilatdarî li ser ferd heta dawiyê serwer e. Têvgera ferd, çûn û hatina wî/ê, teşegirtina ferd, şewazê jiyana wî/ê hemûyî ji aliyê xwe ve diyar dike. Ji ber vê mirov nikare rastî hebûn û îradeya ferd bê. Ferd wek kopya ye. Qadeke ku ferd bi awayekî azad xwe tê de îfade bike tune ye. Yanî mafê civaka kevnepêrest serwer e. Mafê civaka serwer jî çi ye? Mafê desthilatdariyê ye. Yanî mafê civakî yê xwezayî nîne, mafê desthilatdariyê tenê heye. Desthilatdarî serweriyê, îqtîdarê di bin tekela xwe de dihêle. Ji bo vê jî maf di sînorê hinek însanan de dimîne.

Însanê wiha azad, jêhatî karibin tiştêkî derbixin û maceraperest bin, desthilatdarî van tiştan hemûyan asteng dike. Di serdema feodalîzmê de desthilatdarî, bi taybetî jî tîpekî mirovan ê bê îrade derdixe. Tîpekî ji însanên bê îrade, bê hewldan, tenê li ser esasê kopyakirinê çêdike.

Bingehîna e û divê mirov ji wê xetê û çarçoveyê dernekevin. Ev çi ne, ev tu demê rê ji pêşketinê re venakin. Mînak, çawa mirov çavên xwe li jiyana vedikin, bav û dayîkên xwe çawa dibînin weke wan dikin. Ji rêka wan derketin weke mezintirîn guneh tê dîtin. Lewra ji bo ferd pîvanên malbata xwe, desthilatiya ku di bin serweriya wê de esas girtin pîvaneke exlaqî ye. Wê çaxê di serdema feodalîyê de însanên baş çawa tînan nirxandin; dibêjin filan kes di hedê xwe de ye, gavên pêş de ji xwe zêdetir navêje, çep û rastê xwe temaşe nake, dayîk û bavê wî/ê çawa dikin ew jî wiha dike. Desthilatdar yan jî serwer çi dibêjin ew wiha pêk tîne. Îtaetê esas digire. Yanî qebûlkirinê ji bo xwe bingehîn digire. Şewaz û lêgerînên wî/ê bi xwe tune ne. Çalاک nîne, înzîwayê esas digire, di çarçoveya sînorên xwe de ye.

Di jiyane de jêhatiyên xwe dernaxîne pêş. Jixwe dibêje ev cihan ne hêja ye ku mirov jêhatiyên derbixwe pêş. Yê ku derdixin jî wek çawa gunehê bikin, ji aliyê desthilatdariya heyî ve tê astengkirin.

Di demekê de li Ewrûpayê Ronasans derket, ji nû de şiyarbûn çêbû. Ev di şev û rojekê de çênebû. Ev bi salan dirêj kir. Bi salan di encama rabûn û ketinan, têkoşînên cur be cur, danaserhevan, tecrûbe û mînakên serkeftî de Ronasans hilhat. Bi vî rengî şewazek hate rûniştandin.

Çi bû ew şewaz, mirovan êdî çî digotin: Êdî ev nêzîkbûnên wiha bi navê exlaq û bêdengiyê, wiha di hedê xwe de be, bê tevger be ne afirînê bin, ne çalak bin, weke pîvanên exlaqî em red dikin. Bi rastî jî ev ne şewaz û exlaqek e. Li şûna wê kî ye yê mirov qedir û qîmetê bidîyê? Ew kesên ku nesekinin, tebatî bi wan nekeve, tim di nav lêgerîn û lêkolînê de bin, tim û tim di nava xebatê de bin û afirînê bin, xulîkar bin... Mirovên wiha baş in, di heman demê de bi pêş jî dikevin. Em dikarin bêjin heta vir ev tişt baş in. Bêguman ew dogmatîzm, di cihê xwe de seknandina civakê, destpotîzm, desthilatdariya feodalîzmê ya tund û çewt, monarşî, astengkirina fikir diviyabû bihata derbaskirin. Diviyabû mirov ji wan sînoren ji wan re hatî dayîn derketibûna û di encamê de mirov derdiketin. Bi çî derdiketin? Bi fikrên însanî derdiketin pêş. Wê çaxê felsefe pêş diket, zanist pêş diket, zanistên civakî pêş diket. Ev bû sersebebê ku tevgerêk peyda bibe.

Lê belê ev tevger kapîtalîzmê ji bo xwe bikar anî. Mirov qeydên xwe diqetînin, kapîtalîzm jî ew ji bo xwe firsend dît. Çima, ji ber ku birjuwazî jî wek çîneke nû derdiket. Lewra dewlemend dibe û dixwaze bibe desthilat. Lê çî li pêşiya wê heye, astengiyên li pêşberî wê hene. Çî ne ew astengî? Yek ji astengiyên li hemberî kapîtalîzmê hikmê mutleq e! Yanî iqtîdara mutleq û monarşî ye.

Mînak kesên ku bavê wan qral bûna, di heman demê de dibûn qiral, dibûn desthilatdar. Bavê wan wezîr bûna ew jî dibûn wezîr. Arîstokrat û xwedî şênî bûna dibûn heman tişt. Çima ew peywîr rasterast digirtin dest? Digotin, di xwîna wan de ev hebûye. Lê bele birjuwaziyan ji vê re digotin na. Ji ber ku filan kes bavê wî qral bûye, ne şert e ew jî bibe qral. Kî bixebite divê ew bibe desthilat, di heman demê de dewlemend bibe. Kesayetên ku tiştên nû bînin divê ew bibin desthilatdar. Birjuwazî bi vî rengî rê ji çî re vedikin? Rê ji desthilatdariya xwe re vedikin. Lê di heman demê de çî dikin? Gotinên gel jî ji bo berjewendiyên xwe bi kar tînin. Di heman demê de daxwaziyan gel jî didin diyarkirin.

Di encamê de çîna birjuwaziyê çî kir? Bi vî awayî kapîtalîzmê çî kir? Ew rizgariya ferd ji qeydên civaka kevneşop xist xizmeta berjewendiyên xwe. Bi vî rengî guhertineke bi çî awayî çêbû? Kapîtalîzmê got: Ferd heta niha ji aliyê civakê ve hatiye mehkûmkirin, wê demê dijminê mirov ê bingehîn civak bi xwe ye. Herwiha mafê ferd ê li hemberî civakê li berxwe bide heye. Mafê takekes ê ku li dijî vî civakê têbikoşe heye.

Dema ku takekes li dijî civakê li ber xwe dide û li gorî xwe kar dike, wê demê tenê ji bo xwe dike. Wê çaxê ne neçar e bi qeyd û bendên exlaqî ve girêdayî bimîne. Lewra mirov dikare bêje ferdiyê ev têgihîştin bi xwe ye.

Dema ku mirov li xwe digerin, da ku xwe peyda bikin û xwe ava bikin, qet xwe neçarî girêdana bi pîvanên civakê re nabînin. Ji bo vî têgihîştina ferd a ji peydakirina îradeya xwe ya serbixwe, birjuwaziyê çî kir? Têkoşîna ferd ji taybetmendiyên wê yê exlaqî dîr xist. Kir weke têkoşîneke li dijî civakê, ne li dijî desthilatdariyê.

Lewma birjuwaziyê ji bo ferd çî got? Ferd neçar nîne ku xizmeta civak û malbata xwe jî bike. Neçar nîne ku xwedî li feqîran jî derkeve. Ji ber ku ferd di lêgerîna kesayet û berjewendiyên xwe de ye, lewra divê tu qeyd û bendên wî/ê tune bin. Yanî bi serê xwe be, eger hinek qanûnên civakê yê ferd asteng bike hebin jî, divê wan rêzikan biguhere. Pêwîst e ji bo civakê qanûnên nû derbixîne. Ev qanûnên nû hemû, rê ji ferdperestiyê re vekirin.

Di bingehê van hemûyan de çî esas e? Kapîtalîzm bi xwe jî dibêje. Dema kapîtalîzm pereyan qezenc dike û dibe desthilatdar, ji prensîbên exlaqî dîr dikeve. Ji tiştên ruhî dîr e, ya girîng ew e ku bigihîje armancên xwe. Bi çî uslûbî dibe bila bibe, çav jê re naniqîne û pêk tîne. Çî şewaz pêwîst be, wê bi kar tîne. Yanî ya ku armanc dike ew e ku berpirsiyartiya ferd li beramberî civakê ji holê rabike, di pratîka xwe de vî berpirsiyartiya ferd ji holê radike.

Kapîtalîzm niha van xerabiyên mezin çêdike. Rast e kapîtalîzm di aliyê madî de pêşketinan çêdike. Tiştên mezin derdixwe pêş, lê belê di warê exlaqî de jirêderketin û xerabiyê pêk tîne û çêdike. Lê di rastiya dîrokî de tu demê jiyana madî nebûye alternatîfa jiyana exlaqî. Eger jiyana madî û exlaqî bi hev re bin, dikarin bi awayekî bi aheng bimeşin. Eger li dijî hev bin xerabiyên mezin çêdikin. Em bala xwe bidîne di roja me ya îro de derfetên modernîteya kapîtalîst ên madî pir li pêş in, lê hêza wê ya ruhî û

exlaqî miriye. Ji bo vê krîzê dijî. Lewra krîzên civakî di kaptalîzmê de her diçe bi awayekî dijwar kûr dibe. Yek ji sedemên wê ew e ku ferd heta asta dawiyê ezez e, xweparêz e, li gorî xwe ye, bê kontrol e û hevsarê xwe qetandiyê. Xwe ji hemû berpirsiyariya xwe ya li beramberî civakê safî û qut kiriye, xwe dûr xistiye. Li beramberî tu pirsgirêkên civakê xwe berpirsiyar nabîne.

Civak dergûşa ferd e, ferd bê civak nikare bijî. Lê civak bê ferd dikare bijî. Civak bi zagonên xwe, bi pîvanên xwe yên exlaqî xwe berdewam dike. Bi awayekî baş be, yan jî xerab be, xwe berdewam dike. Lê ferd nikare hebûna xwe bi tena xwe bê civak berdewam bike. Lewma di van sêsed salên ku di bin serweriya serdestiya kapîtalîzmê de dimeşin krîzên mezin çêkirin. Xerabiyên mezin çêkirin û birînên mezin di civakan de derxistin, sedema van hemûyan çi ye? Çavkaniya van pirsgirêkan hemûyan jî ferdperestiya çors û bê kontrol e. Ji hemû pîvanên exlaqî dûr e, heta dawiyê ezez e, xweparêz e, di oxira berjewendiyên xwe de hemû nîrxên civakê bînpê dike. Mirov dikare bêje ev sîstema ku pêş ketiye û derketiye holê, kapîtalîzm bi xwe ye.

Kapîtalîzm di oxira berjewendiyên xwe de pêl her tiştî dike. Her tiştê xerab dike, ji bo ku tenê ziyar negihêje berjewendiyên wê, çi bixwaze dike. Ji ber vê yekê ferdperestî girîngtirîn mijar e ku pêwîst e mirov gelekî li ser raweste.

Bêguman bûna ferd tiştêkî baş e. Yanî însan bi îrade be, xwedî kesayet be, kûrahiya ferd hebe, bi rol û îrade be. Di civakê de xwedî rol û tevliker be, ev hemû baş in. Lê ev di çarçoveya hevsengiyeke optîmal de be. Bi civakê re di nav tewazineke baş de be, ne li dijî civakê be.

Divê mirov tevî civakê jî tu carî ferdperestiyê esas negire. Tenê xwe xelas bike, xwe bijî ev tiştên pir xerab in. Bala xwe bidinê di roja îroyîn de kapîtalîzm krîzeke jiyana dijî. Di hemû milên jiyana de krîzê dijî, sedema wê krîzê jî ev ferdperestiya çors e.

Hinek deman em jî dikevin xetayên wiha û li pey vê ferdperestiyê dimeşin. Li şûna ku em bi civaka xwe bihizirin, em tenê bi xwe difikirin. Li şûna em hemû civakê û berjewendiyên wê esas bigirin, em xwe esas digirin. Li şûna tevlikerinê, ser zêdekirinê em li gorî xwebûyîna esas digirin. Ferdperestî xwe bi gelek awayan dide der. Bi têgihîştinên biçûk, mezin, tewş yan jî nerm, gelek taybetmendiyên ferdperestiyê hene. Xwe li gelek cihên cuda nîşan dide.

Ev tiştêkî pir xerab e, ji ber vê yekê niha li Ewrûpayê jî êdî fêhm kir ku ev ferdiyet dibe sersedemê ku tiştêkî di holê de nemîne. Niha wan fêhm kiriye. Lewra ketine nav lêgerîneke ka çawa hinekî nîrxên civakê bihêz bikin. Mînakê vê jî; çêkirina malbatan destek dikin, komeleyan vedikin, perwerde didin û hwd. Ji bo hinekî wan birînên vebûne hindik be jî rehet bikin. Niha tenê hewldaneke wan a wiha heye.

Emerîkayê hîna bi awayekî cidî hewldaneke wiha nekiriye, ji bo vê asta krîza civakî di wir de hîna bihêztir e ji Ewrûpayê. Ferdperestî taybetmendiyeke kapîtalîzmê ye. Yanî çîna kapîtalîst e, cewherê çîna kapîtalîst bi xwe ye. Xweparêziya wê, xwe esasgirtina wê hemû jî di bingehe de cewherê mordernîteya kapîtalîst e.

Weke çawa ku di nasnameya însanekî/ê de dema ku derdixîne di serî de wêneyê wî/ê însan bala mirov dikişîne, di nasnameya îdeolojîk a kapîtalîzmê de jî ferdperestî wêneyê wê nasnameyê ye. Ji bo vê yekê dema mirovek di heman demê de hem ferdî be, hem jî komînal be, nabe. Hem wê ferdî be, hem jî li dijî kapîtalîzmê têkoşînê bike! Ev ne rast e û xwe xapandin e. Di têkoşîna me ya partîbûnê de jî tiştê herî zêde ku em li dijî wê têkoşînê bikin ezezîti ye.

Di jiyana leşkerî de jî û di xebatên din de jî, bûna xwedî kesayeta partîyî, di serî de divê kesayet li dijî ferdiyetê be. Komînalîzma me li dijî ezezîtiyê pêş dikeve. Avakirina civaka exlaqî û polîtîk jî di serî de li dijî ezezîtiyê ye. Lewma divê mirov ezezîtiyê weke taybetmendiyeke bingehîn a kapîtalîzmê bigire dest. Heke di cih cihan de taybetmendiyên ferdî di navgînên cuda de jî derket holê, ew teqlîdkirina kapîtalîzmê ye, teqez mayîna di bin bandora kapîtalîzmê de ye.

Xala Sêyemîn A Ku Kapîtalîzmê Girt Dest Humanîzm E;

Humanîzm bi xwe tiştêkî baş e. Di heman demê de em jî tevgereke însanî ne. Lê mirovheziya me û ya kapîtalîzmê ne weke hev e. Kapîtalîzm ne humanîst e, lê gelo çima humanîzmê esas digire? Ji ber ku kapîtalîzmê xwest desthilat be, lê nikarî desthilat be, ji ber ku li pêşberî wê feodalîzm û monarşî hebûn. Monarşî bi çi hikm dike; bi werasetê hikm dike.

Pergala kapîtalîzmê baş nebû, lê wê çawa û bi çi dirûşmeyan xwe nîşan bida? Got: Ferq û cudatî di navbera însanan de nîne, tu însanên ji hev baştir nînin. Hemû însan weke hev in. Pêwîst e her kes li hemberî zagonan weke hev bin, karibin serî hildin. Mafê her kesî yê hîlbijartinê heye. Mafê her kesî heye ku xwe berendam nîşan bide. Divê qanûn ji bo her kesî derbasdar be. Kapîtalîzmê xwest bi van sloganên însanî çi bike? Xwest desthilatiyê ji bin yekdestiya feodalan derbixe û bike bin yekdestiya xwe.

Ew însaniyeta ku behs dikin jî wiha têkûz nîne. Mînak, yekemîn Danezana Mafên Mirovan dewletên kapîtalîst derxist. Emerîka û Fransayê derxistin. Lê li Emerîkayê heta salên dereng koletî hebû, yanî heta 1865'an jî koletî hebû, însan dihatin kirîn û firotin. Heta sala 1968'an jî nijadperestî hebû. Yanî ferqa nijadperestiyê hebû. Çawa bû, li Emerîkayê însanekî rengê xwe reş bûya li her otobûsê nedekarî siwar be, li her dibistanê nedekarî bixwîne... ji aliyê kesên reng spî ve dihatin redkirin. Rast bû bi navê humanîzmê bang kirin, tenê ji bo bibe desthilatdar ew bangawazî bihêz dane pêş. Lê tiştêk pêk neanî, ev gava wê ya yekemîn bû.

Pêngav û gava wê ya duyemîn di gelek welatê Ewrûpa de mînak sed sal, du sed sal tevî ku birjuwazî û kapîtalîzm tê de bûbû desthilat jî, lê mafê hîlbijartin û xwe dana hîlbijartinê jinan tune bû.

Birjuwazî li Emerîkayê di sala 1783'yan de bû desthilatdar. Kengê mafê jinê yê hîlbijartinê hate qezençkirin? Di sala 1920'an û şûn de. Heta sala 1920'an jî li Emerîkayê jin nedîçû ser sindoqên hîlbijartinê, yanî wek însanekê nedihate dîtin. Di gelek welatên Ewrûpa de hetanî salên 1925 û 30'yan ev mafê hîlbijartinê tune bû.

Dîsa mafê mirovan li gorî kapîtalîzmê mafekî gerdûnî nîne. Li Holanda, Îngîltere li Emerîka heger hinek tişt di çarçoveya mafê mirovan de tên nirxandin jî, ji bo gelên din wiha nakin. Mînak Emerîka ji bo xwe behsa azadî, wekhevî, edaletê dike, lê em ji bo azadiya xwe li Tirkiyeyê gulekî diteqînin, me wek terorîst nîşan didin. Îngîltere behsa wekhevîyê dike, lê tenê ji bo wekhevîya ku li Îngîltereyê. Lê ji bo mêtîngeriyan xwe vê nabêjin.

Lewra ev bikaranîna kapîtalîzmê ya humanîzmê îdîayeke derew e, lê mixabin ku gelek kesan pê bawer kiriye. Însan li beramberî qanûnê divê weke hev bin, da ku karibin yekdestiya feodalan, arîstokratan li ser hikm rabikin û kapîtalîzm bikeve şûnê. Dema kapîtalîzm dikeve şûna wê di esas de tu taybetmendiyên wê yê însanî dernakevin pêş. Ji xwe mîletên din, mînak Ewrûpa Asya û Efrîqayê weke însan nabîne û li ser wan nafikire. Mirov dikare bêje ku tenê xwe însan dibînin. Bi taybet jî Emerîka wisa ye. Mafê mirovan ji bo xwe hewcedar dibîne, rasteqînî dibîne. Lê ji bo gelên din vê nabîne, pê razî ne ku însanên din di nav sefalet, birçîbûn, nexweşî û îşkenceyê de bijîn. Lewma qet deng dernaxin. Kengê deng derdixin, dema berjewendiyên wan bixwaze, deng derdixin. Wê demê humanîzma wan derdikeve pêş.

Sedam bi salan bû ku Kurd qir dikir, qet kesî dengê xwe nedikir. Lê dema berjewendiyên wan bi Sedam re ket nav nakokîyan, gotin, em dostê Kurdan in. Ji bo gelek rêjîmên din jî wiha nêzik dibin.

Lewra divê em fikrê zanistî, humanîzm û ferdperestî bizanibin ev weke hikmê mutleq, ji bo hemû mirovatiyê jî nîne û kapîtalê bi kar anîye. Çîna birjuwazî ev têngîştin di çarçoveya berjewendiyên xwe de nirxand û wisa qebûl kirine û kirine parçeyek ji nasnameya xwe ya îdeolojîk. Bi vî rengî birjuwaziyê karibûye ferq û cudatiya xwe ji feodalîzmê diyar bike û bide nîşandan. Kapîtalîzmê bi vî rengî ferq û cudatiya xwe daye nîşandan

Şewazên Dagirkeriya Kapîtalîzmê

Ev mijarên giştî ne, pêwîstî heye hîna jî mirov van mijaran bigire dest, bi taybet jî li ser nasnameya kapîtalîzmê hûr raweste. Da ku mirov ziraviyên wê bi awayekî nazenînin bizane. Kapîtalîzm di roja me ya îro de dema êrîş dike û dikeve nav hewldaneke dagirkeriyê, nabêje va ez kapîtalîzm im, ez ê serweriya xwe bikim. Nabêje va ez kapîtalîzm im, ez tîm hikm bimeşînim. Bi vî rengî nabêje, kapîtalîzm bi amûr û metodên cuda nêzik dibe. Kapîtalîzm berî her tiştî fikrê xwe, şewazê jiyana xwe ya ku ew dixwaze li ser gelan ferz dike. Gelan ji gelbûna wan derdixe, çanda wan diguhere, çalakiya wan a civakî diguhere. Nexweşiyên cuda di nav de diçîne û xerckirinê di nav de pêş dixê. Desthilatdariyê di nav de pêş dixê. Van hemûyan dike û mîletan dike parçeyek ji sîstema xwe. Ji bo vê sîstem bi awayekî rihet dikare destê xwe deyne ser wan gelan.

Dema wisa dike çî dibe; her dem taybetmendiyêke kapîtalîzmê heye, ew jî di destpêkê de êrîş dike, pişt re jî dixê bin destê xwe. Mînak di şeran de di şerên kozikan de, di cebhan de bi vî rengî ye. Topa giran heye û mewziyên xwe li gorî wê çêdike. Destpêkê bombeyan diavêje, bombebarandîneke giran dike. Ziyaneke mezin dide dijminê xwe. Derbên mezin lê dixê û pergala wî xerab dike. Piştê êdî yekîneyên xwe dixê nav tevgerê, û êrîş dike.

Topbarana kapîtalîzmê ya giran çî ye? Îdeolojiya wê ye, fikrê wê ye, şewazê jiyana wê ye. Di serî de êrîşî gelan dike, wan dike bin kontrola xwe, fikir û aqilê wan digire bin radestîya xwe, jê û şûnda êdî ji bo wê dagirkerî rihet dibe. Ne hewce ye bi artêşên leşkerî êrîş bike da ku dagirker bike. Bi awayekî wan gelan bi xwe ve dide girêdan. Bi awayekî rihet hemû rengên talana ekonomî, îstismara siyasî li ser wan gelan dimeşîne.

Kapîtalîzm Lîberalîzmê Ji Bo Xwe Esas Digire

Ji bo vê gelek metodên wê hene. Metodê sereke yê ku îro kapîtalîzm esas digire, lîberalîzm e. Niha lîberalîzm Rêbertî jî dibêje: Bi lîberalîzmê kapîtalîzmê karîbû hemû dijberên xwe tesfiye bike. Yên herî zêde li hemberî wê şer dikirin bi lîberalîzmê hemû ji holê rakirin.

Lîberalîzm ji bo ku kapîtalîzm desthilatdariya xwe berdewam bike, weke metodeke bingehîn tê bikaranîn. Lê eger mirov wek peyv lîberalîzmê bigire dest, tê wateya 'azadî'yê. Însanê lîberal 'însanê azadiyê dixwaze' ye. Wiha lîberalîzm tê terîfkirin. Lê ev têgîna lîberalîzmê tiştêkî cuda ye, wek têgîna di nasnameya îdeolojîk a kapîtalîzmê de weke metodeke ji bo tunekirina dijberê xwe bi awayekî tund bi kar anîye. Bi vî rengî karîbûne her kesî di nav modernîteya kapîtalîst de bihelînin û helandin jî. Ji bo kapîtalîzmê ya esas jî ev e. Lewra Rêbertî dibêje: "Ji lîberalîzmê re na, lê ji azadiyê re erê." Yanî em ji bo azadiyê dibêjin erê, em azadiyê dixwazin, ne lîberalîzmê.

Lîberalîzm gotineke biyanî ye, weke taybetmendiyêke sîstema nû ye, ya kapîtalîzmê xwe nîşan dide. Li ser esasê tesfiyekirina dijberê xwe pêş dikeve. Kapîtalîzm dibîne ku di cewher de nikare dijberên xwe tesfiye bike, di cewher de hewldana tesfiyekirina dijberên xwe dibe sedema reaksiyonan û nerazîbûna dijminê kapîtalîzmê kûr dibe. Kapîtalîzm vê yekê nikare bike, her demê nikare bi ser jî bikeve. Ji bo vê çi dike? Dijminê xwe dikişîne hundirê xwe.

Kapîtalîzm li dijminê xwe naxe û nakuje, lê wî dadiqurtîne. Çawa dadiqurtîne, mecalê jiyanê jê re vedike. Dibêje: Were tu jî bijî, tu dijminê me yî û li dijî me propaganda dikî, lê tu dikarî bijî. Bi demê re çi dike? Bi demê re dijminê xwe diguhere. Dike parçeyek ji xwe. Di serî de dijber û paşê tu dinêrî yên li dijî wê bûne parçeyek ji wê sîstemê û parazvanê wê yên herî pêş. Em dikarin bêjin lîberalîzm ev e.

Însanê zêde di aliyê îdeolojî de ne kûr be û ne girêdayî armanca xwe be, bi rengekî radîkal ne xwedî sekin be, vê sîstema kapîtalîzmê weke nûbûnekê dibîne. Dibêje ev baş e, dijmin duh em dikiştin, lê îro dibêje hûn serbest in, hûn dikarin fikrê xwe bînin ziman. Werin bi me re kar bikin. Kapîtalîzm dikare vê bike, ji ber çi dikare bike? Bi rastî jî derfetên kapîtalîzmê yên madî zehf in. Sîstema kapîtalîst derfetên wê yên madî pir zêde ne.

Em bala xwe bidinê hinek kes krîzan dijîn, li Yewnanîstan, Îspanya, Îrlanda krîz hene, lê em bala xwe bidinê tevî wan krîzan jî derfetên madî pir in. Mînak di vê dema dawiyê de li Elmanyayê tê gotin bi deyn sed milyon dolar ji bo filan derê daye. Wê demê pereyên wê yên ku deyn bide derve bi trîlyonan heye! Hemû welatên cîhanê deyndar in, lê yê wan dikarin pereyan deyn bidin. Emerîka bi vî rengî, Japonya bi vî rengî... wê demê talana ku ji civakê kirine û heta roja îro bê navber berdewam dike, komkirineke mezin di aliyê madî de çêkirine.

Ewqas komîserhev kirine ku dikarin hinekan jî xwedî bikin. Dikarin hinekan, ên ne ji gelê xwe jî xwedî bikin û wan kedî bikin, wan bikin bin kontrola xwe. Vê jî dikin, ev derfetên wan hene. Yanî derfetên wan ên madî zêde wê firsendê dide wan ku karibin dijberê xwe ne bi şer, lê bê şer daqurtînin û wiha bikin hundirê xwe û bihelînin. Bi vî rengî nêzik dibin. Lîberalîzm ev e.

Yê ku sekna wan a îdeolojîk ne xurt be dibêjin temam, em ê fikrên xwe jî bêjin, em ê bi wan re jî bixebitin. Nêzikbûn yan jî fikirandina bi vî rengî çênabe. Ev rêka xwe radestkirinê ye. Kapîtalîzm ji bo xwe ye, ji bo kesên din nîne. Kapîtalîzm tima ye, xêran nake. Pîvanên wê yên exlaqî tune ne û tenê ji bo xwe dijî. Talan û sermayeyê zêde dike. Wê çima destekê bide te? Tenê ji bo tiştêkî wê destekê bide te, ji bo te bike bin kontrolê. Lê gelek vê sîstema wê fêhm nakin û dibêjin: Ev sîstemeke xwezayî ye, cîhan hatiye guhertin ji bo vê jî dibe. Demek derbas dibe tu lê temaşe dikî ku va kapîtalîzm bûye dijmin. Mînak em li Turkiyê temaşe bikin, bi sedan derdikevin TV'yê, diaxivin, serok-komar in, serokwezîr in her kes di dema xwe de di nava tevgerên çep de bûne û têkoşîn kirine... Dibe ku di îşkenceyê de li ber xwe dabin û radest nebûbin. Lê ya em behs dikin çi radestbûn e, di ketina nav sîstemê de radest bûne. Ketina nava sîstemê ev e.

Li gorî xwe dibêje ez ê biçim û bikevim nav sîstemê û ez ê bikaribim weke xwe bimînim û xwe radest nekim. Lê ev xwe xapandineke mezin e. Pêwîst e, nekeve nava sîstemê, divê derveyî sîstemê bikaribe têkoşîna li dijî sîstemê bide meşandin! Tu bibî parçeyek jê, tu yê nikaribî li hemberî wê şer bikî. Tu wiha paçeyek jê yî, tu yê çawa li hemberî wê şer bikî! Wê demê tu paçeyek jê yî.

Ji bo vê lîberalîzm hem di milekî de van derfetan vedike û hem jî çi dike? Êrîşeke îdeolojîk dike da ku însan bê bingeh bihêle û însan beramberî fikrên xwe bêbawer bin û zûka karibin tevî kapîtalîzmê bibin. Hêza sereke ya çalak, kesayetên zane, wiha dixê nav xwe. Yên mayî jî çiqas nezan bin ew qas baş dibe da ku karibe li ser wan kontrolê bike.

Lîberalîzm rast e azadî ye, lê gelo azadiya çî? Lîberalîzm azadiyeke însanî nîne. Azadiyeke ji bo çareserkirina pirsgirêkên civakê nîne. Heke bi vî rengî bûya û bi rastî lîberalîzm azadî bûya, wê hemû pirsgirêk li cîhanê bihatina çareserkerin. Ji ber ku ev sêsed, çarsed sal in kapîtalîzm li her derê serwer e, eger lîberalîzm azadî bûya wê pirsgirêka Kurd nebûya û pirsgirêkên welatên Efrîkayê wê tune bûna. Wê pirsgirêkên welatê Emerîkaya Latînî tune bûna. Ji ber çî? Ji ber ku ew welat hemû di bin destê kapîtalîzmê de ne, hîna jî di bin destê kapîtalîzmê de ne. Dibe ku ev bi awayekî rasterast be yan jî neyekser be, lê rastî bi vî rengî ye.

Lîberalîzm ne azadî ye, lîberalîzm çî ye? Lîberalîzm serbestkirina tevgera sermaye û serbestkirina fikrên mirovên kapîtalîst e. Lîberalîzm azadkirina van e. Dibêjin em naxwazin sînor hebin, ji bo çî wiha dibêjin? Ji bo însanê kapîtalîst, sermayeya kapîtalîst û berhemên kapîtalîzmê ye. Da ku fikrê kapîtalîzmê bê asteng li hemû cîhanê belav bibe. Lê berovajiyê wê na. Mînak Rêbertiya me jî xwest li cîhanê bigere, xwest biçe Ewrûpayê, çima nehiştin? Wê demê serbestkirina tevgera mirovan qet qebûl nake, di vir de tenê serbestkirina tevgera mirovên kapîtalîst qebûl dike. Ev di bin kontrola Emerîkayê de çêdibe. Ji ber ku Emerîka hêza herî xurt û serwer e di nava sîstema kapîtalîst de. Lîberalîzm ev bi xwe ye.

Ji ber vê pêwîst e mirov lîberalîzmê baş binirxîne. Dema ku di nava me de lîberalîzm pêş dikeve, rêxistin ji xeta xwe derdikeve û ber bi radestbûnê ve diçe. Ji ber ku em nikarin lîberalîzmê qebûl bikin. Em rêxistineke xwedî îdeolojî û xetê ne. Xeta rêxistinê ji yên lîberal cudatir e. Rêxistinên xwedî xet, wiha her tiştî di nava xwe de qebûl nakin! Hedefên ku dane pêşberî xwe yên ku hene, li ser esasên gihandina wan hedefan pîvanên însanan diyar dikin.

Pîvanên exlaqî, nêzikbûna ji têkoşînê re, nêzikbûnên ji erkê re, zanistbûn... ev hemû tîn diyarkirin. Dema rêxistinê kêliyêk be jî di van de tewîz dan, wê demê rêxistin çî dike? Rêxistin di xeta xwe de tewîzan dide. Wê çaxê wê kî bi ser bikeve? Jixwe bi awayekî xwezayî wê xeta dijber bi ser keve. Ya em dibêjin xeta dijber, çî xet e: Xeta dijber sîstema desthilatdariyê, dagirkeriyê, kapîtalîzmê ye. Ji ber vê divê lîberalîzm baş were fêmkirin. Heta ev neyê fêmkirin, wê xeteriya wê jî neyê dîtîn. Ji ber ku kapîtalîzm di rêka lîberalîzmê de dixwaze hemû dijberên xwe ji holê rabike. Vê dike jî, yên ku ber bi sîstema wê ve çûn, çawa kuna reş her tiştî dadiqurtîne, hatin daqurtandin.

Xwestin zemîneke wiha di Îraqê de ji bo me peyda bikin. Bi vî rengî ziyaneke mezin jî dane me. Bi sedan însanî xwe avêtin hemêz û bextê wê sîstemê. Lê rêxistina me li xwe hayil bû, zanebûn çêkir. Heger îro rêxistin heye û têkoşînê dimeşîne rojevê diyar dike, sedemê wê ev e. Ev sedem çî bûn? Di nav xwe de xwe ji lîberalîzmê xelas kir, careke din bû rêxistina xetê. Rêxistina xetê tê wê wateya ku xwedî pîvan e, heta dawiyê di nav xeta wê de milîtantî heye.

Kapîtalîzm Xwe Bi Miliyetperestiyê Rave Dike

Jixwe lîberalîzm ji taybetmendiyên kapîtalîzmê ya sereke ye. Ev taybetmendiyên wê tenê nîne. Taybetmendiyên kapîtalîzmê, nasnameya wê ya îdeolojîk tenê bi lîberalîzmê xwe rave nake. Bi miliyetperestiyê jî xwe rave dike. Miliyetperestî teybetmendiyeye kapîtalîzmê ye. Rast e di dema xwe de însanan li dijî hev şer dikirin. Komên civakî li dijî hev şer dikirin. Dema feodalîzmê, koledariyê heta hinek cihan da hev qir kirine. Lê belê weke di serdema kapîtalîzmê de çand hatine wendakirin, di tu serdemên din de nehatine wendakirin. Heta hinek netew ji holê rabûne, nijad ji holê rabûne û çand hatine tunekirin. Tu caran bi qasî ku ev şerên nijadperestiyê di serdema kapîtalîzmê de çêbûye, nehatiye kirin.

Ev miliyetperesiya kapîtalîzmê ye. Di jiyana de li ser esasê înkarkirina mafê gelên din e. Xwe esas digire, şovenîzm û nijadperestiyê pêş dixê, her diçe gur dike. Nijadperestiya ziman, fikir, ya biyolojîk van hemûyan jî pêş dixê.

Kapîtalîzm navend dibîne. Nirxê nade çand, yan jî çandên civakên din. Di roja me ya îro de dema ku Emerîka êrişan dike, welatê Ewrûpa dema êrişî cîhanê dikin, welatan mêtînger dikin, heta kîjan astê nirxê didin çanda wan gelên ku wan mêtînger dikin? Sîstema xwe esas digirin. Rojane bi vî rengî xwe nîşan didin.

Mînak di partiyên Emerîkayê de taybetmendiyên îdeolojîk ên serwer çî ne? Liv û tevgera wan hemû li ser esasên pesindayîna Emerîkayê ne. Mînak, partiyeke wê ya Cumhuriyetê ye, ya din jî ya Demokratîk e. Her du jî Emerîkayê welatê herî hêja ye di cîhanê de dibînin. Ji bo parastina Emerîkayê her tiştên pêwîst dibînin dikin. Lewra şerê xwe li Efxanîstan, di Îraqê... di her derê cîhanê de di bin sêwana parastina Emerîkayê de didin meşandin, bi vî rengî didin nîşandan jî. Gelê wir jî li ser wî esasî dixin tevgerê. Eskerên Emerîkayê li Efxanîstanê ne û tu jê dipirsî; tu çima hatî vir? Dibêje, "Ez ji bo

welatê xwe hatime vir.” Welatê wî li serê cîhanê ye, ew qas dûr e, lê dîsa jî dibêje “ez ji bo welatê xwe hatime vir”.

Yanî berjewendiyên bîn parastin tenê yên welatê serdest in, ne yê welatên bindest in. Mafê gelên bindest nîne ku xwe li hemberî vê dagirkeriyê biparêze jî. Ev miliyetperestî ye, rast e weke berê behsa miliyetperestî nakin, lê miliyetperestî ya niha dikin ji ya berê xerabtir e. Ya berê vekirî bû, eşkere bû, lê îro bi navê demokrasî û azadiyê dikin. Ev dihêle ku mirov zêde ne di zanebûna wê de be û li ber çav diyar nake.

Ev miliyetperestî teybetmendiyeke kapîtalîzmê ye. Lê miliyetperestî ne gengaz e bibe taybetmendiya tevgerên civakê. Miliyetperestî ne gengaz e bibe taybetmendiya kesên kedkar û çîna jêrîn. Miliyetperestî di esas de tune ye, têgihîştineke ji aliyê kapîtalîzmê ve hatiye çêkirin e. Ji bo desthilatdariya xwe pê mayînde bikin, şerên talanê li dijî gelên din bidin meşandin pêş xistine, hemû armancê kapîtalîzmê ji bo vê dagirkerî ye. Lewma timî desthilatdarî vê têgihîştinê pêş dixê, vê di piratîkê de pêk tîne.

Nimuneyên vê yekê jî gelekî zêde ne. Di roja îroyîn de tu diçî bajarekî weke bajarê Kerkukê mirov dibîne ku hemû gelên wir ên Ereb, Kurd û Tirkmen bi hev re dijîn. Zêde pirsgirêkên wan bi hev re tune ye. Beriya vê bi demdirêjî bi hev re tevgeriyane û jiyane. Lê dema mirov li radyo yan jî TV’yê guhdar dike, mirov dibêje qey Kerkuk pêtek ji barûde ye. Wisa ji mirov re tê ku ha teqîya, ha wê biteqe! Hêzên ku vê nakokiyê gur dikin gelo kî ne? Di serî de desthilatdariya Emerîka û Tirk vê bi vî rengî bi kar tînin. Lewra em têdîgihîjin ku di wir de tavilê dixwazin şerekî pêk bînin, li ser wî esasî reforman çêdikin.

Di encama guhdarkirina van danezan û formulasyonan de, di bin hişê her însanekî Kurd de beramberî yê Tirkmenan çî pêş dikeve, yan jî însanekî Ereb li hemberî yê din çî difikire? Bi vî awayî dijminayetiyeke çêbibe. Ew bajar wiha ji bo teqandinê amade dibe, kengê hêzên desthilatdar, dijmin bixwaze wê wî bajarî biteqîne. Bi van propagandayan her tiştî li gorî berjewendiyên xwe amade dikin.

Ji bo vê miliyetperestî ne taybetmendiya bindestan e. Tu bihaneya pêşketina miliyetperestiyê di nava gelan de tune ye. Weke tevger tu têkiliya me bi vê têgihîştinê re ji binî ve tune ye. Miliyetperestî cuda ye, niştimanperwerî, welatparêzî û têkoşîna ji bo welatparêziyê cuda ye. Miliyetperestî kûrkirina nakokiya di navbera gelan de ye, ev nakokî hemû jî ji bo berjewendiyê çîna serdest e.

Pêwîst e, em baş bizanin ku têkoşîna ji bo azadiya welat têkoşîneke rewya ye. Felsefeya wê ya bingehîn xelasbûna ji qeydên dagirkeriyê ye. Mirov dikare bêje ew têkoşîn heta asta dawiyê rewya ye. Miliyetperestî heta dawiyê ne rewya ye. Lewra jî miliyetperestî taybetmendiyeke çîna birjuwaziyê ye, yek jî taybetmendiyeke kapîtalîzmê ya esasîn e.

Kapîtalîzm Bazara Serbest Esas Digire

Kapîtalîzm di bin navê pêşbaziyê de, afirîneriyê de bazara serbest esas digire. Ev bazara serbest jî qadeke ji qadên herî zêde talan tê de tê kirin, yanî qadeke talanê ye. Ji bo vê mirov lê temaşe dike di nava civakê de gelek kes dewlemend dibin. Gelek kes jî feqîr dibin û kesên dewlemend dibin di rêkeke rewya de dewlemend nabin. Li ser esasê talanê, xesbê dewlemend dibin. Dewlet wan diparêze, ya rastî dewlet hêza wan temsîl dike û berjewendiyên wan diparêze.

Li şûna ku ev dewlet ji bo gel sîstemekî alîkariya civakê yê tendirustî, xwendin hwd pêş bixe, mirov dibîne ku vê pêş naxe. Van tiştên ku dike jî di bin navê azadiyê de dike. Di bin navê têgihîştina însan ji bo xwe serbest be, kî çî karî qezenc bike, ew mafê wan yê rewya ye. Dema ev têgihîştin pêş ket, hemû rêkên exlaqî ji holê radibin, qezenc dibe esasê her tiştî. Lewma nêzîkbûnên weke derew, kedxwarî, zimandirêjî, jixwerazî pêş dikevin. Sîstema kapîtalê di vir de însanan li gorî çarçoveya berjewendiyên xwe dike nav tevgerê.

Derewan weke rastiyê nîşan didin û li ser vî esasî pirsgirêkên ekonomîk her diçe pêş dikevin. Lewra mirov lê temaşe dike hinek bê ku dilopekî tenê jî xwêdan birijînin, bi milyonan pere qezenc dikin. Ev hemû jî li ser bingehê derew, xapandinê ne û ji exlaqê dûr dibin.

Pêwîst E Îdeolojî Ji Dogmatîzmê Dûr Be

Rast e, ev tiştên me anîn ziman hemû jî weke nasnameyên kapîtalîzmê yê îdeolojîk in. Kapîtalîzm bi van derbasî nava civakan dibe, lê her tiştî cuda dide nîşandan. Di esas de jî xwe weke sîstemeke mayînde nîşan dide. Bêguman pêwîst e mirov gelekî li ser van kûr bibe, lêkolînê bike. Divê mirov rûyê wê yê rast bibîne.

Em di serî de li ser hinek tespîtên îdeolojîk sekinîn. Kar û xebata îdeolojîk çawa wê bê kirin, bi gelemperî li ser esasên tiştên baş jî me nêrîna xwe diyar kir. Ya rast her tişt wiha nîne, ew tiştên em dixwazin bêjin, em ê hîna bi awayekî berfireh li ser rawestin. Mînak em dibêjin divê îdeolojî ji dogmatîkbûnê dûr be. Tevlîbûna wê ya wijdan û aqil di neteweyekê de pêwîst e hebe. Divê hêza berxwedanê ya di wî welatî de bihêz be. Pêşketinên ku çêbibin wê xîtabî kîjan hêzê bike, van xalan em esas digirin. Tiştên ku tevgerê ji bo azadkirina gelekî bindest û civakeke têdikoşe pêwîstî ne û girîng in.

Lê dema em van tînin ziman, nayê wê wateyê ku wiha ye û timî jî xwestekên gelan û tevgeran pêk nayên. Ji ber ku îdeolojîyên li dijî têkoşinên gelan jî hene. Di bingeh de jî li dij in. Sîstem her tim îdeolojîyên ku serwer bin jî dide. Di gelek pêvajoyan de jî ev pirsgerêk derdikeve. Mînak, em tespîtekê di aliyê îdeolojîk de dikin û li ser vê nixandinên me pêş dikevin. Tespîten me di derbarê civak, netewe, jin, mêr û xwezayê de çi ne?

Gelek tespît di her demê de ne rast in. Di roja me ya îro de gengaz e em bi rastiya wê dihesin, lê piştî demekê mirov lê temaşe dike ku ew tespît ne rast e. Ji ber ku zanist pêş dikeve, dema mirov li tespîten xwe vedigere û temaşe dike, dibîne ku tespîten di wê demê de kiriye ne rast in. Me duh tiştek dizanî, lê îro em tiştekî din dizanin. Ji bo vê me got divê îdeolojî bi ruhê çaxê re be, bi ruhê zeman ve girêdayî be. Ji bo ku berovajî nebe. Ji bo ku ev tespît li pêşiya pêşketinan nebe asteng. Nêzikbûna rast ev e. Lê belê her îdeolojî li gorî vê tevnagere yan jî van nêzikbûnan pêk nayne.

Hinek kes hene ku ji bo tespîten xwe yê îdeolojîk liv û tevgera dîrokê disekinînin. Dixwazin wê zagona gerdûnê ya xwezayî di cîhana me de diqewîme rawestînin. Ev hemû, ji bo tespît û xwestekên wan rast derkevin in. Rastiyan ji nedîtî ve tên. Dibêjin ev tişt ne rast e, xwe lê hayîl nakin. Ji ber çi wiha dikin? Ji ber ku heke wan rastiyan heyî qebûl bikin, divê tespîten xwe yê îdeolojîk di ber çavan re derbas bikin. Lê mixabin, li xwe danaynin û vê nakin.

Ev nêzikbûn êşeke mezin bi serê civakan de tîne. Dibe ku îdeolojî berovajî bin, bêguman îdeolojîyên berovajî jî hene. Weke nijadperestî, miliyetperestî hwd, gelek xalên ku em rexne dikin hene. Ev hemû dibin sedem ku ziyane bigihînin civak û mirovan. Mêjiyê hinek însanan tevlîhev dikin, kêr dihêlin û biçûk dihêlin, nakokiyên kûr dikin. Hema bêje ziyana mezin ew digihînin civakê û mirovan. Mirov dîsa dikare ziyana wan qebûl bike, bi awayekî xwezayî îdeolojîyê wiha hebûye îdfayên wan wisa ne. Em dibêjin ev gav bi gav, bi rêka îqna yê û bi têkoşinê gengaz e bê guhertin. Lê di vir de pirsgerêk kengê derdikevin û cidî dibin? Dema ku ew îdeolojîya çewt dibe îqtîdar wê demê pirsgerêk derdikevin. Her diçe kûr dibin. Ji ber ku ew îdeolojî di esasê xwe de bi vî rengî ye. Ji xwe re dibêje; “min heqîqet keşif kir û ez bûm xwediyê heqîqetê.”

Tu dibêjî tiştek nabe, te bi rengê xwe heqîqetek keşif kiriye, min jî bi rengê xwe keşif kiriye. Lê nerîna min li ser heqîqetê ev e, ya te jî ev e! Ev mijareke têkoşinê ye, yan em ê hev îqna bikin, yan jî em ê hev îqna nekin. Di encamê de wê wiha bibe. Lê pişt re dibe desthilatî û dibêje min heqîqet girt û di destê min de ye, heqîqet ez bi xwe me, ev fikrê ez dibêjim ew e. Niha ez desthilat im û êdî xala îqna û neîqnakirinê nema ye. Pêwîst e tu jî bibî weke min. Eger tu weke wî nebî, te dîkuje, darizîne, te teşhîr û tecrîd dike û derveyî her tiştî dihêle. Hemû rengên şidetê yê fizîkî, fikrî li ser te dide meşandin. Ev şewazê nêzikbûnê ziyaneke mezin dide civakê. Ji lewra divê em şiyar bin û bizanin ku îdeolojî di her demê de baş nînin.

Niha me tim pesin da, me got bê îdeolojî jiyan nabe, bê îdeolojî têkoşin nabe, serkeftin çênabe hwd. Ev rast e, lê ev serkeftin û têkoşin di encamê de li dijî hinek îdeolojîyên din in. Lewra şerê tê meşandin, şerê îdeolojîyan e. Şer beriya ku di qada leşkerî de dest pê bike, berî di meydana şer de dest pê bike di mêjî de dest pê dike. Di aliyê îdeolojîk de dest pê dike.

Di aliyê îdeolojîk de çiqasî argumanên te nêzikî rastî û heqîqetê bin, tu çiqasî bikarî bipolarêzî, bi qasî tu bikaribî xîtabî gel bikî. Ev, encamên qada şer jî bilind dike. Yan tu yê bi ser kevî yan jî bin kevî. Encamên vê têkoşinê jî meydana şer diyar dike. Lewra serkeftina bingehî di îdeolojîyê de ye.

Dema îdeolojîyek negihabe rastiyan tiştek ji vê xerabtir nîne. Lê wer bide diyarkirin ku rast e, mûtleq e û di heman demê de bibe desthilat; ev pir xerab e. Ev yek civakê ji hal dixê. Civaka ku lêgerîna wê ya heqîqetê cuda be, civaka ku li gorî xwe heqîqetê cudatir dizane, ji nişkê ve xwe di bin hukmekî de dibîne, hikmê ku xwe bi zorê li ser ferz dike, civakê neçar dike ku weke xwe bide fikirandin. Di esas de ev nerast e. Ji vê encamên xerab derdikevin.

Lewra em ji vê re dibêjin îdeolojîyên fermî yê serdest, yê serwer. Îdeolojîya ku navê wê derbasî fermiyetê bû, têkiliya wê îdeolojîyê bi rastiyan re namîne. Rastî ew be, ne ew be, di encamê de ew fermî

ye û divê tu wê qebûl bikî, ji xwe re esas bigirî. Vê nêzikbûnê di dirêjîya dîrokê de xerabîyeke mezin bi serê gelan de aniye.

Mînak welatên Hinda Çînê hebûn; Vîetnam, Laos, Kamboçya, ev welatên ha yên Hinda Çînê bûn. Beramberî mêtîngîyê şer dikirin. Şerê Vîetnamê meşhûr e, welatên din jî li gel wê dimeşîyan. Di sala 1975'an de dema ku Vîetnam rizgar bû, ya rastî ew her du welatên din jî yên Hinda Çînê jî rizgar bûn. Laos û Kamboçya jî rizgar bûn.

Di Kamboçyayê de rêxistînek bû desthilatdar. Navê wê rêxistînekê Qimer Roj, Qimer navê wî gelî ye, 'Roj' bi Fransî 'Sor' e, yanî Qimerê Sor. Ew rêxistînekê bû, wê jî xwe çep û komunîst didît. Navê serokê wê jî Pol Pot bû. Heta derengî jî sax bû û paşê mir.

Pol Pot xwendina xwe li Fransayê kiribû, teza xwe ya xwendinê li ser komunîzmê dabû. Li gorî wî komunîzm qalib in, metod in, hinek tiştên amade ne û divê civak li gorî wê bê çêkirin. Yanî ne ku komunîzm bi rengekî dînamîk di nav civakê de xwe bi rêxistin bike; lê civakê li gorî wê çêbike. Yanî komunîzm wekhevî ye û divê her kes di ziraetê de bixebite û kes ji kes cewaztir nebe. Bi vî rengî hinek formul pêş xistibûn. Bala xwe bidinê tiştên wî serokî kirî di pirtûkekê de digire dest. Di naveroka wê pirtûkê de propoganda dike, wiha nêzik dibe. Ger ziyaneke wê hebe jî li ser wî û gelê wî heye. Mirov nikare bêje li ser tu kesên din hebe jî.

Di sala 1975'an de ew rêxistin bû desthilatdar. Dema ew serwer bûn xerabîyê di wê çaxê de dest pê kir. Vê carê Pol Pot çî kir, ew tiştê ku pê bawer bû, bi zorê li ser civaka xwe pêk anî. Bangewazîyeke herî xerab dest pê kir û got: "Di komunîzmê de pere tune ye." Xwendevan ji dibistanan derxistin û berê wan dan zeviyan, memûr jî wisa kirin hwd. Qaşo ve civaka xwe kir civakek komunîst. Civak li gorî mantiqê xwe birêxistin kir.

Lê mirov lê temaşe dike pêwîstiyên civakê ji gelek tiştan re hene. Ji bo kar û xebata wê bimeşe divê memurên wê hebin, xwendevanên wê hebin hwd, gelek tiştên din jî hene. Pere heta astekê di nav civakekê de divê hebin, heta astekê divê xwe pê bidin meşandin. Ev hemû rakirin û nehiştin. Yên ku ev sîstem qebûl nekirin û li dijî wê rawestîyan yan jî serî hildan, bi kuştinê encam dibûn. Gelek kes di wargehan de ji birçîna terkî mirinê kirin. Yên birçî hatin hiştin û mirin, gelek kes jî hatin kuştin.

Pol Pot sê salan hikm kir, ji 1975'an heta 1978'an pişt re rewş pir xerab bû û Vîetnam neçar ma ku destwerdanê li ser wan bike. Ew ji desthilatîyê avêtin û yekî din anîn şûna wî. Pol Pot jî bi vî rengî piştî ketina wî ya ji hikm, di daristanan de ma heta çend salan piştê mir.

Di hundirê van sê salên ku wî hikm kir, li gorî hejmarên ne fermî sê milyon kes, li gorî hejmarên fermî jî zêdetirî miliyonekê însan hatin tesfîyekirin. Wê demê mirov dibîne dema îdeolojiyekw çewt bi îdfaya ku heqîqet dîtiye û kiriye milkê xwe, li gorî wê tevdigere, ziyaneke bêhempa dide, civakan ji hal dixîne û hildiweşîne û xirab dike.

Dîsa di tecrûbeyê sosyalîzmê de jî ev tiştên wiha çêbûne. Marks û Engels kapîtalîzmê rexne kiribûn û nixandibûn. Hem lêkolîn li ser kiribûn, hem jî baş rexne kiribûn, ev rastîyeke ji rastiyên wan bû. Li dijî kapîtalîzmê têkoşîneke cidî meşandibûn, ev jî rastî bû. Di encamê de ew fikra bi serokatî yan jî rêbertiya Lenîn li Rûsyayê bû desthilatdar. Di sala 1917'an de şoreşa Oktoberê pêk hat. Lê ev di encamê de fikirek e, fikir jî li ser esasê çareserkirina pîrsgirêkên civakê pêş dikevin. Teoriya civakî ji bo nixandina civakê ye. Ne tenê israrkirina li ser ya xwe ye. Divê civakê bibîne û li gorî wê diyar bike.

Ev dema derket di serî de pir serkeftî bû. Yan jî sedemên wan serkeftinan çî bû? Ji ber ku sosyalîzm ji kapîtalîzmê pêşdatir bû, daxwazên gel pêk dianî. Lê sosyalîzmê bi demê re xwe nû nekir û xwe zêde nekirin û şaşitiyên xwe derbas nekirin, gav bi gav nakokiyên wan bi civakê re çêbûn. Pêşî gotin ev kesên ku nakokiyên derdixin li dijî şoreşê ne, ji bo wê divê em wan tesfîye bikin, lewra tesfîye jî kirin. Yên li dijî şoreşê tesfîye kirin, lê dîsa jî civak ji vê nêzikbûna wan razî nebû. Vê carê çî kirin? Ji bo ku ev civak ji aliyê sînoren wan xîz kiriye ve ji rexê fikir û kar derbas nekin hewldan tevdir bigirin, tevdir jî li gorî planên xwe girtin. Tevdîrên wan çî bûn? Tevdîrên wan jî; polês, îstixbarat, îşkence, mişextvanî, kampên kar bûn.

Bala xwe bidinê rêxistînekê bi îdfaya azadiya însanan derketiye ser dikê, bi ser jî dikeve, lê piştê êdî ew bi xwe dibe asteng li pêşberî însanan. Ew bi xwe êdî vê carê dibe amûrekî zor, zordariyê, îşkence, kuştin û tesfîyekirinê. Sedemên vê çî ne? Sedem ew îdeolojiya ku ji xwe nabuhire û bi xwe re nîqaş nake ye. Rexnelixwegirtinê esas negirtin, xwe nû nekirin, ketina nav qaliban û dogmabûn sedemên esasî ne. Li xwe tenê dinêre li derdora xwe nanêre, lewra rastîyan red dike. Ji nedîtî ve nêzik dibe. Ji diyardeyên heyî re dema bêje tune ye, lê ya rastî jî tiştêk wiha tune be, ev dibe krîz û nema ji

nav lîtava wê derdikevin. Lê ya rastî jî tiştên ew dibêjin tune ye bi xwe heye. Mînak gundî, dîndar, rewşenbîr û ev beşên civakê hemû jî hene û tu wan nabînî.

Dema ev diyardeyên di nav civakê de dixwazin xwe îfade bikin, li nav serê wan dixwe, yan wan dike, yan jî dişîne wargehên kar û îşkencê li wan dike. Salek du, sê, gihîşte astekê ku civakê hew tehemul kir, lewra sîstema sosyalîzmê di carekê de hilweşiya.

Wê demê îdeolojî di aliyê pirsgirêkan, nêzikbûnan de jî beramberî van pratîkên wiha jî tê. Lewma dema em têkoşnekî dimeşînin divê beriya her tiştî em îdeolojîk bimeşînin. Çima pêdiviya vê yekê heye? Ji ber ku pirsgirêka me çi nîşanî Tirkiyê dide? Bi awayekî fermî îdeolojiya me heye, heta ew dewlet îdeolojiya xwe neguhere, tu demê pirsgirêka Kurd çareser nabe. Bila destûrên bingehîn biguhere, bila filan kes, serokê ku dibê bibe, rabe û bêje; “em û Kurd bira ne”. Lê dewletek e ku tê de rêveberî li ser esasên îdeolojiya fermî hatiye avakirin.

Di wê îdeolojiya fermî de çi heye? Di nav îdeolojiya wê de nijadperestî, milletperestî, dîngerî û înkarkirin heye. Mînak dibêje: “kesên li ser vê axê dijîn hemû Tirk in.” Tenê vê dibêje. Lê tu jê re dibêjî; “Ev Kurd e,” dibêje; “nabe Kurd hebin, di îdeolojiya fermî de Kurd nînin.” Yanî yên li ser vê axê dijîn hemû jî Tirk in, hew ew qas. Çênabe ku Kurd hebin, lê tu dibêjî; “Ez Kurd im û zimanê min cuda ye.” Lê ew dibêje; “çênabe ku zimanê te cuda be.” Wê demê divê Kurd nebin.

Îdeolojiya fermî tê vê maneyê. Îdeolojiya fermî di Tirkiyeyê de çi ye? Îdeolojiya fermî di Tirkiyeyê de du bingehên wê yên esasî hene. Yek nijadperestî ye, yanî neteweya Tirk di ser her neteweyê re dibîne. Ya duyemîn jî dîngerî ye û ew dîngerî jî Sunî ye, Sunî jî Henîfî ne, ev mezheb di ser hemû mezheban û dînan re ye. Ji bo vê li Tirkiyeyê sîstema siyasî em bala xwe bidinê, di nav nijadperestî, faşîzm û dîngeriyê de dem demê çûye û hatiye. Ji ber ku îdeolojiya fermî ev e.

Ji bo vê Elewî, Şîa, Kurd, Azerî, Laz ev hemû tune ne. Ango derveyî Tirkan kesên din tune ne, çênabe hebin jî. Ji ber ku dema ev hemû hebin wê demê divê îdeolojiya fermî ji holê rabe. Ew jî nayê nîqaşkirin, carekê sînorek ava kirine û gotine di nav vê axê de unsûrên li ser vê axê hene, ew jî Tirk in. Weke din tu kesên din tune ne, yên heyî jî Îslam û Sunî ne. Lewra heta ku ev hilneweşe pirsgirêk çareser nabin. Vê jî dikin bihaneyeke cidî. Mînak, sondeke wan heye, zarok her sibe, dibêjin: “Tirk im, rast im, jêhatî me...”

Wiha bûye dema ku zarokên Almanan jî diçin dibistanên wan bi wan jî vê sondê didin xwendin. Erbakan carekê wiha got: “Hûn bi zarokan vê didin xwendin û dibêjin: ‘Tirk im jêhatî me...’ Wê demê zarokên Kurdan jî wê bêjin: ‘ez jî Kurd im û jêhatî im.’” Du, sê roj bi vê gotina wî re neçû û derbe lê xistin û ji ser hikm danîn. Çima wiha ji ser desthilatdariyê danîn? Ji ber ku îdeolojiya fermî nîqaş kir?

Ji bo vê têkoşîna me pir binirx e. Me çi kir, me di îdeolojiya fermî de qelîşteken pir mezin vekirin. Me hinekî ew îdeolojiya wan perçe kiriye. Hîna jî li ser a xwe îsrar dikin, lê êdî kes nikare li ser gelê me înkare bide meşandin. Êdî me gav bi gav ew sondên di dibistanan de tên xwendin ji holê rakirine. Lewra weke berê êdî ne derbasdar e û kes naxwîne. Heta sibê bila bêjin, mînak panêl çêdibin, kesekî Kurd dibêje; “Ez Kurd im û bi salan we ev bi me da xwendin, ev da xwendin, lê ez ne ew im, ez Kurd im. Zimanê min jî cuda ye, ji bo vê divê ez bi vî zimanê xwe perwerdê bibînim.” Ew dibêje; “temam tiştê tu dibêjî rast e, lê ew dewleta me ne ew dewlet e. Dewleta me yek netew tenê di nav de heye. Yek millet tenê dikare perwerdê bibîne.” Ji bo vê heta asta dawiyê rewşeke ehmeqane ye. Wek dînan, rewşek ji derveyî aqîlan derdikeve holê. Lê di heman demê de desthilatdar e. Bala xwe bidinê bêwijdaniya wê di ku de ye? Zarokekî Kurd e, dê û bavê wî bi Kurdî pê re xerab didin, lê dema diçe dibistanê bi dengê bilind bang dike û dibêje; “ez Tirk im...” Eger nebêje lêdanê dixwe. Ev mînakên rojane ku em rastî wan tên, bi çavên xwe dibînin û dijîn.

Mînak, îdeolojiya Ereban a fermî heye, herî zêde di rêka partiya Baas de xwe zêdetir diyar dikin. Ew jî dibêjin: “Ji okyanusa Atlantîk, Fars, Mexrib, Tunis, Libya wan deran heta bi Kendava Fars, heta başûrê Îraqê, hemû Erebin in.” Lê di vê erdnîgariyê de bi sedan millet dijîn, ew millet hemû înkare kirine, da ku ew gel xwe komîserhev nekin, xwe rêxistin nekin, şer çênebe û lêdan û kuştin çênebe her tiştî dikin. Sedemek jê jî ew e ku mirov pê nahese ku ew gel jî hene.

Mînak kê berê zanîbû ku li başûrê Sudanê miletekî cuda heye. Kê berê dizanî ku di Cezaîrê de miletekî cuda heye? Kê berê dizanîbû li ku miletên cuda cuda hene. Ev dişibîne mînaka gelê Kurd.

Weke din jî ew qas dîn û mezheb hene, pir reng û çand hene, lê mixabin rojane dimirin. Çima wiha dibê? Ji ber ku îdeolojiya fermî tenê tişteki qebûl dike û dibêje: “Li vir miletek heye Erebin e û dînek heye ew jî misliman in. Weke din tu dîn, reng û mezheb nînin.”

Ji ber vê yekê ew qas asîmîlasyon çêdibe. Lewra desthilatiya îdeolojîk a çewt pir xerab e. Ew desthilatî însanan digihîne asteke ku însan bi xwe, ji rastiya xwe, çand û rengê xwe direvin. Mînak

bala xwe bidinê, zarokên Kurdan li dijî rastiya xwe dixwînin û xwe înkâr dikin. Lê bi awayekî serbilind xwe înkâr dikin, bi dirûşman xwe înkâr dikin. Ya rastî diviyabû ku li ser vê rewşa xwe bigiriyana, lê ji bo vê rewşa xwe nagirîn. Ev, dagirkirina îdeolojîk e.

Mînak Kurd li xwe xwedî dernakevin û asîmîle bûne. Tu lê temaşe dikî Kurd e, lê dibêje; “Ez Tirk im.” Bi zimanê biyanî xeber didin, sedemên van hemûyan çi ne? Ev dagirkirina îdeolojîk di mejiyê wan de pêk hatiye. Ji ber çi desthilatdarî pir xerabiyê dimeşîne, îşkencê dike, dikuje û piştî wê êrîşî çandê dike. Dijmin van hemûyan pêk tîne da ku di her warî de bi ser keve.

Dagirkeriya Li Ser Jinê Ne Fizîkî Ye Îdeolojîk E

Însanan ji nîrxên wan ên netewî dûr dixin. Ji nîrxên wan ên çandî dûr dixin. Bi vî rengî însan digihêje astekî ku ji înkarkirinê û dagirkirinê re amade dikin. Êdî wisa dibe ku ji xwe înkarkirinê re hazir dibin.

Mînak jin jî wiha ye, dagirkirina jinê dagirkirineke îdeolojîk e. Ev mînaka îdeolojîk di ku de diyar dibe? Dema mirov li dîrokê vedigere mirov dibîne ku jin di serî de xwedawend in, pîroz in. Di navenda çalakiya civakê de ne. Zarok bi dayîkê tîna nasîn. Malbat bi jinê tê avakirin, çandin û gund li derdora jinê çêdibe. Lê belê piştî dikeve asta duyemîn û paş dikeve. Lê ev serdestiya li ser jinê di encamê de demî ye. Ji ber çi demî ye? Eger li cihekî bindestî çêbû, li cihên din bindestî çênabe. Wê li cihên din berovajiyê vê rewşek hebe. Bi demê re wê gav bi gav bandora xwe li ser wî cihê ku bindestî û dagirkerî tê de heye bike û dîsa sererast bibe.

Jin Bi Îdeolojiya Desthilatîyê Hatiye Reşkirin

Me gotibû bi demê re rewşên bindestiyê tîna guhertin, bindestî mayînde nînin. Lê ji bo ku sererast nebe û ew bindestî mayînde bibe çi dibe? Gav bi gav êdî ew bindestî bi bindestiyeke îdeolojîk tê temamkirin. Ew jina ku di mîtolojiyê û wêjeyê de ku cihekî pîroz digirt, lê di heman lîteratur û mîtolojiyê de cihekî çawa digire, cihekî xerab digire. Bi regekî xerab û reşkirî tê nasîn.

Dema em digihîjin serdema dînen yekxwedayî, rewşa jinê hîna xerabtir dibe. Mînak hemû pirtûkên dîni Tewrat, Quran û Încîl jî li dijî jinê tiştên neyînî digotin. Niha di roja me ya îro de îslama siyasî ji bo ku xwe bi jinan bide qebûlkirin dibêjin: “Îslamê wiha gotiye û wiha negotiye.” Lê ya rastî ev hemû jî ji gotinan wêdetir tiştek din nînin. Mirov dikare bêje dagirkirina li ser jinê temam bûye. Rêbertî dibêje: “şikandina duyemîn di serdema dînen yekxwedayî de çêbûye.” Di dînen yekxwedayî de digotin; “jin xerab in, sedemê hemû rengê xerabiyê ne...” Gelek tişt li ser jinê hatine gotin. Bi vî rengî jin derveyî hemû karên civakî dihatin hiştin. Ger ev ji aliyê zilaman tenê ve hatibûya gotin dîsa baş bû, heke wiha be wê jin zêde zîyanê nebînin. Lê dema bigihîje wê asta ku jin bi xwe li ser xwe van gotinan bêje, ew dagirkirineke îdeolojîk e.

Di serdema me ya îroyîn de ne tenê zilam jinê mehkûmê bindestiyê dike, jin bi xwe jinê mehkûmê bindestiyê dike. Ew hikmê civakî yê ku bi salan e li ser hatiye pêkanîn, êdî gihîştîye astekê wê bi xwe ev nêrînen sîstema desthilatdar li ser xwe qebûl kiriye.

Lewra em bala xwe bidinê dema ku dijmin bêje Kurd bêhiş in, nezan in, ziyana van gotinên dijmin zêde tune ye. Lê kengê dikeve rewşeke xerab? Dema ku Kurd bi xwe ji hev re bêjin Kurd bêhiş in. Di roja me ya îro de em rastî van gotinan jî tîna, ev êrîş di hundirê civaka me de jî pêş ketiye. Ji bo vê dagirkirina îdeolojîk a herî xerab e.

Îdeolojiya çewt dema bibe serdest zîyanê dide civakê. Bêhempa xerabiyê bi xwe re tîna. Mînak mirov dikare vê di rewşa Kurdan de bibîne, gelekên din jî heman rewşê dijîn. Di sosyalîstên kevn de mirov vê dibîne, herwiha di rewşa jinê de jî mirov dikare bibîne. Lê belê çima ev pêş dikevin? Ji ber ku teşekirina civakê li ser esasekî çewt e, ev dihêle ku rewşên wiha pêş bikevin. Ev xerabiyeke mezin dide civakê. Ji bo vê divê em girîngiyeke mezin bidin têkoşîna îdeolojîk. Divê em xerabiyên sererast bikin, em girîngiyeke mezin bidin têkoşîna îdeolojîk!

Em bi giranî li ser qadên ku divê xebata îdeolojîk lê bên kirin rawestiyên. Dîsa em li ser taybetmendiyên ku derdikevin pêş sekinîn. Bi taybet jî kapîtalîzm û nasnameya serdestiyê ya îdeolojîk çi ye. Îdeolojî û desthilatdarîbûna wê, li ser van babetan hate rawestandî.

4- NASNAMEYA ÎDEOLOJÎK A TEVGERA AZADIYÊ

Em ê di vê beşê de li ser qada çand û hunerê, ragihandin û zanistê bisekinin. Têkoşîna îdeolojîk di nav tevgera PKK'ê de çawa tê meşandin? Nasnameya îdeolojîk a tevgera azadiyê û metodên têkoşîna me esas digire çî ne? Tevgera PKK'ê bi xwe tevgera îdeolojîk e. Di destpêka hilhatina xwe de mijara îdeolojîk ji xwe re esas girtiye, niha jî dema em dibêjin, sî û du sal di ser damezirandina PKK'ê re derbas bûye, tevgera me derbasî sala sî û sisêyan bûye. Weke hejmar zêde rast nayê destgirtin. Ji ber ev reqemên em behsa wan dikin, ji kîjan salê tî destpêkirin? Ji sala 1978'an ve tê destgirtin, lê di bingeh de têkoşîna beriya vê dest pê kiriye. Lewra dema em dibêjin sî û heft sal an jî sî heşt sal di ser damezirandina tevgera me re derbas bûye wê rastir be. Ji ber çî em dibêjin wê rastir be? Di bingeh de ya ku hişt PKK li ser piyan raweste, bê navber têkoşîna bide meşandin û li beramberî hemû zor û zehmetiyan bisekine, xwedî seknek be, timî serkeftinê bijî, di esas de ew hazirî û xebata îdeolojîk a ku beriya 1978'an çêbûye bû.

Roleke wê serdemê ya girîng di çêbûna tevgerê û tespîtkirina nasnameya wê ya îdeolojîk de hebû. Wê pêvajoyê hişt ku PKK cuda be. Yanî di qada Kurdistan û Tirkiyê de wek qonaxekî wesfî ye, xwe nîşan da. Ji rewşa heyî, ji rêxistin û şewazên xebatên heyî cudatir bû. Heta ji fikrê heyî jî cudatir bû. Yanî bi tiştên heyî nerazîbûneke tevgerê hebû. Bi formulên rêxistinî û tespîtên îdeolojîk ên di rastê de ku li Kurdistan û Tirkiyeyê hebûn, ji wan nerazîbûna rêxistinê hebû.

Ji aliyê pêşengtiya Rêber Apo û hevalên pêşeng ên tevgerê ve, rewşa heyî nehate qebûl kirin. Da ku ev tevger nasnameya xwe diyar bike û bigihîje nasnameyeke nû ket nava hewldan û xebateke mezin û berfireh. Di esas de ew têkoşîna di hundirê wan salan de çêbûbû, wê, PKK'ê ji kesên din cudatir kir. Wê demê ew cudabûna PKK'ê ji rêxistinên din, di esas de cudabûneke îdeolojîk bû.

Pêwîst e mirov taybetmendiya îdeolojîk di nava PKK'ê de bi vî rengî nas bike! Bi awayekî gelemperî di Rojhilata Navîn de, bi taybetî jî yê di welatê Kurdistanê de dagirkeriyê dikin, divê van taybetmendiya PKK'ê bizanin. Beriya PKK'ê tu tevgerên şoreşgerî li ser esasên berjewendiyên gel, ji bo maf û azadiyê bixebite, bi ser neketiye.

Di nav welatên Ereban de gelek hewldan çêbûn, lê ev hewldan bi şewazên herî faşîst, hatin rawestandî û derbe xwarin. Di encamê de weşiyeta di zindanên Suriye, Îraq û gorên komî de, hemû rengên îşkencan, kuştin û mişextvan kirin. Tiştê ku hatine jiyîn, ev bûn sedem ku hewldanên şoreşgerî yê ciwanan encameke baş bi dest nexin.

Cardin li Tirkiye û Îranê gelek hewldanên wisa çêbûn. Di Tirkiyeyê de mirov dikare bêje hema bê navber têkoşînek hebû. Li Kurdistanê heta salên çilî hewldan hebûn. Li Tirkiyeyê jî ji aliyê tevgerên çep û demokratîk ve li dijî rejîm û sîstemê têkoşînek didan meşandin. Lê belê em lê temaşê dikin ku rejîma serdest di Tirkiyeyê de bikaranîna hêzeke leşkerî ya mezin, dîsa bi rêbazên faşîst, karibûye wan tevgerên siyasî yê ji bo guhertinê pêş ketine tesfiye bike.

Ev nêzîkbûnên sîstemê yê her dem bû sedem ku binkeftin, li pêşberî gel bibe weke çarenûsekê. Yanî kesên baweriya wan bi têkoşînê jî dihat, baweriya wan bi serkeftinê nedihat. Gel wiha dihizirî, rast e rejîmeke xerab heye, girîng e em li dijî wê têkoşînê bikin, lê serkeftin bi dest nakeve. Ji bo vê em lê temaşê dikin ku kesên wiha li hemberî rejîmê serî hildane, kes wiha heta dawiyê rêka xwe ya têkoşînê neşopandine. Heta serkeftinê rêka xwe bi dawî nekirine.

Ji Bo Azadiyê Têkoşîna Gelên Rojhilata Navîn

Hinek ji wan kesayetên ku têkoşîn dikirin piştî ku derbe xwarin di nivê rê de, bi şûn de zivirîn. Yan jî mirov dikare bêje bêbawer bûn. Lewra cih, rewş û sekna wan bandoreke mezin li ser moralê gel, şoreşgeran û ciwanan di aliyê neyînî de çêkir. Lewma êdî ji ser êslê xwe vegeyriyane, dîroka xwe ya şoreşgeriyê înkâr kirine, ketine xizmeta rejîmê. Bi rengekî ji rengan çî di warê ragihandinê de be, çî jî di warê burokrasiyê de be, çî di warê qada ekonomî de, ew kesayet bûne parçeyek ji sîstemê.

Dema em li vê dîmenê temaşê bikin em ê çî jê fêm bikin? Bi rastî di Rojhilata Navîn de kêma têkoşîn nehatine meşandin! Ji ber ku dîroka Rojhilata Navîn, bênavber dîroka îşkencê ye. Dîrokeke zindanan e, lêdanê ye, kuştin û qirkirinê ye. Ev hemû jixweber nebûne. Ev hemû sedemên wê hene û sedemên wê jî têkoşînek hebûye û millet jixweber ev sîstema dagirker a desthilatdar li ser xwe qebûl nekiriye. Lê di Rojhilata Navîn de ev jî heye, tiştê xwe dubare dike heye. Çî ye ev tiştê xwe dubare dike? Hemû hewldanên ji bo rûxandina sîstema desthilatdar, ew hewldanên ji bo hilweşandina sîstema desthilatdar hema bêje bi binkeftinê encam bûne.

Ev bi xwe re şûnpêyekê dihêle, di heman demê de qenaetekê pêş dixê. Ev qenaet çî ye? Têkoşîn di Rojhilata Navîn de bi ser nakeve. Ev ji aliyê gelek kesan ve, bi giranî kesên hinekî temenê xwe mezin ve tê gotin. Hinek kesan di civakê de ev tişt digotin: “Her kes hewldan kir, lê kes bi ser neket û lewra hemû hewldanên li dijî sîstemê hewldanên bê encam in.

PKK'ê wek tevger neçar bû yan bibe rengekî ji dubarebûnan, yan jî hilhatineke nû pêk bîne. Wê çaxê divê mirov bersiva vê bide? Gelo sedemê binkeftina têkoşînê xwedî maf, hêz û mezinbûna sîstema desthilatdar bû? Yan jî sedemên binkeftinê performansa kêma tevgerên şoreşgerî bûn? Gelo sedem jî van herduyan kîjan e?

Îşyanên bi şoreş ve girêdayî ne, divê bersivekê rast bidin daxwazên gel. Lê di gelek cihan de mirov dibîne ku nikarin bikin. Lewra dibêjin, “me hewldan kir, tiştên hebûn û me karibû bikin me kir, lê serkeftin çênebû, teqez ev jî ne sûcê me ye. Dijmin hêza wî giran e, guneh û sûcê me tune ye. Ji vê û şûnde hêza dijmin heye û dostên wî yê derve hene û hwd.” Bi vî rengî nêzîk dibin û îfade dikin.

Nêzîkbûna Tevgerên Kurd Ên Berê Ji Azadiyê Re

Lewra pêwîst e ev pirs bê bersivandin, gelo PKK'ê jî weke van hêzan bersiv da? Jixwe sîstema desthilatdar sîstemeke xerab e, faşist e û ev rast in. Dostên wî yên derve jî hene ev jî rast e, ev hemû jî rast in. Di van aliyan de tişteki ku mirov red bike tune ye. Lê belê sedemên ku hemû tevgerên şoreşger di vê herêmê de bi binkeftinê encam bûne çi ne? Pêwîst e mirov bizane ku sedemên wê, ne tenê xurtbûna sîstemê ye! Di heman demê de sedemên wê performansa nêzikbûnên ne bingeşîn, sekna ne li gorî milîtantiyê ye. Bi gelemperî pirsgerêk di sekna tevgerên şoreşgerî bi xwe de ye. Wê demê pir girîng bû ku tevgera şoreşgerî di ber çavan re derbas bibûya. Ka gelo tevgera şoreşgerî çawa nêzîkî xebatê û sîstemê dibe? Ev tevger heta kîjan astê têkiliya xwe bi sîstemê re qut kiriye, yan jî qut nekiriye! Ev hemû mijarên pir girîng in.

Mînak em li tevgerên Kurd temaşe bikin. Tevgerên Kurd dema ku neçar mane serhildan kirine. Tu carî serhildaneke bi perspektîfên azadiyê pêş nexistine. Ji neçariyê serî hildane. Yanî bi xwe li ser esasên rêxistineke hundirîn û hedefeke diyar rabin û li gorî wê her kesî bikin nava tevgerê, di çarçoveya planekî siyasî û leşkerî yê diyar de tevbigerin... ev tişt tune ye. Rewşeke wiha di Kurdistanê de nehatiye jiyîn.

Xala din a xirab di Kurdistanê de çi bûye? Tevgerên siyasî yên li dijî dewleta dagirker şer kirine gelek caran ew şer weke şerekî li ser esasê çareserkirina pirsgerêka Kurd negirtine dest. Ne ji bo peyda kirina maf û azadiya gelê Kurd bûye. Lê ji bo pêkanîna plansaziyên hinek dewletên herêmî, yan jî navnetewî çêbûne.

Mînak tevgera Kurd ya li başûr di navbera salên 1961'ê heta 1975'an de, têkoşîna wê di esas de xizmeta daxwaziyên Emerîka, Îran û Îsraîlê di herêmê de kir. Kurdan têkoşîn kir, Kurd hatin kuştin, gundê wan hatin xerabkirin, gelek êş û elemên mezin hatin kişandin! Lê di encamê de çi bû? Kurdan maf û azadî bidest nexistin. Lê Îranê qezencên siyasî, stratejîk jê girtin. Emerîkayê jî qezenc kir, ne ku em van dibêjin, jixwe hemû nivîskî ne.

Tevgerêk bi vî rengî wer nêzik bibe, wê meşa wê lewaz be û wê zêde nikaribe bigihîje armancên xwe. Wê demê sedemên binkeftina tevgerên Kurd ên li dijî dewletên dagirker di têgihîştinên wê yên hundirîn bi xwe de ne. Dijmin jixwe diyar e, dijmin înkâr dike, li ser esasê tunebûna tevgerê tevdigere. Ya girîng sekna te çiqasî ji bo serkeftinê amade ye! Têkoşîna te çiqasî ji bo serkeftinê heye, te ji bo serkeftin ewle bibe çiqas tişt peyda kirine? Yanî her tiştê ku serkeftinê bike bin ewlekariyê, te çiqasî pêk aniye?

Di heman demê de di tevgera Çepê Tirk de jî ev tişt hene. Ji ber ku vê tevgerê xwe ji sîstemê qut nekiriye. Yanî xwe ji wê sîstema dagirker a desthilatdar qut nekiriye. Parçeyek ji dîroka xwe dibîne û lê xwedî jî derdikeve!

Dîsa li beramberî mesela Kurd xwedî sekneke milîtantî, li ser esasê edalet û qebûlkirina rastiyan nêzik nabe. Ev hemû bûn sersebebê ku têkoşîna wan a li dijî rejîmê têkoşîneke bisînor be. Vê têgihîştinê hişt ku têkoşîna wan bi tevahî û bingeşîn nebe. Lewra em temaşe dikin li beramberî hemû rengên astengan binkeftin û alozî jîyan.

Tekoşîna PKK'ê Di Rojhilata Navîn De Hêviya Serkeftinê Pêk Anî

PKK'ê ev rewş baş dîtî. Ji bo vê diviyabû PKK metodekî têkoşînê peyda kiriba ku êdî ew dîroka neyînî ya her dem xwe di Rojhilata Navîn de dubare kiriye, vê carê xwe dubare neke. Vê carê têkoşîn bi binkeftinê na, bi serkeftinê bi encam bibûya. Diviyabû ev trajedî bihatiba sererastkirin. Ji ber ku her carê tevgerêk radibû, lê mixabin ku hildiveşiya. Vê bi xwe re xeteriyêke wiha jî dianî ku roj bê û derfetên rabûna tevgerêkê jî nemîne.

Di esas de tevgera rejîma 12'ê îlonê bi vê erkê hate ser desthilatdariyê. Ji bo ku careke din kes ranebe, ew pêvajoyê ji bo vê yekê bû. Bi wî rengî êdî tevgerên şoreşgerî di kevn de bimînin. Yanî dema gel behs bikin jî bêjin; "hinekan li hemberî dewletê hewldan, lê zêde bi encam nebû."

PKK di serî de li ser vê sekinî da ku dubare nebe. Lewra ruhê îdeolojîyê ev e. Îdeolojî û sekna îdeolojîk çi ye? Bi taybet jî ji bo însanekî bindest û gelekî bindest çi ye? Yanî serkeftinê ewle dike. Di zanebûna van tiştan hemûyan de ye. Di zanebûna xurtbûn, dijwarî, faşîzm, kedxwarî û înkârê de ye. Van hemûyan baş dizane. Tevî van hemûyan jî di serkeftinê de bi îsrar e.

Gelo çima em ji vê seknê re dibejin sekna îdeolojîk e? Beriya her tiştî çavkaniya wê di fikir de ye. Niha di vir de sîstemeke heye, ev sîstem li ser esasên kedxwarî û înkârê, tunekirinê dimeşe. Mirov dikare bêje ev tiştên exlaqî ne? Teqez ne exlaqî ne! Tiştên exlaqî çi ne? Edalet û azadî ye. Neteweyek li ser neteweyêke din nebe, çînek li ser çînekê re nebe, cinsek li ser yê din re nebe û bi vî rengî mirov

dikare pîvanên exlaqî bigire dest. Lê ew xalên din ne exlaqî ne. Lewra divê mirov li hemberî wê bêdeng nemîne.

Taybetmendiyên weke bindestî, serdestî yanî hiyerarşî û kedxwarî qerekerê mirovan nîne, ev jirêderketin û xerabiyek e. Tu carî mirov pê razî jî nebûne. Yanî jirêderketinek çêbûye, teqez divê mirov bi van teybetmendiyan nejî. Ji ber tu demî nehatine qebûlkin. Li ser vî esasî jirêderketin timî mehkûmê sererastkirinê ye. Tiştên ji rê derketibin neçarî sererastkirinê ne û nabe ku mirov pê re bijî. Wê çaxê mehkûmê hilweşandinê û ketinê ye. Di vir de, di esas de tevgera şoreşgerî ya ku serî hildide, têkoşînê dike mehkûmê binekftinê ye? Tu demî têkoşînên şoreşgerî neçarî binkeftinê nînin. Lê yê bêmafîyê dîkin, ji rê derketinekê dijîn, wisa derveyî qerekerê însanî dijîn, ew mehkûmê binkeftinê ne.

Gelek mijarên din jî hene, mesela dîrokek heye, divê ew bê jiyîn, gelek heye divê bi nasnameya xwe, xwe îfade bike hwd. Gelek babetên din jî hene ku pêwîst e mirov li beramberî wê berpirsiyariyê bijî. Heke ev tespît bûn û sûnde, em bala xwe bidinê qerekerê rejîmê tê nirxandin. Neyînîbûnê heyî hemû tîr nirxandin. Ev hemû jî ji bo ku tiştên rast li şûna yêr xelet bîr rûniştin in. Di serî de di mêjiyê mirovan de tîr çareserkin. Di mêjî û îradê de tîr çareserkin. Wê demê mêjiyê ku bi mêtîngiriyê re, bi dagirkeriyê re, bi bindestiyê re bijî, êdî tune ye! Mêjiyek wisa çêdibe ku êdî bi dagirkeriyê re najî, nikare bijî. Wê demê divê dagirkerî hilweşe, bi çi hilweşe? Dema biryar û hedefên te bilind bin, hedefên te tund û radîkal bin, tu yê wê çaxê di peydakirina şewazên têkoşînê yêr serkeftî de tu carî bêçare nemînî. Heger tu bi hedefên giranbiha kilît bûbî, wê çaxê di peydakirina rêbaz û şewazê serkeftî de tu neçar namînî û tu yê wan jî peyda bikî.

Lewra PKK tenê bi nirxandina rejîma dagirker û rewşa gel, gihandina tespîtên rast ji bo çareserkirina pîrsgirêkê bes nema. Ji wê bêtir PKK'ê çi kir? Da ku ev fikrê hanê firsenda jiyânê bibîne, bi şewazên serkeftî yêr têkoşînê tamam kir. Ji ber vê her tiştê PKK'ê balkêş bû. Fikrê wê, behskirina wê ji bindestiya Kurdistanê re, şewazê wê yêr têkoşînê jî balkêş bû. Şewazê tevgerê, jiyânê, fedakarî, qehremanî, çûna bi ser hedefê ve, rûxandina dîwarê tîrsê, ev hemû jî li Kurdistanê tiştên nû bûn, nûjen bûn. Ev hilhatin li ser xaka Kurdistanê pêş ket.

Lewra wê demê PKK'ê dizanibû ku bi dubarekirina şewazê têkoşînê yê derbasbûyî, wê tu carî çareserî çênebe, tevgerê ev baş dizanî. PKK'ê ev jî dizanî ku bi kopyakirina şewazê têkoşînê yêr li cihên din çêbûne, bi wê jî nikare çareseriyê pêk bîne. Bêguman ders ji dîrokê tîr girtin, ji têkoşîna gelên bindest gelek tecrûbe û dersan mirov digire. PKK'ê jî ji van tevgeran qasî pêwîst bû girt. Lê PKK'ê ev jî zanibû; rastiya Kurdistanê, rastiyeke serbixwe ye! Rastiyek û heqîqetê Kurd heye. Heqîqet jî şert û mercên wê cuda ne. Ev heqîqet di çarçoveya şertên xwe de, yêr madî yêr ku pêwîst e di çarçoveya wê de xwe îfade bike. Dema xwe îfade dike divê ji hinek tiştan dûr bikeve? Têgêreke Kurd heye, li her derê Kurdistanê jî têkoşîn kiriye, lê mixabin bi ser nektiye. Divê tevgera PKK'ê teqlîda wê tevgera Kurd an jî yêr din neke. Yanî xwe jê dûr bixe. Ji ber ku teqlîd bike wê ew jî heman çarenûsa binkeftinê bijî. Lewra divê xwe jê cuda bike û taybetmendiyên cudatîyê bijî.

PKK divê li gorî tevgera Çepê Tîrk kar kirî kar neke. Ji ber çi? Ji ber ku nexweşiyê wê tevgerê ya kronîk heye, ew jî hin caran germ dibe û paşê hildiweşe. Her deh salan gavek davêt, dema dewlet bi ser de diçû, vê carê jî nedikarî zêde li ber xwe bide, yan jî têkoşîneke mayînde bide meşandin. Li ser vî bingehî hilweşiya.

PKK'ê wê ev çarenûs parve nekiriba. Ji bo xwe jî vê xelas bike divê PKK li tiştên nû bigere. Lewra di destpêkê de PKK'ê bawerîya serkeftinê bi xwe re da rûniştin. Çima wiha kir? Ji ber ku ew xalên lewaz ên bûne sedemê hilweşandin û binkeftina tevgerên Kurd û çep di herêmê de, PKK'ê ew xal baş derxistin zanebûnê. Ji bo wan xalan dubare neke û nekeve nav wan kêmkurtîyan, tevdir girt. Lewra têkoşîna îdeolojîk û zelalkirina xetê, milîtanê xetê ev bi xwe ne. Tevdîr ew e ku tu nehêlî ev lewazî peş bikevin. Li beramberî wan tevdîran deynî.

Sermayeya Navnetewî Di Rojhilata Navîn De Ji Xwe Re Hevkarî Çêdike

Di vê çarçoveyê de naskirina PKK'ê û fêmkirina wê pîr girîng e. Ger bala we kişandibe dema dawî hinek guhertin çêbûn. Ev guhertin çi ne? Nakokiyên emperyalîzm, Emerîka welatên Yekîtiya Ewropa yanî bi gelemperî sermayeya navnetewî û hêzên herêmê çêbûn. Bi miliyetparêziyê re, dîngeriya Ereban re çêbû. Bi Îranê re jî ev nakokî heye. Ew nakokî bi hêzên herêmê yêr statûkoparêz re çêbû. Berê ew û hêzên herêmî dostên hev bûn, di bîst salên dawiyê de hêdî hêdî ew nakokî gur bûn. Li şûna dostaniyê, nakokî pêş ket.

Da ku sermayeya navnetewî hêzên statûkoparêz di herêmê de lewaz bike, pêdivî bi hêzeke ku wê destek bike dît. Yek ji wan hêzên ku sermayeya navnetewî destek bike tevgera miliyetparêz a Kurd bû.

Tevgera miliyetparêz a Kurd û hevkarên Kurd dît. Ev tevger her demê li ser esasê desteka emperyalîzmê û sîstema kapîtalîst li ser piyan sekinî. Berê jî Emerîka Şahê Îranê destek dikir, di roja me ya îro de Emerîka û Îngiltere wan destek dikin.

Wê demê di vir de çi heye, van hêzên hevkar wisa bi hêza xwe, bi rêbazên xwe yên siyasî yên rast, bi xeteke îdeolojîk a rast û bi şewazên têkoşînê yên serkeftî tu serkeftin qezenc nekirine. PDK'ê, YNK'ê ev serkeftin qezenc nekirine. PDK'ê û YNK'ê bi tank û firokên Emerîkayê tişt qezenc kirine. Yanî li ser esasê xeteke siyasî ya rast, rêxistineke wisa bihêz, yan jî şewazên têkoşînê yên cidî, bi xeteke îdeolojîk a zelal tevnegeriyane. Li ser van bingehan têkoşin kiribûna û qezenc kiribûna, wê demê me yê ji wan re li çepikan bida. Lê mixabin tiştêk wiha nîne! Berovajiyê vê ew qezencên ji biçûk heta mezin, her tiştên ku qezenc kirine bi temamî girêdayî Dewletên Yekbûyî yên Emerîka û Îngiltereyê ye.

Kes nikare vê yekê bêje: “Van têkoşin kirin û bi ser ketin.” Wan di bingehan de dev ji têkoşînê berdabûn û binkeftî bûn, li derveyî welat bûn. Emerîkayê ew komî ser hev kirin, ji wan re qadeke bi ewle peyda kir. Bi rêka hêza ku ji derve ve mudaxele kir ew kirin desthilatdar.

Ev desteka wan hêzên mêtînger kengê bi pêş ket? Dema ku tevgera PKK'ê şaxên xwe li her deverê Kurdistanê vedida, wan jî ev tevgerên din dane pêş. Bi taybetî jî ji ber ku bi navê gel, maf, azadî û tevgera azadiya gelê Kurd, di pêşengiya PKK'ê de li Bakurê Kurdistanê mezin dibû, vê dihişt ku bandora xwe li ser her sê parçeyên Kurdistanê yên din jî bike. Da ku emperyalîzm tevgera PKK'ê bisînor bike, astengan li peşberî wê çêbike û nehêle mezin bibe, nehêlin di hemû Kurdistanê de serwer bibe. Lewra hinek hêzên herêmê weke alternatîf dane pêş û nîşan dan. Bi taybet jî Dewleta Tirkîyeyê û hêzên navnetewî Emerîka û Îngiltere ji nû ve tevgera miliyetparêziya Kurd birêxistin kirin, destek kirin û ew kirin desthilatdar. Ji bo çi wiha kirin? Ji bo çalakiya Kurd ji xeta azadiyê dûr bixînin û ber bi xeta hevkarîyê ve bajon.

Niha hinek kes derdikevin, heta ji nav me diçin, bi awayekî rihet dikarin vê bêjin: “Wê demê mirov weke PDK'ê be jî mirov dikare qezenc bike, weke YNK'ê be jî mirov dikare qezenc bike.” Ev xwe xapandinek e, meztirîn çewtî ye! Yanî gelek hevalên me jî dikevin nav van nêrînen xelet û dikarin wiha bibêjin: “Ma di nava PDK'ê de rexnedayînen heye, ma pîvanên azadî û exlaqî hene, lê va dîsa bûne desthilatdar”. Ev nêrîn tê wateyê, mirov dikare van mijaran esas negire û dîsa jî kar bike. Dema mirovek wiha fikirî wê demê meztirîn xerabiyê di hizrê xwe de pêk tîne. Ev xerabiyeke mezin e, tê çi wateyê? Ev vegera li lîtavê û tarîtiyê ye.

Pirtûkeke Lenîn bi navê “Em Çi Bikin?” heye, di pirtûkê de derbarê pirsgerêkên rêxistinî, bi taybet jî li hemberî tevgerên cidî di nav tevgerê de em çi bikin de gotineke wî ya wiha heye: “Em ketin rê, em ji lîtavekê derketin û em ketin rê. Ji ber ku em ji wê lîtavê (bataklik) derketin li her derê êrîş li ser me çêdibû, lê tevî van êrîşan jî em ji wê lîtavê derketin.” Niha dibêje, hinek di nav me de hene dibêjin ka em vegehin lîtavê. Yanî wê lîtava ku em jê derketine em vegehin wir. Dema em ji wan kesên dixwazin em vegehin lîtavê re dibêjin, şerm e, vegera li lîtavê ji me nexwazin! Dibêjin: “Hûn azadiya me qebûl nakin, hûn li dijî azadiyê ne.” Lê rastî ne wiha ye, tevgera me ne li dijî azadiyê ye, em jî azad in hûn jî azad in. Lê heke bi îsrar hûn dixwazin vegehin lîtavê biçin, heta em dikarin dehfeqî jî li we bidin. Lê em tika dikin ku hûn me berdî, ji ber ku em azad in û em ê rêka xwe berdewam bikin. Dema hûn çûn lîtavê me jî li pey xwe nekişînin.

Lewma tevgera PKK'ê jî ev e, tevgera PKK'ê ji lîtavê derket! Em dikarin bêjin ji kîjan lîtav ji ya binkeftinê derket. Yanî bawer kir, da bawerkirin jî ku şopandina şewazên têkoşînê yên ku tevgera miliyetparêziya Kurd û tevgera çepê Tirk ji bo xwe esas girtine, ber bi serkeftinê ve naçin. Li ser vî esasî PKK'yîbûn çêbû. PKK'yîbûyî di çarçoveya li dijî miliyetparêziyê û şovenîzma sosyal de çêbû.

PKK'yîbûn di vê têkoşînê de çêbû. PKK'yîbûn tenê di şerê li dijî dagirkeran de çênebû. Esas PKK'yîbûn, zelalbûna xeta PKK'ê di têkoşîna li dijî şovenîstên sosyal ên dewletên serdest, partiyên komunîst ên klasîk li Tirkîye, Îraq, Suriyê û li dijî xeta miliyetperestiya Kurd bû. Ev her du xetên ku rêbaz û şewazên wan ên têkoşînê têra serkeftinê nedikir, heman weke lîtavekê bû. PKK ji wê rewşê derket, ferq û cudatiya xwe wiha da nîşandan. Niha em lê temaşe dikin, bi rastî jî hinek ji me dixwazin em careke din vegehin lîtavê. Em ê çawa vegehin wê lîtavê? Wê çaxê em ji PKK'yîbûnê derdikevin. Yanî PKK ji PKK'yîbûnê derdikeve. Ji bo vê têkoşîna îdeolojîk di vê demê de bi awayekî pir dijwar tê meşandin.

Ji ber çi têkoşin dijwar tê meşandin? Ji ber ku dijmin û gelek kesayetên din jî dixwazin beramberî wan qezencên PKK'ê pêk anîne ji nedîtî ve nêzik bibin! Em bala xwe bidinê dijmin bi îsrar vê dibêje: “Berê siyaseteke me ya çewt hebû, me Kurd înkâr dikirin û me navê wan qedexa dikir, me zimanê wan

qedexe dikir, niha em bi dîroka xwe re rû bi rû dimînin. Em dîroka xwe bi regekî rexnegir di ber çavan re derbas dikin. Êdî Kurd birayên me ne û zimanê wan jî em serbest dikin". Yek dibêje ma ne Kurd têkoşînê dikin, dijmin dibêje: Na tu têkoşîn di holê de nîne. Ji bo vê me mafê wan nas nekiriye û ev yek nekiriye. Hinek dewletên derve hene destek dikin hinekan û terorê didin meşandin. Yanî ew çalakiyên pêk tên, hinek çalakiyên terorîstî ne. Van tu qezenc nekirine, ji bo Kurdan tiştê nekirine û heta dibêjin: "Eger ev tevger tunebûya wê mijara Kurd zûtir çareser bibûya." Ji aliyê Kurdan ve çawa li vê mijarê temaşe dikin? Dibêjin, tevgera Kurdî heye û ev tevgera Kurdî bi salan e şer dike, di encamê vê de li Başûrê Kurdistanê statuyekê bi dest xwe xistin. Di wir de jî PKK tune ye.

Em bala xwe bidinê di esas de şer çawa tê meşandin, mebest ji van nixandinên wiha çi ye? Bi van fikrên han bîst û çar demjimêran mêjiyê însanê Kurd tê bombebarandin. Lê tu təkiliya van hemûyan jî bi rastiye re tune ye! Tiştê rast ev e; hemû pêşketinên ku di roja me ya îro de li Kurdistanê çêdibin, Başûrê Kurdistanê jî di nav de, heta beriya her tiştî Başûrê Kurdistanê, hemû pêşketinên bi navê Kurdayetiyê çêdibin, encama têkoşîna PKK'ê ya bi salan e.

Ji ber çi hemû encama têkoşîna PKK'ê ye? Dewleta Tirk Kurd înkâr dikir, lê belê ew înkâr bi ser neket, bi temamî bi ser neket. Ji bo vê di sala 1970'yan de tevgera PKK'ê rabû û hinek rêxistinên din jî rabûn, careke din mijara Kurd kete rojevê. Dewleta Tirk dît ku ew şewazên dide meşandin; komkujî, kuştin, asîmilasyon hwd, têra tunekirina Kurdan nekiriye. Da ku Kurdîtiya Kurdan bi wan bide jibîrkirin çi kir? Lewra piştî derbeya 12'ê îlonê tunekirina Kurdan bi şewazên nûtir xiste rojevê. Vê carê her tişt qedexe kir. Mînak ne tenê di cihên fermî de, di cihên ne fermî de jî, di malan de jî, xeberdana bi zimanê Kurdî qedexe kir. Ev biryar DEM (Desteya Ewlekariya Milî) ê piştî 12'ê îlonê hatibû girtin.

Her tiştê bi navê Kurdayetiyê hatin qedexekirin. Çi tiştê Kurdayetiyê bi bîr bîne hebin hatin qedexekirin. Heta îşaretên trafikê yên kesk, sor û zer jî hatin qedexekirin. Yanî pêwîst bû tu îşaret Kurdayetiyê bi bîr neynin. Lê ev tenê bes nebû, bi vê re weke ku pêngaveke dagirkirinê ya nû li ser Kurdistanê dane meşandin. Gund bi gund, bajar bi bajar, kes bi kes dagir kirin. Kesên di îşkenceyan re derbas nekirin nebû.

Niha beramberî rewşeke wiha kê li ber xwe da? Lewra PKK'ê li ber xwe da. 15'ê tebaxê çêbû û wê têkoşîna çekdarî berdewam kir. Di qadên şer de vê dijwar berdewam kir, şertên ku tehemula însanan zordar dikirin jî, tevî van hemûyan jî vê pêngavê bê rawestan berdewam kir. Di nav şertên ku di nava tu welatên cîhanê de wiha bê tewazinî tunebû, hêza me ya leşkerî berdewam kir. Di asteke jorîn di nav hêzê de bê tewazinî, tevgerê wiha ye ku tu derfetên wê tune ne û li hemberî dewleteke ku bi hemû derfetên xwe yên heyî êrîşan dike, tenê ev ne bes e, destekê ji cîhanê jî girtiye. Di van şertan de PKK'ê şer kir û rastiya Kurd bi dost û dijminan da qebûl kirin. Yanî heger îro desthilatdar mijara Kurd li Tirkiyeyê tînin ziman, sedema wê tevgera PKK'ê ye.

Îdeolojiya PKK'ê Lîstikên Ku Li Ser Kurdistanê Pêk Tê Xera Kir

Pêşketinên li Başûrê Kurdistanê çêbûn, sedemê wan pêşketinên jî PKK bû. Gelek kes îro vê eşkere dibêjin jî. Ew statûya ku li Başûrê Kurdistanê ji bo Kurdan hatiye peydakirin, dewleta Tirk çêkir. Ji ber çi ji Kurdan re ev pêk anî? Da ku li hemberî PKK'ê hevsengiyekê çêbike.

Ev ne ji ber ku PDK û YNK bihêz bûn, şerê rizgariyê dane meşandin, pêk hat. Her du partiyan jî tiştê wiha nekiriye, tu hêzek wan jî tune bû. Bi taybetî di van bîst salên dawiyê de PDK û YNK'ê li dijî dagirkeran yek fişek jî neteqandin! Şerê kirine jî yan li dijî hev in, yan jî qet li hemberî dijmin nekiriye. Di salên 1992, 1995, 1997'an û 2000'î de, li dijî me şer kirin. Di 1994, 95 û 96'an de jî li hemberî hev şer kirin. Yanî li hemberî dijmin fişekê neteqandin. Çawa rizgar bûn? Rast e însan li beramberî dijminê xwe rizgar dibe! Lê heke te fişekê neteqandibe, tu rizgar bûbî, wê demê alemê tu kirî desthilatdar. Wan ji bo berjewendiyên xwe desthilatîyek û statuyek ji bo te peyda kirine.

Lewra niha têkoşîneke bi vî rengî tê meşandin. Dema ku tevgera Kurd tê gotin, emperyalîzm û dewletên dagirker dixwazin PDK û YNK'ê nîşan bidin. Tirkiye jî ji vê razî ye, Îran jî razî ye û Surye jî razî ye. Gelo ji ber çi di her çar parçeyan de jî dijmin razî ye? Tirs û xofa dijmin ji vê yekê ye ku Kurdan têkoşîn kiriye û vê carê wê mafê xwe qezenc bikin. Naxwazin Kurd bigihîjin vê astê. Di sekna li dijî PKK'ê de, nêzikbûneke tolhildanê ya cidî heye. Ev tolhildan çi ye? Ji ber ku berê Kurdistan hatibû perçekirin, siyaseteke wisa hate meşandin, Kurdistan perçe bû û înkâr bû. Ev siyaset ji aliyê Emerîka û Îngîltereyê ve hate meşandin. Ji aliyê dewletên dagirker; Suriye, Tirkiye, Îran û Îraqê ve hate meşandin. Ev siyaset ku li ser Kurdistanê hatiye meşandin, ji aliyê Kurdên hevkar ve hate

qebûlkinin! Ev her sê hez di înkarkirin û parçekirina Kurdistanê de hemfikir bûn. Lê belê PKK'ê ev lîstik û pergala xerab kir.

Hêzên desthilatdar dixwestin vê sîstemê di herêmê de li ser esasên înkarkirina Kurd ava bikin. PKK'ê bi îdeolojiya xwe ya azadiyê ev lîstik xera kir. Ji ber vê hindê ev hêzên dagirker hemû jî li hemberî PKK'ê bi kîn in. Sedemê vê kînê ji ber çi ye? Ji ber ku PKK'ê planê her kesî xerab kir. Ji bo vê beramberî wê bi kîn in. Kîna Emerîkayê jî, ya Îngiltereyê jî û ya dewletên dagirker jî, ya hevkarên Kurd jî li dijî PKK'ê hemû ji bo vê ye.

Ji bo vê divê mirov van xetan nas bike. Di roja me ya îro de, di zemînê Kurdistanê de du xetên zelal hene! Ev her du xet jî di nava têkoşînê de ne. Dibe ku di roja me ya îro de di navbera wan de şer nabe, lê karekî ji şer girantir tê meşandin, divê neyê jibîrkin ku dosya şer jî nehatiye girtin. Pêwîst e mirov xwe bi vî awayî nexapîne û nebêje êdî PDK û YNK nema li dijî me şer dikin, niha şer nekirin ne şert e! Wisa gotinan dibêjin, lê dema Emerîka, Tirkiye û hinek welatên din ji wan dijbertiya me û şer bixwazin, wê şer jî bikin!

Me gotibû du xetên îdeolojîk hene û timî bi hev re di nava têkoşînê de ne. Xetek ji wan a azadiyê ye û pala xwe dide civakê. Hêza xwe ji civaka Kurd û hêzên bindest digire. Li ser esasê çareserkirina pirsgrêka Kurd û ji bo peydakirina maf û azadiya gel tevdigere. Ev doz hemû beşên civaka Kurd digire nava xwe. Nasnameya Kurdan esas digire, li ser erdnîgariya xwe jiyînê esas digire, da ku gelê me karibe xwe bê asteng îfade bike. Li ser vî esasî têkoşînê dike. Hêza xwe ya madî û manewî ji gel digire. Pirsgrêkan di çarçoveya biratiya gelên Rojhilata Navîn de çareser dike. Ji bo van armancan têdikoşe.

Lê xeta duyemîn a heyî li ser esasê desthilatdariyê ye. Ne li ser esasê ku civaka Kurd ji binî ve azad bibe, li ser esasê ku hêzek di hundirê vê civakê de serweriyê bi dest xwe bixe ye. Yanî çîna serdest û bindest hebe. Ne li ser esasê bawerî û girêdana bi gel re ye, li ser esasê destek û têkiliyên bi hêzên derve re dijîn. Ji ber vê yekê ev xeta hevkar, civaka Kurd temsîl nake. Dagirkeriyê û desthilatîyê ji bo xwe esas digire. Têkiliya wan jî bi hêzên desthilatdar ên cîhanê re heye, têkiliya wan bi sermayeya navnetewî re jî heye.

Ji yekîfî û biratiya di nava gelan de zêdetir, kûrkirina nakokî, miliyetparêziyê pêş dixin. Ev nêzîkbûn jî di cewherê xwe de perçeyek ji siyaseta emperyalîstan a ku li beramberî herêmê tê meşandin e. Li ser esasê parçekirinê tevdigerin da ku karibin serweriyê bikin. Niha ev her du xet hene. Ev xet di nava têkoşînekê de ne, lewra pêwîst e, ev her du xet baş ji hev bîn cudakirin û diyarkirin.

Lewra ferq û cudatiyên me ji PDK'ê hene, ew PDK û em jî PKK ne! Eger em wiha bikin em ê wenda bikin. Jixwe niha gelek kes wisa dibêjin: PDK jî rêxistineke Kurdan e, PKK jî rêxistineke Kurdan e, jixwe Kurd hemû birayên hevdu ne. Weke çawa modela cilan be, yekê cilekî wiha li xwe kiriye, yê din jî cilekî wiha li xwe kiriye. Ango ferqeke wiha zêde mezin nîne. Rast e dibe ku ferqeke cidî di navbera PDK û YNK'ê de nebe. Lê ferq di navbera PKK û van her du rêxistinan de heye. Divê mirov wê ferqê derxe zanebûnê.

Ew ferqa em behsê dikin çi ye? Ew ferq nêzîkbûna me ji wan a ji miliyetparêzî, cinsiyetparêzî, demokrasî, civakbûyîn, desthilatdarî, dewlet, şidet û têkiliyên navnetewî re ye. Ev hemû cuda ne, divê mirov ferq û cudatiyên wiha baş nas bike. Eger em û PDK'ê ne yek bin, sedem ew ferq û cudatiya me ye. Me rêxistineke jixweber li Bakûrê Kurdistanê ava kir, wan jî li Başûrê Kurdistanê ava kir, lewra em ne yek in. Ev nêrîneke şaş e! Tu têkiliya vê bi Başûr û Bakûr re nîne. Tu têkiliya wê bi şexsan re jî nîne. Lê ferqa di navbera wan de îdeolojîk e. Mînak di derbarê miliyetparêziyê de; ew miliyetparêziyê ji bo xwe bingeh digirin, lê em neteweya demokratîk ji bo xwe esas digirin.

Hêzên desthilatdar timî nasnameya netewî ji bo berjewendî û desthilatdariya xwe didin xebitandin, li ser vî esasî sorkirina nakokiyên bi gelên din re pêş dixin. Lê neteweya demokratîk li ser esasê wekhevî, biratî, bi gelên din re li ser esasê rakirina nakokiyên, di hundirê neteweyekê de bi hev re jiyînê esas digire.

Di mijara cinsiyetparêziyê de jî em ji hevdu cuda ne. Em tevgerek li dijî sîstema desthilatdariya zîlam in. Lê derdekî PDK û YNK'ê yê welê nîne, derdekî Emerîkayê jî yê wiha nîne. Heke carna behsa jinê jî dikin hemû derew in. Şiklî ye û hemû makyaj e. Tu têkiliya wê bi rastiyê re tune ye, bûyerên diqewimin jî vê îspat dikin.

Di mijara demokrasiyê de jî em qet ne yek in. Di mijara desthilatdariyê de jî em ne yek in. Di gelek mijarên bingehîn de em ne yek in. Ferq û cudatiya me di warê îdeolojîk de ev e. Lewra ger di nava PKK'ê de jî ev tiştên me nav li wan kirî bîn kirin, wê demê tu ferq û cudatiya me û PDK û YNK'ê namîne. Em bibin weke PDK'ê, tu pirsgrêk çareser nabin. Berovajî em ji binî ve wenda dikin.

Ji ber çi em ê wenda bikin? Di vir de sermayeya navneteweyî ji bo çareserkirina pirsgerêka hemû Kurdan kar nake. Lê ji bo ku Kurdan bike hêzeke hevkar, bike bin kontrola xwe dixebite. Bi awayekî xwezayî dema ku Kurd girtin bin venêrîna xwe, wê li hemberî dijminê xwe yê herêmê bi kar bîne. Wê demê em ê bibin hêzeke di destê emperyalîzmê de? Em tu carî nabin ew hêza ku emperyalîzm me bi kar bîne!

Dijmîntiya Li Dijî PKK'ê Ji Ber Nasnameya Wê Ya Îdeolojîk E

Di roja îro de xala bingehîn a ku dijmin li ser disekine ev e; PKK'ê weke çêkerekê(bileşenekî) û pêşengekî bingehîn dibîne. Perspektîfên azadiyê yê bingehîn ên ji bo gelê Kurd na û nebe, lê bibe weke pêkhatinekê derveyî rastiya gelê Kurd bigire dest. Dixwaze vê nêzîkbûna xwe bi Kurdan jî bide bawerkirin. Lewma dibêjin: PKK di encama dagirkeriyê de pêş ketiye. Em tu carî tevî vê gotinê nabin, ji ber ku hebûna PKK'ê tenê ne di encama dagirkeriyê de ye. PKK formulasyoneke rêxistinî ye, li ser esasê birêxistinîkirin û avakirina civaka exlaqî û polîtîk a nû di Kurdistanê de ye. Dagirkerî tune be jî wê PKK hebe. PKK parçeyek ji vê civakê ye û ruhê civakê ye. Lewma ew qezencên esasî yê PKK'ê û dijmîntiya ku li dijî PKK'ê tê kirin, sedemên wê nasnameya vê tevgerê ya îdeolojîk e. Sedem hemû jî ev e. Nêzîkbûna PKK'ê ji miliyetparêzî, demokrasî, neteweya demokratîk, welatparêzî, çînîbûn, cinsiyetparêzî, ji ekolojî re û hwd, ji gelek xalên bingehîn yê jiyânî re, dibe sersedemê qezenca wê jî û dibe sersedema ew qas dijminî jî li beramberî wê hebe.

Endam û Pêşengên Îdeolojiya PKK'ê Şehîdên Wê Ne

Pêvajoya destpêkê, xebata tevgerê ya îdeolojîk bi giranî xebata Rêbertiyê bû. Li ser pirsgerêkên sosyalîzmê, mafê gelan, mijara netewî û dîroka Kurdistanê bi rengekî danaserhev nîqaş pêş diketin. Lewra em nikarin ji pêvajoyeke wiha re bêjin ku bêasteng meşiya! Yanî rewşeke wiha jî nebû.

Mînak em bêjin: Rêxistin haziriyan dike, xebatan dide meşandin û nîqaşan dike, pirtûkan dixwîne û birêxistin dike û dijmin jî dengê xwe nake?! Di wê pêvajoyê de rewşeke wisa tune bû. Rast e ev xebatên me gotî dihatin kirin, lê di wê demê de êrîşên cidî jî li ser tevgerê hebûn. Di wê demê de heta şehadet jî çêbûn, yanî ev pêvajo di esas de pêvajoyeke fikrî ye. Di aliyê fikir de lêhûrbûn çêdibe. Lê belê tevî vê jî şer, êrîş û şehadet jî derketin pêş.

Weke me got ev pêvajo di kûrbûna li ser van mijarên me gotî de pêş ket. Yanî ew xalên di Kurdistanê de, di mijara netew, sosyalîzm, Marksîzm û Lenînîzmê de, bi partîbûnê bi encam dibe. Yanî lêhûrbûneke îdeolojîk li gorî xwe çi kir. Li gorî xwe formulasyoneke rêxistinî peyda kir. Navê wê jî bû PKK.

Ji bo vê PKK di rastiya de rêxistin an jî ew formula rêxistinî, sîstema têkiliyê di navbera însan û kadro de ya ku wê îdeolojiyê temsîl dike pêk anî. Yanî wê demê sosyalîzmê, welatparêziyê, exlaqê şoreşgerî temsîl dikin û bi şoreşgeriyê bawer in. Di xebatê de têkoşînê esas digirin. Bi her awayî xwe feda kirine, mirov dikare bêje xwe ji bo têkoşîna azadiyê pêşkêş kirine.

Ji ber vê di esas de em bala xwe bidinê, di endamtiya PKK'ê de hinek pirsgerêk hene. Mînak heta niha em nikarin bêjin filankes endamê PKK'ê ye, yan jî ne endamê PKK'ê ye! Heta dibêjin ku Rêbertiyê bi xwe jî gotiye: “Ez bi xwe re nîqaş dikim ka ez PKK'yî me yan na.”

Di kongreya me ya nehemîn ya ji nû ve avakirî de, di 2005'an de di mijara endamtiyê de, gelek nîqaş hatin pêşxistin. Ka kî/ê endama/ê PKK'ê ye! Wer hate nîşandan ku di bingeh de kes ne endam e, lê berendamtî heye. Yanî her kes di nava hewldanekê de ye ku bibe PKK'yî, lê kes ne PKK'yî ye. Ji bo vê ji endamtiyê zêdetir, hewldanên ji bo endamtiyê hene!

Bêguman PKK weke rêxistineke klasîk nîne. Rêxistinên klasîk bi vî rengî ne, demek bi rêxistinê re têkildar dibin, çendekî di bin çavan de dimînin, piştî çend heyvên din biryar digirin û wan dikin endam. Bi vî rengî xebitînek heye. Di rêxistinên sîstemê û rêxistinên klasîk de jî wisa ye. Lê di nava PKK'ê de tiştekî wiha nîne, yanî rewşeke wiha nîne. PKK bi rêzîknameyê hundirîn a nivîskî, bi hinek prensîbên kevneşop ên klasîk ên rêxistinên din ji bo xwe esas girtine, nabe rêxistin. Rêxistinbûn û endamtiya PKK'ê jî bi vê çênabe. Wê demê endamtiya PKK'ê çi ye? Endamtiya PKK'ê girêdayî îdeolojiya PKK'ê ye. Îdeolojî, bawerî, îrade û armancên bilind ên PKK'ê formule dike. Baweriya wê, îradeya wê, armanca wê ya bilind formule dike. Ev armanc çi ne? Ev armanc peydakirina civakeke azad e. Da ku hemû endamên vê civakê, karibin serbest bijîn. Hemû çêkerên wê karibin serbest xwe îfade bikin. Bi awayekî azad karibin xwe îfade bikin. Têkiliya di navbera hêzên civakê de li ser esasê hevdu temamkirinê be. Wisa ew nexweşiya desthilatdariyê, dewletê, şidetê, cinsiyetparêziyê û

zanistperestiyê, her wiha hemû nexweşiyên ku di roja me ya îro de, di însanan de peyda bûne, lê ne weke xwezaya însanan e, weke taybetmendiyan serdestî, hiyerarşî û dewletbûyînê ketine hundirê însên, insan ji wan nexweşiyên hemûyan veqete, rizgar bibe.

Gihandina wê kesayeta ku pê re desthilatdarî, ezezîti û ferdiyeparezî tune be. Çalakiya şidetê pê re tune be. Dewletgerî, miliyetgerî û hwd, ew gemara ku çîna serdest di insan de çandiyê, pê re tune be. Ji van tiştan hemûyan hatibe şûştin, wê demê ew insan dibe PKK'yî.

Baş e, em di roja xwe ya îro de dikarin wisa rehet bêjin, ma gelo me xwe ji van tiştên hatî gotin safî kiriye? Me xwe pak kiriye û me xwe ji wan taybetmendiyan sîstemê veqetandiyê? Bi me re miliyetparêzî, cinsiyetparêzî, çîngerî, desthilatî, çalakiya şidetê tune ye!? Em vê nikarin bêjin û îdîa bikin. Yanî wek kes ez nikarin vê îdîa bikim, ez bawer im gelek hevalên din jî nikarin wiha îdîa bikin!

Ev tê vê manyê ku kesên îdîa wan di vî aliyî de hebin qet tune ne! Em nikarin îdfayeke wiha bikin. Em bawer in ku hemû kesên di nava vê tevgera azadiyê de hewldanên wan ji bo xwe ji van kêmkurtiyan xelas bikin hene. Biryar heye, bawerî heye, lê belê asta têkoşînê lewaz e, asta zanebûnê lewaz e, hêz kême, performans kême. Ev hemû dibin sersebebên ku di vî aliyî de meşeke me ya zêde serkeftî tune be. Lewra di mijara endamtiyê û ne endamtiyê de bêguman dudiliya me hebe em nikarin bêjin ku em endamên PKK'ê ne. Ji ber ku PKK; formulekirina hinek îdfayan e û baştirîn sekn e, bilindkirina hinek nirxên di asteke herî baş de ye. Rêkûpêkirina nirxan e. Bilindkirina nirxan, bilinkirina van hemûyan li ser esasê avakirina civakeke nû ye. Ev civaka ku bi desthilatî, hiyerarşî, şidet û bi çînîbûyînê hatiye tunekirin, tesfîyekirin û li ser tehekum hatiye kirin. Ew civak ji bin wê desthilatdariyê bê rizgarkirin û bi nirxê xwe yê xwezayî bijî.

Însanê di oxira peydakirina civakeke exlaqî û polîtîk de, bi vî rengî têkoşînê bike, ew insan bêguman divê xwe ji hemû bermahiyên sîstema çînî ya desthilatdariyê pak kiribe û zelal kiribe.

Ji ber vê yekê em bala xwe bidinê di mijara endamtiya PKK'ê de dudilî hene. Kî endam e, kî ne endam e?! Em hemû neferên tevgera azadiyê ne, lê PKK'yîbûn asteke bilind e. Lewra divê her demê gihandina PKK'yîbûnê weke hewldanekê be, têkoşînek be. Eger te bi rengekî burokratîk got: “Min sê mehên xwe temam kirin û niha ez bûm PKK'yî, yan jî bêjî min şeş mehên xwe yê berendamtiyê temam kir û niha ez bûm PKK'yî.” Wê çaxê tu temam dibî, tu nema pêdiviya rexnedayînê dibînî. Pêdiviya têkoşînê, xwe nûkirinê nema dibînî.

Ev jî bi mirov re çî çêdike? Ziyane dide têkoşînê, di nava têkoşînê de ziyane çêdike. Lewra divê nêzîkbûna me ya ji endamtiya PKK'ê re bi vî rengî be. Gelek ji me li pey hinek tiştan dikevin. Mînak, ez sala çuyî wiha bûm, ez niha wiha me! Du sal berê min wiha dikir û îsal ez wiha dikim”. Ev nêzîkbûnê bi hinek kesayetan re pêş dikeve ne çanda PKK'ê ye. Di çanda PKK'ê de tiştên wiha nîne. Ew nêzîkbûna partiyên kevn e. Erk, meqam, cih, van ji xwe re esas digirin. Ji bo vê em bala xwe bidinê esasê dînamîkbûna PKK'ê çî ye? PKK wiha van tiştên burokratîk esas nagire. Hevalek nû tevlî bibe, ger çalakiya wî ji bo pêkanîna xetê zêde be, ew zêdetir qedir û qîmetê di nav rêxistinê de digire.

Lê dibe ku di ser tevlîbûna hevalekî/ê re sal jî derbas bibe, lê hewldanên wan di temsîlkirina nirx û îdfayên rêxistinê re lewaz bin, wê demê nikare nirxê bigire. Qîmetdayîn, erkdayîn, bierk-kirin, pîvana wê asta serkeftina pratîka wê/wî ye. Tu çiqasî di pêkanîna erkan de serkeftî bî, ew qas cihê te wê hebe, ew qas wê qîmet, qedir û nêzîkbûn ji te re baş be.

Ji ber vê pêwîst e, ev taybetmendî bîn zanîn. Wê demê PKK weke ew zemînê ku têkoşîna îdeolojîk a Rêbertiyê û hevalên destpêkê didan meşandin, zemînê ku xwe di nav de formule bike ye. Yanî tevgerê tenê di warê fikrî de nîne, tiştêkî razber jî nîne, tenê îdealên îdeolojîk jî nînin. Êdî insanên wê temsîl bike hene. Ji bo vê insan derdikevin; Mazlûm, Xeyrî, Besê, Kemal, Egîd û Zîlan derdikevin û kesayetên wiha tevlî vê rêxistinê dibin.

Ev tevlîbûn di esas de mayîndekirina wan nirxan e. Ji bo vê em bala xwe bidinê sekna van hevalan a îdeolojîk çawa ye? Wisa di çûna wan a bi ser kar de, tu carî hêza dijmin naynin ber çavên xwe. Tu carî ked û fedekariyan jî naynin ber çavan û bi hesab nêzik nabin. Yanî dijmin çiqasî bihêz be bila bihêz be, ew nabe egerek ji bo kêmkirina têkoşînê. Ji bo van hevalan nabe sedema kêmkirina têkoşînê. Dijmin çiqasî bihêz dibe bila bibe, mînaka wê ya berbiçav zindana Amedê ye.

Weke em hemû jî baş dizanin dijmin wê demê pir bihêz e, lê hevalên me jî di bingeh de pir bêhêz in. Lê vê nakin eger ku têkoşîn û berxwedana xwe kême bikin. Tam berovajiyê vê têkoşîna herî mezin a ku serkeftinê di bingeh de digire dest, di nav de teqez serkeftin heye, di bingeh de li zindana Amedê tê meşandin.

Fedekariyan nahesibînin. Mînak, nabêjin; ‘ez ê bimirim, ez ê sax bimînim, ez ê birîndar bibim, birîndar nebim’ yek ji van jî nayê hesibandin. Tenê tiştêk tê hesibandin ew jî ‘azadî’ ye. Di oxira

azadiyê de ji her tiştî re hazir in. Ji ber ku însanên ku di oxira azadiyê de bihesab bin, bihesab nêzik bibin, her tiştî wenda dikin. Tevlîbûna ji têkoşîna azadiyê re tam berovajiyê bihesab nêzîkbûnê, hesab dayîn di nav de heye. Mînak gotina herî balkêş a Mehmed Xeyrî Durmûş çî ye: “Eger ez mirim li ser kêla tirba min deynin: ev deyndarê welatê xwe ye”. Yanî deyndariyê esas digire, hesaban nake, berde nêzîkbûneke bihesab, hesab dide. Her tiştî dike, lê tevî vê jî hesab dide.

Lewra ev taybetmendiyên PKK'ê ne. Ev li her qadê hatine jiyîn. Li çiyayan, zindanan... Li her derê hatine jiyîn. Ji bo vê em dibêjin şehîd, temsîlgerê PKK'ê yê bingeşî in, PKK partiya şehîdan e. Ji ber çî em vê esas digirin? Di esas de bi şehadetê re ew bi awayekî baştirîn dibin rastî. Yanî ew tiştê ku pê bang dike bi xwîna xwe jî îspat dike. Mînak dema însan gihîşte şehadetê û şûn da, gavê paş de navêje û ji rêka xwe venagere, dudilî pê re namîne.

Mînak, mirovekî saf be, dibe ku hinek jibermayên civaka kevn, kevneşop, desthilatdar di xalekî de wî/ê bi şûnda bikişîne. Heta wî ber bi îxanetê ve jî bibe. Lê di şehîdan de tiştêkî wiha nîne, şehadet xala dawiyê datîne. Lewra bi rûmetdayîneke mezin, şehîd PKK'yîbûnê heq dikin.

Di oxira wan nirxên PKK'ê yê hatine avakirin, wan nirxên îdeal de, xwîna xwe didin. Yanî vê nîşan didin, jiyanekê ku tê de perspektîfên PKK'ê bi ser nekevin ez li wir jiyanê qebûl nakim! Tenê jiyanek heye dikare bê jiyîn, ew jî jiyanê ku tê de baştirîn nirxên PKK'ê pêk tînin e. Ew jiyanê ku di naveroka wê de nirxên PKK'ê tînin parastin û pêkanînin e. Ew jiyanê ku tê de civaka exlaqî û polîtîk a ku PKK ji bo wê têdikoşê, da ku ava bibe ye. Wê demê em dikarin bijîn, wekî din hemû rengên jiyanê weke ku li xwe heram dikin.

Şehadet ev e, lewra şehîd dikarin bibin endamên PKK'ê. Ji ber ku derveyî PKK'yîbûnê tu jiyanekê din qebûl nakin û qebûl jî nekirine.

Pêvajoya Destpêka Têkoşîna PKK'ê Ya Lêhûrbûn û Lêkolînê Bû

Têkoşîna îdeolojîk a di wê pêvajoya destpêkê de taybetmendiyên wê ev in. Yek; xwendine, zêde xwendine. Ango Rêbertî dixwîne, hevalên din dixwînin, Mazlûm Dogan, Kemal Pîr, Hakî Karer, hevalên ku niha di nav têkoşînê de sax in, hemû dixwînin. Çî dixwînin? Marksîzmê, dîroka Kurdistanê, metodên ku bi dest wan dikevin dixwînin. Derbarê şerê rizgariya netewî, mijara rizgariya netewî, mijara sosyalîzmê û kedê, çî bi dest wan dikeve wê demê bi xwendinê dinirxînin.

Cardin di wê demê de çî çêdibe, encama wê xwendinê siyaseta rizgariya netewî di Kurdistanê de zelal dibe. Yanî taybetmendiyên şoreşa Kurdistanê zelal dibin. Şoreşêke çawa ye? Dînamîkên bingeşî di vê şoreşê de wê kî bin? Wê karker, gundî, xwendevan û şoreşger bin? Şewazên têkoşînê wê çî bin, şerê çekdarî, ji ku wê dest pê bikin, ji filan cihê heta filan cihê? Taybetmendiyên endamên vê şoreşê wê çî bin? Wê xwendekar be, zane be, wêrek be, milîtan be, dirust be? Wê xwedî van taybetmendiyan be, exlaqî be, nirxan biparêze? Ev hatin diyarkirin. Wê demê encamê wê komîserhevkerîne, wê kûrbûnê, taybetmendiyên şoreş û şoreşgerên Kurdistanê derketin pêş.

Ev pêvajoya Rêbertiyê bi xwe bi rê ve dibir. Berhemên wê yê madî çî bûn? Berhemên wê yê madî damezirandina PKK'ê bû. Têkoşîna çekdarî li gelek cihên Kurdistanê li dijî feodalîzmê û dewletê meşîya. Li Hîlwan û Sîwerekê, Batman, Mardîn, Dersim û li gelek cihên din jî bi vî awayî çêbû.

Pêvajoya din a têkoşîna îdeolojîk kîjan bû? Pêvajoya ku li qada Rojhilata Navîn dest pê kir. Ya ku li Lubnanê dest pê kir, ew pêvajoyê girîng e. Divê li ser vê pêvajoyê bê seknandin, ji ber ku pêvajoya duyemîn a têkoşîna îdeolojîk e. Ew jî di qada Lubnanê de ye.

Erdnîgariya Rojhilata Navîn Ji Bo Berjewendiyên Hêzên Desthilatdar Giring E

Rêbertî dibêje: Dema min berê xwe da Rojhilata Navîn û çûm Lubnanê, bi sê îdfayan re em rû bi rû diman. Yanî em bi sê astengan re rû bi rû diman. Yek jê parastina îradeya serbixwe bû, duyemîn peydakirina îdeolojiya azadiyê, ya sêyemîn jî li ser esasê îdeolojiya azadiyê peydakirina rêxistina azadiyê bû. Jixwe asteng pir bûn, asteng di Rojhilata Navîn de pir in, ên ewlekariyê hene, madî, jiyanî û gelek astengên din hene. Rêbertî ji wan astengan gelek jî zêde wek asteng nahesibîne. Lê sê tiştên bingeşî digire dest, yek îradeya serbixwe, parastina wê, duyemîn îdeolojiya azadiyê, sêyemîn jî li ser esasê îdeolojiya azadiyê û rêxistina azadiyê bû. Ev tişt bi ser kevin, wê demê pirsgirêk tînin çareser kirin.

Em bala xwe bidinê ev her sê tiştên me gotin bi îdeolojiyê ve têkildar in. Parastina îradeya serbixwe girîng e. Di Rojhilata Navîn de nakokî hene. Rojhilata Navîn qadeke wiha serbixwe nîne. Erdnîgariya Rojhilata Navîn girîng e, bi taybet jî ji bo berjewendiyên hêzên cîhanî. Her hêza cîhanî ya ku bixwaze desthilatdariya xwe bide rûniştandin, beriya her tiştî dixwaze di Rojhilata Navîn de otorîteya xwe bide rûniştandin. Yanî serweriya li ser Rojhilata Navîn tê manaya serweriya li ser

cîhanê. Bi dîroka xwe, bi niştecihên xwe, bi çavkaniyên xwe yên enerjîyê, bi cih û erdnîgariya xwe, bi gelek tiştan Rojhilata Navîn roleke girîng temsîl dike.

Ji ber ku roleke wiha heye her kes dixwaze destwerdanê li ser Rojhilata Navîn bike. Ji bo vê serxwebûn di Rojhilata Navîn de lewaz e. Emerîka hêza wê heye, Sovyet hêza wê hebû, Çîn bi rengekî destwerdanê bû. Miliyetparêziya Erebb heye. Her kes li gorî xwe dixwaze serweriyekê bidest bixe. Ji bo wê hêzên bi xwe ve girêdayî çêdikin. Niha gelek hêzên herêmê girêdayî ne. Hinek bi Rûsyayê ve, hinek bi Emerîkayê ve, hinek bi Fransayê ve girêdayîne, hinek bi Îranê ve, hinek bi Îsrâîlê ve girêdayîne. Hemû li ku li hev dixin, di Rojhilata Navîn de, di Lubnanê de li hev dixin. Lubnan, ew welatê biçûk, bûye meydana şerê hemû cîhanê.

PKK derbasî wê qadê bû. PKK rêxistineke Kurdan e û Kurd jî miletekî nayê nasîn, nayê qebûl kirin û tu dixwazî bi navê wî gelî şoreşgeriyê bikî û serbixwe bibî. Weke çawa tu li ser sifreya guran bî. Yanî li wir destkeftiyekê biçûk jî bigirî, weke tu ji devê şer derbixî. Ewqasî dijwar û zor e. Lê belê tiştêkî din jî heye, dema te dev ji serxwebûna xwe berda, tu nikarî têkoşînê bidomîni. Mînak, tu çûyî Lubnanê, pêdiviyên te yên madî hene, bi stargehan heye, bi pereyan heye, bi perwerdê û bi van hemûyan heye. Rêka herî rehet tu bi hêzekî re dostaniyê deynî û bi wan re bibî yek. Tu yê xwe bispêrî hêzekî, yanî xwe bispêrî Suriyê, Îran yan jî derekî din, gelek hêz hene. Ji bo te hêz pêwîst e, çek pêwîst e, lê tu yê wê demê ji bo xwe nexebitî. Tu yê ji bo çî bixebitî? Tu yê ji bo pêkanîna daxwaziyan wê dewleta ku peran dide te, bixebitî. Dema ew bixwaze tu yê şer bikî, dema ew bixwaze tu yê rawestî.

Bala xwe bidinê rêxistin bi gelemperî bi vî rengî ne. Rêxistinek heye dibîne rewşa welatê wê aloz e! Şertên navnetewî guncaw in, na teqez ne guncaw in. Şertên nav herêmî guncaw in, na ne guncaw in. Derfetên madî hene tune ne, qet bi van nafikire. Tenê vê dibêje: “Rewşa welatê min aloz e û divê ez vê aloziyê çareser bikim.” Wê demê dikeve rêka têkoşînê. Rêxistinek heye dibêje rast e alozî heye, lê ji bo ku ez karibim çareser bikim destekek ji bo min pêwîst e! Destek li ku heye, li gel filan kesî heye. Ez ê biçim û ji wî destekê bixwazim. Dixwaze û didê, vê carê tam di demjimêra ku hêza xwe seferber bike de ji bo pîrsgirêka welatê xwe çareser bike, lê mixabin nikare. Çima nikare? Ji ber ku yên derfet danê nahêlin ew tevbigere. Yên derfetan didin te di demjimêra ew bixwazin de te dikan dewrê, ne dema tu dixwazî.

PKK ji vana kîjan rêxistin e? PKK ew rêxistina ku aloziyan wê welatê xwe dibîne, ji bo çareserîya wan seferber dibe ye. Da ku wan pîrsgirêkan çareser bike dikeve nav liv û tevgerê. Lê bi vê nafikire, ka gelo şertên navnetewî û herêmî guncaw in. Desteka divê, heye yan jî tune ye. PKK tu carî bi vî rengî nefikiriye.

PKK dema ku dest bi têkoşînê kir dema ku şertên navnetewî ne guncaw bûn dest pê kir. Tu aloziyan dewleta Tirkiyeyê tune bûn. Bi kesî re di nav şerekî de nebûn. Hêzên navnetewî jî li ser mesela Kurd israr nedikirin. Tam berovajiyê vê, mijara Kurd girtibûn. Lewra em bala xwe bidinê taybetmendiyên PKK'ê wiha ne.

Mînak, PDK wiha nîne. PDK dema kar dike dibêje: “Emerîka amade ye me destek bike! Îsrâîl hazir e me destek bike, Îran hazir e me destek bike hwd.” Bi vî rengî egerên têkoşînê ji bo xwe peyda kirin. Lê PKK'ê wiha nekir!

Lewma PKK di mijara îradeya serbixwe de pîr zelal e. PKK tu carî destê xwe nade kesî, yanî destê xwe bê tevdir nade kesî. Ji ber ku dema te destê xwe da, wê demê wê şertên xwe li ser te ferz bikin. Bi taybet jî pêwîst e mirov destê xwe yê birîn nede kesî. Ji ber ku destê xwe yê birîn dema te da, wê ew kes bixwaze destê te yê birîn babide û tu yê şertên wî qebûl bikî. Lewra çiqasî destê te birîn be jî, nede kesî!

Birîn çî bû? Birîn ew dema ku PKK lewaz bû, hejmareke mezin ji kadroyên PKK'ê yên pêşeng di zindanê de bûn, hejmareke mezin ji kadro şehîd ketibûn, derfetên madî tune bûn, derbeyeke mezin hatibû xwarin. Ev hemû birîn in, lê tevî van jî, PKK'ê ev ji bo xwe nekirin derd û li ser vî esasî xwe di rewşeke lewaz de nîşan neda. Tam berovajiyê vê jixwe bawer bû û îradeya xwe radestî kesî nekir.

Prensîbeke Bingehîn A Îdeolojiya PKK'ê Îradeya Serbixwe Ye

PKK'ê îradeya xwe teslîmî kesî nekir! Ka em hê jî vê mijarê berfireh bikin, gelo weke gotin îradeya xwe serbixwe hiştin wiha rehet e? Berdêla wê bi hêza xwe, bi zor û zehmetiyekê mezin, bi neynûk û diranan weke ku bi derziyê bîrê bikolin dan. Ya PKK'ê kir ev bû, tu destê xwe nedî kesî, wê demê tu yê pêdiviyên xwe hemûyan peyda bikî. Peydakirin jî wiha rehet nîne. Tu di navengekê de yî, sifre sifreya guran e, nakociyan tê de li bin guhê hev dikevin. Têkilî heta asta dawiyê dijwar in, berjewendîparêz in û bêrehm in. Her kes ji bo berjewendiyên xwe hazir û amade ye ku bê dudilî û

çavên xwe biniqînin pêl gelan bikin, komkujiyan çêbikin. Lewra sebir û înad pêwîst dike. PKK'ê meydan xwendineke bêhempa pêşkêş kir, da ku bi ser bikeve. Di heman demê de îradeya xwe teslîm nekir. Bi xwîn, xwêdan, sebir, tehemul û înadê ev tişt kir.

Ji ber vê bala xwe bidinê PKK timî biryarên xwe bi xwe distîne. Her demê jî suprîz in, lê gelo çima? Ji ber ku tiştên PKK pêk tîne kes texmîn nake. Bi awayekî xwezayî dema rêxistinek biryara şer distîne çi dike? Destegirên xwe dibîne. PKK'ê di kongreya xwe de ew biryar stend, bi xwe stend. Bi xwe veguhest. Bi xwe roj diyar kir û bi xwe dest bi çalakiyan kir, bi xwe jî ew şer domand. Dema ku şer seknand jî PKK'ê bi xwe ew biryar da.

Ev kesên ku li ser şerê me yê li Bakur rant dikirin gotin: “Ev çi ye, hûn dileyîzin, ma karê henekan e hûn çawa şer disekinînin!? Ger hûn şer bisekinînin em ê êrîşî we bikin.” Piştî me şer seknand Ewrûpayê em bi gelemperî terorîze kirin. Piştî me şer seknand Îranê êrîşî me kir. Rûsyayê ji me re asteng derxist. Piştî me şer seknand Suriyê ew qas asteng derxist. Gotin: “Ma hûn bi kêfa xwe ne, divê hûn şer berdewam bikin.”

Lê me biryara xwe dabû û me di wê de îrsar kir. Ev çi ye? Şifreyê meşa PKK'ê, cih û bergê wê, çalakiya wê, berjewendiyên dewletan diyar nake. Berjewendiyên gelê Kurd diyar dike. PKK berjewendiyên gel esas digire, Rêbertî berpirsiyarê gel e. Biryarê xwe li ser esasê berjewendiyên gel distîne. Rêbertiyê dît piştî sala 1999'an berdewamkirina şer wê komkujiya Kurdan bi xwe re bîne, şer sekinand.

Rêbertiyê dît piştî sala 1982'yan gurnekirina şerê azadiyê wê bi xwe re tesfîyeyê bîne, lewra şer îlan kir. Kî Rêbertiyê dide meşandin, ne dewlet! Ya ku Rêbertiyê dide meşandin, xeta wî diyar dike, çalakiya Rêbertiyê diyar dike û bergê meşa wî diyar dike; berjewendiyên gelê Kurd e, hêviyên gelê Kurd e. Rêbertî tenê li hemberî wan hêviyan berpirsiyar e, beramberî tişteki din ne berpirsiyar e. Ji bo vê jî ev jî taybetmendiyeke PKK'ê bû, PKK di şer û têkoşîna azadiyê de bi îradeya xwe ya serbixwe bi ser ket.

Di qada Rojhilata Navîn de bi ser ket. Ev weke mucizeyekê bû. Heta niha tu rêxistinane xwe ji koletiyê di wê qadê de xelas nekirine. Tu rêxistinane nekariye serbixwe bin. PKK ne tenê serbixwe ma, bi salan ew qad ji bo bilindkirina asta şoreşa Kurdistanê xebitand. Ji vê xebatê re zanebûn û îradeyeke mezin tê xwestin. Ev hemû jî bi hêza Rêbertiyê pêk hat û hêza Rêbertiyê bû.

5- RÊBERTIYÊ BI HÊZA XWE YA ÎDEOLOJÎK DERFETÊN TÊKOŞÎNÊ AFIRAND

Her kes niha behitî (şaş) dimîne, Rêbertiyê wiha di nava wan tewazinan de, di nava wan nakokiyan de çawa karîbû derfetên jiyane peyda bike! Ev hêza Rêbertiyê her kesî matmayî dihêle.

Gelek kes, hêz hene naxwazin rastiya Rêbertiyê bibînin. Naxwazin qebûl bikin, lê mikur tên. Lewra çi dibêjin; “filan dewletê ew destek dikir, bêvan dewletê destek dikir.” Ev hemû derew in. Suriyê jî em bi awayekî cidî destek nedikir. Têkiliyên me yên bi Suriyeyê re çi bûn? Dijminê me yên hevpar hebûn. Siyonîzm û Emperyalîzmê ew tengav dikirin, yê me jî dijminê me hebûn di wir de em dibûn yek. Têkiliyeke rasterast nebû, dibe ku car caran hevdiîtin hebûn, lê ji wê jî derbas nedibû.

Alîkarî tune bû, mînak, Sûriyeyê sîlah nedaye me. Suriyeyê di mijara çûn û hatinê de jî destek nedaye me. Îrsar dikirin ku dema komên me derbasî qada leşkerî bibin alîkariya wan hebe, yan jî hayê wan jê hebe, lê rêxistinê qet qebûl nedikir. Me xeterî jî dida ber çavan, dema komên me dihatin girtin, gelek hevalên me di bin îşkencê de seqet diman. Lê tu carî wiha me di aliyê çûn û hatinê de xwe nekir bin kontrola Sûriyeyê. Nasnameyeke hevalên me nebû da ku pê tevbigerin. Carinan bi yê Filîstîniyan, Ermenîyan... nizanîm bi çi rengî wê demê heval tevdiagerîyan, lê hemû jî girêdayî îradeya azad bû. Lê

mirov temaşe dîke niha wiha dibêjin, bi tîkiliya madî, manewî, ev tişt di Sûriyeyê de tune bûn. Rêbertiyê hinek tişt bi uslubê xwe dida meşandin. Heta Hevalê Cûma digot: berpirsiyarekî Sûriyeyê ji Rêbertiyê re gotiye: “Bijî ji te re, te em jî ji bo xwe dane xebitandin. Lê me tu feyde ji te negirt.”

Yanî di xeta serbixwe de bûn, ji bo me prensîbeke jiyânî ye. Divê mirov tu carî îradeya xwe ya şexsî teslîm neke. Îradeya xwe te teslîmî kîjan hêzê kir, dostê te yê herî nêzik be jî, rojekê ji rojan wê bê ku berjewendiyên te û dostê te nebin yek, wê demê wê çî bike; wê şertê xwe li ser te ferz bike û tu yê nikaribî red bikî. Çima, ji ber ku te carekî îradeya xwe teslîm kiriye. Lê PKK tu carî îradeya xwe teslîm nake. Ji bo vê dijberên me hemû jî ji PKK’ê nerehet in. Ji ber ku tîkiliyên navnetewî li ser esasê berjewendiyên e, dema ku destên xwe didin me dixwazin me ji bo xwe bikar bînin. Dema dibînin em serbixwe ne, li dijî me helwestan datînin. Ji serxwebûna me wiha aciz dibin. Îradeya serbixwe wiha hate parastin. Bi kedê hate parastin.

Yanî heger PKK’ê ji bo xwe rehetî esas bigirta, derfetên madî, rehetî, ewlekarî... ev esas girtibûya, wê di îradeyê de tewîz bida. Lê na, PKK’ê ne di rehetiyê de tewîz da, ne jî di ewlekariyê de tewîz da, di îradeyê de tewîz neda! Rast e, girtin çêdibe, îşkence çêdibe, bêperetî, birçîbûn... ev hemû jî bila hebin, lê îradeya serbixwe tu carî nehate xistin. Tu kesî jî nikarî vê bixîne. Em bala xwe bidinê cîhan jî xerab bibe dîsa wê PKK’ê hebe, lê em bêjin qet bandorê li PKK’ê nake, belê bandorê dîke. Mînak em bêjin: Şerê Îraq û Îranê jî bandor li ser xebata me kir, şerê Emerîka û Îraqê jî bandor li xebata me kir. Lê belê hemû rewşên ku derdikevin pêşberî PKK’ê, PKK’ê nakuje û nade jiyîn jî. Çavkaniya jiyân û mirina PKK’ê; PKK bi xwe ye. Lê dema em li kêlekekê bin helbet em jî bandor dibin. Mînak, bûyereke li kêleka me çêdibe em pê bandor dibin. Şerek di nava dewletan de çêbibe em pê bandor dibin. Di aliyê erênî de jî û neyînî de jî em pê bandor dibin. Lê belê hebûn û tunebûna me, bi me ve girêdayî ye! Em dikarin hebin û em dikarin tunebin jî. Dema me dev ji xeta xwe ya îdeolojîk, dev ji îradeya xwe ya serbixwe berda, wê demê me bi xwe hikmê mirinê li ser xwe biriye. Dema me dev jê berneda em ê her dem karibin firsendên jiyânê ji bo xwe peyda bikin. Jixwe meşa PKK’ê di nava astengan de çêbûye.

Îdeolojiya Azadiyê

Ev îdeolojiya azadiyê ne li Rojhilata Navîn ne jî li Lubnanê pêk hat. Îdeolojiya azadiyê beriya wê dest pê kiribû, di salên 1970, 73’yan û şûn de, lêhûrbûn, lêkûrbûn û xebata Rêbertiyê îdeolojiya azadiyê bû. Lê ji bo hinek sedeman ew xebata îdeolojîk têrê nekir. Asteng û şerên derketin Derbeya 12’ê îlonê û gelek pêkanînen din, ev hemû bûn sersebebê ku di zemîneke guncaw de peydakirina îdeolojiya azadiyê zor be.

Mirov dikare bêje ku zemîneke guncaw ji bo wê peyda nekirin. Lewra diviyabû temam bibe, yanî ev şert bû. Dema Rêbertî derbasî Rojhilata Navîn dibe, vê îdeolojiyê weke îdfayeke mezin li pêşberî xwe dibîne. Ji ber çî? Niha mînak armanca me çî ye, li beramberî sîstema desthilatdar kesek şer bike û têkoşînê bike. Ev kes, divê jixwe di hundirê xwe de şoreş çêkiribe. Yanî şoreşeke zîhnî û baweriyê çêkiribe, şoreşeke wijdanî çêkiribe ku karibe li hemberî dijmin tîbikoşe. Yanî însanên ku di bin bandora sîstema desthilatdar de bin, şewazên jiyana wan, sîstema fikrê wan, ji aliyê sîstemê ve hatibe honandin, li hemberî sîstemê nikare şer bike. Eger şer jî bike wê şerekî lewaz be û ne şerê serkeftinê be. Ji bo vê sekna îdeolojîk girîng e. Beriya her tiştî û karî divê di aliyê îdeolojiyê de zelalbûn hebe.

Yanî nakokiyên me bi sîstemê re ne nakokiyên wiha ji rêzê ne. Nakokiyên me şoreşgerî ne, radîkal in, bingeşîn in, serûbinhevkerinên esasî ne. Li ser însanên me bi dehan salan e siyaseteke înkâr û îmhayê tê meşandin. Tepisandîneke cidî heye, beramberî vê guhertîneke bingeşîn pêwîst e.

Yanî nakokiyên bi dijmin re nakokiyên ji rêzê, biçûk, bi çalakiyekê bî çareserkerin, bi hewldanekê bî çareserkerin, bi meşek û serhildanekê bî çareserkerin nînin! Ji ber ku koletiyê demdirêj li ser gelê me hatiye meşandin.

Ji bo vê girîng e li ser însan bandora sîstema dijmin nemîne. Pirsgerêkên kesayetê yê însanê Kurd cidî ne. Însanên me nizanin ka çiqasî ew bandor cidî ne. Pir ji xwe razî ne, ji xwe bawer in, lê pir pirsgerêkên wan ên kesayetê hene. Ji ber çî ev kesayet bi xwe nahese? Ev însan, însanê Kurd bi gelemperî radest bûn, tîrs, bêîradebûna wan di aqilê wan ên hundirîn de yan jî di bin hişê wan de hatiye rûniştin. Ji ber ku însanên me ne bi awayekî tenduristî tîn mezinkirin. Kî wan terbiye dîke, malbat. Malbat kî ye? Malbat ew saziya ku radest bûye ye. Ew civaka kevneşop a radestî sîstemê bûye ye.

Di welatekî de ew qas înkâr hebe, lê îsyân tê de tune be! Înkâr û tecawiz tê de heye, lê îsyân tê de tune ye. Tam berovajiyê vê her kes yê din şiyar dîke û dibêje: “Eman tiştêkî neke!” Bala xwe bidinê rewşa Kurdan çawa ye? Weke çawa mirovek hatibe tecawizkerin, lê dema radibe ser piyan û îsyân

bike, yê dî dibêjiyê: “teqez tu îsyar nekî!” Dibêje: “Tecawiz li ser min tê meşandin, çawa ez ê dengê xwe nekim, çawa ez ê nekim qîr û hewar.” Yê din dibêje: “Divê tu dengê xwe nekî.” Rewşa Kurdistanê wiha bû.

Bala xwe bidinê şîretên dê û bavan çi ne? Bêdeng be, deng dernexîne, hêmin be, li dibistanê tu tevgerê neke ya tu yê tune bibî û wê te ji dibistanê bavêjin, te ji kar bavêjin hwd. Yan di oxira pêdiviya jiyana rojane de nasname, netew, erdnîgarî hemû tîr paşxistin, yan jî bêxem nêzik dibin. Niha carinan mirov dibêje, dema me biryar da û em ketin nava şoreşê weke ku me her tişt çareser kiribe. Lê eşkere dibe ku wiha nîne. Çima em nikarin şoreşgertiyê baş bikin? Ji ber ku em li ser tirsê hatine mezinkirin. Bi şiyariyan em hatine xwedîkirin. Çalakbûn, macera, şoreşgertî û bikokbûn di me de lewaz e. Dijmin jî milekî ve, malbat jî milekî ve em terbiye kirine, kevneşopiyên civakê jî milekî ve em di bin tepeseriyê de hiştine. Ev hemû dibin sedem ku kesayetê lewaz derkeve holê. Ev kesayet, dibe ku zana be derba yekê lê bixe, mînak çalakiyekê bike, lê dawiya wê nayîne.

Ji ber çi ev wiha ye? Vê kesayetê, bi dijmin re nakokiyên kûr nejiyaye. Dijmin weke dijmin nabîne, dewletê dibîne, ji ber ku dibistana wî xwendiyê û êdî taybetmendiyên dagirkeriyê hatine jibîrkirin. Yanî bavê te şiyar bûye û dîtiye ku polîsên Tirkî e, dibistana wan e, her tişt bi Erebb, Fars û Tirkî re tê meşandin tu jî bi heman awayî mezin dibî û bi dagirkeriyê nahesî. Tu nizanî tu di bin siya dagirkeriyê de dijî. Ji bo te her tişt xwezayî tê.

Herwiha hewldanên te yên li dijî dagirkeriyê weke sîc tîr hesibandin. Jixwe dijmin hemû hebûna te sîc dihesibîne, lê tu jî sîc dihesibînî. Ji bo vê tu çalakiyekî dikî tu dawiya wê naynî. Weke ku tu poşman bibî, tu bêjî, yahû min li hemberî vê dewletê sîc kir, gelo wê çi bibe ji min!? Em bala xwe bidinê niha jî hinek hevalên me ji zindanê derdikevin û diçin malê dirûnin. Çima wiha dikin? Mantîq ev e, min li hemberî dewletê sîc kir, dewletê jî cezayê xwe girt, niha em bûn beramber, ez li mala xwe û ew li mala xwe. Ya rastî ew dema yekî/ê çalakiyek kiribe û ketibe zindanê, piştî ku derket divê hîna zêdetir di nava têkoşînê de cih bigire. Ji ber ku dijmin jixwe bêmaf bû, wî xwest wê bêmafîyê ji holê rabike û careke din dijmin ew xist zindanê û îşkence kir, bi salan ew di hebsê de hişt, vê carê divê nerazîbûna wî hîna zêdetir be û qet bi dijmin re li hev neke. Em li hev bîn jî divê ew li hev neyên. Ew qas sal di nav çar dîwaran de derbas kiriye, divê li hev neyên, ji doza PKK'ê bi hezaran însan di zindanan re derbas bûn, îşkence dîtin. Bîst, sî sal di zindanan de mane, niha jî mirov temaşe dike, tiştêkî nake! Bi awayekî xwezî heke tiştêkî jî nekin, divê di cihê xwe de bisekinin. Lê niha hinek ji wan êdî xerabiyê dikin.

Ev kesayeta nexweş e, yanî ev kesayet, dagirkeran wek dagirker nabîne. Di têkoşînê de mayîdebûn nîne. Radîkal nîne, heta dawiyê nameşe û najo. Divê ev kesayet bê guhertin, wê çaxê divê çi bibe? Ev kesayet di zemînê xwe de tiştan fêm bike û nas bike. Yanî êdî mîletê Vîetnamê wiha şer kir, yê Kubayê wiha şer kir, Lenîn wiha got, ev tîra çêkirina şoreşgerekî/ê nake. Şoreşger divê nakokiyên Rûsyayê nejin. Divê nakokiyên Vîetnamê nejin, divê nakokiyên Kurdistanê bijîn. Divê nakokiyên Kurdê feqîr bi serdestan re, nakokiyê jina Kurd bi desthilatiya zîlam re, nakokiyên ciwanên Kurd bi sîstema dagirker re bijîn.

Divê şoreşger van nakokiyan heta mîjîyê hestiyê xwe bijî. Li ser esasê van nakokiyan, şewazê bersivdayîne wê çi be, wan derbixe zanebûnê. Wê bi çi şewazî bersiv bide. Lewra PKK'ê xwest vê çareser bike. Ji heştê û şûn ve di van xalan de lêkolîn çêbû. Hîna şênbertir kirin. Di rastiya Kurdayetiyê de şoreşgertî, di rastiya Kurdayetiyê de têkoşîn. Êdî ji bo em şoreşger bin, Vîetnamê wiha fikir, ev jiberkirin e. Ew êdî tîrê nake. Mirov moral, ders û tecrûbeyê jê digire, lê belê Vîetnam Vîetnam e û Kurdistan jî Kurdistan e, Rûsya Rûsya ye û Kurdistan Kurdistan e.

Her rastiyeke zimanê wê heye. Pirtûkeke Rêbertiyê heye dibêje: “Her şoreşek zimanê wê heye, her rastiyeke zimanê wê heye û xwe îfade dike.” Tu bi zimanê cihekî din nikarî rastiya Kurdistanê îfade bikî. Ji bo vê bi giranî li ser vê xalê hate seknandin. Di encamê de çi bû? Jixwe di vir de gelek berhem derketin. Ev berhem çi ne?

Yek; Problema Rizgariya Neteweya Kurdistanê û Rêka Çareseriyê. Ev pirtûk derket. Di Kurdistanê de Pirsgirêka Kesayetê û Taybetmendiyên Milîtanê Şoreşger û Jiyana Rêxistinê. Ev jî weke pirtûkekê derket. Cardin, Di Kurdistanê De Rola Şidetê. Ew jî bi vî rengî ye. Siyaseta Rizgariya Netewî Kurdistan û Şerê Rizgariya Neteweyî ya Kurdistanê. Pirtûkek jî bi vî rengî derket.

Cardin, nirxandina sîstema dijmin a asîmîlasyon, înkâr û şerê taybet, mînak Çanda Eskerî li ser esasê asîmîlasyonê û erkên tolhildana ji şoreşgerî radiweste. Bi vî rengî gelek metod derketin. Di akademyên perwerdeyê de analîzên Rêbertiyê, xebirdanên Rêbertiyê, ev hemû hatine danehevkirin û analîzên cuda cuda hatin nirxandin û bûne pirtûk. Kadroyan jî li ser hemûyan jî perwerde dîtin.

Hemû kesên bibin endam jî êdî li ser wan metodan perwerde dîtin. Lewra weke din jî pirtûk hene, berhevkirin hene. Ev hemû bi awayê pirtûk derketin pêş.

Di Kurdistanê De Çaxa Qehremaniyê

Ev hemû çi ne? Mînak, di Kurdistanê de tiştên ku bi kesayetê ve girêdayî û di pêşberî pêngava şoreşgerî de dibin astang çi ne? Kesayeta ku divê bê şopandin kîjan e, rola kesayetê di dîrokê de çi ye? Mînak însanê Kurd ji xwe bêbawer be, lê baweriya wî bi her kesî heye, lê baweriya wî bi wî nîne. Lewma nikare pêşeng û serok be. Nizane pêşeng be! Ji bo vê jî girîng bû ew kesayet bê nîqaşkirin. Lewra di nava însanan de tercihê pêş dixê, îdeolojî mijareke tercihê ye. Tu çi dixwazî, çi naxwazî?!

Mînak kesayeteke kopya, pasîf, lewaz, birçî, perîşan û newêrek, yan jî kesayeteke bi teybetmendiyên herî xweştirîn, maceraperest, jixwebawer, cesûr, zana û bi erkên guhertina civakê derketiye rê. Kîjan ji van kesayeta ya ku em behsê dikin e?

Eger karek di nav wan zor û zehmetiyan de hate kirin, sedemên wê ev e. Ji ber ku kesayeta bêçare hate mehkûmkirin. Li şûna wê kesayeteke milîtan, leheng, a ku wiha zor û zehmetiyan nas nake û çalak e, astengan derbas dike, weke ku di asta pêhlewaniyê de ye, da ku karibe ji vê pêvajoyê re pêşengiyê bike. Heta di vir de Rêbertî dibêje: “Girîng e em di Kurdistanê de çaxekî qehremaniyê bijîn.”

Çaxê qehremaniyê çi ye? Di zemanê berê de li Roma û Yewnanîstanê zemanê qehremaniyê hebû. Însanê derdiketin ne xwezayî bûn. Bi şûr û mertalên xwe, bi tîr û kevanên xwe, bi siwariya xwe ya hespan bûn, mînak yek beramberî sedî bû. Di wê astê de bihêz bûn. Ew çax navê wê bû çaxa qehremaniyê. Lewra diviyabû ku li Kurdistanê jî çaxekî wiha bihatiba jiyîn.

Ev çax li dijî çi ye? Ev çax li dijî kesayeta kopya, pasîf, feqîr, bêçare ye. Ew kesayeta ku newêre xwe biguhere û newêre nêzikî guhertinê bibe, her tiştê wî dubare ye, bav û dayîka wî çawa ne, ew jî wisa ye... diviya bû ew bihatiba mehkûmkirin. Ev kesayet wê taybetmendiyên wê çi bin? Mînak, taybetmendiyên kesayetê, wê çaxê Rêbertî bi vî rengî diyar dike. Nêrîna wî ya li xwezayê, li cihanê, yanî nihêrîna Rêbertiyê ya felsefîk çawa ye û çi ye? Mînak cihanê û xwezayê çawa dibîne? Însanan çawa dibîne, Rêbertî di van aliyan de xwedî nêrîneke felsefîk e.

Xala duyemîn jî divê ew kesayet xwedî nêrîneke îdeolojîk be, yanî karibe bûyeran analîz bike, di derbarê cihan, herêm û welatê xwe de jî xwedî nêrîn be. Bizane ka nakokî di navbera kê de heye, kî dost e, kî dijmin e!? Kî bi hev re nakokiyan dijî? Pêwîst e van nas bike. Yanî xwedî zanebûn be. Bizane îdeolojî çi ye? Di serî de îdeolojî naskirina nakokiyan e. Heta tu nakokiyan nebîn tu teoriyê nas nakî. Di wateyekî din de îdeolojî çi ye, dîtin e. Tu bi çavan di nav civakê de çi dibînî, yanî nakokiyan dibînî, ew teorî ye. Nakokî di navbera kê de hene, wan baş dîtin teorî ye?

Lewra divê mirov çawa bibe xwedî xetêke siyasî? Timî ji xwe bipirse, ez ji bo çi têkoşînê dikim? Bi çi awayî têkoşînê dikim? Pêwîst e ev zelal bibin. Di vê têkoşînê de dost û dijminê wî kî ne? Dînamîkên wî yên têkoşînê kî ne? Da ku bibe xwedî xetêke siyasî û eşkere.

Cardin divê di vê têkoşînê de xwedî taktîk û stratejiyêke zelal be. Taktîk û stratejiya mirov pêwîst e hebe. Di mijara taktîk û stratejiyê de hosta be. Ango wê îro çi bike û sibê wê çi bike, wan diyar bike. Bi çi formula rêxistinî wê nêzikî kar û xebatê bibe? Li ku wê çawa bixebite û li cihê din wê çawa bixebite? Wiha çors, bêteşe, ji taktîkê dûr, ji stratejiyê dûr, rojane ev xebat nayê kirin. Divê xebat girêdayî taktîk û stratejiyan be.

Weke din gelo divê xwedî çi taybetmendiyan be? Pêwîst e xwedî prensîbên rêxistinî be, rêxistin be! Têkiliya rêxistinî, berpirsiyariya rêxistinîbûyîne pê re hebe, lewra taybetmendiya milîtanê şoreşger bi vî rengî ne. Rêbertiyê jî van taybetmendiyên berpirsiyariyê berfireh daye diyarkirin. Lê ev taybetmendiyên me gotin di nav şertên Kurdistanê de, tên çi maneyê?

Mînak, dema dibêje taktîk û stratejîk, di wir de behsa Rûsyayê nake, behsa Kurdistanê dike. Tu yê li ku şer bikî, tu yê çawa rêxistinê ava bikî, tu yê kîjan erdnîgariyê esas bigirî? Li ser van xalan disekine. Dema behsa rêxistinê dike behsa rêxistina Kurdan dike. Yanî tu yê çawa bêrêxistinîya di nava Kurdan de mehkûm bikî û prensîbên rêxistinî bidî rûniştandin. Ji ehbabçawîşiyê dûr, ji herêmeriyê dûr, ji bêprensîpbûnê dûr. Xwedî rêzkarî, ruhekî komîn, afirînerî, însiyatîf, bi her awayî tu yê ji bo çawa jiyana rêxistinê bidî rûniştandin bixebitî.

Milîtanekî/ê xwedî van danehevan yan xwediyê van bingehan, wê di nava kar de çawa be? Wê dilsoz be, wê girêdayî gel be, wê nixê gel nefiroşe. Wê di binê zindanan de, li serê çiyayê, derve, li hundirê welat radest nebe û bêbawer nekeve. Wê alîgirê sîstema demokratîk be, wê di aliyê sîstema

sosyalîst de be, wê exlaqî be! Wê wêrek be, wê van taybetmendiyan hemûyan di xwe de pêk bîne. Wê demê mirov dikare bêje bi awayekî çalak tevli têkoşînê bûye.

Cardin, di derbarê rêxistinê de pirsgirêka kesayetê çareser dike. Kesayeta têkoşer di Kurdistanê de wê xwedî taybetmendiyan çawa bin, hemû jî di wir de tîn zelalkirin.

Pirtûka di derbarê rêxistinê de heye. Rêxistina şoreşgerî wê çawa bibe? Êdî nema em vê bêjin, filan rêxistin di cîhanê de wiha bû, bêvan rêxistin di cîhanê de wiha bû! PKK divê çawa bibe? Têkiliyên rêxistinî di nava PKK'ê de wê çawa bin? Erkê endamekî/e PKK'ê wê çi bin? Li ser van xalan wê bê seknandin.

Li Kurdistanê rola şidetê, yanî wê şerê Rizgariya Neteweya Kurdistanê di kîjan qonaxên stratejîk re derbas bibe, di kîjan qonaxên taktîk de derbas bibe? Wê çi bi kar binin? Kîjan taktîkan, kîjan erdnîgariya wê esas bigire? Çi hedefan bide pêşberî xwe, wê li kê bide. Doktrîna wê dê çi be, rêzêhedefên tevgerê wê çi bin? Bi giranî li ser van xalan tîn rawestandî. Pirtûk çêdibin û heval dixwînin, perwerdê dibînin û ev komîserhevkerin, ev kûrbûn hîna zêdetir kesayeta PKK'ê da naskirin. Hîna zêdetir rêxistina PKK'ê nasnameya xwe derxist pêş. Nasnameya wê ya îdeolojîk derxist pêş.

Bi milê wê yê demokratîk, bi milê wê yê sosyalîst, bi milê wê yê exlaqî, bi milê wê yê çandî, şewazê wê yê jiyane, di van aliyan de derxist pêş. Ev wer nêzîkbûneke qalib jî nîne û pir xwezayî ne. Encamê lêgerîn, lêkolîn û tecrûbê ne. Dema PKK derket, ev tiştê ku îro em esas digirin tune bûn. Ev hemû bi tecrûbeyê hate qezenckirin.

Mînak, di serî de nedihat bîra kesî bêje: Di nava PKK'ê de mey vexwarin qedexe ye. Yekî PKK'yî divê venexwe. Tiştêkî wiha di bîra kesî de nebû. Yan jî çêkirina malbatan çênabe. Zewac, zarok, malbat, tiştêkî wiha nebû, lê bi tecrûbe û bi îdîayê di nava PKK'ê de ev hemû derketin, rû bi rû mayîn çêbû. Ev bû sedem ku hîna bêtir kesayeta kadroyê di nava vê têkoşînê de cih bigire, hîna baştir diyar bibe. Wê demê, ji gelek daxwazî, şewazê jiyana ku mirovên ji rêzê ji bo xwe qebûl dikin û exlaqî dibînin, divê jê dûr bikeve. Heger ne wiha be wê nikaribin bibin xebatkarên PKK'ê.

Rêbertî Çavkaniya Pêvajoya Gerîlatiyê ya Îdeolojîk e

Ji bo vê ev weke destwerdaneke li ser însanan, nîne. Peydakirina tîpekî însanan nîne, şuştina mêjî nîne! Ev hemû teoriyên çewt in. Tam berovajiyê vê lêgerîn û lêkolîneke cidî ji bo peydakirina însanên ku karibin beramberî astengên ku li pêşiya meşa şoreşgerî derdikevin, da ku karibin li ber xwe bidin.

Ev, encamên ezmûn û tecrûbeyan in. Hemû jî encama vê ye. Ji bo vê xurtkirina wan, kûrkirina wan, pejiwandina van pêwîst e. Lê yên derveyî me van rexneyan dikin. Ew têkoşîneke li dijî me didin meşandin. Ev tiştêkî cuda ye, tiştên ew rexne dikin ne rast in. Pêwîst e em tiştên ku egerên jiyane ji bo me peyda bikin em esas bigirin. Ger ev şewazê jiyane nebûya, eger ev pîvan nebûna û PKK'ê dev jê berdaba, va sî û sê sal e têkoşîn bênavber dewam dike, berde sî û sê salan nedikarî sî û sê rojan jî dewam bike. Ev taybetmendî dibe sedem ku her tim PKK karibe li ser piyan bisekine û têkoşînê berdewam bike. Li vê hayîl bûn gelekî girîng e.

Gav bi gav encamên vê pêvajoya îdeolojîk pêş ketin, di encama wê de tevgera gerîla derket. Lewra tevgera gerîla jî bixwe beramberî astengiyan hat, astengiyên wê jî hene. Tevgera gerîla jî em lê temaşe dikin, li ser esasê xurtkirina gerîla û pêşxistina gerîla bû. Bi awayekî rasterast Rêbertiyê ji qada Rojhilata Navîn perspektîf pêş dixist. Analîz dikir, ferman pêş dixist. Ev hemû li ser esasê peydakirina yekîneyeke gerîla ya serkeftî bû.

Gerîla çima bi ser nakeve, çima astengiyan dijî? Ji bo ku pêwîstbûna gerîlatiyê di kesayet, şewaz û jiyane de pêk nayne wiha dibe. Ji bo vê, li ser vê Rêbertiyê bi awayekî bênavber analîz pêş dixist.

Rêbertiyê ji bo ku bi her awayî karibe yekîneyên gerîla serkeftî bin, li ser kesayeta ferman, şervan, pîvanê jiyane, şewazê çalakiyê, şewazê serkeftinê pêş bikeve, ji bo van hemû rengên analîzan, lêhûrbûn çêdikir. Mirov dikare bêje ew pêvajoyeke ji pêvajoya gerîlatiyê bû. Rêbertî, çavkaniya wê pêvajoyê ya îdeolojîk bû.

Îdeolojiya Azadiya Jinê û Pêşketina Wê

Rêbertiyê di wê demê de bi pêşxistina gerîlatiyê re, îdeolojiya azadiya jinê jî pêş xist. Di vê derbarê de jî rast e weke her tevgerê sosyalîst PKK jî di derbarê jin û malbatê de nerîneke xwe hebû. Vê nêrîne statûko derbas dikir. Yanî statûkoparêzî derbas dikir. Fikra feodal derbas dikir, nixê wê yên heyî jî derbas dikir. Lê belê tam ne nêrîna azadiyê bû. Çi bû, yanî di rastiye de kevneşopiya sosyalîzma pêkhatî bû. Lewra sosyalîzm tiştêkî baş e, ji bo vê bangêk ji jinê re hebû digot; "Were û tevli me bibe, eger tu tevli me bibî, tu yê jî rizgar bibî." Gelo ev bangewazî tiştêkî xerab e, teqez ne

xerab e. Lê jinê ber bi azadiyê ve nabe. Eger tu li gorî feodalîyê lê temaşe bikî û heta li gorî kapîtalîzmê lê temaşe bikî, ev bangawazî wê demê tiştêkî baş e. Lê perspektîfên azadiyê tê de tune ne.

Jinê weke cewherê wê yê rast nabîne, weke kirde nabîne, weke heyberê (nesne) dibîne. Yanî ji bo sosyalîzmê diviyabû tevî bibe, ne ku sosyalîzm ji bo jinê be. Jin weke potansiyel xistina xizmeta hinek tiştan, wek heyberê bi kar anîn... Di bingeh de nêzîkbûn ev bûn. Mînak, ez radibim û îdfayê min a sosyalîzmê heye, ya rizgariyê heye, ez lê temaşe dikim qismek civakê yê mezin weke potansiyel heye, lê bi awayekî çalak tevî min nabe. Ez bangekê dikim ew tevî min dibe, lê tevî xwe nabe. Mîrov dikare bêje ew tevîbûn qonaxek e, lê ne azadî ye.

Rêbertî li ser vê rastiyê kûr bû. Ji bo ku jin azad bibe pêwîst e li tiştên xwe yê wenda vegere. Divê ji teqlîdê, ji girêdana bi zîlam ve dûr bikeve. Tu carî di zemînê zîlam de îradeya xwe pêk neyne, di zemînê xwe de îradeya xwe pêk bîne. Zemînê ku karibe serbest xwe îfade bike, ji xwe re wê zemînê peyda bike. Di hemû qadan de, di şer de jî û di siyasetê de jî divê zemîn ji xwe re peyda bike. Di rêxistinbûnê de jî divê peyda bike.

Ev weke çirûskan bûn, destpêkê di zemînê şoreşê de ne jinê ne jî zîlam ji vê fikrê fêhm kirin. Tiştên dihatin gotin kesî fêhm nedikir. Dibe ku carina bi hinekan re tesewirek wiha çêdibû, dema ku di serî de Rêbertiyê yekîneyên xweser, yan jî yê serbixwe yê jinê pêşniyar kir û ferman ji bo avakirina wê da, gelek ev weke tevdîrekê fêhm dikirin. Li beramberî hinek qonaxan tevdîrek e. Lê tu têkiliya wê bi vê nerînê re tune ye. Ev li gel xwe hinekan ji xwe re şîrove dikir. Bi zîhnê xwe yê lewaz, bi fikrê xwe yê lewaz wiha şîrove dikirin. Ancax fikra me digihîşt wê asta şîroveyê.

Lê piştê eşkere bû ku mijara Rêbertiyê ne ev e. Rêbertî bi temamî tiştên nû dibêje. Tiştêkî ne pêxemberan gotiye, ne jî serokên Ronasana Ewropayê gotine, ne jî serokên sosyalîzmê gotine.

Cinsiyetparêzî Nahêle Kesayet û Civak Azad Bijîn

“Jin weke hêmanekî duyemîn e, bê îrade ye, her demê bi zîlam xwe rave dike û wê her demê li pey zîlam be”, bêguman ne wiha ye! Jin bi xwe kirde (özne) ye û ne heyber e. Ji bo vê agahiyên me yê dîrokî derbarê vê mijarê de û teşegirtina me ya çandî xiste lêpirsînê. Lewra Rêbertiyê behsa kuştina zîlam kir. Kuştin ne bi rengekî fizîkî, kuştina wê teşegirtina çandî ya ku bi rengekî xwezayî zîlam bi awayekî otomatîk xwe esas digire û weke heyberê nêzikî jinê dibe. Cinsiyetparêziya civakî ev e. Cinsiyetparêziya civakî çi ye? Zîlam tê de kirde ye, lewra zîlam hemû xerabiyên xwe bi jinê rave dike.

Mînak dibêje filan kes xerabiyek kiriye, dibêje sûcê jinê ye, çima tehrîk (sor kir)! Yanî jin timî tê sûcdarkirin. Tim ew çavkaniya pîrgirêkan tê dîtin. Ev çi ye? Ev cinsiyetparêziya civakî ye. Dibe ku tu şoreşger bî û sosyalîst bî, lê dîsa jî cinsiyetparêziya civakî bi te re heye. Nêzîkbûna te ji jinê re ne li ser esasê wekhevîyê ye. Dîsa jî li ser esasê parastinê ye, li gorî xwe teşe dayînê ye.

Însanê herî sosyalîst jî nêzîkbûna wî ji jinê re çawa ye? Jinê bikişîne bi aliyê xwe ve. Ne ku jin weke xwe be, hela ku wê jinê hewl dabe gavekî jê pêşdatir bavêje, vê carê zîlam dîn dibe û cîhana wî xerab dibe. Çima wiha dibe? Ji ber ku cewherê zîlam hatiye xerakirin û xwe li ser jinê dibîne.

Zîlam naxwaze dev ji vê berde, sosyalîst be jî naxwaze dev jê berde. Ji bo vê rast e, qaşo qedir dide, qîmet dide, bang dike û radike ser piyan, lê her demê dixwaze jin metroyekê li paş wî be. Yanî di navbera wî û jinê de mesafeyek hebe. Ne ku jin weke wî be.

Vegeza Jinê Ya Li Cewherê Xwe Çavkaniya Jiyanê Ye

Rêbertî ev nêzîkbûnê zîlam hemû eşkere kirin! Ev qanûnê desthilatîyê û serweriyê di hundirê zîlam de eşkere kir û li şûna wê bicewherbûyîna jinê derxist pêş. Lewra jin weke çavkaniya jiyanê ye, jiyan bixwe ye. Ji ber vê Rêbertiyê got: “Jin jiyan e.”

Ev çavkaniya jiyanê kirde ye ne heyber e. Êdî dema wê hatiye ku karibe di rêxistin, ekonomî, siyaset û îdeolojiyê de bi argumanên zîlam na, bi argumanê jinê xwe îfade bike. Di her qadekê de xwe îfade bike û rêxistin jî divê wî mafî biparêze.

Di Rojhilata Navîn De Îrade, Îdeolojî û Rêxistina Azad Bingehê Têkoşîna Me Ye

Li ser vî bingehî Rêbertiyê çi kir? Ev pêngav dest pê kir, yanî îdeolojiya azadiyê kir parçeyeke bingehîn ji têkoşîna Rêbertiya Rojhilata Navîn. Rêbertî dibêje: “Sê karên bingehîn di Rojhilata Navîn de min kirine!” Pêşî me behsa sê îdfayên ku Rêbertî li beramberî wan rû bi rû mabû kir; Îradeya azad, îdeolojiya azadiyê û rêxistina azadiyê ye. Peydakirina van armanc e.

Lê Rêbertî dibêje karên ku min di asta destanweriyê de kirine çi ne? Yek, peydakirina gelekî şervan ji bo xwe şer bike, duyemîn peydakirina şervanên azadiyê yanî gerîla û ya sêyemîn jî îdeolojiya azad e. Yanî azadiya jinê.

Rêbertî di Rojhilata Navîn de gelek kar kirin. Bi salan xebitî, demjimêrekê tenê jî nesekinî. Lê encamên karên xwe hemûyî bi sê sernivîsan gotiye: Gelekî Şervan, Şervanên Azadiyê û Jina Azad. Di têkoşîna Rêbertiyê de ev xalên bingehîn bûn. Lewra li ser vî esasî gav hatine avêtin. Di vê çarçoveyê de mirov dikare nasnameya îdeolojîk a PKK'ê bide diyarkirin.

Ev nasnameya îdeolojîk li ser çi esasî ye? Yek; civakbûyîn e û civakê esas digire! Girêdayî vê sernivîsê, kolektîvîzm, komunalîzm, ev esas in. Yanî weke çawa di kapîtalîzmê de em bala xwe bidinê nasnameya wê ferdanetî ye, lê di PKK bûnê de civakbûn e. PKK civakê û nirxên wê esas digire. Komunalîzmê esas digire.

Ya duyemîn; demokrasî ye. Ji bo vê Rêbertiyê têgihîştinên nû ji demokrasiyê re peyda kir. Yanî demokrasî ji nû ve girtina dest.

Xala sêyemîn; a ku em esas digirin ew e ku îdeolojiya me lîberal nîne, azadîxwaz e. Yanî azadiyê esas digire. Ev nasname mehkûmkirina cinsiyetparêziya civakî ye. Ango azadiya jinê ye. Di vê nasnameyê de vegerandina ahenga di navbera însan û xwezayê de ye. Ev nasname li ser çi esasî xwe nîşan dide:

- 1- Miliyetparêzî.
- 2- Cinsiyetparêzî
- 3- Zanistperestî
- 4- Dîngerî

Tekoşîna me ya îdeolojîk li dijî van xalên me jimartî ne. PKK'yî bûyîn li dijî van tiştan xwe nîşan dide. Nasnameya xwe wisa diyar dike. Lewra em ê li ser van xalan rawestin.

Nasnameya îdeolojîk a tevgera PKK'ê di gelek aliyên de xwe nîşan dide. Di nasnameya îdeolojîk de pîvanên exlaqî esas in. Exlaq tê wateya kirina tiştê herî baş. Pêkanîn e, kar e. Ev bi çi rengî wê çêbibe? Bêguman, ev li ser hinek bingehan çêdibe. Yanî dema em dibêjin karê herî baş, em behsa kîjan karî dikin? Başbûn; pîvanên başbûnê wê çi bin? Pîvanên başbûnê ger ew karê mirov dike ka çi qasî dikeve xizmeta civakê, dikeve xizmeta pêşketina civakê, parastina civakê, heta kîjan asta zîhnî jiyana însanan bilind dike... Wê çaxê mirov dikare navê wî karî bike karekî baş. Lewma jî pîvanên exlaqî çi ne?

Sekna li dijî kedxwariyê ye! Yanî kedxwarî redkirin û li dijî wê sekinîn e. Têkoşîna ji bo azadiyê ye, bênavber têkoşîn e. Berpirsiyariya li beramberî nirxan e; nirxên madî yên manewî. Jixwe têkilî ye, danûstandin e. Gelek beşên jiyane di nav de ye, di çarçoveya pêkanîna erkên şoreşê de ye. Pêkanîna erkên şoreşê çi ne? Di roja me ya îro de pêkanîna erkên têkoşînê çi ne?

Erkên ku bi qada leşkerî ve girêdayî hene. Di aliyê xwe perwerdekirina leşkerî, mewzîbûna rast, tim ji bo parastina nirxên civakê hazir û amade be. Beramberî zêdegaviyên ji aliyê dijmin ve tên kirin û gelek tiştên girêdayî vê rewşê hene.

Cardin erkên girêdayî avakirina civaka exlaqî û polîtîk hene. Bi taybetî jî di aliyê pêkanîna de, birêxistinîkirina komun, koperatîf û çêkirina meclîsan... Ev hemû kar in.

Niha sekna exlaqî çi ye? Sekna exlaqî, pêkanîna van karan e. Biberpirsiyartî tevgerandin e. Wiha tewîz dayîn, rev, xwe veşartin, xwe dana paş, ev hemû tiştên ku bi sekna exlaqî ve ne girêdayî ne û ne di tewazînekî de ne. Xwe dayîna paş, nêzikbûnên kar dereng hiştin, bi her awayî bê berpirsiyariya li hemberî erkên şoreşê. Yanî bê berpirsiyariya beramberî pêkanîna erkan, mirov nikare girêdana wê bi sekneke exlaqî re çêbike.

Sekna exlaqî pêkanîna herî rast e; di heman demê de pêkanîna karên herî baş e. Çawaniya başbûnê jî girêdayî bi çarçoveya girêdana kes ka çi qasî xizmeta civakê dike ye. Li ser vî esasî mirov sekna exlaqî dikare binirxîne. Dervayî vê mirov nikare bêje kesayet li ser van pîvanên ku dibêjin: mirovek aram e, bêdeng e, mulayîm e, helîm e, selîm e û xweşbînî ye. Mirov nikare pîvanên exlaqî bi vî rengî tenê bigire dest. Çûna bi ser kar de, çêkirina rêxistin, bilindkirina asta têkoşîna ji bo azadiyê, sekna li beramberî dagirkeran, ev hemû girêdayî sekna exlaqî ne. Yanî şopandîna edaletê, heqîqet û azadiyê, ev şopandin exlaqî ne. Bêexlaqiya herî mezin çi ye? Dagirkerî ye, desthilatdarî ye, bi her awayî ev taybetmendiyên civakê kêm dihêlin, bindestiyê tê de çêdikin, paşverûtiyê ferz dikin. Ev bêexlaqiya herî mezin e.

Divê ev he rdu nêzikbûn bi hev re nejin. Pîvanên exlaqî di nava rêxistinê de ji bo me mijareke têkoşînê ye. Yanî liv û tevgera ku em nikarin peywendîya wê bi exlaqê rêxistinê re çêbikin, divê em bi wan re nejin. Li gel wan nejin û mafê jiyane jî ji wan re nehêlin. Ji ber ku tevgera ferd, yanî yê her ferdekî nêzikbûn, liv û tevger, rabûn û rûniştin, nêzikbûna ji kar re, bi gelemperî taybetmendiyên wî

yên jiyânî di jiyânê de, çavkaniyên xwe ji ku digirin? Ji hêza ku ferd dide meşandin, ji wê digire. Yanî ji îdeolojiyê digire.

Însan çiqas di warê îdeolojîk de xwe kûr kiribe, bi çek kiribe, bawer kiribe, ew qas jî ew îdeolojî liv û tevgera kes diyar dike. Ji bo vê yek nikare îdîa bike û bêje: “Ez PKK’yî me, bi îdeolojiya Rêber Apo bawer im, lê dema mirov li liv û tevgera wan temaşe bike, li gorî xeta têkoşînê nîne! Bi renekî cuda nêzik dibin. Ev mijar ji bo me esasî ne. Yanî mirov pîvanên exlaqî bi vî rengî dikare diyar bike.

Di Cewherê Vê Nasnameyê De Demokrasî Heye

Me berê demokrasî bi renekî din fêhm dikir, lê di roja me ya îro de em bi renekî din fêhm dikin. Demokrasî weke taybetmendiyên civakê me nedizani. Yanî di sosyolojiya derbasbûyî ya sosyalîst de jî, di ya kapîtalîst de jî, demokrasî weke taybetmendiyên civakê yê xwezayî me fêhm nedikir. Demokrasî me weke çi nas dikir? Me weke rengê desthilatdariyê nas dikir. Desthilatdarî demokrasî ye, yan ne demokrasî ye, me baş fêhm nedikir. Ji ber vê yekê demokrasî weke teşeya dewletê dihat fêmkirin.

Mînak Lenîn vê dibêje: “Bawer bikin, demokrasî renek ji rengê dewletê ye.” Kengê dewlet tune bibe, wê demokrasî jî tune bibe. Yanî demokrasiyê weke taybetmendiyên dewletê û desthilatdariyê digirtin dest.

Lê em weke tevgerê îdî demokrasiyê bi vî rengî nagirin dest. Demokrasî weke rengê dewletê nîne, weke rengê desthilatdariyê nîne. Demokrasî renekî jiyana civakê bi xwe ye. Heta civak hebe wê demokrasî jî hebe. Herwiha weke çawa Lenîn gotiye, bi tunebûna dewletê re, demokrasî jî tune dibe. Ev tespîteke ne rast e û em tevlî nabin. Bi tunebûna dewletê re demokrasî dest pê dike. Di bingeh de wiha ye. Demokrasî dema ku dewlet tune be heye. Demokrasî dema ku dewlet lewaz be heye. Her ku demokrasî mezin dibe û bi pêş dikeve, ewqasî dewlet paş dikeve û biçûk dibe. Lewra wê demê demokrasî çi ye?

Em bi navê wê re mijûl nebin, li ku derketiye em bi wê re jî mijûl nebin. Lewra hikmê gel e, gelê xwe bi rê ve dibe ye, li gorî wê ew gel kî ye? Di çaxa kevn de demokrasî hemwelatiya Atînayê ye. Di vê çarçoveyê de jin û kole esas nayên girtin. Bi vî rengî weke têgîn, li ku derketiye, çima derketiye, bi çi hatiye naskirin; ji wê bêtir di roja me ya îro de têgihîştina me jê re çawa ye! Yanî fêmkirina me jê re li ser esasekî cuda ye, li ser kîjan esasî ye? Li ser esasê civaka ku hemû çêkerên wê karibin bêasteng xwe îfade bikin e. Di çarçoveya berjewendiyên xwe de xwe bînin ziman, bê ku ziyane bidin ên din. Ev xwe îfadekirin bi peymaneke civakî pêwîst e bê parastin.

Demokrasî çi ye? Ew sîstema civakê ya ku di nav de hemû çêkerên civakê bêferq û cudatî di navbera mezin û biçûkan de hebe. Di navbera cinsan, rengan, zimanan hwd. hemû çêkerên vî civakê bê ku em ferq û cudatîyê bikin navbera wan, karibin bi renekî serbest xwe îfade bikin. Mirov dikare bêje ev demokrasî ye.

Ji bo vê demokrasîya em esas digirin ne demokrasîya pirhejmariyê ye, ne jî demokrasîya hindikayî ye. Ne jî ya serdest û bindestan e. Ne ku ya çînan e, lê belê demokrasîya civakê ye.

Me jixwe gotibû demokrasîya em tînin ziman û li ser xeta wê xwe birêxistin dikin, ne ya pirjimar û hindikan e. Mînak bala xwe bidinê heger îro em behsa demokrasiyê bikin û em bêjin: Tenê demokrasî hîlbijartin e! Dibêjin demokrasî hîlbijartin e. Demokrasî tê maneya ku gel nûnerê xwe hîlbijêre. Temam eger îro em dengdanekê li vir çêbikin, dibe ku hejmara hevalên jin beramberî hejmara hevalên mêr kêr e. Em ê bêjin bi awayekî demokratîk vî hejmarê bikin dengdanê. Wê demê wê bi awayekî xwezayî destê zilaman ji yê jinan zêdetir be. Gelo em ê li wir bêjin, me biryar girt, biryar hate girtin, lê di wir de jin heye?! Wê demê wê bêje pirhejmar ev bû. Ev ne demokrasî ye.

Ji ber ku hejmarek çiqasî kêr be jî, mafê wan heye. Dixwazî bila yek be jî, dîsa mafê kesekî jî heye. Girîng e ew jî mafê xwe bîne ziman. Girîng e di wê çarçoveyê de xwe bîne ziman. Ji ber wê demokrasîya ku em esas digirin, demokrasîyeke rasterast e, radîkal e, komunal e û kûr e. Wisa tenê bi hîlbijartinan bisînor namîne. Tenê bi hinek mafên qezenckirî ve bisînor namîne. Her demê ji bo her kes bi temamî azad bijî, di nava têkoşînê de ye. Firsenda wê têkoşînê dihêle û peyda dike. Lewma divê em fêmkirina xwe ji demokrasiyê re jî ji nû ve bigirin dest. Demokrasî weke taybetmendiyê civakê ye.

Îdeolojiya Me Li Ser Hîmê Neteweya Demokratîk E

Em di îdeolojiya xwe de neteweya demokratîk esas digirin. Em miliyetparêziyê nagirin dest, lê neteweya demokratîk esas digirin. Li ser vî esasî, dewletbûyîn, desthilatbûn û şidetê em bi awayekî tund rexne dikin.

Niha di van xalan de gelek pirsgirêk derdikevin. Gelek kes heta hinek kesên di nava me de dixwazin bi van tespîtan bileyîzin. Xerab nîşan bidin û dejenere bikin. Gelek caran ev di rastê de pir xwezayî tê qebûlîkirin. Ji ber çî wiha tê qebûlîkirin? Ji ber ku şiyarî û hesasiyeta me li hemberî xeta îdeolojîk lewaz e. Mînak yek tê dibêje: “Ya rastî miliyetparêzî baş e, lê ji ber ku hêza me tune ye û em nikarin bikin em nakin. Dewlet pir baş e, lê ji ber ku bi destê me neketiye lewra em naxwazin. Şidet pir baş e, bê şidet tiştêk nabe. Lê ji ber ku me nedikarî me dev jê berda.” Ev di hundirê rêxistinê de jirêderketin e, xerabîkirin e, li gorî xwe têkoşîneke paşverû ye!

Niha em tevgerêke zanistî ne û îlmê esas digirin. Wiha jiberkirî, dogmatîk, tiştên em hînbûne, ji bo me esas nînin. Em zanistê esas digirin. Em bi elimandinan nikarin bijîn, bi hînbûnên xwe yên kevn jî em nikarin bijîn. Bi jiberkirinê jî em nikarin bijîn. Ev karakterê tevgera me ye. Rêbertiya me, rêbertiyekî zanyar e lêkolînê dike, lêgerînê dike, balê dikişîne ser mijaran, bi çavan tiştan dibîne, li gorî wê formulên derdixe. Li gorî wan formulên tevdigere û tiştên nû derdixe.

Demekî me jî ji bo dewleteke neteweyî kar dikir. Dema ku me ji bo dewleteke neteweyî kar dikir, dîsa me şer dikir. Êrîşên li ser me jî ji yên niha ne zêdetir bûn. Lê me ji bo dewleteke netewî kar dikir. Lê îro em ji bo dewleteke netewî kar nakin. Em bala xwe bidinê êrîş li ser me zêdetir bûn. Wê demê ne ku em tirsîyan, yan jî bi dest me neket me dev jê berda, ji bo ku tiştêkî pir mezin e û em negihanê rabû me tiştêkî biçûktir xwest! Dema mirov wiha bihizire wê demê jirêderketina herî mezin di roja îro de di nav me de dijî. Ev fikarên han hemû çavkaniya xwe ji sistbûnê, ji paşxistinê, ji radîkalbûnê dîrketinê, ji bîprensîbûnê, ji dev ji xwe berdanê digirin.

Lê çavkaniya van têngihîştinên şaş çî ye? Gelek kes hene wiha dihizirin û dibêjin: “Berê me ji bo dewletê şer û têkoşîn dikir. Ev tiştên mezin bûn, lewra hêja bûn. Me fedekarî jî kiriba hêja bû, jîyan jî sererast kiriba, hinekî jî pîvanên xwe di ber çavan re derbas bikira, me xwe kontrol bikira, lê hemû jî hêja bûn. Lê niha ne hêja ye em van bikin, em bi pey çî ketine? Em ji bo çî xwe komî ser hev dikin? Em ji bo çî her demê pîvanên xwe yên exlaqî kontrol dikin! Em ji bo çî kar dikin, ji ber çî em diçin çalakiyê?” Van pirsên neyînî ji xwe dike û bi vî rengî egerên paşxistinê, pasîfbûnê, dev ji xwe berdanê, seknandina têkoşînê, van hemûyan bi xwe re peyda dike. Dibêje: “Berê me şer dikir û me dilê hev dihişt, lê niha çima ez ê dilê hevalên xwe biêşînim? Xetayek kiriye tiştêk nabe.”

Ev jirêderketineke mezin e. Niha me çima paradîgma guhert? Çima me dev ji dewlet- neteweyê berda? Ji ber ku me fêhm kir ku em dema dewlet- neteweyê dixwazin, bi wê re em li dijî xwe kar dikin. Dewlet- netewe durûşme û armanca birjuwazî û kapîtalîstan e. Dewlet- netewe di hundirê civakê de desthilatdarî ye. Dewlet-netewe bi xwe re demokrasî û azadiyê nayne.

Mînakên Rojhilata Navîn, Asya, Efrîqa, Latîn Emerîkayê, vê rastiyê li ber çavan radixin. Bi sedan dewletên netew çêbûne, lê ka demokrasî, wekhevî, azadî, xweşî, pêşketin!? Dema tu ji bo dewleta netew şer dikî, tu wiha fêhm dikî ku tu ji bo azadiyê şer dikî. Lê dema tu dibî dewlet, tu azadiyê binpê dikî. Ji ber çî? Jixwe navê wê lê ye, dewlet- netewe armanceke çîna birjuwazî û kapîtalîzmê ye.

Dewlet-Netewe Tu Carî Hêvî û Azadiya Gelan Pêk Nayne

Azadî, sînorên azadiyê mirov bi dewletbûnê nikare bisînor bike. Dewletbûn rê li pêşiya azadiyê digire. Ji bo vê dema ku me dît, dewletbûn, dewlet-netewe, hêviyên gel pêk nayne, wê demê me dev jê berda. Rêbertiya me analîz kiriye û lêkolîn li ser kiriye, gihîştîye encam û tespîtan, ev tespîtên kirî jî kes nikare rexne bike. Îro kes nema dikare dewlet-neteweyê biparêze. Tenê kesên paşverû, desthilatdar, dewlemend û maldaran diparêze, heta dawiyê wan diparêze. Lewra rewşên bîr û însanên hinekî çep û rastê xwe bizanibe, nema dikare dewletê biparêze.

Lê belê li cem me ji ber ku em bi desthilatî û dewletbûnê hatine terbiyekirin, ji bo vê em dewletbûn û azadiyê tiştêkî weke hev dibînin. Em dewletbûn û serxwebûnê yek dihesibînin. Lê dewletbûn û serxwebûn ne yek in. Dewletbûn û azadî ne yek in.

Mînak, Macarîstan heye, Moldovya heye, hinek welatên din jî hene niha çî dikin? Dewleta xwe difiroşin. Ji Yekîtiya Ewropayê re dibêjin ew qas pereyan bide me, em ê dewletê bifiroşin we. Her tiştê dewletê hûn îdare bikin û tenê hinek pere bidin me.

Mirov dikare li vir behsa azadiyê bike? Di vir de azadî tune ye. Gelek dewlet hene nikarin ji bo xwe biryarê bistînin. Tenê ji bo çî dewlet in, li dijî dijminê derve nikarin kar bikin, li dijî emperyalîzmê hêza wan a ku bersivê bidin tune ye. Emerîka her roj pê li hemû nixên wan dike, lê hêza wan a bersivê bidin tune ye. Lê dema însanek, gundiyekek, karkirek, xwendevanek behsa mafê xwe bike, tenê bi gotin be jî, artêşê bi ser de dibarînin.

Tu təkiliya vê bi azadiyê re tune ye. Lewra em ji bo vê tənakoşin, em ji bo azadiyê têkoşinê dikin. Divê em bigihîjin vê qinaetê, heger rojekê ji rojan me ji bo dewlet-neteweyê hinek fedekarî dikir, niha ji bo demokrasî û azadiya giştî divê hîna bêtir em fedekariyê bikin. Pêwîst e em hîna bêtir taybetmendiyên milîtantiyê pêk bînin. Ne ku em dev jê berdin û asta tevlibûna xwe daxînin. Ne ku pîvanan daxînin, biçûk bikin, sist bikin, pasîf bikin, berovajî van jî divê ji hemû rengê jiyana paşverû dût bikeve. Berovajiyê vê divê milîtantiyê bike. Rêbertî çî dibêje: “Weke derwêşan bijîn.”

Derwêş ji bo nîrxên civakê dijîn, ji bo xwe najîn. Tûrikê wan li milê wan e û ji gundekî diçin gundekî. Tiştêkî wan tune ye. Daxwazên wan ên madî tune ne. Bi temamî tevgerê exlaqî û ruhî esas digirin. Lewra divê em di van mijaran de nêzîkbûnên xwe sererast bikin.

Şîdet Tu Carî Divê Ji Çarçoveya Parastina Rewa Dernekeve

Şîdeta ne di çarçoveya parastina rewa de be, wê demê ew şîdet ne rewa ye. Pesnê şîdetê nayê dayîn, eger me pesnê şîdetê bida ew hevalê ku li Batmanê çalakî kirî, me nedikarî wî lêpîrsîn bikin. Berê tiştên xerabtir çêdibûn û me nedikarî bêjin: Çima te wiha kir. Digot: Şer e.

Ji ber ku berê şîdet pîroz bû. Di wê şîdetê de kî bihata kuştin ne girîng bû. Ya girîng ew bû ku şîdet bimeşe. Lê belê îro em bala xwe bidinê em şîdetê mehkûm dikin. Em şîdetê tenê ne hinekî mehkûm dikin, em ji binî ve mehkûm dikin. Em tenê bi awayê taktîkî yan jî stratejîk mehkûm nakin, em mehkûmkirina wê weke prensîbeke bingehîn ya rêxistinê digirin dest. Çî şîdeta derveyî parastina rewa be, em qebûl nakin.

Lewra kes îro nikare çalakiyên xwe yê şîdetê li ser tevgerê ferz bike. Şîdeta derveyî perspektîfên îdeolojîk em qebûl nakin. Şîdeta derveyî perspektîfên îdeolojîk û polîtîk tê meşandin, em mehkûm dikin û berpîrsiyarê wê tê lêpîrsînkirin. Ji bo vê em neteweya demokratîk esas digirin.

Neteweya Demokratîk Çi Ye?

Ew neteweya ku bi nîrxên xwe yê netewî xwe mezin dike, bi çand, ziman, erdnîgarî bi her tiştên xwe; av, zevî, çiya, kanî, deşt û zozanên xwe bi her tiştê xwe, di asta eşqê de hezkirin e, heta dawiyê bi wan ve girêdan e. Zêdegaviyên li ser tîr kirin, hemû bibin egerên têkoşinê, berxwedanê, şer, parastinê. Zêdegaviyên bîr kirin ji bo însanên wî welatî bibin egerên berxwedanê.

Lê li kêleka vê di nav gelê wî welatî de divê ferq û cudatî tune be. Wekhevî, li ser esasê ku her kesek bi nasnameya xwe bijî, lê bi hev re di nava aheng û piştgiriyê de bin. Komên pîşesazî, karker, gundî, xwendevan, jin, mêr, ciwan, zarok, hemû di çarçoveya dengeyeke optîmal de, di çarçoveya ahengeke civakî de, li ser esasê kes zêdegaviyê li ser mafê kesên din neke bi hev re bijîn. Bi renegekî serbest her kes bikaribe xwe îfade bike, bê parastin.

Wê demê neteweya demokratîk pêk tê, hem hezkirina ji welat re, hem jî wekheviya di navbera ferdên ku li ser axa wî welatî dijîn re hebe.

Wê demê neteweya demokratîk di hundirê xwe de bindestî û desthilatdariyê nahewîne û di nav de tune ye. Serdest û bindest di nav de tune ne. Yek şivan e, yek jî pez e, di nav de nîne. Sîstemeke wekhevî ye. Li ser vî esasî təkiliya bi gelên derdorê re bi bedewî û biratiyê be. Yanî li ser esasê beramberî hev rêzgirtin esas e. Neteweya demokratîk ev e, neteweya ku di hundirê xwe de demokratîk be. Lê demokratîkbûn nayê wê maneyê tewîzdan e!

Gelek kes dibêjin: “Em demokrat in.” Tu dibêjî, em Kurd in, dibêje; “Kurd, Tirk ferq nake”. Tu dibêjî Kurdistan dibêje; “Kurdistan, ne Kurdistan ferq nake.” Tu təkiliya vê bi demokratîkbûnê re nîne. Ev bi temamî otoasîmîlasyon e û xweînkarkirin e. Neteweya demokratîk xwe înkâr nake, tam berovajiyê vê nîrxên xwe diparêze û zêde jî diparêze. Ji her kesî zêdetir diparêze. Beg, axa, serdest, çîna serdest her demê hazir û amade ne ku welat bifiroşin. Lê kesayeta kedkar welatê xwe nafiroşe. Li beramberî miliyetparêzî, desthilatdarî û şîdetê, em ji bo xwe neteweya demokratîk bingeh digirin.

Di Nasnameya PKK’ê Ya îdeolojîk de Ne Ferdiyetparêzî; Komunalîzm û Kolektîvîzm Esas e

Bi her awayî li dijî ferdiyetê sekî heye. Yanî komunalîzm esas e. Civakbûyîn esas e. Ji ber çî ev esas in? Ji ber ku em însan in û însan bi civakbûnê dibin însan. Ji bo vê təkiliya di navbera ferd û civakê de em her demê di aliyê civakê de herî zêde difikirin. Pêşî civak, tenduristiya civakê, zanistiya civakê, parastin û xwedîkirina civakê, divê ev esas bîr girtin. Ferdê baş, ew ferdê ku hunerên xwe bike bin xizmeta pêşveçûna vê civakê ye. Yanî vê pîrsê ji xwe neke, dema ez vî karî dikim berjewendiyên min çî ne? Însan dema ev pîrs ji xwe kir, dikeve nav refên çîna serdest.

Ferd wê xebatê bike, ne ji bo berjewendiyên xwe, ji bo bilindkirina civakê wê bixebite. Civakek bilind bibe, asta civakê ya xweşiyê bilind bibe û parastin, xwedîkirina wê hebe, tu jî bi wê civakê re mezin dibî û têyî parastin. Ji bo vê ferdiyet bi tu rengî ji rengan nayê qebûlkin.

Bi çî awayî jî dibe bila bibe dema bandora ferdiyetê derbikeve, divê mirov mehkûm bike. Ew ezmerkez, ezezî, xwe esas girtin, li ser nixên civakî teserûfkin, ji jiyana kolektîf dûrketin, ji jiyana komunal dûrketin, yanî nixên civakî xistina xizmeta xwe; li ser şewazê xwe israrkirin, li ser a xwe israrkirin, divê ev hemû bên redkin. Weke çawa tenê berjewendiyên xwe esas girtin, divê ev bên redkin. Dema mirov ji van têgihîştinan dûr ket, mirov nêzikî xeta PKK'ê dibe.

Lewra di gelek aliyên de divê mirov şiyar be! Mînak, êdî di nava vê rêxistinê de piştî ew qas sal ku em li ser tespîten nû disekin û kûr dibin, di esas de têkoşîna me jî li gorî wê dimeşe. Tam dema em van nûbûnan pêşdixin, di vê serdemê de hinek kesên wiha şîroveyan xerab dikin hene, divê mirov wan nêzîkbûnan qet qebûl neke û li hemberî wê têkoşîna bike. Wiha çawa karîkaturîze dikin, lewra dibêjin: "Me nikaribû." Gotineke din jî heye dibêje: "Devê wî negihîşt, got bila xêra bavê min be." Ev tiştên ku pê bi rûmeta mirovan tê lîstin in. Rewşeke me ya wiha tune ye. Şer ji bo ku em lewaz bûn me nesekinandîye! Tam berovajiyê wê, di dema ku em bihêz bûn, tenê bihêzbûn na, dema ku hemû endamên PKK'ê ji bo çalakiyan xwe pêşniyar dikirin de me şer sekinand.

Her kesî pêşniyar dikir û rapor dinivîsand digotin: "Em biçin çalakiyên fedayî bikin." Me wê demê şer sekinand. Yanî ji ber ku em lewaz bûn na, ji ber ku êrîş dihatin bi ser me de me dev ji dewlet-neteweyê berda... tiştêkî wiha ne mijara gotinê ye jî. Êrîşên niha li ser me zêdetir in ji yên berê. Deh qat ji yên berê zêdetir in. Berê hinek dewletan çavên xwe li ser xebata me digirt, niha her kes dijmintiyê bi me re dike. Wê demê divê mirov vê mijarê bi vî rengê bêberhem, teng û seranser negire dest.

Li Dijî Cinsiyetparêziya Civakî Azadkirina Cinsan

Di nasnameya me ya îdeolojîk de li dijî cinsiyetparêziya civakî, azadkirina cinsan heye. Ev jî çî ye, niha em di pêvajoyeke wiha de dijîn: di aliyê zanyarî de, di aliyê pratîk de eşkere bû ku hemû sedemên, bihaneyên ku di rêka wan re sîstema desthilatdariya zilam, jinê ji hemû xebatên siyasî û civakî dûr xistibû, îdeolojiya me ew hincet û nêrîn pûç kirin. Tiştêkî ilmî ye ku tu rastiyên civakî di roja me ya îro de nikarin vê rewşa nîşan bikin. Wê demê karakterê çaxa me çî ye? Karakterê çaxa me karakterêkî ku di kesayeta wî de hemû hincetan û dîrxistina jinê ji xebatên siyasî û civakî dîrxistin îflas dike, ew qerekerê çaxê ye.

Lê belê sîstema desthilatdar a kapîtalîst, li ser cinsiyetparêziyê îsrar dike. Xefik û dehfikan datîne. Bi her awayî têkoşîna jinê di derbarê azadiyê de dejenere dike. Azadiya jinê di çarçoveya fizîkî de digire dest. Lewra kapîtalîzm dixwaze jin biçê kargehan kar bike, cilên ew dixwaze li xwe bike, makyaja ew dixwaze li xwe bide, dera ew dixwaze biçê. Azadiyê di vê çarçoveyê de digirin dest. Bi vî rengî di esas de çî dikin? Hewldanên jinê yên azadiyê yên rast dejenere dikin. Provakê dikin û xefikan datînin pêşberî wê. Ew modela ku weke azadiyê nîşan didin, hem derew e hem jî çewt e!

Lê di heman demê de karakterê tevgera me jî ev e, ew karakter çawa ye? Di serî de em vê qebûl bikin ku bandora cinsiyetparêziya civakî li ser me serwer e. Ji ber ku em di vê çandê de xwedî bûne û mezin bûne. Vê çandê bi çî rengî xwe wisa dubare kiriye?

Bi salan e nifş li pey nifş, dîn li pey dîn, mîtolojî, felsefe, ev hemû di zemînê desthilatdariya zilam de çêbûne. Yanî berjewendiyên zilam tam esas girtine. Di rexê zilam de li dijî jinê çêbûne ev tişt. Sîstema desthilatdar tim jinê weke çavkaniya xerabiyê nîşan daye. Weke çavkaniya kêmasiyan nîşan daye, weke bar nîşan daye. Mînak, heta di mîtolojiya kevn ya desthilatdaran de, di pirtûkên dîmî Tewrat, Quran... di van hemûyan de jî jin weke amûrekî ye. Ji bo ku ji zilam re pêwîst bûye çêbûye, ne ji bo taybetmendiyên jiyane û pêdiviyên jiyane yên esasî ye. Yanî wiha dane diyarkirin ku jin amûrek e. Tevî ku jin çavkaniya jiyane ye, ev rastî guhertine. Teoriya desthilatdar dibêje, jin ji parsûyê Adem çêbûye. Ev tiştêkî derveyî zanyariyê ye, derveyî rastiyê ye. Tewrat vê dibêje, Misilmantî vê dibêje, Xiristiyantî jî vê dibêje. Xiristiyantî dibêje: Zilam bi jinê çêdibe, ne ku jê çêdibe. Yanî jin tenê amûr e û pê çêdibe. Ji bo çêbûna zilam jin heye. Lê di esas de, rastî berovajiyê wê ye. Ne ku jin ji hestiyê zilam çêbûye, zilam di esas de ji jinê çêdibe. Ya rast jî ev e.

Niha li ser wî esasî divê çanda desthilatdariyê di ber çavan re derbas bibe. Ji ber ku wê çandê ji derwekî dest pê kiriye. Yanî yek hatiye û gotiye, ev jin ji hestiyê zilam çêbûye. Lewra di pîleya yekemîn û duyemîn de çêbûye. Lewma jin heyber e. Tim madeyeke cuda ye û tim amûr e.

Yê ku wê weke amûreke anîna zarokan dinirxîne, yê ku weke amûreke cinsî dinirxîne... Ji bo ku jin jî vî tiştî qebûl bike bi salan li ser wê zordestî hatiye meşandin û rojekê ji rojan jinê cesaret nekiriye ku bêje: “Mafê min û yê zilam wekhev e.” Jin bi xwe êdî xwe kêmbêne.

Yanî gotinên heqaret, timî li ser hatine gotin û ji bo vê jinbûnê bûye weke sûcekî. Zilam bi zilamtiya xwe pir serbilind e, lê jin bi jintiya xwe serbilind nîne, weke sûcekî dibêne. Weke kêmasiyekê dibêne. Divê ev sererast bibe. Li şûna wê edalet çi ye, edaleta civakî çi ye, divê ew esas bîn girtin. Ew qas ked, westandin, kar û gelek taybetmendiyên wiha ên civakî yên ku ji nedîtî ve hatine hiştin, pêwîst e bîn dîtin. Wiha nêzikî keda jinê dibin, kes bala xwe jî nadê ka jin çi dijî, çiqas diweste, çi karî dîke!? Ji ber ku weke obje tê dîtin bala kesî nakişîne. Jin weke esas, cewher nayê dîtin. Kes ne bi êşên wê dihese, ne jî ji keda wê re qîmetek tê dayîn. Divê ev sererast bibin.

Niha di tevgera me de, taybetmendiyên me hene. Di çavkaniya felsefeya azadiyê de du tiştên esasî hene. Yek; ji ber ku em Kurd in çanda xwedavendiyê, çanda dayîkê di esas de li ser vê erdnîgariyê pêş ketiye, mezin bûye. Ji bo vê jî nû ve pêkanîna wê çanda dayîkê, ew erkeke me ye. Duyemîn, ji ber ku em PKK ne bi taybetî jî di şoreşê de tevlîbûna jinê divê em baş bibînin.

Cudatiya di nava PKK'ê de çi bû? Heta roja me ya îro jî mirovê herî zêde sosyalîst û pêşketî jî, demokrat jî, jin kêmbêne. Rast e dibêje: “Jin baş e, hêja ye, mirov qedir û qîmet bidiyê, lê di encamê de ne weke zilam e, kêmbêne.” Nêzikbûneke tenê di warê xwedîderketinê de ye. Bi vî rengî nêzikî jinê dibin.

Lê belê di nav PKK'ê de tiştekî din derket. Di nav PKK'ê de eşkere bû ku ne tenê di aliyê mêjî de jin û mîr weke hev in, di karên fizîkî de jî dikarin weke hev bin. Jin di nava PKK'ê de gerîla bû, di nava komunê de cih digirt. Fermandarî dikir, kete cepha êrîşê, çekên giran rakir, tevlî meşê dirêj bû û ev hemû jî bê kêmasî kir. Nêzikbûnên cinsiyetparêziya civakî carna dibûn sedema ku em kêmasiyên jinê bibînin û yê zilam nebînin. Lê di esas de dema mirov bide ber hev kêmasiyên zilam ji yê jinê zêdetir bûn. Bi taybet jî di nava şoreşê de.

Vê bi xwe re çi kir? Di aliyê fizîkî de jî wekheviya jin û mîr derxist pêş. Ji bo vê di nava PKK'ê de bi taybetî tu bihaneyên em bi çavêkî cuda li jinê binêrin nemaye. Dema em vê dibêjin, em weke rêxistinê dibêjin. Yanî mafê jinê jî tune ye ku bi çavên kêmbêne li jinê binêre.

Ji ber ku cinsiyetparêziya civakî tenê nexweşiya mîr nîne, ya jinê ye jî. Jin jî li hemberî xwe bêbawer e. Ew jî cinsiyetparêziya civakî ye. Ji ber ku di bin bandora çanda desthilatdar de maye, ji bo vê jî li cinsê xwe xwedî dernakeve û cinsê xwe neparêze. Ji xwe bêbawer e, ev jî cinsiyetparêziya civakî ye.

Lewra ev pirsgerêk divê bîn çareserkin. Yanî wiha nêzikbûnên biçûkdîtin divê gav bi gav bi rengêkî bingehîn bi bawerî û perwerdê bîn derbaskirin. Li şûna wê têkiliyên jin û mîr li ser esasên nû bîn danîn. Li ser esasê wekhevîyê, rêzgirtina beramberî hev esas be, divê tu carî li ser esasê teqlîdkirinê nebe.

Azadbûna jinê nayê wê maneyê ku wê jin weke zilaman bibin. Yanî nayê wê manê jî ku ew tiştên heta roja îro mîr dikir, wê êdî jin bike. Em bala xwe bidinê, çanda dayîkbûnê, nayê wateya serweriya jinê! Çanda dayîkbûnê cuda ye, serweriya jinê cuda ye. Çanda dayîkbûnê tiştekî civakî ye. Lê dema tu behsa jerontokrasiyê bikî, serweriya jinê bikî, wê demê tu teqlîda zilam dikî. Ev ne azadî ye û tu têkiliya wê bi azadiyê re tune ye, bi temamî nêzikbûneke desthilatdariyê ye!

Lewma jin xwe nas bike, ji xwe hez bike, bi taybetmendiyên xwe yê jintiyê serbilind be û di çarçoveya rewşa xwe de siyaseta xwe diyar bike, gelekî girîng e. Rêxistina xwe çêbike, îdeolojiya xwe peyda bike, rengê parastina xwe diyar bike. Zilam nikare van diyar bike. Bi şopandina liv û tevgera zilam jin nikare tiştekî pêk bîne, herî zêde jin dibe weke zilam.

Mînak, jinên ku leşkerê Îsraîlê ne hene, niha li xwe mukur hatine, hinek tiştên pir balkêş tînin ziman. Li Îsraîlê jin û mîr diçin leşkeriyê. Heta demekî jin jî esker e piştî wê ger jin bixwaze berdeyam bike dikare, lê ger nexwaze berdeyam nake. Niha ev demeke hinek li xwe mukurhatinên wan derdikevin çapemeniyê. Tê de dibêjin: “Ya rastî me her kar kir, her kar bi me didan kirin. Lê piştî me dît ku em ji jintiya xwe dûr dikevin, em êdî weke jinan namînin, em dibin weke zilaman.” Jin dema tevlî wan karan dibe, wiha difikire ku ew bi wî rengî azad dibe, lê di esas de azad nabe, tenê dibe weke zilam. Ev rê ne rêya azadiyê ye.

Yanî bi teqlîda zilam, bi kevneşopîyan re jiyîn, bi desthilatdariya di zemînê jinê de pêş bikeve, jin azad nabe. Azadî ji nû ve li ser esasekî zanistî jiyîn e, çanda dayîkê ye. Yanî jin bi huner, zanistiya xwe bibe navenda çalakiyên civakî. Jin bibe pîvan. Jin bigihêje wê astê ku zilam lê temaşe bike û li gorî wê hinek rêkûpêkbûnê bide xwe, pê pîvanên xwe diyar bike.

Di nêvengekê de dema jin hebin divê di wir de rêzkarî hebe. Di wê nêvengê de her kes rêkûpêkiyekê bide ramanên xwe û birêz be. Bi hesab gavan bavêje. Dema ku ew tişt tune bin, wê demê ew jin cewherê xwe temsîl nake. Di vê çarçoveyê de divê em vê wek mijareke ne girîng nebînin. Yek dibêje: “Min hîna xwe îqna nekiriye.” Yek dibêje: “Ez hîna bawer nebûme.” Yek dibêje: “Ez hîna nizanim bûme çi!” Ev hemû jî tiştên çewt in. Ev mijareke îdeolojîk e, ne mijareke taktîkî ye.

Tu çawa PKK'yî yî û ji vê mijarê ne bawer î! Çawa tu têkoşerê azadiyê yî û tu hîna ji vê mijarê bêbawer î, tu yê xwe kîngê îqna bikî!? Piştî ew qas têkoşîn û perspektîf û ew qas ked... Ji bo vê jî di van xalan de mirov xwe bê tewîz kûr bike.

6- GIRÊDANA EKOLOJİYÊ BI ÎDEOLOJİYÊ RE

Xaleke din jî mijara girêdana îdeolojiyê bi ekolojiyê re ye. Ev jî mijareke bingehîn e. Ji ber ku pêşketina kapîtalîzmê ya madî, bi pîvanên exlaqî ve negirêdayî ye. Yanî bi pêşketina madî û teknîkî ve paralel, pê re ketineke mezin di aliyê exlaqî de çêdibe. Ji bo vê jî berdewamkirina sîstema kapîtalîst weke çawa ziyan daye civakê, weke çawa ziyan daye gelên bindest; di heman demê de ziyan daye tevahiya xwezayê jî. Ev çi ye, taybetmendiyên kapîtalîzmê yên li ser esasên kar û qezencê ne. Qezenc bike di oxira vê qezencê de çi xerab dibe bila bibe. Nêzîkbûna kapîtalîzmê ya ezez û ferdî ev e.

Niha pîşesazî dikare çêbibe, endustrî dikare çêbibe. Ekonomî dikare pêş bikeve, kes li dijî wê nîne, lê divê eko-sanayî be. Yanî sanayî û ekonomiyê bi hawirdorê ve girêdayî be, ne li ser hesabê xerabkirin û talankirina wê be. Pêwîst e berhem û ekonomî li ser esasê eko-sanayiyê be.

Eko-sanayî çi ye? Eko-sanayî ew sanayiya ku ew qas berhem derdixe, pê re jî ziyana dide hawirdorê telafî dike.

Çi dike, mînak ji bo gazên jehrî dernekevin tevdiran digire. Sanayiyên ku zêde ziyane didin hawirdorê esas nagire. Beşên yan jî sektorên ku gelek cinsên lawiran ji holê radikin, daran ji holê

radikin esas nagire. Ev ahengên xwezayê ji bo berjewendiyên xwe xerab nake. Dema van neke, xerabûnê esas digire.

Tevgerên Hawirdorparêz

Tevgerên hawirdorparêz ne yek tenê ne, gelek in. Tevgerên hawirdorparêz ên cuda cuda hene. Yanî ekolojîparêzên cuda cuda hene. Dema berê hîna kes bi ziyana li ser xwezayê pêk tê nehewsiyabûn. Dema pê hesiyar û şûnda, lewra di hinek welatan de asta bîr û zanistê li gel însan kûr dibû û pê dihesiyar. Ji ber vê nerazîbûnên xwe nîşan didan. Nerazîbûnên xwe çawa nîşan didan? Li ser rêkan çalakiyên bi awayê xwe nîşan bidin, nîşan didan. Li cihekî din dirûşme davêtin û li cihekî pankart vedikirin. Bi vî rengî nerazîbûnên xwe nîşan didan.

Pişt re ew tevger gav bi gav mezin bûn û di Ewrûpayê de bûn desthilatdar jî. Mînak, li Almaniyayê Partiya Kesk heye, bi vî rengî ew partî derketin. Lê ev partî weke ku çawa îdîa dikin ji bo parastina hawirdorê naxebitin. Ji ber çî wiha bûn? Ji ber ku derdikevin dika desthilatdariyê, hem di desthilatdariyê de cih digirin, hem jî ekolojîk in! Ev xapandinek e, tu çawa di desthilatdariyê de yî, di dewletê de yî, tu jî hevparê wan biryaran î, di heman demê de tu îdîa dikî ku tu ekolojîyê diparêzî!? Ev nêzîkbûneke zêde rast jî nîne. Di serî de ne ji xwe ve bi dirûşmên parastina xwezayê derketin. Di van aliyan de gelek nerînan wan hene. Ji wan nerînan nerînek heye ji wan re dibêjin ekolojîstên kûr.

Ekolojîstên Kûr Çawa Tevdigerin?

Ev nêrîn her tiştî weke zindî dibîne. Li gorî wê tevgerê bi têgihîştineke pîralî ango komple, hesasiyeteke pêş dixin, dibêjin: “Divê wiha nêzîkî filan tiştî nebin, nêzîkî bêvan tiştî nebin.” Bi awayekî gelemperî tevdigerin. Lê berpirsiyarên bigehîn ên ku ekolojîyê xerab dikin, di nav giştîkirina wan de tê wendakirin. Di vir de kî berpirsiyarê vê xerabiya li ser xwezayê ye, nayê diyarkirin. Bi vî rengî weke ku hemû însan dijminê xwezayê ne diyar dibin. Li ser wî esasî nêzîkbûneke komple heye, di wir de jixwe berpirsiyarê rastîn tên wendakirin. Lewra jî ev nerîneke jirêderketî ye û çewt e.

Ji ber ku mijara ekolojîyê di van demên dawiyê de bala însanan dikişîne, bizavên wiha derdikevin. Lê di bingeh de bi vî rengî hedef şaş dikin. Heta bi vî rengî xizmeta desthilatdariyê dikin.

Ekolojîstên Femînîst

Ekolojîstên femînîst jî bizaveke girêdayî jinê ye. Ev dibêjin: “Yên di bingeh de xweza xerab kiriye zilam e.” Her tiştî bi liv û tevgera zilam ve digirin dest. Yanî sûcdar zilam e. Ew zilam feqîr dibe û dewlemend dibe, zilam bi gelemperî digirin dest. Ew jî nêzîkbûnek e, lê bisînor e û çewt e. Lê di bingeh de xeta ekolojîk a ku em esas digirin ekolojîya civakî ye.

Ekolojîya Civakî

Ekolojîya civakî çî ye? Ekolojîya civakî ew xeta ku dibêjin: “Sedemên xerabûna xwezayê serdestî ye, desthilatdarî ye û di serdema me ya îro de jî kapîtalîzm e.” Yanî dijminê xwezayê diyar dike û şênber dike. Li ser vî esasî heke parastinek hebe, divê li hemberî desthilatdariyê û mijokdariyê, kedxwariyê û li hemberî kapîtalîzmê bê kirin.

Însan bi xwe dijminê xwezayê nîne. Dema ku însan dibe dijminê însan, wê demê dibe dijminê xwezayê jî. Însan dema dibe serdest û bindest wê çaxê xwezayê jî xerab dike. Ji ber ku her tişt bi mantiqê şidetê û înkarkirinê û talanê dimeşîne. Ji ber van nêzîkbûnan xweza xerab dibe.

Lewra ji bo me ev çî ye? Niha gelek kes dikarin bifikirin, têkoşîna ekolojîk, ekolojîya civakî, li gorî me tişteki luks e. Em çima dixin rojeva xwe û li ser nîqaş dikin? Di van derbaran de nêrîn hene.

Bêxemiya li hemberî ekolojîyê, bêhêvitiya li hemberî jiyane ye. Jiyan di ku de çêdibe di navengeki de çêdibe. Heger îro jiyana li ser rûyê erdê heye, sedema wê navenga vê jiyane heye. Navenga wê çî ye? Tav e, hewa ye, lawir in, kêzik in, dar in, av e hwd. Her tişteki ji van rolek wê heye. Dema ev hebin jiyana çêdibe. Dema ev tune bin, çavkaniya jiyane namîne. Ji ber ku ev rengên gelemperî ne.

Em hinekî din jî bînin ber çav û şênber bikin. Niha însanek dema bêsinor xwezayê xerab dike, dişewitîne, dibire, xerab dike, ew kes bi paşeroja xwe nafikire. Tenê li roja xwe ya ku tê de ye difikire. Yanî perspektîfên wî yê pêşerojê tune ye. Ji bo pêşerojê hesabên wî tune ne. Li hemberî pêşerojê bêhêvî ye, lewra komkujiya daristanan dike hwd. Lê mirovê perspektîfên wî yê pêşerojê hebin, wê bêje ez ê îro karekî bikim, ê din bila siba karekî din bike, nifş li pey nifş wiha şiyar dibin. Beramberî ekolojîyê şiyar dibin. Lewra ev prensîbeke jiyane ye. Yanî luks nîne, taybetmendiyeke jiyana mirov e û însan bi wê temam dibe.

Bê wê mirovhezîyê însan dikeve nîqaşê. Hîna zêdetir bi awayekî şênber weke Kurd di mijara ekolojîyê de erkên me yê cidî hene. Destwerdana li ser erdnîgariya Kurdistanê tê kirin, rê li pêşîya trajediyên mezin vedikin. Mînak, bendav tîn çêkirin. Bendav ji bo çi tîn çêkirin? Biryara Kurdan di çêkirina bendavê de tune ye, dewlet çêdike.

Bendav sektorek e, lê av amûrê jîyanê yê sereke ye. Avê dixin bin kontrola dewletê. Dikin bin serweriya dewletê. Ev ava ku milkê her kesî ye, her kes jê feydê dibîne, dikeve bin kontrola dewletê, wê demê dewlet yê dixwaze dide wan, yê naxwaze nade wan. Mînak li Bîrecîkê, Bendava Atatürk çêkirin. Bi navê Projeya GAP'ê. Wê bandoreke mezin li ekolojîyê kir. Ji ber çi, ji ber ku ev ahengeke xwezayî ye: av dema diherike, li gorî xwe têra xwe diherike. Damarên avê hene û ambarên avê yê bin erdê jî tijî dike. Her sal av bi xwe wan ambaran tijî dike. Lewra mirov li her derê dikare feydê ji wê avê bibîne. Lê dema bendav datîna pêşberî wê, tu wan damaran qut dikî. Herwiha gelek cih dibin çol. Mînak, çoltareke weke ya Heranê, ku berê dikarî ew qas însan xwedî bike. Bi pembûyê xwe, bi zadê xwe û her tiştê xwe ve. Lê mixabin îro dibe çol.

Gel ji wir bar dikin. Dewlet hem damarê ava xwezayî qut kiriye û hem jî qenala ku çêkiriye jê avê nade wî gelî. Ji ber ku Kurdayetî û welatparêzî li wir heye. Ji ber vê dide derên ji wan dûrtir, lê nade wan. Ji ber çalakiyên wan yê siyasî wan ceza dike. Bio-îqtîdar, bi birçîkirinê anîna rêzê ev e.

Ji milekî din ve jî dîroka vî welatî di bin avê de dihêle. Tiştên têkûz ên dîrokê, peyker... di bin avê de dihêle. Mebesta dewletê ji vê jî hesabên wê yê stratejîk in. Çiqasî golên mezin çêbike, ewqasî têkiliya di navbera eyaletan, di navbera erdnîgariyan de qut bûnê pêk tîne. Bi vî rengî tevgera gêrîla asteng dike. Dixwaze di rêka van bendavan re rêka van av û golan re çi bike? Dixwaze bi vî derfetê mafê jîyanê ji destê Kurdan derbixîne.

Lewra têkoşîna ekolojîk li gel me mijareke sereke ye. Bi şiyariyeke mezin divê em nêzik bibin. Ji ber ku dijmin dixwaze Kurdistanê û erdnîgariya Kurdistanê bi temamî di çarçoveya berjewendiyên xwe de birêxistin bike. Gel çi dixwaze na, lê ew çi dixwaze wê dike. Mînak gelê Dêrsimê nexwest bendav li ser Çemê Mûnzûrê çêbibe, herwiha naxwazin li ser Çemê Dicle û Firatê jî bendav çêbibin. Lê dewletê çêkir? Bi vî rengî hem Kurdistanê xerab dike, Kurdistan weke erdnîgariyeke ku gelê wê li ser bijî na, lê tenê ji bo dewlet jê feydê bibîne van bendavan çê dike.

Ev asta herî bilind a dagirkeriyê ye, li beramberî vê rewşê bêdeng mayîn, tewîz dayîna dijmin e. Ji bo vê qada ekolojîk weke qadeke luks yanî vala ye, wer hewce nîne, bê hizirandin şaş e. Tam berovajiyê vê, qadeke divê mirov zêde baldariyê bidîyê û zêde jî li ser bisekine.

Di vê çarçoveyê de bi rêka ekolojî, demokrasî û azadiya cinsan mirov dikare nasnameya îdeolojîk a tevgera PKK'ê nîşan bide. Ferq û cudatiya di navbera dewlet û rêxistinên din de ev mijar diyar dikin.

Baş e, wê bi çi awayî bigihînin gel? Me gotibû metod, metodê xebata îdeolojîk çi ne? Li gel me sê metodên sereke hene ew çi ne?

Yek zanistî, lêgerîn, lêkolîn, xuliqarî, di aliyê zanyariyê de, di aliyê peydakirina perspektîfên xebatê de ye. Duyemîn, metodên ragihandinê, ragihandin. Sêyemîn metodê çand û hunerê ye. Lewra em ê ji ya yekê dest pê bikin:

7- AVAKIRINA CIVAKA EXLAQÎ Û POLÎTÎK

Avakirina civaka exlaqî û polîtîk, di pratîkeke birêxistinê û zanistî re derbas dibe. Bi bîr û baweriyê pêk tê. Zanistîbûn çi ye? Zanistîbûn akademî ne, lêkolîn in û şîrovekirin in. Di van aliyên de, Rêbertiya me di aliyê fikir de, di asta volqanekê de pêşketin çêkir. Bi taybetî ev deh, yanzdeh salên dawiyê, parêznameyên Rêbertiyê di asta hilhatineke nû de ne. Ev rêze parêzname heta asta dawî şîrovekirineke kûr ji civakê re ye, danîna rêkên çareseriyê ye. Li ser van parêznameyan gelek tişt dikarin bîn şîrovekirin. Lewra Rêbertiyê li ser zanistperestî, miliyetparêzî, dîngerî, Îslama siyasî, dîroka Kurdistanê û pîrsgirêkên Rojhilata Navîn gelek nîrxandin û proje pêş xistin. Li ser van hemûyan beş bi beş mirov dikare hem metodên perwerdê peyda bike, hem jî ji gel re bike nîrxên jêner.

Di nav pratîka têkoşîna me de gelek kesayetên ku karibin rêveberiya xebatê bikin her demê hebûne. Bê asteng kadroyên ku karibin xebatê bikin hene. Ew kadro yê em behsa wan dikin, di dibistanên dijmin de mezin nabin, di heman demê de di saziya malbatê de jî mezin nabin. Ew kadro ancax di zemînê akademiyan de perwerdeyeke bi bîr û baweriyê girêdayî zanistê de mezin dibin. Di van aliyên de qadeke me ya îdeolojîk heye. Ev qada îdeolojîk çi ye û çi di nav de ye?

Di vê qadê de; komîteya zanist û ronakbîriyê, komîteya ragihandinê û komîteya çand û hunerê heye. Di vê qadê de sîstemên demokratîk jî cih digirin PKK û PAJK jî di nav de ne. Ev qadeke îdeolojîk e. Di milê zanistê de di esas de, komîteya zanist û ronakbîrî cih digire, beşên bi vê komîteyê ve girêdayî di aliyê herêmê de, Başûrê Kurdistanê, Bakûrê Kurdistanê, Rojavayê Kurdistanê û Rojhilatê Kurdistanê wê xwe birêxistin bikin. Erk û peywira van komîteyan çi ye? Di esas de li ser xalên bingeşên ên têkoşînê têkildar dike û lêkolînê pêş dixîne. Di heman demê de bi berhemên nû û derxistina perspektîfan ve mijûl e. Divê pirsgirêkên şîrovê tenê di Kurdistanê de nemîne, lewra pêwîst e Îslama nerm bê nasîn. Desthilatdarî tê çî wateyê divê her kes bizane. Rêkên çareseriyê çi ne divê her kes baş bizane. Lewma divê bi zimanekî bê fêmkirin bê dayîn. Bi şîroveyên ku li ser esasê rastiye bin, îqna tê de hebe, şênber bin û razber nebin, rasteqîn bin. Bi rastiya şênber ve girêdayî bin, hêvî û daxwaziya gel esas bigirin. Şîroveyên bi vî rengî girîng in. Wê ew şîrove bihêlin ku pirsgirêkên zanistê di civakê û di nava kadro de gav bi gav ji holê rabin.

Lê gelo em vî karî pêk tînin? Yanî erkên rewşenbîrî, yên îdeolojîk di çarçoveya avakirina civaka exlaqî û polîtîk de pêk tînin? Lê divê mirov wiha bi awayekî înkarger jî nêzik nebe, ji ber ku heta astekê ked û xebatek jî heye. Berhem jî hene, lê ev berhem têrê nakin. Ji ber çî têrê nakin? Ji ber ku em lê temaşe dikin hîna jî çalakiyên tevgera me yên siyasî li Bakûrê Kurdistanê, me hîna jî nekişandiye zemînê azadiyê! Em temaşe dikin hîna jî çalakiyên tînin kirin û tevgera me ya siyasî weke tînin xwestin nehatine rûniştandin. Lê belê kesên van çalakiyan dikin ji ber ku xerab in, na! Tiştêkî wiha nîne, kesên van çalakiyan dikin piranî dilsoz in. Lê dibe ku di nav de mirovên xerab jî hebin. Sedemên van hemû jî ji ber ku zanistbûn lewaz e.

Ev pirsgirêk di esas de bi akademyan çareser dibe. Di mijara avakirina akademyan de jî pir giran tevgerîna dihat kirin, dema hate pêkanîn jî wiha pêkhatineke formalîte bû. Ji ber ku Rêbertiyê rexne kir û rêxistinê jî giranî dayê hatin avakirin, lewra akademya hatin vekirin. Lê armancê ji wan akademyan weke tê xwestin tam pêk nehat. Lewra divê ev pirsgirêk bînin çareser kirin. Pêwîst e bi lez em van pirsgirêkan di qada xwe ya çalakiyê de derbas bikin.

Di vî warî de rast e destpêkirinek çêbû, hinek gav hatin avêtin, dibe ku kêmasiyên wê jî hebe. Lê bê ku dem wenda bibe divê ev kêmasiyên di vê qadê de hene bînin telafî kirin. Ji ber ku ev di aliyê metodê têkoşîna me ya îdeolojîk de tiştêkî pir girîng e. Girêdayî wê wêjeya şoreşê ya girêdayî civaka nû, pêwîst e li ser bê rawestîna.

Xala duyemîn; rexê wê ye çandê ye. Niha çand temsîla ruhê netewekî dike û ruhê wê ye. Neteweyek bê çanda xwe nikare bijî. Dema dev ji çanda xwe berda, wê demê ji netewbûnê derdikeve, dibe tiştêkî din.

Ev çand xweser e, netewî ye, bêguman tiştê hevpar ên însanî hene, gerdûnî hene, lê di çanda netewî de divê mirov tewîzan nede. Di bin navê modernîteyê de, di bin navê modernbûyê, nûbûyîna de mirov dev ji çanda xwe ya netewî berde, wê demê ziyaneke mezin dide xwe. Globalîzma rast li ser esasên parastina çanda netewî çêdibe. Li ser esasên parastina çandên netewî çêdibe.

Wendakirina her çandekê qat bi qat ji ziyana ew bombeya nuklêr a ku li Hiroşîma û Nagazakiyê teqiya, zêdetir e. Di encamê de ew jî ji bo tunekirina netewekî ye. Lê dema çanda mirov wenda bû, tu şûnpêyên mirov jî namînin. Ji bo wê divê çanda netewî bê bihêzkirin. Lê belê em lê temaşe dikin di xebata me ya çandê de heta roja me ya îro jî çalakiyên ber bi populîstbûnê ve hene, hîna jî ji wê têgihîştinê xelas nebûne. Çalakiyên ku çanda netewî esas nagire û bazara giştî esas digirin hene. Ya ku nahêle çanda me pêşkeve ev bi xwe ye.

Ya duyemîn; di xebata me ya çandê de standartên demokratîk zêdetir, standartên modernîst esas tînin girtin. Yanî şano, stran, film hwd, lê modernîteya demokratîk çi dibêje? Rengê modernîteya demokratîk, şewazê jiyana wê, ji xerckirinê dûr, ji dirûvbûnê dûr, wiha xwerû, xwedî peyama, ji van zêdetir bi giranî li ser teqlîtkirina modernîteya kapîtalîst disekine.

Weke standartekê ji bo xwe esas digire. Lê ya rastî ew ne standarteke însanî ye, ew ya birjuwaziye biçûk e. Dema tu teqlîd dikî tu, tu carê bi ser nakevî. Her yek divê di zemînê xwe de serkeftî be. Ev nêzikbûn modernîteya kapîtalîst diyar dike. Lê tu yê jî modernîta demokratîk diyar bikî. Ne şert e tu weke wan bî. Lê yên me jî dikevin nav xetayeke wiha û dibêjin; na divê em weke giştî bin, yanî weke sîstemê bin. Divê em di her tiştêkî de weke wan bin. Ji ber ku weke pîvan ew ji bo xwe esas girtine. Li gorî tê xwestin hîna jî taybetmendiyên modernîteya demokratîk negirtine. Lewra herî zêde teqlîdkirin li pêş e.

Cardin pirsgirêk di ku de ye? Dibêjin: “Divê çand ji rêvebirina îdeolojîk dûr be. Çand û huner divê ne alîgir bin.” Ev jî jirêderketineke mezin e. Ji ber ku dema di welatekî de dijmin hebe, dagirker hebin,

însan nikare bêalî be. Însan nikare bêeleqe be, divê alî hebe, divê partî hebe. Yan wê li gel dijmin cih bigire, yan jî li cem gel cih bigire. Bêalî qet nabe, lewra beriya her tiştî huner û çand îdeolojîk in. Li ser vî esasî dema ku huner û çand hebe, wê demê çanda netewî dijî, di heman demê de çî dike, gel teşwîqî serhildanê dike.

Wê çaxê çand û huner xwedî nirx in. Tevgera çand û hunerê niha di nava têkoşîneke dijwar de ye. Ji ber ku di bin êrîşên îdeolojîk de ye. Gelek kes dixwazin vê tevgerê ji perspektîfên wê yên azadiyê dût bixin. Ji civakbûnê dût bixin, ji komunalîzmê dût bixin. Ji bo vê em lê temaşe dikin hemû rengê ezezî, ferdiyetparêzî, madiyetgerî, teqlîtgerî di wir de serwer e.

Ya rastî divê mirov xwe li hemberî modernîteya kapîtalîst bigire. Rêbertî çî dibêje: “Erka me ew e ku bi tamamî em xwe li hemberî modernîteya kapîtalîst bigirin, tiştê girêdayî modernîteya kapîtalîst di hundirê me de be jî, em vereşin. Dev jê berde em teqlîd bikin, tiştê di hundirê me de be jî em vereşin. Xwe bi vî rengî jê xelas bikin. Ji bo vê divê rastiya sîstema konfederal û demokrat bê naskirin. Ev sîstem ne sîstemeke dewletger e, ne jî sîstemeke kapîtalîst e. Ev sîstem nakokiyên wê bi kapîtalîzmê re di şewazê jiyane de ne, ne tenê di siyasetê de ne. Dema ku em li dijî kapîtalîzmê têkoşînê bikin, lê şewazê jiyana me ya wê be; wê demê têkoşîna me zêde bi bawerî nabe. Ev tê vê wateyê ku em şewazê jiyane, ferdiyetê, keyfiyetê, bê rêzkariyê, ji cewherê xwe dût, di dirûvekî wiha de be ku dirûvê mirovan ê esasî nade teqlîd dikin. Lê tevî van kêmasiyan îdîfa me hebe ku em li dijî kapîtalîzmê ji aliyê siyasî ve têkoşînê dikin, ew nêzikbûn wê têkoşîna me pêbawer neke. Yanî zêde kesên bawer nekin. Ya dî jî ew têkoşîn serkeftinê bi xwe re nayne. Ji ber ku heman taybetmendiyan kapîtalîzmê digire nava xwe.

Di Avakirina Civaka Exlaqî û Polîtîk De Rola Çand û Hunerê

Ji bo vê têkoşîna çandî tune ye, di çarçoveya stranek, şanoyek û derketina ser sahneyekê de divê mirov negire dest. Têkoşîna çandê peydakirina ruh e. Ew ruhê ku xwe li beramberî modernîteya kapîtalîst girtiye. Ew ruhê ku xwe li beramberî dagirkeriyê girtiye, ruhê têkoşînê ye. Ruhê taybetmendiyan netewî dana jiyîn e. Ruhê teşwîqkirina berxwedanê û bilindkirina wê ye. Ruhê ku bi bindestiyê re jiyane heram dike ye. Dev jê berde keyfiyetê bike, jiyana bi bindestiyê re heram dibîne. Ji bo vê jî ev cepheya çand û hunerê di aliyê avakirina civaka exlaqî û polîtîk de roleke xwe ya mezin heye. Divê wê rolê bigire ser milê xwe. Di wan aliyan de divê ji rê derketinê, sorkirinê heyî sererast bike û li dijî van ferzkirinan jî têkoşîneke cidî bide meşandin.

Bêalîbûn nabe. Dema dijmin, dagirkerî, îmha û tunekirin hebe, dema Rêbertiya mirov di zindanê de be, dema ku her roj operasyonên tunekirinê li dijî milîtanên gelê me bî meşandin, em nikarin bêalî bin. Em nikarin ji xeta siyasî û îdeolojîk dût bin.

Çand ji bo çandê nabe, huner ji bo hunerê nabe. Çand û huner ji bo çareserkirina pirsgerêk û krîzên civakî çêdibin. Ji bo sekna li hemberî dagirkeran çêdibe, ji bo jiyîna civakê çêdibe. Çand û huner divê nixên civakî yên ku divê bî ecibandî li civakê şêrî bike. Yên ku mirov divê jê dût bikeve di şanoyê de teşhîr bike. Di wêjeyê de teşhîr bike. Di stran, fîlman de teşhîr bike. Nixên xerab û kevneşopiyên xerab teşhîr bike, yên baş, bi mane bilind bike. Bihêle bi uslûb û hunera xwe, bihêle ku mirov bicibîne. Divê wan erkên civakê bigire ser milê xwe.

Napolyon çî digot, digot: “Şanoyekê bidin min, ez ê neteweyekê bidim we.” Bi vî rengî Napolyon çî dikir, rola şanoyê di çêkirina netewê de nîşan dida. Ji ber çî, ji ber ku şano di Şoreşa Fransayê de roleke mezin dileyîst. Tekstên şanoyê yên ku li ser sahneyê dihatin pêşkêşkirin, bi tamamî li ser esasê teşhîrkirina monarşiyê bûn. Bi tamamî li ser teşhîrkirina qraltiyê, axatiyê û dejenerebûna ku di wir de dihat jiyîn bû. Dizî û talana ku li wir dihat jiyîn nîşan didan, şano li ser wî esasî bû. Ev ji aliyê hunermendan ve li ser dikê dihat pêşkêşkirin. Bi sedan însanan lê temaşe dikir. Nerînek bi wan re çêdibû, ruhek li cem wan çêdibû. Dema derdiketin hemberî desthilatdariyê nerazîbûnên xwe bi awayekî zelal nîşan didan.

Şano çî kir, şano nexweşî, xerabî, dejenerebûna sîstemê eşkere kir. Tiştêkî xweş nîşanî gel dikirin. Bi vî rengî gel li hemberî sîstemê nerazî bûn, vê jî alîkariyê mezin di Şoreşa Fransayê de li dijî feodaliyê û qraliyetê çêkir.

Lewra berhemên me yên hunerî yên çandî divê xizmetê ji rêxistinkirina gel re çêbikin. Di bihêzkirina ruhê kolektîf, di exlaqê civakî de, di berxwedanê de, di sekna li hemberî dagirkerî û teşhîrkirina sîstema dagirkeriyê de, teşhîrkirina siyaseta înkâr û tunekirinê, paşverûtiyê, tecawiza li hemberî jinê, teşhîrkirina hemû zêdegaviyan ku li ser Kurdan tê meşandin, bide nîşandan. Divê hunera me vê ji bo xwe esas bigire. Eger vê neke, wê demê zêde nixekî wê namîne.

Di Roja Me Ya Îro De Ragihandin Cîhanê Beralî Dike

Li gel vê cephê ragihandin heye. Ragihandin, agahiyên rast e. Niha sîstema desthilatdar cîhanê bi rêka ragihandinê dimeşîne. Yanî ragihandina serbixwe nîne. Ragihandin hemû bi hêzên desthilatdar ve girêdayî ne. Ajans, yan jî ne ajans be, komên medya di cîhanê de hene. Çend kom in, ew kom çavkaniya agahiyan li hemû derê cîhanê ne. Ev agahiyên em digirin hemû di bin destê wan koman re derbas dibin. Bi şîroveyan wan, ew di esas de çi nîşan didin, ziraviyên însanan nîşan didin. Yanî ew bi xwe vê ferz dikin. Mînak nûçeya zêde têkiliya te pê re tune be, wê nûçeyê wiha nîşan didin heçko bi te re têkildar e. Wisa li mirov dike ku mirov dev ji êşên xwe yên esasî berde û bi wan nûçeyan re mijûl bibe. Bi vî rengî di çarçoveya berjewendiyên xwe de hemû cîhanê beralî dike. Ev xebateke bi zanebûn derdikeve pêş.

Ji bo vê pêdiviya me bi awayekî cidî bi ragihandina alternatîf heye. Ragihandina alternatîf taybetmendiyên xwe yên milîtantiyê hene. Ragihandina alternatîf ne weke ragihandina heyî ye, berovajiyê wê ye.

Di wir de hinek şaştîyên me hene, mînak em dibêjin di ragihandinê de divê em standartan esas bigirin. Mînak BBC çawa ragihandinê dike, Show çawa ragihandinê dike, TIMES çawa ragihandinê dike hwd. Huriyet çawa ragihandinê dike, Milliyet çawa ragihandinê dike, em vê esas digirin. Heke em weke wan bikin, divê ji bo vê çapxana me jî hebe, divê amûrên me yên nû hebin, li gorî vê divê kamerayên me yên bireng hebin... Bi van re em mijûl dibin. Ji me ye ger em van tiştên madî bidest bixin em ê karibin bibin alternatîf! Alternatîfbûyîn bi madiyahê qet nabe. Alternatîfbûyîn bi peydakirina amûrên madî û teknîkî re çênabe. Rast e ew jî pêwîst e, lê ne di wê asta ku îro hevalên me girîngiyê didinê de ye.

Ragihandin beriya her tiştî divê pêla gelemperî esas negire, xwe ji wê dûr bixe. Rastiya gel çi ye, êşên gel çi ne, pêkanînen li ser gel tên kirin çi ne, van rewşan ji hev cuda bike, li gorî girîngiya wan di ragihandinê de rê bide wan. Bi rojname, tv û radyoyê mirov karibe bi uslûbê herî jêhatî bigihîje her kesî. Xwendevanekî/e dibistanê, şivanekî li ber pez, dikandarekî/e di dikana xwe de, wezîfedarekî/e di mekteba xwe de, yê di buroya xwe de, li ku dibe bila bibe; divê ragihandin bigihîne wan. Tenê bi ragihandinê ne, di çarçoveya berjewendiyên gel de agahiyan bide her kesî. Mînak nûçeyekî bide, lê di heman demê de analîza wê jî bike. Analîza wê li gorî rewşa heyî bike. Ew analîz li dijî dijmin be û di aliyê gel de be. Li ser wî esasî, ragihandin dikare rola xwe bileyîze. Lê mînak, carna di nûçeyên me de pêşî ne li gorî êş û elemên gel çêdibin, li gorî modela heyî çêdibin.

Hinek caran nûçeyek heye ne ji rêzê ye, lê weke ku ji rêzê ye didin, yanî “li filan cihê polîsan zarokek kuşt,” bi vî rengî derbas dikin. Ma wiha çêdibe, hema derbas bike?! Li Filîstînê zarokek li kêleka bavê xwe hate kuştin, heta roja me ya îro jî TV’yên Ereban dubare wan dîmenan didin.

Tu yê çawa bindestiyê teşhîr bikî, dagirkerî çi ye? Dagirkerî kuştina zarokan e, xesb e, îşkence ye, girtin e, divê mirov van esas bigire. Li ser van raya giştî çêbike. Ji gelek milan ve divê mirov bigire dest. Di van aliyan de piralbûn, jêhatbûn, xuliqkarî lewaz dimîne. Amûrên di destê me de em nikarin bişixulînin. Lê tu rastiyê jî bixwazî amûrên di destê me de pir li pêş in. Niha teknîka me ya TV, standartên navnetewî jî derbas kirine. Mînak yê Tirkan weke wê nîne. Amûrên herî biha li gel me ne, lê mirov lê temaşe dike rêza nûçan, çêkirina raya giştî, hwd, gelek rewş hene li ser nayê sekinandin.

Mînak radyo, firsendek e, wiha bi destê me ketiye, lê em baş bi kar naynin. Hîna jî di Kurdistanê de radyo amûreke ragihandinê ya cidî ye. Lê radyoya me bi giranî stranên didin. Yan jî nûçe ne, wisa bernameyên çandî, hunerî li ser esasê bala civakê bikişîne ser xwe, li gorî wê peyaman bide, di wan aliyan de zêde çalak nîne û lewaz e.

Yek jî di kadro de pirsgirêkeke cidî heye, ew jî weke çawa kadro, di çand û huner de, di ragihandinê de jî heta asta dawiyê di bin bandora modernîteya kapîtalîst de ye. Heta asta dawiyê ferdî ye, ji rêzkariya rêxistinê dûr e. Yanî ragihandina vê rêxistinê û îdeolojiya wê bi awayekî bê pîvan dixebitîne. Ya rastî rêxistineke têkoşînê dide meşandin û pîvanên ragihandinê divê yê herî milîtan bide. Ji ber ku xebateke îdeolojîk e. Dibe ku di nava gerîla de carekî bêrêzkariyê bike, ev xwezayî ye, lê di ragihandinê de ev xeta nabe! Dibe ku di nava gerîla de mêjiyê wî tevlihev bibe ev jî xwezayî ye, lê di ragihandinê de çênabe wiha be. Divê zelal be, girêdayî be, milîtanê xetê be. Lê mirov lê temaşe dike yê herî dûrî xetê di nava ragihandinê de ye. Lewra berhemeke baş dernakeve, metod pir in, lê berhem dernakevin.

Ev rewşeke çewt e. Gelo niha ev tiştên em dibêjin, em behsa hinek xerabiyên dikin! Lê rewşa em tê de jî rewşeke xwezayî nîne, rewşeke baş e, heta astekê em dikarin xwe îfade bikin. Lê ya girîng em zû xwe ji van kêmasiyan xelas bikin.

Ev qadên zanistê, ronakbîriyê, qadên çand, huner, ragihandinê bibin qasidên belavkirina fikrê azadiyê li hemû civakê. Bibin qasidên ku gel rakin ser piyan û bibin parêzvanên xeta Rêber Apo. Beramberî van êrîş û jirêderketina ku bi dehan radyo, tv, rojname yê seferber bûne bi yek devî êrîş dikin, divê mirov bizane çawa xetê biparêze. Bi vî rengî ev qad wê rola xwe bileyîzin. Ji bo vê bi gelemperî di xebatê îdeolojîk de vereşandin pêwîst dike. Bi temamî xwe ji mayîna bin bandora modernîteya kapîtalîst, ji lîberalîzmê, ji ferdperestiyê, ji dîngeryê û miliyetparêziyê safî û rizgar kiribe. Beramberî wê xwe girtibe. Tiştê di hundirê xwe de bi rexnedayîneke cidî bavêje û ji bo di hundirê kes de nemîne pêwîst e vereşe. Li ser wî esasî pratîka birêxistinî û zanistî bide meşandin. Yanî ji dozê re bijî, weke derwêşan bijî. Wiha her tiştê xwe, jiyana xwe li gorî berjewendiyên şoreşê, gel û civakê bigire dest. Ne li gorî ferdiyet û ezeziya xwe bigire dest. Bi vî rengî wê karibe xebatên îdeolojîk bi renekî sererast bi ser bikevin.